

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
Centrul Sociologie și Psihologie Socială

Coeziunea socială în Republica Moldova: dimensiuni și manifestări în condiții de urgență

**Ludmila Malcoci
Victor Mocanu**

Chișinău - 2021

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA

Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
Centrul Sociologie și Psihologie Socială

Ludmila MALCOCI

Victor MOCANU

**COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA:
DIMENSIUNI ȘI MANIFESTĂRI
ÎN CONDIȚII DE URGENȚĂ**

Chișinău • 2021

CZU 316.3/.4(478):303.4
M 17

Lucrarea este recomandată pentru publicare de Consiliul Științific
al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice,
P.V. nr.9 din 25 noiembrie 2020

Monografia este elaborată în baza rezultatelor studiului sociologic din
cadrul Programului de Stat (2020-2023) "Formarea și consolidarea coeziunii
sociale în Republica Moldova în contextul apropierei de Uniunea Europeană"
20.80009.1606.13

Machetarea computerizată: Elena Curmei
Copertă: Nicolae Bodean

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Malcoci, Ludmila.

Coeziunea socială în Republica Moldova: dimensiuni și manifestări în condiții de urgență /
Ludmila Malcoci, Victor Mocanu ; Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova,
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Centrul Sociologie și Psihologie Socială. –
Chișinău, S. n., 2021 (F.E.-P. "Tipografia Centrală") . – 176 p. : fig.

Rez. paral.: lb. rom., engl. – Referințe bibliogr. în subsol. – 75 ex.

ISBN 978-9975-157-01-8.

316.3/.4(478):303.4

M 17

ISBN 978-9975-157-01-8.

© Malcoci Ludmila, 2021

© Mocanu Victor, 2021

© Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2021

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	4
Capitolul 1. METODOLOGIA CERCETĂRII COEZIUNII SOCIALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA.....	4
1.1. Abordări teoretico-metodologice ale coeziunii sociale	4
1.2. Metodologia cercetării dimensiunii și manifestărilor coeziunii sociale în Moldova pe timp de urgență.....	8
Capitolul 2. BUNĂSTAREA SOCIALĂ	17
2.1. Securitatea socio-economică	17
2.2. Asigurarea accesului la servicii de sănătate calitative.....	37
2.3. Asigurarea accesului la educație de calitate.....	42
2.4. Securitatea personală și libertățile	49
2.5. Securitatea social-economică pe timp de pandemie.....	52
Capitolul 3. CAPITALUL SOCIAL	55
3.1. Participarea politică și implicarea cetățenească	55
3.2. Încredere în instituții și persoane	68
3.3. Solidaritate și incluziune socială	78
3.4. Identitate și apartenență	83
Capitolul 4. MOBILITATE SOCIALĂ	99
4.1. Structura socială a populației pe venituri	99
4.2. Structura socială a populației în funcție de statutul ocupațional	107
4.3. Structura socială a populației în funcție de autodeterminare	116
Capitolul 5. OPINIILE EXPERTILOR PRIVIND COEZIUNEA SOCIALĂ LA NIVEL DE COMUNITĂȚI	122
Capitolul 6. COEZIUNEA SOCIALĂ A POPULAȚIEI DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN PERIOADA PANDEMIEI COVID-19	156
Concluzii și recomandări	163

Cuvânt înainte

Societatea din Republica Moldova rămâne una profund divizată pe diferite criterii - social, economic, demografic, politic, teritorial-administrativ și geopolitic. Vom sublinia, în același timp, că este absolut firesc ca o societate să fie divizată pe diferite coordonate, altfel se alunecă în condițiile regimului totalitarist de tip comunist-utopist, însă în Republica Moldova limitele acceptabile sunt depășite cu mult. Gravitatea problemei constă în faptul că n-au fost elaborate în comun (decidenții politici, oamenii de afaceri, reprezentanții autorităților locale, reprezentanții mediului universitar-academic și experții din sectorul asociativ, susținuți de partenerii de dezvoltare) programe de stat de modernizare prin dezvoltare și democratizare a Republicii Moldova în contextul apropierei europene. În același context se înscrie lipsa unei idei unificatoare, idee care să mobilizeze și să coaguleze energiile sociale pentru construcția Republicii Moldova în calitate de stat democratic, cu economie funcțională de piață și societate incluzivă. Incontestabil este că, coronavirusul de tip nou a scos în lumină toate deficiențele și carențele statului (instituțiilor puterii de stat) și societății din Republica Moldova, accentuând precaritățile și demonstrând fragilitatea economiei și a sferei sociale.

În ordinea reliefată de idei, monografia de față conține un veritabil suport științific de factură teoretico-metodologică și aplicativă pentru analiza mai multor probleme ce decurg din indispensabilitatea identificării mecanismelor menite să contribuie eficient la atenuarea unor discrepante și asigurarea coeziunii sociale. Una dintre ideile de bază promovate și argumentate științific în lucrare prevede că într-o societate profund divizată este foarte dificil de a asigura consolidarea coeziunii sociale, dat fiind că se solicită mult mai multe eforturi și mijloace pentru extinderea bunăstării sociale și fortificarea securității sociale, dezvoltarea capitalului social și creșterea numerică a clasei de mijloc. Ideile susținute sunt consolidate prin cercetări calitative și cantitative, fapt care permite extragerea concluziilor pe diferite paliere, contribuind substanțial la extinderea tabloului investigațiilor științifice realizate.

Recomandările care se conțin în monografie sunt în măsură să contribuie în mod esențial la elaborarea politicilor de stat menite să contribuie la identificarea unor mijloace și mecanisme de diminuare a fragmentării multidimensionale a societății din Republica Moldova și o mai bună înțelegere a fenomenului „coeziunea socială”.

**Victor Juc, *doctor habilitat în științe politice,*
*profesor universitar***

CAPITOLUL 1. METODOLOGIA CERCETĂRII COEZIUNII SOCIALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

1.1. Abordări teoretico-metodologice ale coeziunii sociale

Noțiunea de coeziune socială. În literatura de specialitate nu există o noțiune unică și bine definită a coeziunii sociale, aceasta fiind interpretată în funcție de disciplina de studiu. Cu toate acestea, putem menționa că la baza dezvoltării conceptului de coeziune socială au stat cercetările sociologice și psihologice cu referință la dinamica grupurilor sociale. În acest context menționăm cercetarea psihologiei mulțimilor de Gustav le Bon (1896), care analizează influența mulțimii asupra comportamentului individului; studiile lui Emil Durkheim (1897) asupra fenomenului suicidului, în conformitate cu care se ajunge la ipoteza că rata suicidului în diferite colectivități depinde de gradul de solidaritate dintre membrii acestor colectivități; cercetările experimentale ale lui Iacob Moreno (1934) asupra dinamicii dezvoltării relațiilor în grupuri și influența acestora asupra comportamentului indivizilor; studiile lui Leon Festinger care au dus la formalizarea teoriei coeziunii de grup și în conformitate cu care coeziunea este un fenomen cheie al continuității statutului de membru, cimentul care unește membrii unui grup și menține relațiile dintre aceștia. Un aport considerabil la dezvoltarea noțiunii de coeziune socială l-au adus și cercetările asupra rețelelor sociale¹.

Jane Jenson în lucrarea sa privind cartografierea coeziunii sociale, definește coeziunea socială drept un proces continuu de dezvoltare a unei comunități umane cu valori împărtășite, provocări împărtășite și oportunități egale, care se bazează pe încredere, speranță și reciprocitate. Totodată, cercetătorul identifică cinci dimensiuni de bază pentru măsurarea coeziunii sociale, și anume: 1) apartenență/izolare, 2) includere/excludere, 3) participare/neimplicare, 4) recunoaștere/respingere, 5) legitimare/non legitimare².

¹ Bruhn, J.G. The Group Effect. Springer Science+Business Media, LLC, 2009, pp. 31-47.

² Jenson, J. Mapping Social Cohesion: The State Of Canadian Research. Canadian Policy Research Networks Inc., Ottawa, 1998, p.29 [online] [citat 12 mai, 2020]. Disponibil: http://Www.Cccg.Umontreal.Ca/Pdf/Cprn/Cprn_F03.Pdf.

Paul Bernardt (1999) dezvoltă în continuare abordările lui Jenson. El propune măsurarea coeziunii sociale din două perspective: a sferelor sociale (economică, politică, socială, culturală) și a relațiilor sociale (la nivel de atitudini și comportamente). În consecință, Bernardt propune 6 dimensiuni pentru măsurarea coeziunii sociale: 1) inserție/excludere, 2) legitimare/non-legitimare, 3) recunoaștere/respingere, 4) egalitate/inegalitate, 5) participare/pasivitate, 6) afiliere/izolare. Bernardt consideră coeziunea socială drept un quasi concept, o construcție mentală hibridă dezvoltată de jocurile politice, care se bazează pe analiza datelor în anumite contexte. Această construcție este firesc să rămână nedefinită pentru a putea fi adaptată la necesitățile acțiunii politice³.

Andy Green și Jan Gemen Janmaat menționează că coeziunea socială include anumite caracteristici societale ce țin de atitudini și comportamente și anumite instituții și mecanisme sociale. Astfel, atitudinile și comportamentele caracteristice coeziunii sociale includ: valori și obiective împărtășite (precum ar fi libertatea, democrația, meritocrația, egalitatea); senzația de apartenență și identitate comună (inclusiv identitatea națională și alte forme de identitate); toleranța și respectul pentru alte persoane; încrederea interpersonală și instituțională; cooperarea civică; participarea civică activă; comportamente în acord cu legislația (rata redusă a criminalității). Cu referință la instituțiile și mecanismele sociale, autorii în cauză menționează următoarele: mecanismele de împărtășire a riscurilor și de asigurare a protecției sociale (stat bazat pe bunăstare socială); mecanismele de redistribuire (cum ar fi taxele) pentru a asigura egalitatea și echitatea oportunităților; și mecanismele de soluționare a conflictelor⁴.

Consiliul Europei definește coeziunea socială drept capacitatea societății de a asigura bunăstare pentru toți membrii, minimalizând disparitățile și excluzând marginalizarea. În acest context, coeziunea socială este definită ca o finalitate, care asigură bunăstarea tuturor membrilor societății în baza următoarelor principii: acces egal la drepturi și resurse, o atenție deosebită fiind acordată grupurilor vulnerabile; împărtășirea responsabilităților; abordare activă bazată pe participare și reconciliere; managementul balanței dintre interese, generații și domenii de acțiune⁵.

³ Bernard, P. Social Cohesion: A Dialectical Critique of a Quasi-Concept. [online] [citat 12 mai, 2020]. Disponibil: <http://omiss.ca/english/reference/pdf/pbernard.pdf>.

⁴ Green, A., Janmaat, J. Regimes of Social Cohesion Societies and The Crisis of Globalization, London, 2011, pp. 6-7.

⁵ European Council Report of High-Level Task Force on Social Cohesion, Strasbourg, 28 January 2008, p.14.

Capitolul 1. Metodologia cercetării coeziunii sociale în Republica Moldova

Comisia Europeană subînțelege prin coeziune socială suportul mutual și solidaritatea și indică că aceasta poate și trebuie să fie măsurată în baza unor indicatori economici și sociali bine definiți, care să scoată în evidență dezvoltarea armonioasă a regiunilor economice și mediilor de reședință bazată pe reducerea disparităților sociale și economice⁶.

Raportul OECD „Perspective asupra dezvoltării globale” 2012 menționează că o societate cu un grad înalt de coeziune se caracterizează prin nivel înalt de incluziune socială, capital social, și mobilitate socială⁷. Gradul de coeziune socială la nivel de țări poate fi măsurat în baza unor indicatori caracteristici celor trei dimensiuni menționate mai sus. Astfel incluziunea socială poate fi măsurată în baza indicatorilor nivelurilor de sărăcie absolută și relativă, a inegalității veniturilor dintre grupurile sociale, a curbei de incidență a creșterii. Capitalul social poate fi măsurat în baza gradului de participare civică, încrederii, sprijinului din partea rețelelor sociale, moralului fiscal. Mobilitatea socială inter-generațională poate fi măsurată în baza veniturilor sau nivelurilor de educație, iar cea intra-generațională – în baza potențialului de creștere pe scara socială. Dimensiunile coeziunii sociale trebuie să fie măsurate nu doar în baza indicatorilor obiectivi, dar și în baza percepțiilor populației, inclusiv a percepțiilor subiective despre bunăstare⁸. În conformitate cu documentele OECD, domeniile de politici care contribuie la dezvoltarea coeziunii sociale sunt politicile din domeniile: fiscal, muncii și protecției sociale, educației, echității gender.

Coeziunea socială este analizată de diferiți cercetători în diferite contexte. Raportată la aspectele cercetării noastre, un anumit interes prezintă studiile coeziunii sociale în situații excepționale provocate de calamități naturale sau sociale. Astfel, aceste cercetări denotă că oamenii manifestă un grad mai mare de cooperare în condițiile în care sunt în situația de a supraviețui⁹, și

⁶ First Report on Economic and Social Cohesion, European Commission, 1996, pp13-14.

⁷ Perspectives on Global Development. Social Cohesion in a Shifting World, 2012. [online] [cit. 12 mai, 2020]. Disponibil: https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/persp_glob_dev-2012-sum-en.pdf?expires=1588960180&id=id&accname=guest&checksum=2DB-89654325C2CB2302B38FD9497FA1F

⁸ OECD. Social Cohesion Policy Review. Concept Note, 2014 [online] [cit. 12 mai, 2020]. Disponibil: http://www.oecd.org/dev/inclusivesocietiesanddevelopment/OECD_Social_Cohesion_Policy_Note.pdf.

⁹ Calo-Blanco, A., Kovařík, J., Mengel, F., Romero, JG. Natural disasters and indicators of social cohesion, 2017. PLoS ONE 12(6): e0176885. [online] [cit. 12 mai, 2020]. Disponibil: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0176885>.

că coeziunea socială contribuie la reducerea percepției riscurilor și a fricii, iar încrederea în sprijinul social mărește gradul de implicare în soluționarea problemelor¹⁰.

În literatura de specialitate există și alte modalități de măsurare a coeziunii sociale. Astfel, în contextul măsurării stabilității și reconcilierii în țările cu conflicte stagnante este folosit Indexul SCORE.¹¹ Acest Index măsoară două precondiții pentru pace și societate: coeziunea socială dintre grupuri și reconcilierea. Conform Indexului SCORE coeziunea socială este măsurată în baza a trei indicatori: 1) încrederea în instituții, 2) securitatea umană și 3) satisfacția de viață. Reconcilierea este măsurată în baza următorilor indicatori: stereotipurile negative, anxietatea în interiorul grupului, distanța socială, pericole sociale, discriminarea activă și sentimente pozitive. Este de menționat că Indexul SCORE a fost măsurat cu suportul PNUD Moldova în anul 2018 în Republica Moldova, inclusiv în Transnistria și Găgăuzia, pe un eșantion total de 1558 persoane.

1.2. Metodologia cercetării dimensiunii și manifestărilor coeziunii sociale în Moldova pe timp de urgență

Metodologia cercetării noastre se bazează pe principiile OECD. Astfel, coeziunea socială este cercetată din trei perspective: bunăstare socială, capital social și mobilitate socială. Bunăstarea socială este analizată în baza cercetării subdomeniilor: securitate socio-economică, securitate de sănătate, securitate de educație, securitatea personală și libertățile.

Bunăstarea socială este măsurată în baza indicatorilor obiectivi (nivelul de sărăcie, accesul la servicii sociale, angajarea în câmpul muncii și șomajul, accesul la servicii educaționale și de sănătate, clasamentul țării în Indexul Libertăților Civile; Indexul drepturilor politice după Gastil (Freedom in the World)) și în baza indicatorilor subiectivi (satisfacția de viață, de servicii sociale, educaționale, de sănătate, aprecierea veniturilor, aprecierea siguranței pe timp de zi și de noapte și a libertății de exprimare) (vezi *Tabelul 1*).

¹⁰ Babicky, Ph., Seebauer, S. Collective Efficacy and Natural Hazards: Differing Roles of Social Cohesion and Task-Specific Efficacy in Shaping Risk and Coping Beliefs, *Journal of Risk Research*, 2019. DOI: 10.1080/13669877.2019.1628096.

¹¹ Predicting Peace The Social Cohesion and Reconciliation Index as a Tool for Conflict Transformation// www.scoreforpeace.org

Tabelul 1. Indicatori de cercetare ai coeziunii sociale

I. Bunăstare socială		
Subdomenii	Indicatori obiectivi	Indicatori subiectivi
Securitatea social-economică	- Existența unui cadru legal și instituțional de natură să asigure securitatea social-economică (și să reducă inegalitățile social-economice) a întregii populații; existența unui mecanism echilibrat de redistribuire a bunăstării - Coeficientul GINI pe țară (care măsoară inegalitatea economică într-o societate) - Proporția persoanelor angajate în sistemul de muncă informal; Rata șomajului (formal și real) - Sărăcia extremă și absolută - Veniturile și consumul populației - Accesul populației la diferite servicii de infrastructură (apă, gaz, electricitate, încălzire centralizată, drumuri etc.) - Asigurarea cu locuințe - Dotarea cu electrocasnice	- Satisfacția de viață - Satisfacția de servicii - Aprecierea veniturilor - Satisfacția de muncă
Securitatea de sănătate	- Proporția persoanelor ce dețin o asigurare medicală; - Cheltuieli pe sănătate din PIB comparative cu țările UE; - Morbiditatea populației prevalentă la 10.000 populație	- Starea declarată și starea reală a sănătății - Acces la servicii de sănătate - Satisfacție de servicii de sănătate - Satisfacție de asigurare medicală
Securitatea de educație	- Cheltuieli din PIB pe educație în RM și în țările UE - Număr instituții școlare pe ani - Număr elevi pe ani - Număr cadre didactice pe ani - Cuprinderea copiilor de vârstă școlară cu școala primară în RM și în UE - Cuprinderea copiilor cu școala medie în RM și UE - Ponderea adolescenților necuprinși cu școala - Număr elevi cu CES incluși în școala auxiliară și în școala medie	- Acces la servicii educaționale - Satisfacție de servicii de educație - Probleme în accesarea serviciilor de educație

Securitatea personală și libertățile	- Clasamentul țării în Indexul Libertăților Civile; - Indexul drepturilor politice după Gastil (Freedom in the World)	- Siguranța pe timp de zi și de noapte - Libertatea de exprimare a viziunilor politice - Libertatea de practicare a religiei - Gradul de siguranță a copiilor în școală - Gradul de siguranță la locul de muncă
Securitatea pe timp de pandemie	- Impactul pandemiei asupra veniturilor și consumului gospodăriilor casnice - Impactul pandemiei asupra pieței muncii	- Fricile cu care se confruntă populația - Strategii de depășire a barierelor - Acces la servicii medicale și educaționale pe timp de pandemie - Grad de satisfacție de intervențiile autorităților publice.
II. Capital social		
Participare politică și implicare cetățenească	- Indexul participării	- Grad de interes de politică - Apartenență la partide - Apartenență la ONG-uri - Grad de participare la diferite acțiuni politice în ultimii 5 ani - Participare la alegeri în ultimii 5 ani - Implicare cetățenească în ultimii 3 ani - Moralul fiscal - Atitudini și comportamente privind corupția în Moldova
Încredere în instituții și persoane	- World Values Survey	- Încredere în instituții (Încredere în guvern, președinție, parlament; partide politice; forțele armate; sistemul judiciar; poliție; primărie; Biserică (instituții religioase); companii; instituții financiare – bănci, media; sindicate) - Încredere în media (radio, presă, TV, internet); frecvența consumului media; sursele de informare. - Încrederea în colegi, vecini, persoane străine - Încredere generală în majoritatea oamenilor

Capitolul 1. Metodologia cercetării coeziunii sociale în Republica Moldova

Solidaritate și Incluziunea socială	- Indicator CAF de donare/ofere	- Grad de implicare a populației în acțiuni de interes comunitar - Grad de incluziune socială a diferitor grupuri vulnerabile - Comportament personal în caz de abuz a grupurilor vulnerabile
Identitate și apartenență		- Identitate etnică - Sentimentul de mândrie națională - Grad de convingere că Moldova este un loc perfect de trai - Grad de convingere că Moldova este un loc perfect pentru creșterea copiilor - Grad de convingere că doar în Moldova se poate afirma - Grad de orientare de a continua să trăiască în Moldova - Sentimentul de mândrie comunitară - Grad de apropiere/distanțare de locuitor al cartierului, localității, RM. - Prejudecăți împotriva străinilor - Grad de discriminare personală - Viziuni privind orientarea de dezvoltare a țării
III. Mobilitatea socială		
Mobilitatea inter generațională		- Stratificarea pe niveluri de venituri - Stratificarea pe niveluri de statut ocupațional - Stratificarea în funcție de autodefinire - Nivel de trai comparativ cu părinții - Nivel de trai al copiilor comparativ cu respondenții

Sursa: Elaborat de autori în baza metodologiei OECD.

Capitalul social este măsurat în baza sub dimensiunilor: participare politică și implicare cetățenească, încredere în instituții și persoane, solidaritate și incluziune socială, identitate și apartenență. Indicatorii de bază măsurați în cazul participării politice și a implicării cetățenești sunt următorii: participarea la alegeri, implicarea cetățenească, apartenența la partide și ONG-uri, moralul fiscal.

Încrederea în instituții și persoane este măsurată în baza percepțiilor privind încrederea în instituții (încrederea în guvern, președinție, parlament; partide politice; forțele armate; sistemul judiciar; poliție; primărie; Biserică (instituții religioase); companii; instituții financiare – bănci; sindicate; încrederea în mass media (presă, radio, televiziune, internet); încrederea în colegi, vecini, persoane străine; încrederea generală în majoritatea oamenilor.

Solidaritatea și incluziunea socială este măsurată în baza indicatorilor: percepții privind implicarea membrilor comunității în diferite acțiuni comunitare, grad de incluziune socială a diferitor grupuri vulnerabile, comportament personal în caz de abuz a grupurilor vulnerabile.

Identitatea și apartenența este măsurată în baza indicatorilor: identitatea etnică, sentimentul de mândrie națională (grad de convingere că Moldova este un loc perfect de trai, un loc perfect pentru creșterea copiilor, și că doar în Moldova te poți afirma, grad de orientare de a continua să trăiască în Moldova), sentimentul de mândrie comunitară (grad de apropiere/distanțare de locuitorii cartierului, localității, RM), prejudecăți împotriva străinilor, grad de discriminare personală.

Mobilitatea socială este cercetată din perspectiva mobilității inter-generaționale (educație, statut profesional, bunăstare socială).

Instrumentele de cercetare. Instrumentele de cercetare aplicate au fost analiza datelor statistice prezentate de BNS, ancheta sociologică administrată prin interviu față în față și online pe un eșantion de 1202 persoane, interviul cu 90 de experți, reprezentanți ai autorităților publice locale, ONG-urilor și sectorului privat și 3 focus grupuri.

Descrierea eșantionului cercetării pentru ancheta sociologică administrată populației generale. Eșantionul cercetării populației generale l-au constituit 1202 persoane selectate în mod aleatoriu. Eșantionul este reprezentativ în funcție de mediul de reședință, sex, vârstă, nivel de educație.

Astfel, în funcție de mediul de reședință, au fost chestionate 59% de persoane din mediul rural și 41% de persoane din mediul urban (Fig. 1).

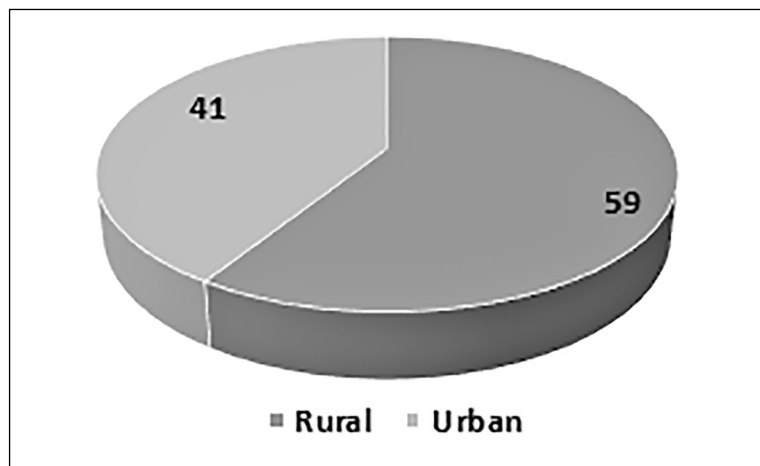

Fig. 1. Distribuirea eșantionului în funcție de mediul de reședință, %

În funcție de sex, au fost chestionate 52% femei și 48% bărbați (Fig. 2).

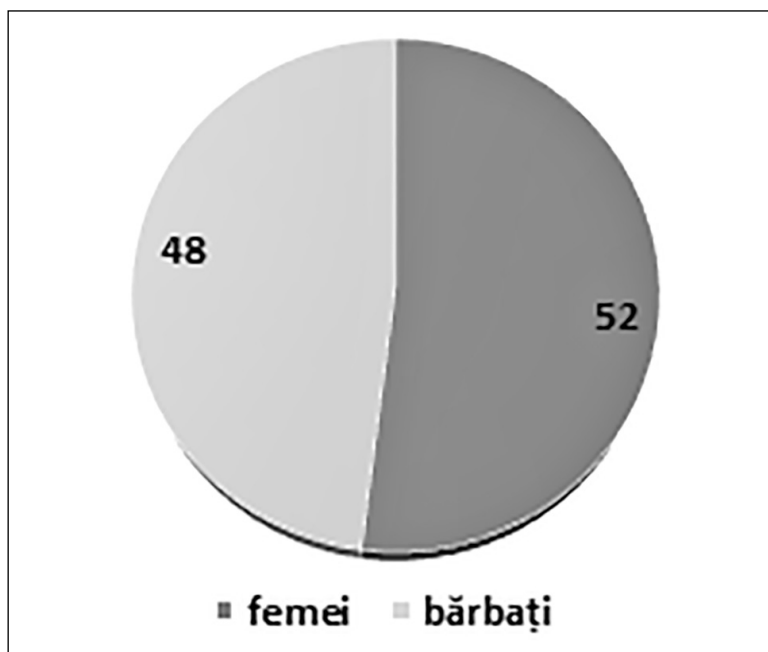

Fig. 2. Distribuirea eșantionului în funcție de sex, %

În funcție de vârstă, respondenții se divizează în felul următor: 18-24 ani - 13%, 25-29 ani - 14%, 30-39 ani - 20%, 40-49 ani - 24%, 50-64 ani - 18%, 65+ ani - 11% (Fig. 3).

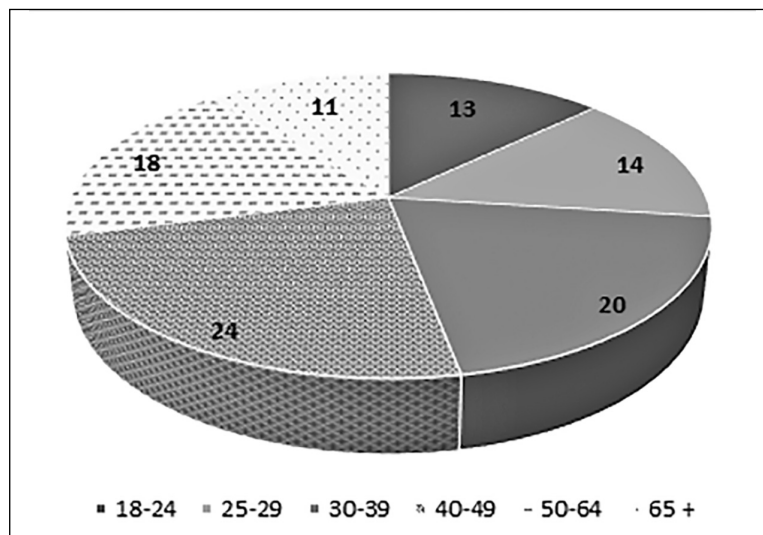

Fig. 3. Distribuția eșantionului în funcție de vârstă, %

În funcție de studii, respondenții pot fi distribuiți în felul următor: studii primare/gimnaziale - 17%, studii secundare/liceu - 24%, studii profesional tehnice/vocaționale - 34%, studii superioare/postuniversitare - 30% (Vezi Fig. 4).

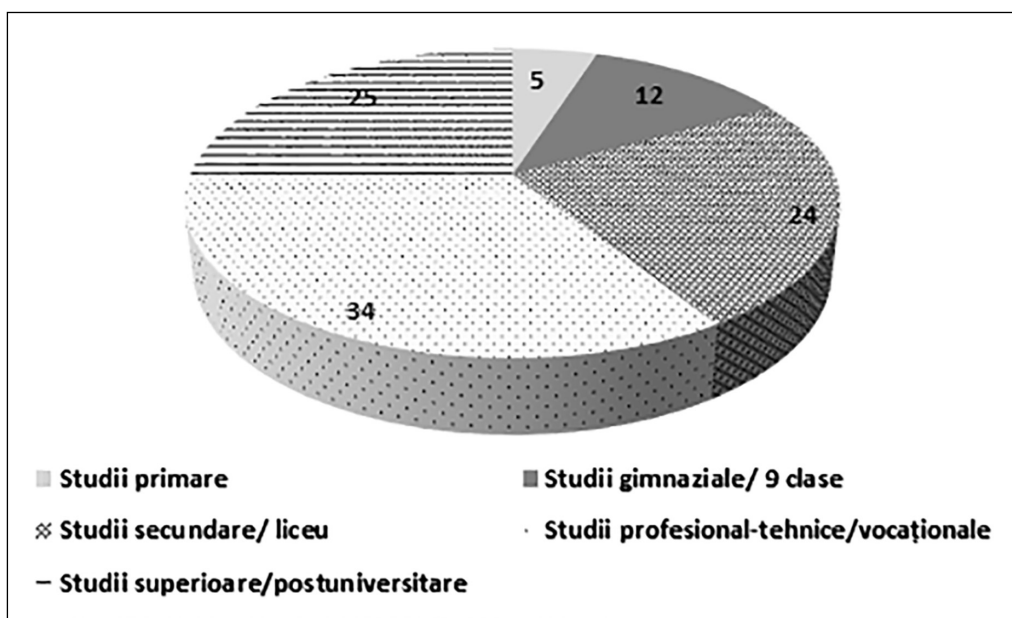

Fig. 4. Distribuția eșantionului în funcție de studii, %

Capitolul 1. Metodologia cercetării coeziunii sociale în Republica Moldova

În funcție de naționalitate, au fost chestionați 77% moldoveni/români, 8% - ucraineni, 7% - ruși și 8% - celelalte etnii (găgăuzi, bulgari, romi).

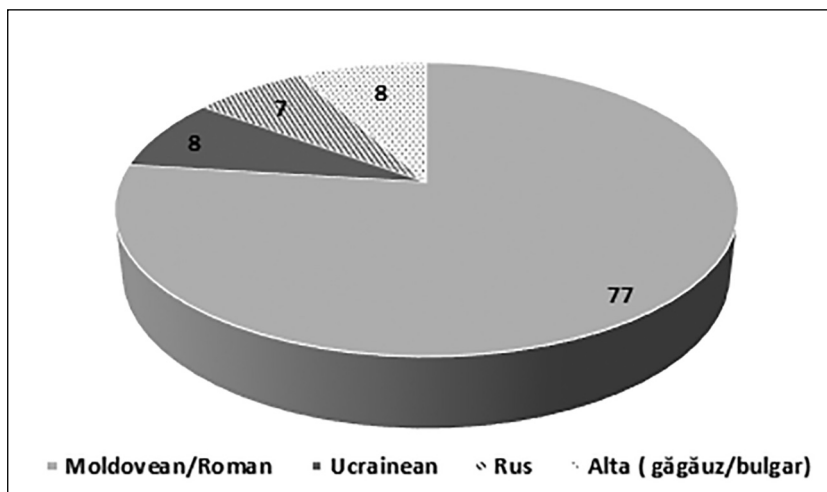

Fig. 5. Distribuția eșantionului în funcție de naționalitate, %

62% din cei chestionați erau la moment angajați în câmpul muncii pe un salariu întreg sau parțial, 14% - nu erau angajați în câmpul muncii, 9% - aveau grijă de gospodăria casnică, iar 19% - erau beneficiari de alocații sociale/bursă.

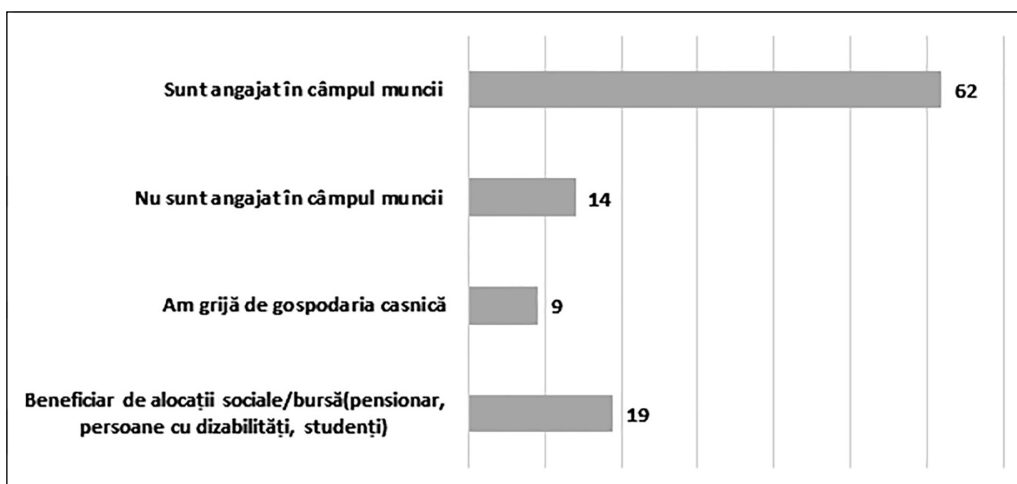

Fig. 6. Distribuția eșantionului în funcție de angajarea în câmpul muncii, %

După statutul profesional, 64% din respondenți erau salariați, 2% - patroni, 16% - lucrători pe cont propriu, 13% - lucrători familiari neremunerați, 2% - membri ai unor cooperative și 3% - altceva.

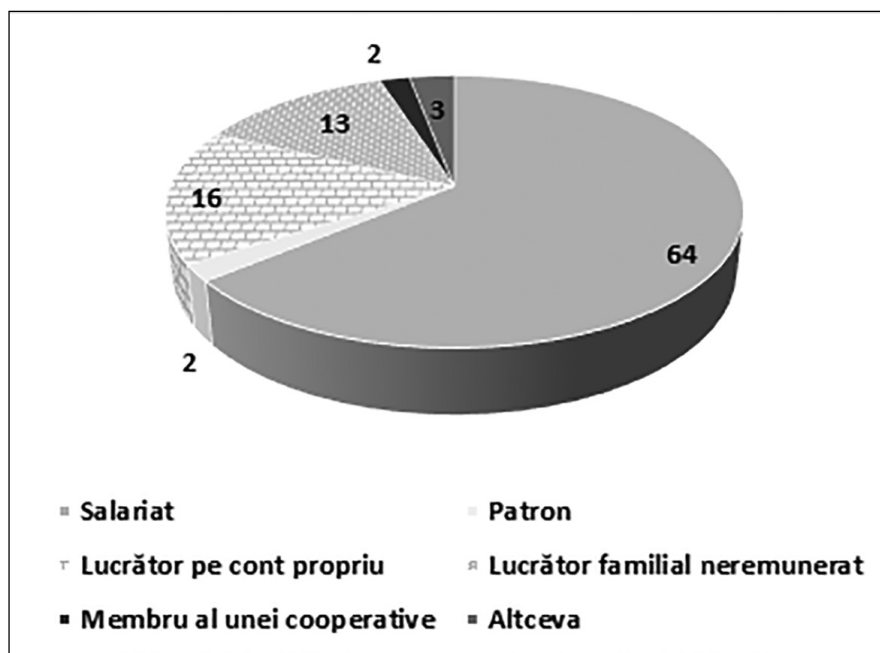

Fig. 7. Distribuția eșantionului în funcție de statutul profesional al respondenților, %

CAPITOLUL 2. BUNĂSTAREA SOCIALĂ

2.1. Securitatea social-economică

Securitatea social-economică a populației semnifică gradul de protecție a populației de anumite cataclisme economice, sociale, ecologice și îmbină în sine bunăstarea economică, accesul la muncă, accesul la servicii sociale de bază, cum ar fi sănătatea, educația, locuința, servicii comunale de bază.

Securitatea social-economică poate fi măsurată în mod obiectiv, în baza măsurării gradului de sărăcie, a accesului la servicii sociale, cât și în mod subiectiv - în baza măsurării percepțiilor populației.

În continuare ne vom referi la ambele aspecte.

Sărăcia absolută și extremă în Republica Moldova. Analiza rezultatelor cercetării bugetelor gospodăriilor casnice denotă că deși sărăcia în Moldova este în ușoară scădere, ea continuă să fie la un nivel înalt. Astfel, din Diagrama de mai jos se observă că în ultimii 5 ani pragul sărăciei absolute și cel al sărăciei extreme în Republica Moldova a crescut cu aproximativ 22%. Astfel, pragul sărăciei absolute în anul 2018 constituia 1998,4 lei pe adult echivalent pe lună, iar pragul sărăciei extreme – 1611,7 lei. Totodată, indicele prețurilor de consum în perioada ianuarie 2014 - ianuarie 2019 a avut o creștere mult mai mare – de **133,48%** (prețurile medii de consum au crescut de circa 1,3 ori). Rata inflației în perioada ianuarie 2014 - ianuarie 2019 a constituit **33,48%**.¹² Această diferență dintre ritmul de creștere a pragului sărăciei și cel al inflației constituie unul din factorii principali ai menținerii nivelului înalt de sărăcie în Moldova.

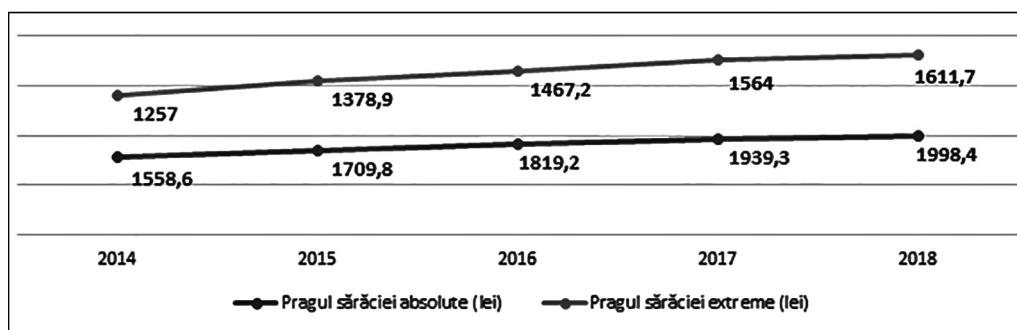

Fig. 8. Pragul sărăciei, lei, ani

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică.

¹² Biroul Național de statistică. Calculatorul indicelui prețurilor de consum. <https://stat-bank.statistica.md/pxweb/application/calculatoripc/Default.aspx?lang=ro-RO>

Analiza ratei sărăciei absolute în perioada anilor 2014 - 2018 denotă o ușoară fluctuație. Astfel, dacă în anul 2014, rata sărăciei absolute constituia 29,5%, ceea ce înseamnă că practic fiecare a treia persoană din Republica Moldova avea un echivalent pe lună mai mic de 1558,6 lei, atunci în anul 2015 - aceasta se diminuează cu aproximativ 4,1 puncte, după care crește lin până la 26,4% în 2016 și 27,7% - în anul 2017. În anul 2018, rata sărăciei absolute se reduce cu circa 4,7 puncte față de anul 2017 și cu circa 6,5 puncte față de anul 2014. Astfel, în anul 2018 circa 23% din populația țării trăia sub limita sărăciei absolute cu un echivalent mediu lunar de 1998,4 lei.

Analiza ratei sărăciei absolute pe medii rezidențiale denotă că populația din mediul rural este de circa 3 ori mai mult expusă sărăciei absolute decât populația din mediul urban. Astfel, în anul 2018, 31,6% din populația din mediul rural trăia sub limita sărăciei absolute comparativ cu 10,6% - populația din mediul urban. În orașele mari rata sărăciei absolute este de 2,5 ori mai redusă (6,7%) decât în orașele mici (16,5%). Dacă comparăm rata sărăciei din mediul rural și orașele mari, atunci în mediul rural ponderea populației care trăiește sub nivelul pragului de sărăcie absolută este de circa 6 ori mai mare decât în orașele mari.

Analiza comparativă a dinamicii ratei sărăciei absolute în mediul rural și urban denotă o scădere mai mare a acesteia în rural în ultimii ani. Astfel, în mediul rural rata sărăciei absolute s-a diminuat cu 7,2 puncte procentuale în anul 2018 comparativ cu anul 2017 și cu aproximativ 7,9 puncte procentual comparativ cu anul 2014. În mediul urban rata sărăciei absolute s-a diminuat în anul 2018 cu 1,2 puncte procentuale comparativ cu anul 2017 și cu aproximativ 5 puncte procentuale comparativ cu anul 2014.

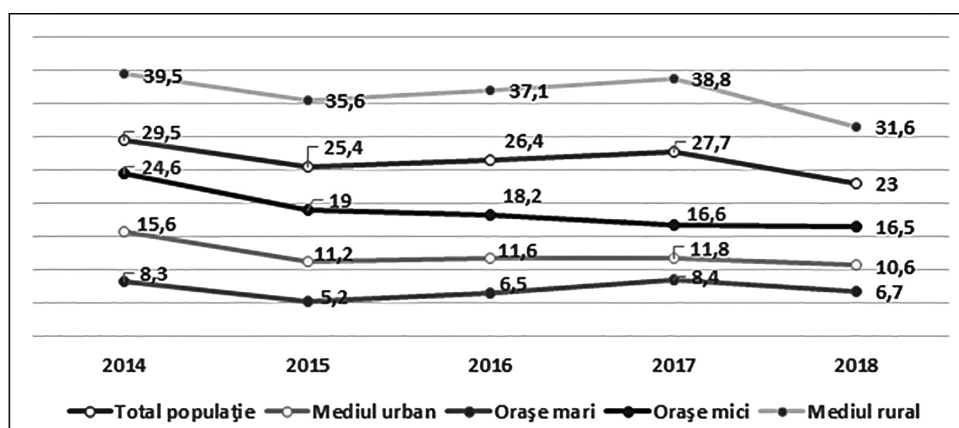

Fig. 9. Rata sărăciei absolute pe ani, per total, pe medii rezidențiale, %

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Capitolul 2. Bunăstarea socială

Cercetarea în dinamică a ratei sărăciei absolute în regiunile statistice ne demonstrează o scădere a acesteia în toate cele 4 regiuni în perioada 2014-2018: cu circa 9,8 puncte procentuale în regiunea Centru, cu circa 6,3 puncte procentuale în regiunea Sud, cu circa 6 puncte procentuale în regiunea statistică Chișinău, și cu circa 3,5 puncte procentuale în Regiunea Nord. Astfel, în anul 2018, rata sărăcie absolute în regiunile statistice Centru, Nord, Sud era în jur de 28,4-28,8%. Diferențe majore sunt atestate între regiunile statistice Nord, Centru și Sud și regiunea statistică Chișinău. Astfel, în regiunea statistică Chișinău rata sărăciei absolute în anul 2018 era de circa 5,6 ori mai redusă decât în celelalte regiuni statistice.

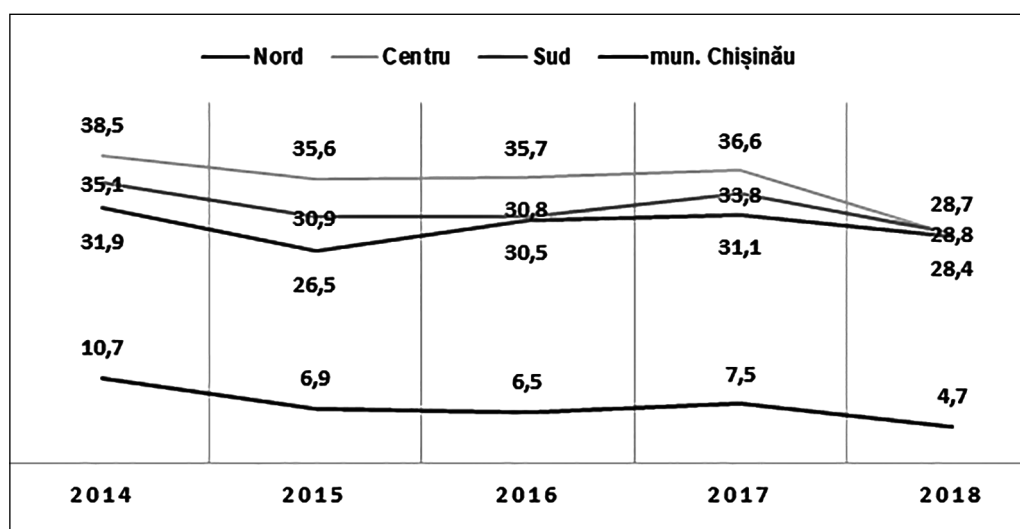

Fig. 10. Rata sărăciei absolute pe ani, pe regiuni statistice, %

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Rata sărăciei extreme în anul 2018 era de 8,7%, ceea ce înseamnă că 8,7% din populația țării trăia în anul 2018 pe un echivalent mediu lunar per persoană de 1611,7 lei. Comparativ cu anul 2014, rata sărăciei extreme s-a redus în anul 2018 cu 4,1 puncte procentuale.

Pe medii de reședință rata sărăciei extreme este mai mare în mediul rural decât în mediul urban de aproximativ 3,9 ori. În orașele mici rata sărăciei extreme este mai mare decât în orașele mari de circa 2,7 ori.

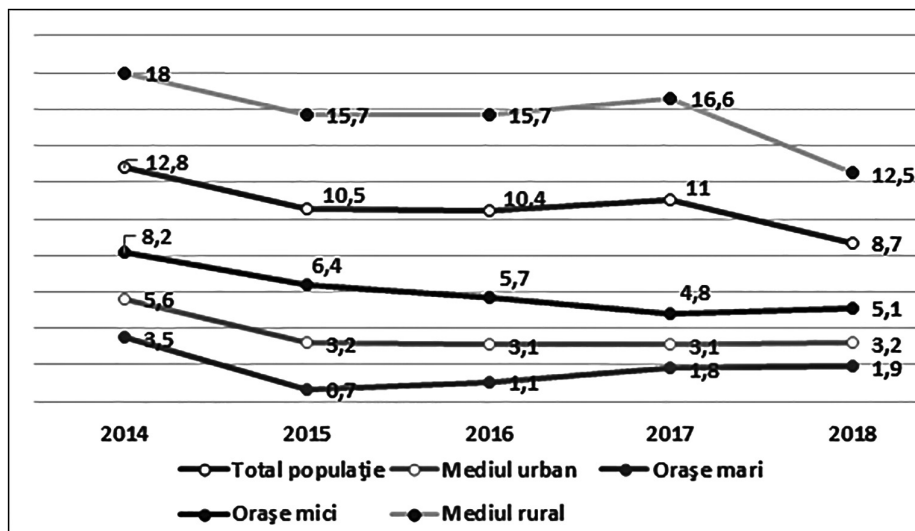

Fig. 11. Rata sărăciei extreme pe ani, total, pe medii rezidențiale, %

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Pe regiuni statistice, se observă o dinamică fluctuantă a ratei sărăciei extreme în perioada anilor 2014-2018, cu creșteri și descreșteri de câteva puncte procentuale, ca în final, în anul 2018 să se ajungă la o rată a sărăciei extreme cuprinsă între 10,5% în regiunea Nord, 11,2% - în regiunea Centru și 11,6% în regiunea Sud. În municipiul Chișinău se atestă cea mai redusă rată a sărăciei extreme în anul 2018 - 1,1%. Comparativ cu anul 2014, în municipiul Chișinău rata sărăciei extreme s-a redus cu 3,7 puncte procentuale.

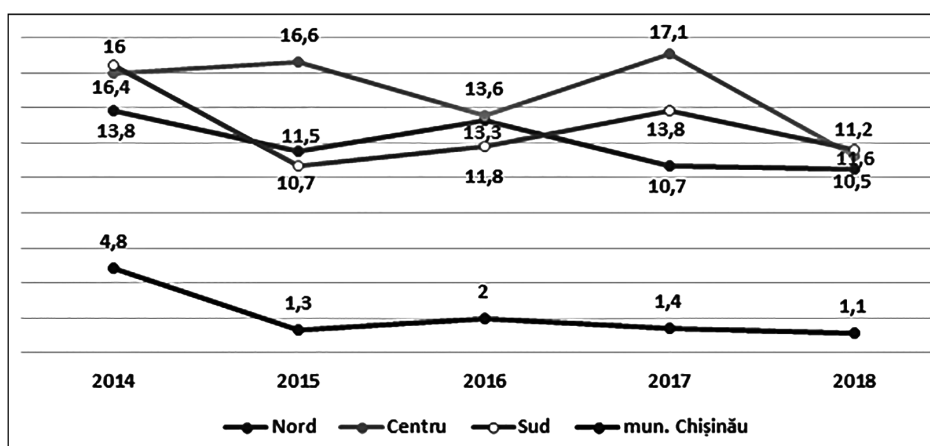

Fig. 12. Rata sărăciei extreme pe ani, pe regiuni statistice, %

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Capitolul 2. Bunăstarea socială

Analiza structurii populației sărace pentru anii 2014-2018 denotă că circa 80% din populația săracă o constituie populația din rural și circa 20% - populația din urban.

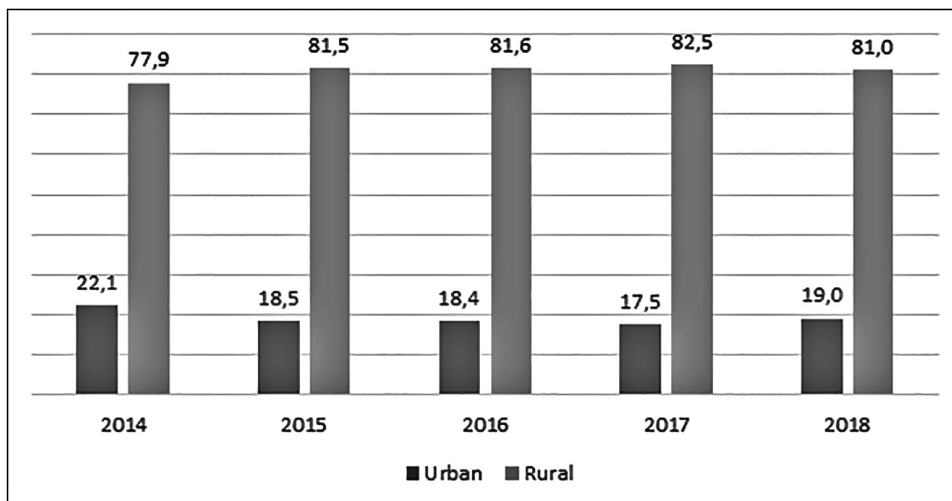

Fig. 13. Structura populației sărace, pe ani, pe medii de reședință, %

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică.

În funcție de tipul gospodăriei, în anul 2018, gospodăriile cu copii au constituit 53,3% din structura populației sărace, iar gospodăriile fără copii - 46,7%. Analiza în dinamică a structurii populației sărace în funcție de tipul gospodăriilor denotă stabilitatea acestei tendințe în ultimii ani.

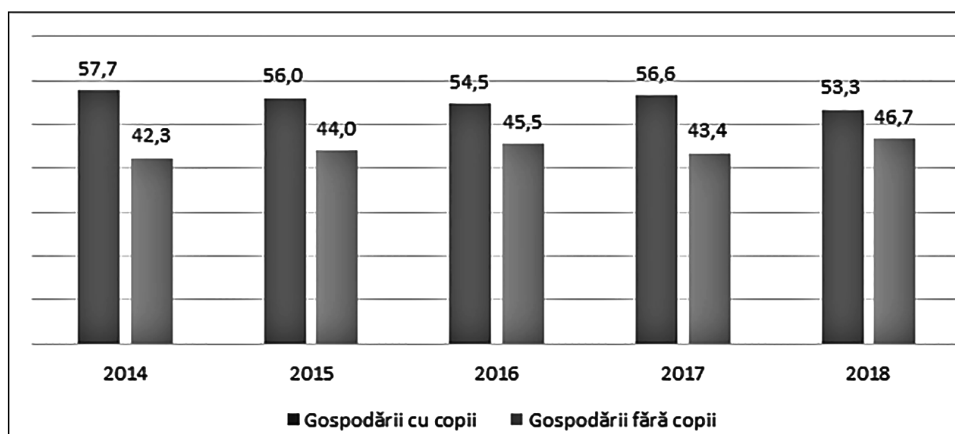

Fig. 14. Structura populației sărace, pe ani, pe tipuri de gospodărie, %

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică.

În funcție de sexul capului gospodăriei, ponderea gospodăriilor conduse de bărbați este de 1,8 ori mai mare decât ponderea gospodăriilor conduse de femei în structura populației sărace în anul 2018. Analiza datelor în dinamică ne arată o reducere cu 3,1 puncte procentuale a ponderii bărbaților și o sporire a ponderii femeilor cu 3,1 puncte procentuale în structura populației sărace pentru anul 2018 comparativ cu anul 2017.

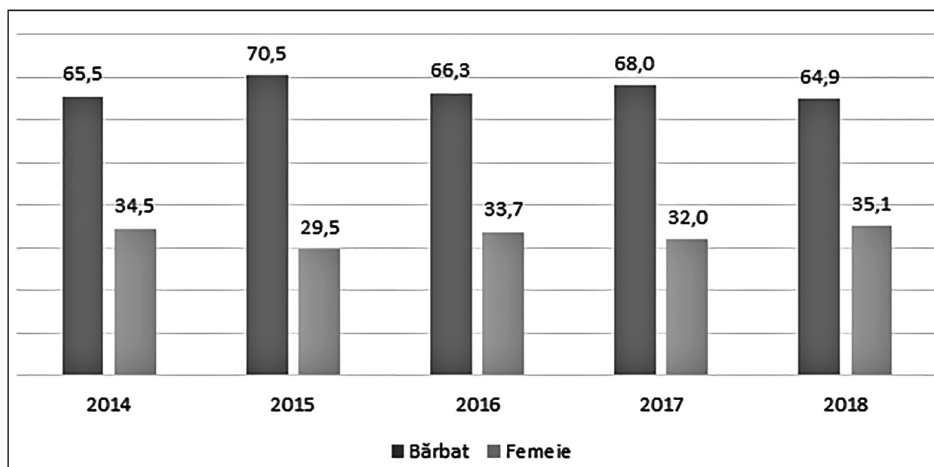

Fig. 15. Structura populației sărace în funcție de sexul capului gospodăriei, %

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Conform datelor Biroului Național de Statistică nivelul de educație al capului gospodăriei influențează de asemenea structura populației sărace. Astfel, ponderea gospodăriilor în care capul familiei are studii superioare este de 9 ori mai mică în structura populației sărace (4,2%) decât ponderea gospodăriilor în care capul familiei are studii medii incomplete - 36,7%.

Tabelul 2. Structura populației sărace în funcție de studiile capului gospodăriei, %

	2014	2015	2016	2017	2018
Studii primare sau fără studii	6,8	6,0	5,0	3,7	3,6
Studii medii incomplete	27,7	30,4	35,5	36,8	36,7
Studii medii generale	19,3	19,1	18,6	20,2	18,6
Studii secundar profesionale	33,3	30,9	28,3	28,0	29,8
Studii medii de specialitate	8,3	9,0	9,5	7,2	7,1
Studii superioare	4,7	4,7	2,9	4,1	4,2

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Capitolul 2. Bunăstarea socială

Sursa de bază a venitului capului gospodăriei, de asemenea, influențează structura populației sărace. Astfel, pensionarii constituie circa 31% din structura populației sărace în anul 2018, salariații în sectorul non-agricol - circa 18,8%, lucrătorii pe cont propriu în sectorul agricol - 13,8%, salariații în sectorul agricol - 12,7%, persoanele care beneficiază de transferuri din afara țării - 12,7%, lucrătorii pe cont propriu în sectorul non-agricol - 5,9%.

Tabelul 3. Structura populației sărace în funcție de sursa de bază a venitului capului gospodăriei, %

	2014	2015	2016	2017	2018
Salariat în sectorul agricol	10,7	12,3	12,7	11,8	12,7
Salariat în sectorul non-agricol	24,2	20,0	19,1	19,1	18,8
Lucrător pe cont propriu în sectorul agricol	15,9	16,6	17,3	16,2	13,8
Lucrător pe cont propriu în sectorul non-agricol	5,2	5,7	5,2	5,2	5,9
Pensionar	30,4	29,4	31,5	32,3	31,0
Transferuri din afara țării	10,7	12,8	9,9	10,2	12,7
Alte	2,8	3,2	4,2	5,1	5,2

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică.

În funcție de vârstă, aproape jumătate din structura populației sărace o constituie copiii de 0-17 ani (23,8%) și persoanele cu vârsta de 60+ (22,7%), după care urmează persoanele cu vârsta cuprinsă între 50-59 de ani - 16,3%, persoanele cu vârsta cuprinsă între 40-49 ani (14,4%), persoanele de 18-29 ani (11,5%) și cele de 30-39 ani (11,4%).

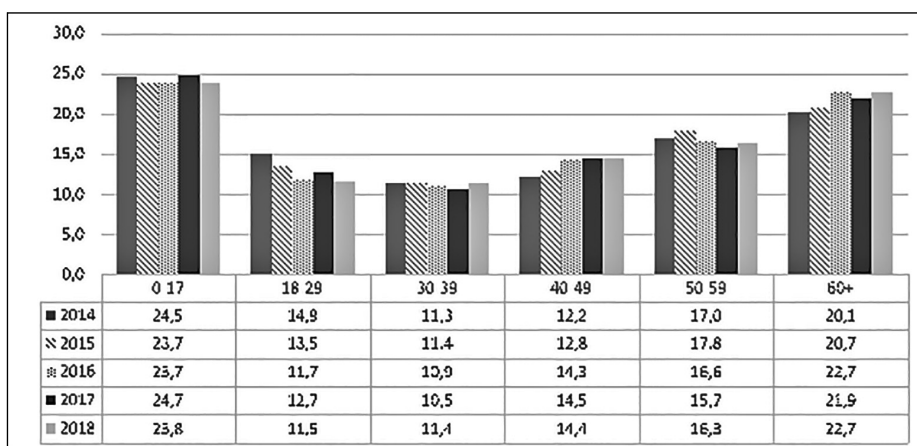

Fig. 16. Structura populației sărace în funcție de vârstă, %

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Veniturile populației. Conform datelor statistice prezentate de biroul Național de Statistică, structura veniturilor disponibile diferă pe categorii, fiind dependentă de caracteristicile social-demografice ale gospodăriilor și mediul de reședință. Astfel, în mediul urban veniturile disponibile medii lunare ale populației au constituit 3521,9 lei pe o persoană, iar în mediul rural – 2457,2 lei în anul 2019.

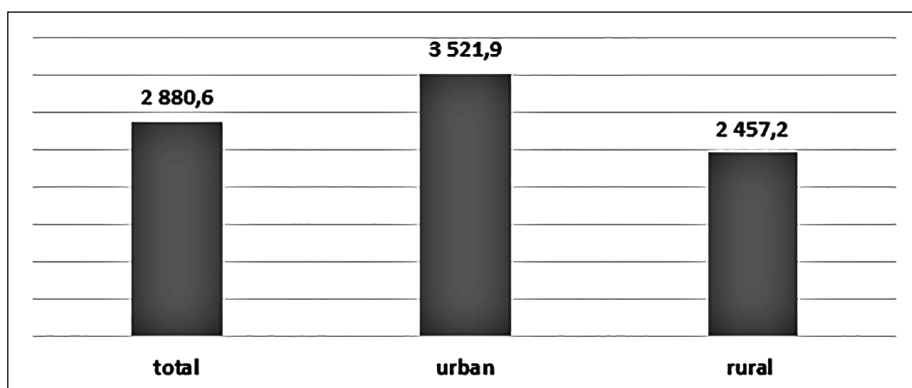

Fig. 17. Venituri disponibile totale (medii lunare pe o persoană, lei), anul 2019

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Odată cu creșterea numărului de persoane în gospodărie se atestă o scădere a veniturilor per persoană. Astfel, în anul 2019, gospodăriile formate dintr-o singură persoană au dispus de venituri de circa 2 ori mai mari pentru o persoană (3664,3 lei) comparativ cu cele din 5 și mai multe persoane (1859 lei).

Sursele de venit sunt foarte variate, cu toate acestea veniturile din activitatea salarială au contribuit în proporție de 50,2% la formarea veniturilor populației generale. Veniturile din pensii, prestații sociale, ajutor social, indemnizații pentru copii au contribuit cu 34,9% la formarea veniturilor în gospodărie, veniturile din activitatea individuală agricolă - cu 8,9%, veniturile din activitatea individuală non-agricolă - cu 6,3%, alte venituri - cu 15,6%, dintre care 12,4% - transferuri din afara țării.

În funcție de mediul de reședință, se observă deosebiri semnificative dintre sursa principală de venit în gospodăriile din mediul rural și urban. Astfel, în gospodăriile din mediul urban veniturile din activitatea salarială au contribuit cu 62,9% la formarea veniturilor, pe când în cele din mediul rural veniturile din activitatea salarială au contribuit doar cu 38,1%. În schimb în gospodăriile din mediul rural comparativ cu cele din urban este mai mare ponderea veniturilor din activitatea individuală agricolă (16,6%), transferurilor din afara țării (16%), prestațiilor sociale (20,5%).

Capitolul 2. Bunăstarea socială

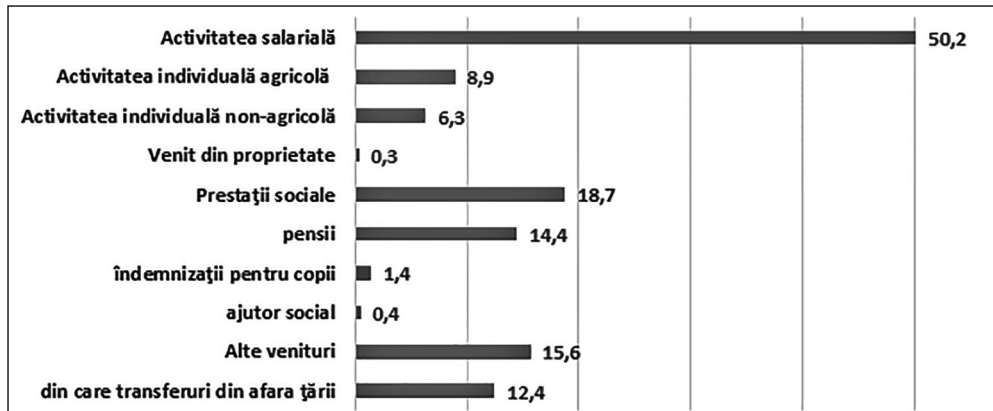

Fig. 18. Surse de venit, per total, anul 2019, %

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică.

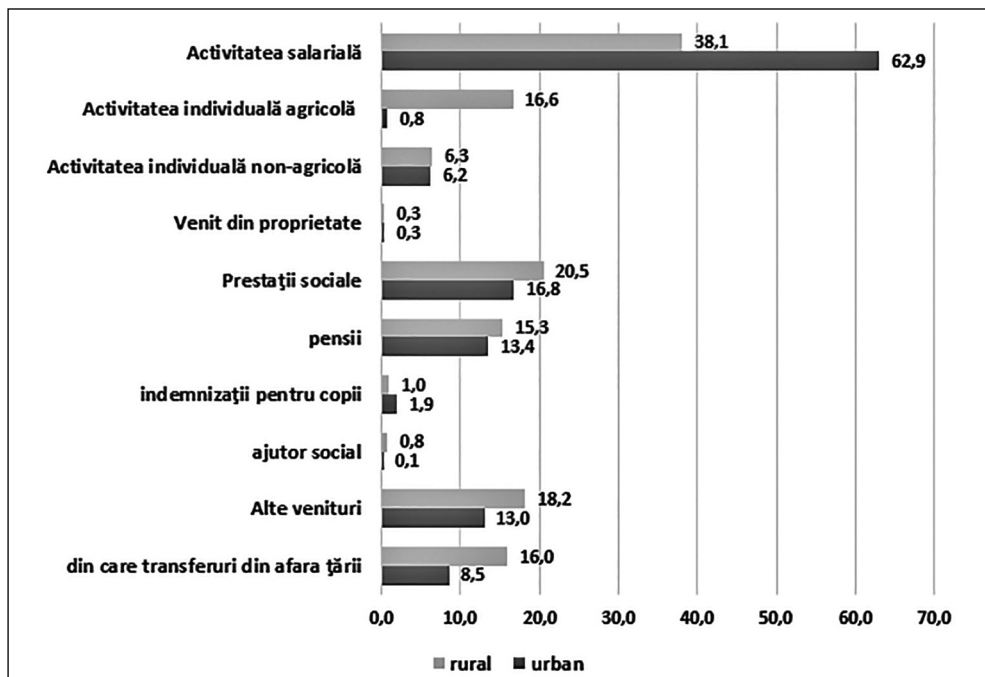

Fig. 19. Surse de venit pe medii de reședință, anul 2019, %

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Conform datelor Biroului Național de Statistică, analiza comparativă a veniturilor medii lunare per persoană obținute de cea mai săracă quintilă (1560,4 lei) și cea mai bogată quintilă (4980,4 lei) denotă discrepanțe de circa 3,2 ori. Discrepanțe mari sunt înregistrate și în cazul structurii veniturilor.

În cazul persoanelor din quintila cea mai bogată salariul constituie 64% din structura veniturilor și prestațiile sociale - doar 12%, iar în cazul persoanelor din quintila cea mai săracă salariul constituie 35,5% din structura veniturilor, în schimb prestațiile sociale - 25,5%.

Cheltuielile de consum ale populației. În anul 2019 cheltuielile lunare medii per persoană au constituit 2786,5 lei, conform Biroului Național de statistică. Pe medii rezidențiale, cheltuielile medii lunare sunt mai mari în mediul urban (3469,2 lei) și sunt mai reduse în mediul rural (2335,7 lei per persoană).

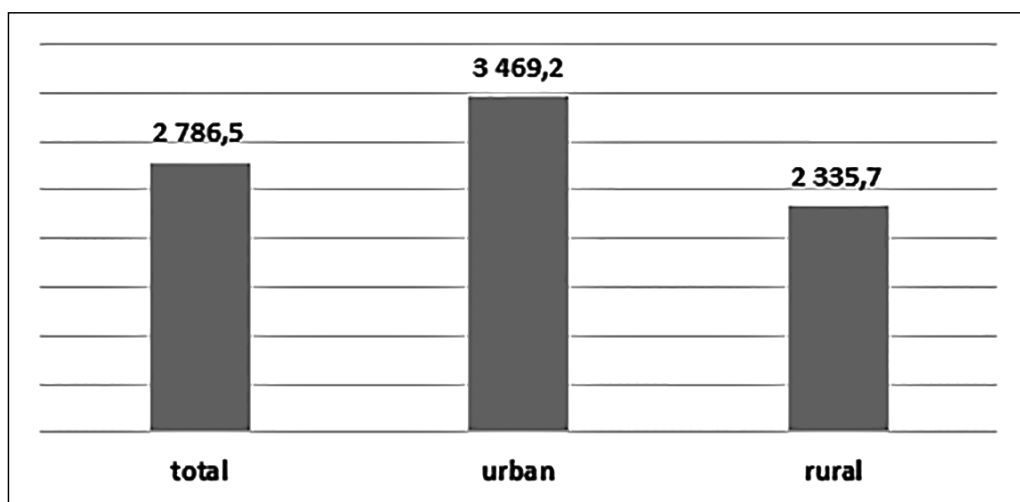

Fig. 20. Cheltuieli medii de consum per lună per persoană, total, pe medii rezidențiale, lei

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Analiza structurii cheltuielilor medii lunare per persoană denotă, că circa 40,6% din total cheltuieli sunt destinate produselor alimentare, 16,2% - întreținerii locuinței, 9,7% - îmbrăcăminte, încălțăminte, 6,1% - transportului, 5,2% - sănătății, 5,1% - dotării locuinței, 4,5% - comunicațiilor, 2,6% - hotelurilor, restaurantelor și doar 1,1% - educației.

Pe medii de reședință, în structura cheltuielilor populației din mediul rural comparativ cu mediul urban, este mai mare ponderea cheltuielilor pentru produse alimentare (44,5% - rural, 36,6% - urban), cheltuielile pentru întreținerea locuinței (16,6% - în rural și 15,8% - în urban), și sunt mai reduse cheltuielile pentru transport (urban - 6,9%, rural - 5,4%), hoteluri, restaurante, cafenele (urban - 4,4%, rural - 0,8%), sănătate (urban - 5,6%, rural - 4,8%) etc.

Capitolul 2. Bunăstarea socială

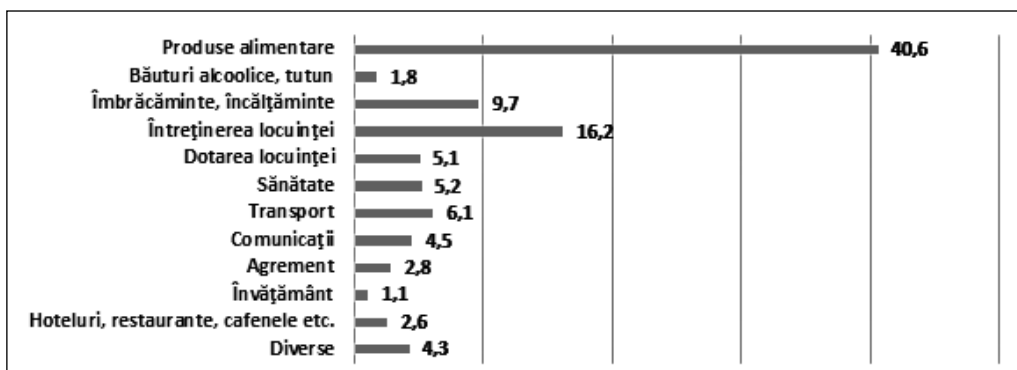

Fig. 21. Cheltuieli de consum medii lunare per persoană pentru anul 2019, per total

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică.

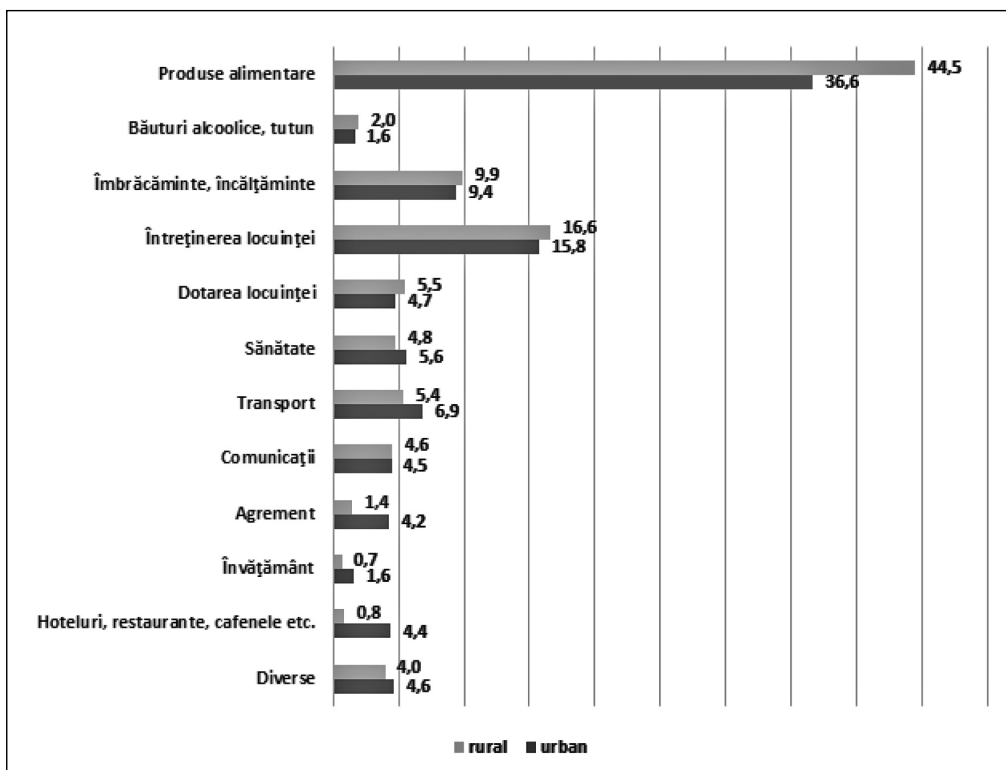

Fig. 22. Cheltuieli de consum medii lunare pe o persoană, pe medii rezidențiale, anul 2019, %

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică.

În conformitate cu datele Biroului Național de statistică, cheltuielile de consum per persoană sunt mai mari în gospodăriile cu o singură persoană, gospodăriile care au la întreținere un singur copil și sunt mult mai mici în gospodăriile cu mai mulți membri și mai mulți copii la întreținere. Anume acestea din urmă și sunt supuse mai mult sărăciei. Gospodăriile cu veniturile cele mai mici (quintila 1) cheltuie de 4 ori mai puțin per persoană în mediu pe lună decât gospodăriile cu veniturile cele mai mari (quintila 5). În cazul produselor alimentare, quintila 1 alocă lunar 55,2% din total cheltuieli de consum, iar quintila 5 – 30,7% din total cheltuieli lunare.

Accesul la locuințe și la servicii de infrastructură. Conform datelor BNS, în anul 2019 în Republica Moldova 95,3% din gospodării aveau locuință privată. Ponderea gospodăriilor care aveau o locuință privată este mai mare în mediul rural (99,1%) și mai redusă în mediul urban (89,7%). 9,9% din populația din mediul urban locuiesc în chirie. În mediul rural doar 0,9% din familii locuiesc cu chirie. 66,6% din gospodării locuiesc în case/apartamente formate din 2-3 camere, iar 25,6% - în locuințe formate din 4 camere și mai mult. Ponderea gospodăriilor care locuiesc în 4 camere și mai mult este mai mare în mediul rural, iar a celor cu două camere – în mediul urban. Din totalul de gospodării cu 4 camere, 81% sunt din mediul rural.

100 % din gospodării au lumină electrică. Populația din mediul urban comparativ cu cea din rural are un acces mai mare la servicii de apă și canalizare, încălzire centralizată, grup sanitar în interiorul locuinței. Astfel, în mediul urban 97% din gospodării au acces la apeduct, 86,2% - au grup sanitar în interiorul locuinței, 94,7% dispun de canalizare, și 88,9% au baie sau duș în interiorul casei. În cazul gospodăriilor din mediul rural doar 70,5% dispun de apeduct, 32,7% – de grup sanitar cu apă în interiorul locuinței, 55,8% au sistem de canalizare și doar 42,5% dispun de baie sau duș în interiorul locuinței.

Dotarea caselor cu electrocasnice. Conform cercetării bugetelor gospodăriilor casnice gospodăriile din mediul urban sunt mai bine dotate cu electrocasnice decât cele din mediul rural. Astfel, la 100 de gospodării din mediul urban revin 117 televizoare, 88 mașini de spălat, 85 de computere. În mediul rural la 100 de gospodării revin 108 televizoare, 49 mașini de spălat și 53 computere.

Consumul produselor alimentare. În anul 2019 valoarea energetică a consumului alimentar mediu zilnic ale unei persoane a fost de 2587,4 calorii, preponderent în consumul populației fiind pâinea și produsele de panificație cu un aport caloric de 43,0%. Consumul anual de pâine și produse de

Capitolul 2. Bunăstarea socială

panificație a fost în medie de 120,3 kg/persoană, cu variații semnificative de la 132,7 kg/persoană pentru pensionari, până la 113,5 kg/persoană pentru salariați. Consumul de carne și produse din carne, echivalent carne proaspătă, a fost în medie de 52,8 kg/persoană, cel mai mare consum fiind înregistrat în gospodăriile din mediul urban și gospodăriile mai puțin numeroase. În mediul urban populația consumă de asemenea mai mult lapte și produse din lapte, ouă, fructe și pomușoare, iar în mediul rural predomină consumul de pâine și produse de panificație, legume și bostănoase, cartofi, zahăr și pește.¹³

Percepțiile populației privind calitatea vieții. Cercetarea efectuată în teren a scos în evidență faptul că circa 58% din respondenți sunt satisfăcuți în mică măsură sau deloc de viață în general și 40% sunt satisfăcuți în mare și foarte mare măsură.

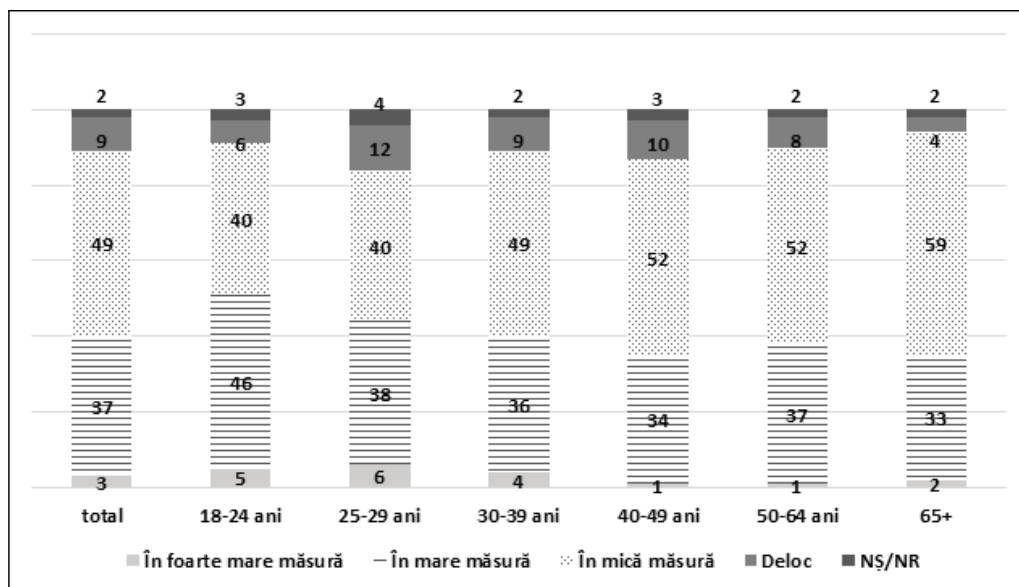

Fig. 23. Nivel de satisfacție de viață în general, %

Pe grupuri de vârstă ponderea persoanelor mai puțin satisfăcute de viață este mai mare în mediul grupurilor de vârstă 40-49 ani (62%), 50-64 ani (60%) și 65+ ani (63%). Ponderea respondenților satisfăcuți în mare măsură și foarte mare măsură de viață este mai mare în mediul respondenților cu vârsta cuprinsă între 18 și 24 ani.

¹³ Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. Aspecte privind nivelul de trai al populației în 2019 (Rezultatele Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice)

Pe medii de reședință nivelul de satisfacție de viață în general este mai redus în mediul rural comparativ cu cel urban. Astfel, din Fig. 24 putem observa că în mediul rural 61% din respondenți au menționat că sunt satisfăcuți de viața lor în mică măsură sau deloc și 37% s-au dat cu părerea că sunt satisfăcuți în mare măsură și în foarte mare măsură. În mediul urban ponderea persoanelor satisfăcute de viață în mare măsură și în foarte mare măsură este mai mare cu 7 puncte procentuale decât în mediul rural, constituind 44%, Ponderea persoanelor nesatisfăcute de viață constituie 52%.

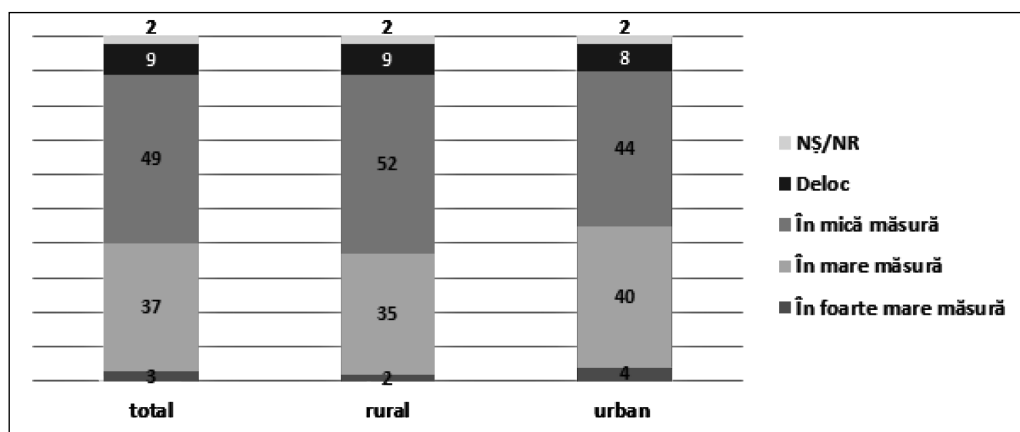

Fig. 24. Nivel de satisfacție de viață în general, pe medii de reședință, %

Studiile de asemenea influențează gradul de satisfacție de viață în general. Astfel, ponderea persoanelor satisfăcute în mare măsură sau în foarte mare măsură de viață crește odată cu nivelul de studii (de la 20% în mediul celor cu studii primare până la 37% în mediul celor cu studii secundare, 43% în mediul celor cu studii vocaționale și 51% în mediul celor cu studii superioare). Ponderea persoanelor nesatisfăcute de viață crește odată cu scăderea nivelului de studii - de la 45% în mediul celor cu studii superioare până la 76% în mediul celor cu studii primare.

În funcție de angajarea în câmpul muncii, persoanele angajate au un grad de satisfacție de viață mai mare decât cele neangajate. Astfel, în cazul persoanelor angajate în câmpul muncii, 45% din respondenți au menționat că sunt în foarte mare măsură/în mare măsură satisfăcuți de viață și 52% - că sunt în mică măsură sau deloc satisfăcuți de viață. În cazul persoanelor neangajate, doar 26% au menționat că sunt în mare măsură sau foarte mare măsură satisfăcuți de viață și 72% - că sunt în mică măsură sau deloc satisfăcuți de viață.

Capitolul 2. Bunăstarea socială

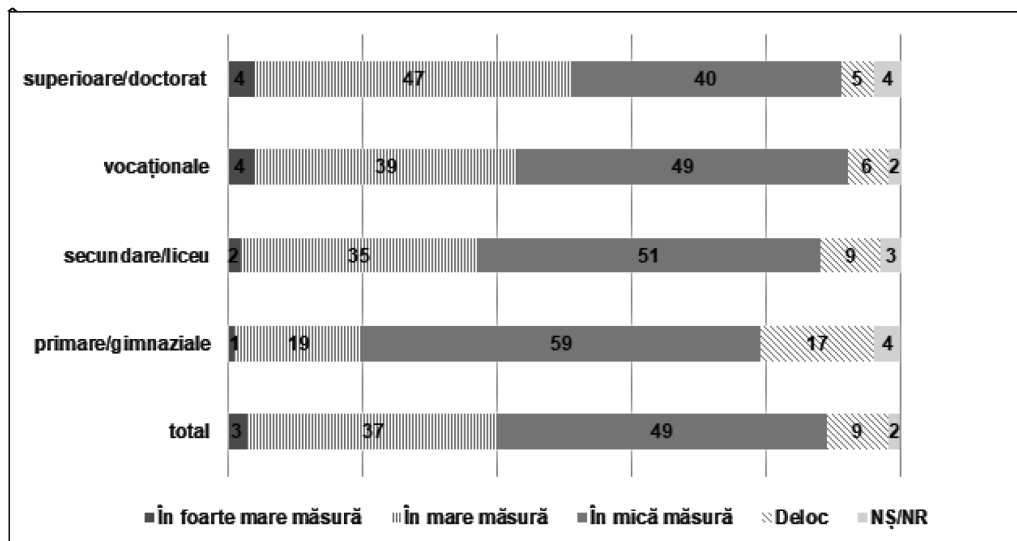

Fig. 25. Nivel de satisfacție de viață în general în funcție de studii, %

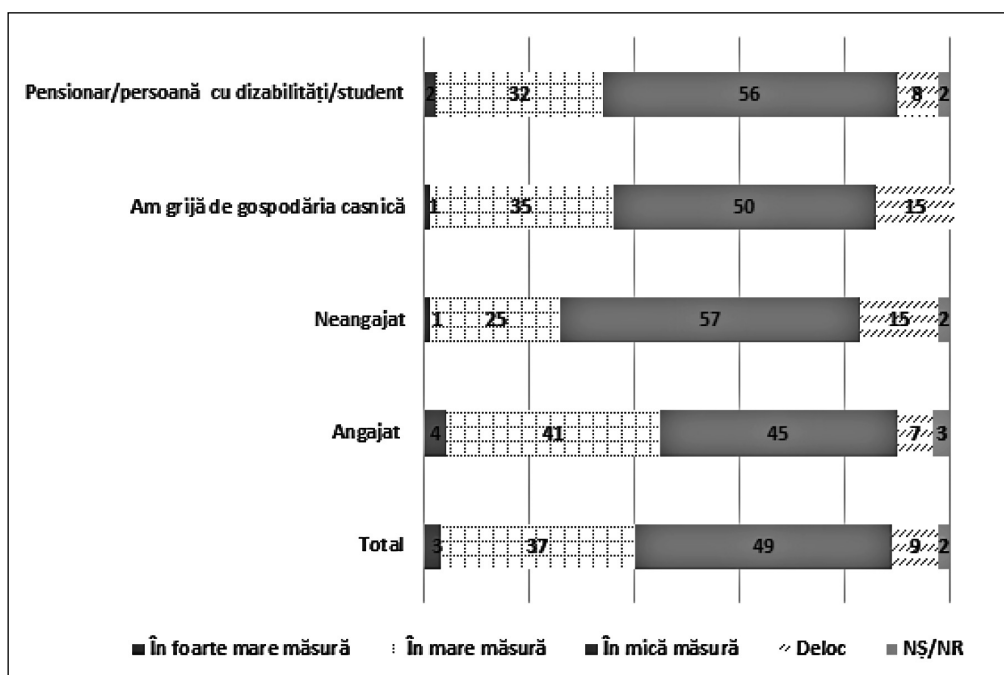

Fig. 26. Nivel de satisfacție de viață în general în funcție de angajare în câmpul muncii, %

În funcție de nivelul de venituri se observă următoarea tendință: odată cu creșterea nivelului de venituri se mărește ponderea respondenților satisfăcuți în mare și foarte mare măsură de viață și scade proporțional ponderea celor nesatisfăcuți de viață. Astfel, în grupul cu venituri care nu ajung nici pentru strictul necesar doar 5% din respondenți sunt satisfăcuți de viață în general și 91% din respondenți sunt satisfăcuți în mică măsură sau deloc. În grupul de respondenți cu venituri care le ajung pentru strictul necesar, 24% au indicat că sunt satisfăcuți de viață și 74% - că nu sunt satisfăcuți de viață. În grupul de respondenți care au spus că veniturile le ajung pentru un trai decent, dar nu și pentru lucruri mai scumpe, 57% au indicat că sunt satisfăcuți de viață și 41% - că nu sunt satisfăcuți de viață. 91% din persoanele care reușesc să cumpere bunuri mai scumpe, dar cu restrângeri în alte domenii, 57% au indicat că sunt satisfăcuți de viață și 41% - că nu sunt satisfăcuți de viață. 100% din respondenții care au tot ce le trebuie fără să se limiteze la ceva au indicat că sunt satisfăcuți de viață în mare și foarte mare măsură.

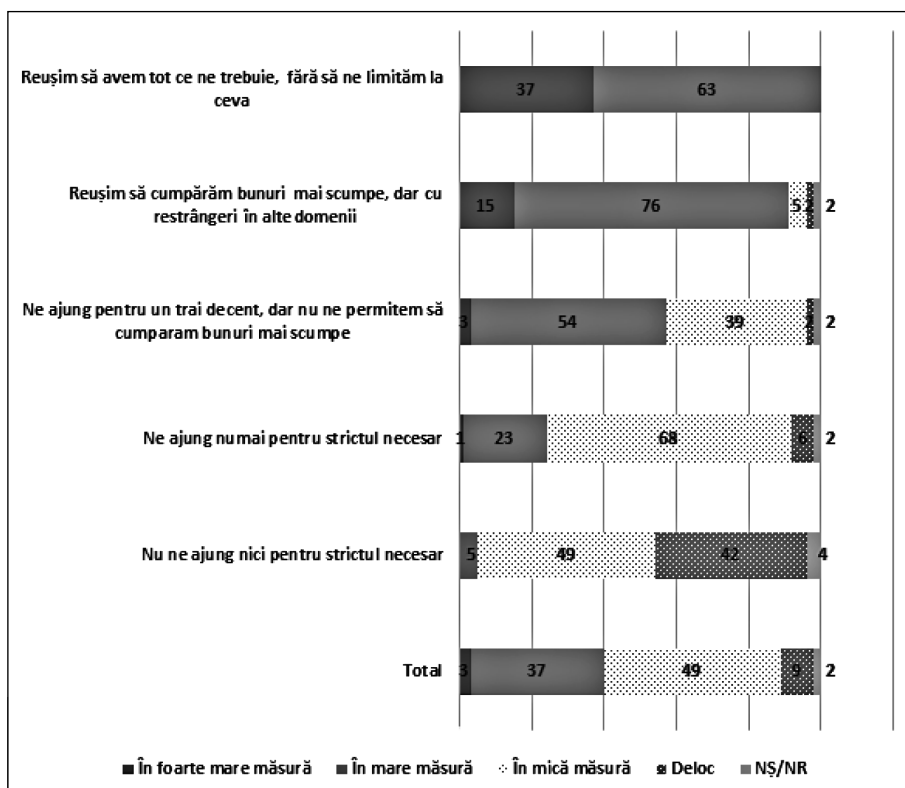

Fig. 27. Nivel de satisfacție de viață în general în funcție de venituri, %

Capitolul 2. Bunăstarea socială

Cu referință la veniturile familiei, 13% din respondenți au menționat că nu le ajung nici pentru strictul necesar, 42% - că le ajung doar pentru strictul necesar, 34% - că le ajung pentru un trai decent, dar nu-și permit să cumpere bunuri mai scumpe, 10% - că reușesc să cumpere și bunuri mai scumpe dar cu anumite restrângeri și 1% - reușesc să aibă de toate.

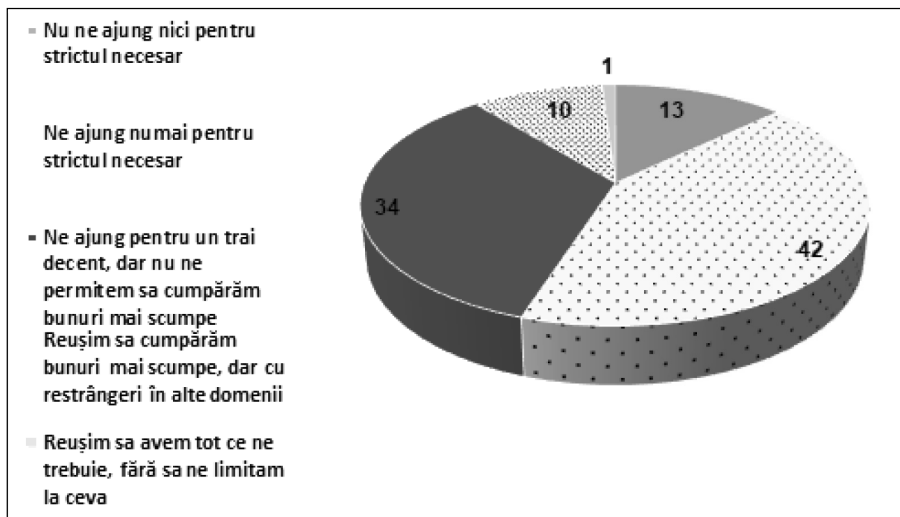

Fig. 28. Gradul de apreciere a veniturilor familiei, %

Ponderea respondenților care au menționat că veniturile nu le ajung nici pentru strictul necesar este mai mare în grupurile de vârstă 50-64 de ani (18%) și 65+ ani (19%), în mediul celor cu studii primare, gimnaziale (29%), persoanelor care au grijă de gospodăria casnică (30%), pensionarilor, persoanelor cu dizabilități (20%), lucrătorilor familiali neremunerați (25%), persoanelor care locuiesc în rural (17%).

Ponderea respondenților care au menționat că veniturile le ajung numai pentru strictul necesar este mai mare în grupul de vârstă 65+ (51%), celor cu studii primare/gimnaziale (50%), pensionarilor, persoanelor cu dizabilități, studenților (50%), celor care activează în gospodăriile casnice (46%).

Ponderea respondenților care au menționat că veniturile le ajung pentru un trai decent, dar nu-și permit să procure lucruri mai scumpe este mai mare în grupul de vârstă 18-24 de ani (44%), celor cu studii secundare/liceu (39%), cu studii superioare (38%), persoanelor angajate cu o normă întreagă (39%), persoanelor care activează în instituții publice (41%), persoanelor din mediul urban (37%), în special celor care locuiesc în Chișinău (39%).

Ponderea respondenților care au menționat că reușesc să procure bunuri mai scumpe dar cu restrângeri, este mai mare în mediul grupului de vârstă de 18-24 ani (18%), celor cu studii superioare (18%), celor care activează în instituții private (16%), celor din mediul urban (15%), în particular Chișinău (19%).

Gradul de satisfacție de servicii. Cercetarea a scos în evidență faptul că respondenții, în special cei din mediul rural, au un acces foarte limitat la serviciile de infrastructură, cum ar fi transportul public, încălzirea centralizată, apa la robinet. Astfel, din Fig. 29 observăm că circa 54% din respondenți per total nu au acces la încălzire centralizată, 41% - la canalizare centralizată, 22% - la servicii de evacuare a deșeurilor menajere, 17% - la apă la robinet, 15% - la transport public. Pe medii rezidențiale, în mediul rural 68% nu au acces la încălzire centralizată, iar în mediul urban - 34%. La canalizare centralizată, în mediul rural nu au acces 60%, iar în mediul urban - 14%. La servicii de evacuare a deșeurilor, în mediul rural 34% nu au acces, iar în mediul urban - 5%. La apă la robinet, în mediul rural 20% nu au acces, iar în mediul urban - 6%.

Totodată, o bună parte din cei chestionați s-au declarat mai curând nesatisfăcuți sau foarte nesatisfăcuți de serviciile accesate. Astfel, circa 74% din respondenți s-au declarat nesatisfăcuți de calitatea drumurilor, 53% - de menținerea ordinii publice, 41% - de transportul public, 34% - de evacuarea deșeurilor menajere, 22% - de calitatea apei la robinet, 18% - de canalizarea centralizată.

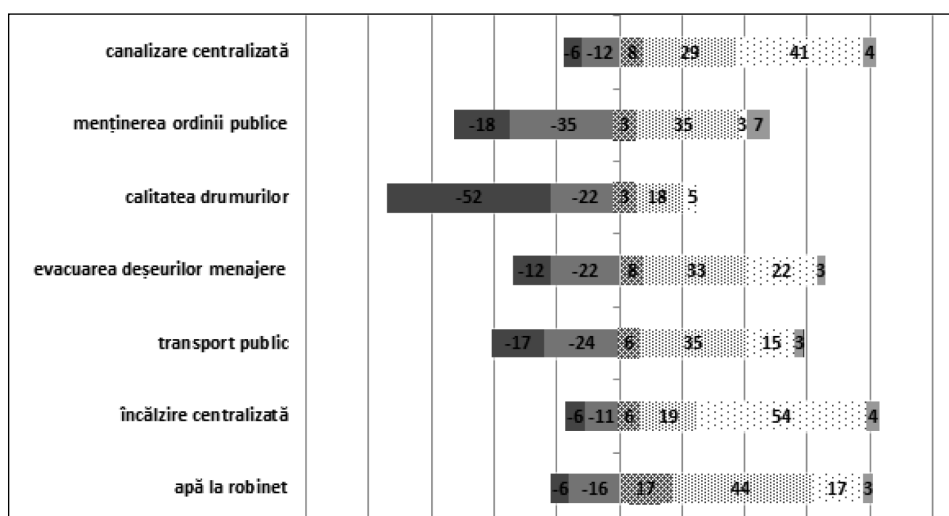

Fig. 29. Grad de satisfacție de servicii, %

Capitolul 2. Bunăstarea socială

Grad de satisfacție de diferite aspecte ale vieții. 63% din respondenți au menționat că sunt satisfăcuți în totalitate sau în mare măsură de comunitatea în care locuiesc, iar 34% au indicat că sunt satisfăcuți în mică măsură sau deloc. Ponderea respondenților nesatisfăcuți de comunitatea în care locuiesc este mai mare în grupul de vârstă 65+ ani (41%), cei cu studii primare/gimnaziale (43%), cei cărora veniturile nu le ajung nici pentru strictul necesar (54%). Probabil că această insatisfacție ține mai curând de oportunitățile reduse de realizare și gradul de sărăcie înalt.

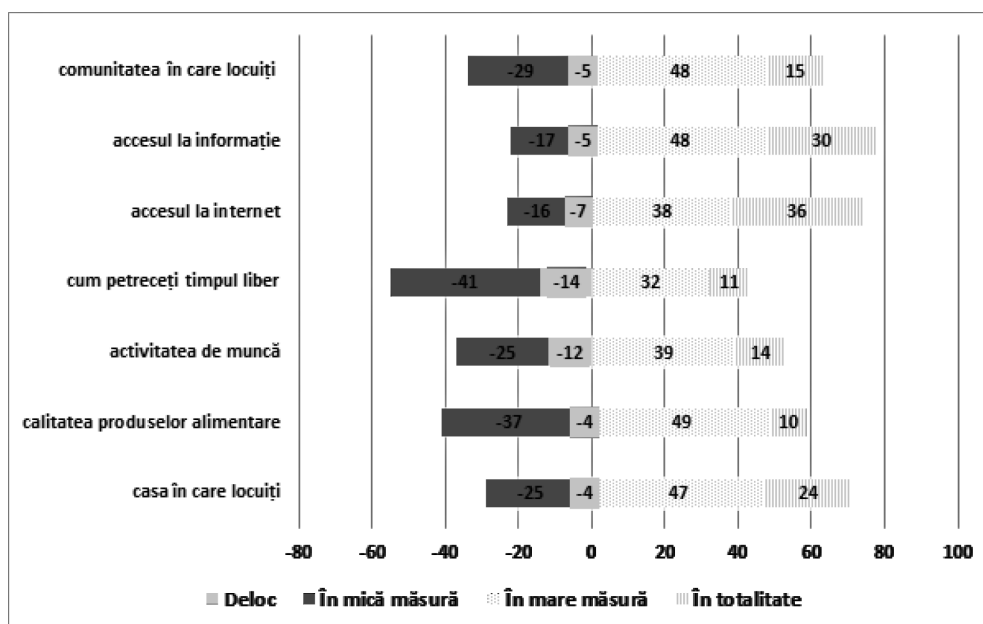

Fig. 30. Grad de satisfacție de diferite aspecte ale vieții, %

71% din respondenți au menționat că sunt în totalitate sau mai curând satisfăcuți de casa în care locuiesc, iar 29% au menționat că sunt satisfăcuți în mică măsură sau deloc de aceasta. Ponderea respondenților nesatisfăcuți de casa în care locuiesc este mai mare în mediul persoanelor cu studii primare, gimnaziale (43%), persoanelor veniturile cărora nu le ajung nici pentru strictul necesar (55%).

59% au declarat că sunt satisfăcuți în totalitate sau în mare măsură de calitatea produselor consumate, iar 41% - au menționat că nu sunt satisfăcuți în mare măsură sau deloc. Ponderea respondenților nesatisfăcuți de calitatea produselor alimentare este mai mare în mediul respondenților de 50-64 de ani (46%), 65+ ani (50%), pensionarilor, persoanelor cu dizabilități,

studenților (47%), persoanelor din mediul rural (46%), celor cărora veniturile nu le ajung nici pentru strictul necesar (73%), sau le ajung doar pentru strictul necesar (50%).

53% din respondenți au menționat că sunt satisfăcuți de activitatea lor de muncă, iar 37% - că nu sunt satisfăcuți în mare măsură sau deloc. Ponderea respondenților nesatisfăcuți de activitatea de muncă este mai mare în mediul celor cu studii primare/gimnaziale (53%), celor care au grijă de gospodăria casnică (59%), sau sunt în căutare de muncă (53%), celor ce activează în sectorul neformal (59%), lucrătorilor familiari neremunerați (62%), celor care au venituri ce nu le ajung nici pentru strictul necesar (61%) sau le ajung doar pentru strictul necesar (41%).

43% din respondenți au menționat că sunt satisfăcuți de faptul cum petrec timpul liber în totalitate sau în mare măsură, iar 54% au indicat că sunt satisfăcuți în mică măsură sau deloc de faptul cum își petrec timpul liber. Ponderea respondenților nesatisfăcuți de faptul cum își petrec timpul liber este mai mare în mediul celor cu studii primare, gimnaziale (71%), pensionarilor, persoanelor cu dizabilități, studenților (65%), celor ce activează în sectorul informal (76%), patronilor, lucrătorilor pe cont propriu (66%), persoanelor din mediul rural (62%), celor care au venituri ce nu le ajung nici pentru strictul necesar (80%).

74% din respondenți au indicat că sunt în totalitate sau în mare măsură satisfăcuți de accesul la internet, iar 23% - că sunt în mică măsură sau deloc satisfăcuți de acesta. Ponderea respondenților nesatisfăcuți de accesul la internet este mai mare în grupul de vârstă 65+ (38%), celor cu studii primare/gimnaziale (40%), pensionarilor, persoanelor cu dizabilități, studenților (33%), celor care au venituri ce nu le ajung nici pentru strictul necesar (50%).

78% din respondenți au menționat că sunt mulțumiți în mare măsură sau totalmente de accesul la informație, iar 22% au menționat că sunt mulțumiți în mică măsură sau deloc de aceasta. Ponderea respondenților nemulțumiți de accesul la informație este mai mare în mediul persoanelor cu studii primare/gimnaziale (31%), celor care au venituri ce nu le ajung nici pentru strictul necesar (36%).

Așadar, analiza securității social-economice a respondenților denotă faptul că o bună parte din populația țării, în special cei din rural, cu familii numeroase și cu copiii mulți au un nivel de bunăstare socială foarte redusă manifestată prin grad înalt de sărăcie extremă și absolută, venituri reduse ale populației, acces redus la servicii de infrastructură calitative, grad înalt de insatisfacție generală de calitatea vieții.

2.2. Asigurarea accesului la servicii de sănătate calitative

Valoarea sănătății în orice țară poate fi apreciată după cota parte a cheltuielilor din PIB pentru sectorul de sănătate. În țările UE, cota medie a cheltuielilor din PIB pentru sănătate au fost în jur de 10% în anul 2017. Franța și Germania au cheltuit cel mai mult - 11,3% din PIB, iar Suedia - 11%. Comparativ cu țările UE, Republica Moldova a cheltuit de două ori mai puțin din PIB pentru sănătate în anul 2017 - doar 5%. Analiza PIB-ului pe ultimii 4 ani denotă o scădere a cheltuielilor pentru sănătate cu aproximativ 1,4 puncte procentuale (de la 5,8% în anul 2015 la 4,4% în anul 2019).

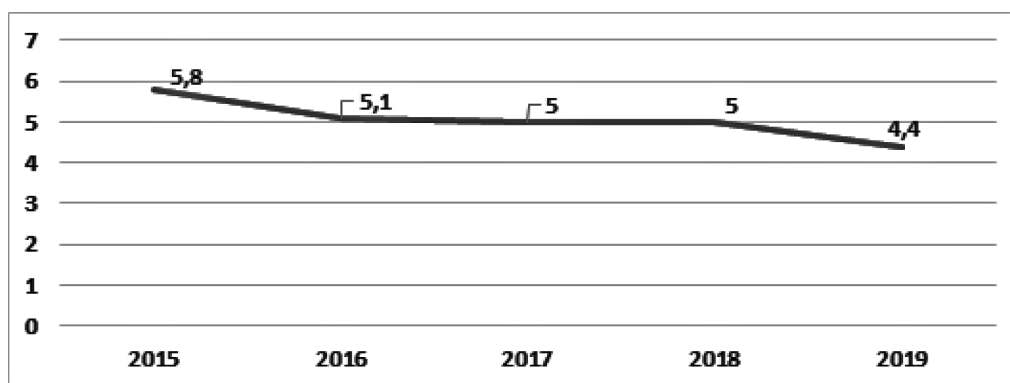

Fig. 31. Ponderea cheltuielilor pentru sănătate în PIB, ani

Sursa: Elaborată în baza datelor BNS.

Scăderea cheltuielilor pentru sănătate este însoțită de înrăutățirea stării sănătății populației în ultimii ani. Astfel, din Fig. 32 observăm o creștere a morbidității populației prin prevalență la 10.000 de locuitori cu aproximativ 10% (de la 10209 în anul 2016 la 11349,1 în anul 2019).

Această scădere a nivelului de sănătate a populației este evidențiată și în baza analizei percepțiilor populației. Analiza aprecierilor de către populație a stării sănătății denotă discrepanțe destul de mari dintre starea declarată și starea reală a sănătății. Astfel, conform Cercetării structurii sociale din Republica Moldova efectuată de către Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice în anul 2017, starea declarată a sănătății populației este relativ înaltă: circa 14% din respondenți consideră că au o stare a sănătății foarte bună, 62% - bună, 19% - proastă, 3% - foarte proastă și 2% nu au putut oferi un răspuns.

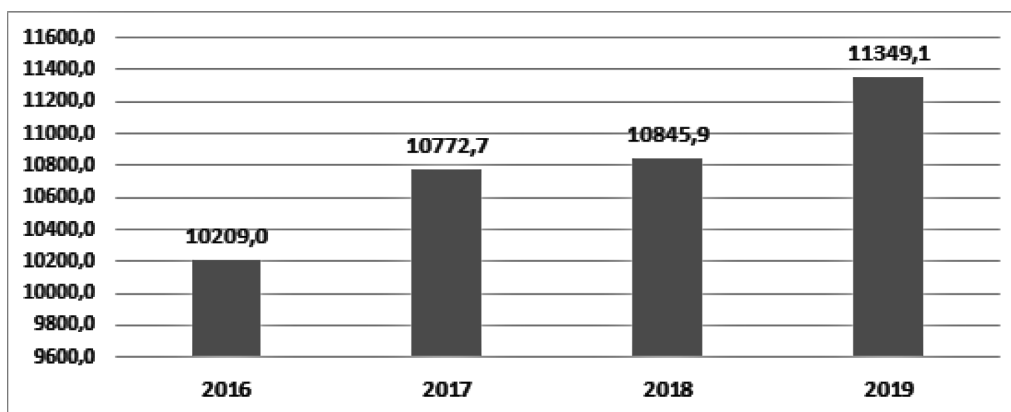

Fig. 32. Morbiditatea populației, prevalența la 10000 locuitori pe an

Sursa: Elaborată în baza datelor BNS.

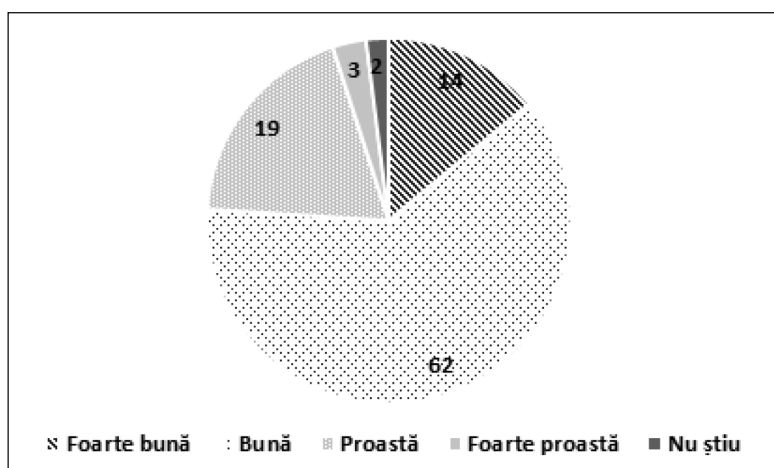

Fig. 33. Starea declarată a sănătății populației

Sursa: Elaborată de autori în baza rezultatelor cercetării structurii de clasă, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2017

Starea declarată a sănătății diferă în funcție de vârstă, studii, mediu de reședință. În funcție de vârstă, odată cu înaintarea în vârstă se reduce ponderea respondenților care au apreciat sănătatea lor drept bună și foarte bună și sporește ponderea celor care consideră că sănătatea lor este proastă și foarte proastă (de la 4% în grupul de vârstă de 18-24 de ani până la 46% - în grupul de vârstă de 65 de ani și mai mult). În funcție de nivel de studii, odată cu sporirea nivelului de studii se reduce ponderea respondenților care au apreciat să-

Capitolul 2. Bunăstarea socială

năitatea lor drept proastă și foarte proastă (de la 45% în grupul de respondenți cu studii reduse la 15% - în grupul de respondenți cu studii înalte). În funcție de mediul rezidențial, ponderea persoanelor care au raportat o stare de sănătate bună și foarte bună este mai mare în orașele mari (83%), în orașele mici (81%), și este mai redusă în mediul rural (71%). În mediul rural fiecare a patra persoană a menționat că are o stare de sănătate proastă și foarte proastă.

Starea reală de sănătate a respondenților a fost apreciată în baza întrebării: cum s-ar manifesta sănătatea lor dacă ar trebuie să urce scările la câteva etaje pe jos. În rezultat am constatat următoarele: fiecare al doilea respondent a menționat că destul de bine, 43% - nu chiar bine și 8% - rău de tot. Dacă comparăm cu starea declarată a sănătății, în cazul stării reale ponderea respondenților care au o stare proastă a sănătății practic se mărește de mai bine de două ori (de la 22% la 51%). Ponderea respondenților care au menționat că s-ar simți nu chiar bine sau rău de tot este mai mare în grupurile de vârstă 55-64 ani (64%), 65+ ani (83%), în grupul de respondenți cu nivel redus de studii (70%), în mediul rural (51%) și în orașele mici (57%).

Cercetările sociologice din ultimii ani denotă de asemenea faptul că deși populația pune o mare valoare pe sănătate, accesul acesteia la servicii de sănătate calitative este destul de redus. Astfel, conform aceleiași cercetări din 2017, circa 87% din respondenți consideră sănătatea drept o valoare foarte importantă, 11% - drept o valoare importantă, 1% - drept o valoare neimportantă și 1% nu au răspuns.

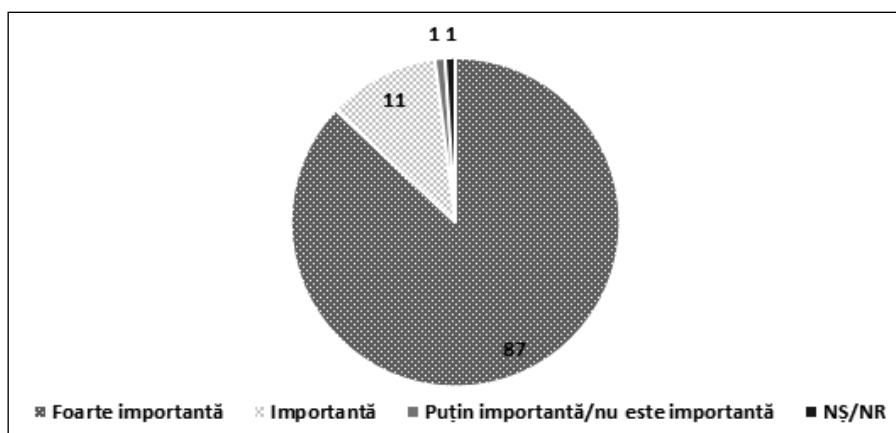

Fig. 34. Percepțiile populației privind valoarea sănătății

Sursa: Elaborată de autori în baza rezultatelor cercetării structurii de clasă, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2017.

Totodată, fiind întrebați dacă sunt de acord cu faptul că toți cetățenii au acces la asistență medicală calitativă, 2/3 din respondenți și-au manifestat dezacordul, și doar 1/3 – au fost de acord.

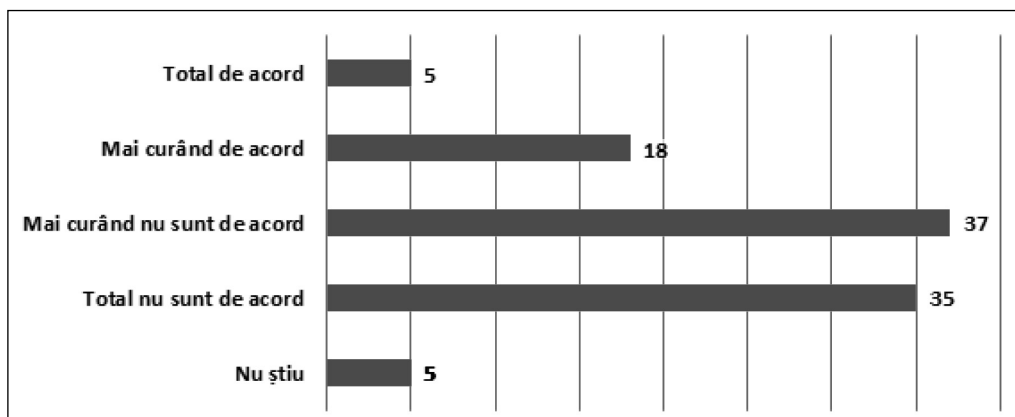

Fig. 35. Grad de acceptare a faptului că în Moldova toți cetățenii au acces la asistență medicală calitativă

Sursa: Elaborată de autori în baza rezultatelor cercetării structurii de clasă, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2017.

Cercetarea BOP-ul în sănătate, 2019, efectuată de PAS scoate în evidență gradul înalt de inaccesibilitate a serviciilor medicale. Astfel, 28% din populație consideră serviciile medicale accesibile, 51% - oarecum accesibile, 18% - oarecum inaccesibile și 3% - inaccesibile. Deci practic fiecare a cincea persoană consideră accesul la servicii medicale mai curând sau total inaccesibile.

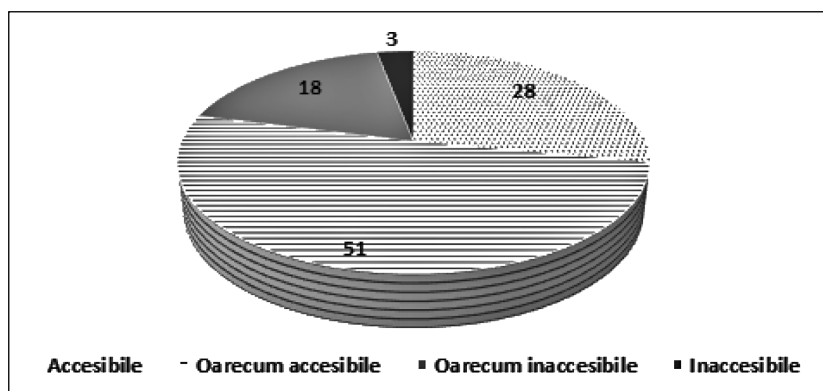

Fig. 36. Aprecierea gradului de accesibilitate a serviciilor medicale în anul 2019, %

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor BOP în sănătate, Centrul PAS.

Capitolul 2. Bunăstarea socială

Cercetările sociologice de asemenea au evidențiat faptul că deși marea majoritate a populației este asigurată medical și ar trebui să acceseze mai ușor serviciile medicale, în realitate situația este alta. În aceste condiții populația continuă să fie nemulțumită de asigurarea medicală. Conform datelor CNAM, la finele anului 2018, 88,2% din populația țării beneficia de asigurare medicală, și 11,8% - era în afara sistemului de asigurare medicală.¹⁴ Conform cercetărilor sociologice, mai bine de jumătate din populația adultă a țării este mai curând nesatisfăcută sau total nesatisfăcută de asigurarea medicală și doar 38% - sunt satisfăcuți sau mai curând satisfăcuți.

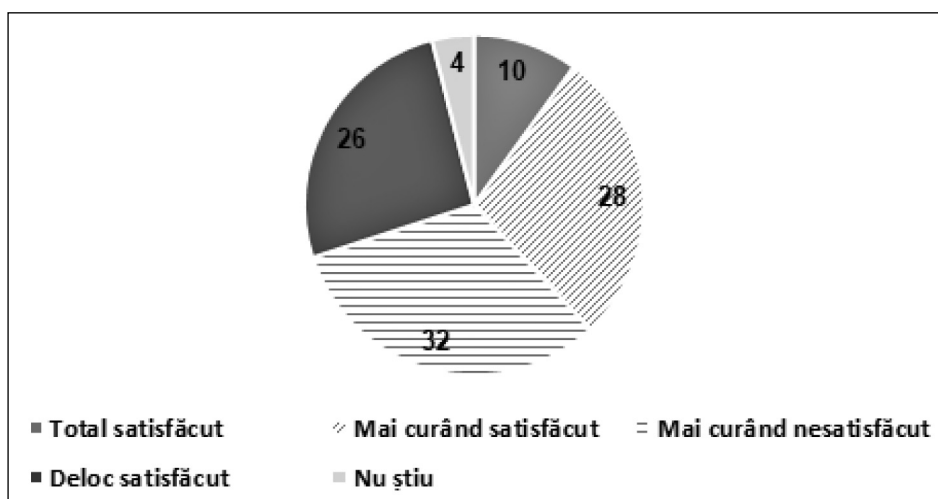

Fig. 37. Aprecierea gradului de satisfacție de asigurarea medicală

Sursa: Elaborată de autori în baza rezultatelor cercetării structurii de clasă, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2017.

Cercetarea coeziunii sociale în Moldova (2020) de asemenea a scos în evidență faptul că mai bine de 2/3 din respondenți mai curând sunt nesatisfăcuți sau deloc satisfăcuți de serviciile de sănătate de care beneficiază. Doar fiecare al patrulea respondent a declarat că el este mai curând satisfăcut sau este foarte satisfăcut de serviciile medicale.

Ponderea respondenților nesatisfăcuți de serviciile medicale este mai mare în mediul persoanelor cu vârsta de 65+ (85%), și persoanelor care beneficiază de prestații sociale (78%).

¹⁴ http://cnam.md/httpdocs/editorDir/file/RapoarteActivitate_anuale/2019/Raport_anual_2018.pdf

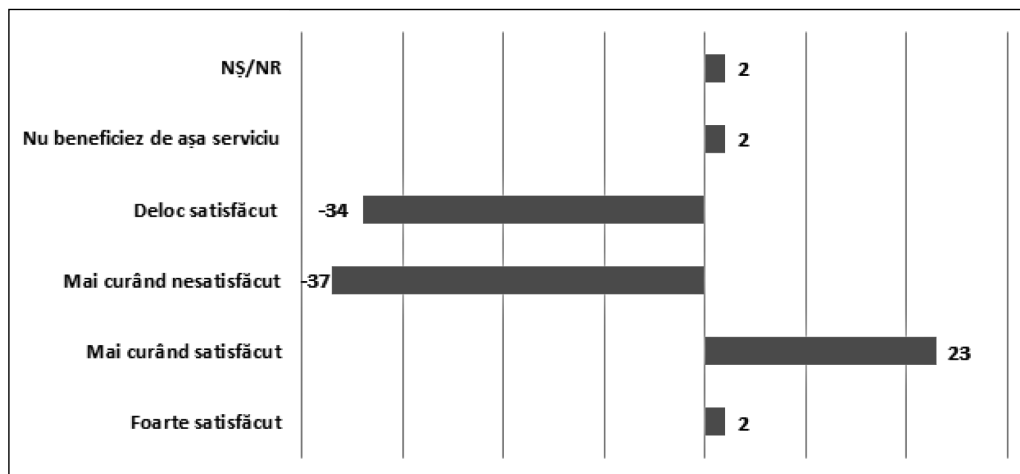

Fig. 38. Grad de satisfacție de serviciile de sănătate, %

Analiza accesului populației la servicii de sănătate scoate în evidență faptul că deși marea majoritate a populației beneficiază de asigurare în sănătate, accesul la servicii calitative de sănătate s-a redus considerabil în ultimii ani. Acest fapt se manifestă prin sporirea morbidității populației la 10.000 de locuitori în ultimii 3 ani cu aproximativ 10%, precum și prin ponderea mare a populației nesatisfăcută de accesul la servicii medicale și de calitatea acestora. Înrautățirea accesului populației la servicii medicale calitative s-a produs în contextul reducerii esențiale a cheltuielilor pentru sănătate din PIB în ultimii 4 ani. Comparativ cu țările UE, Republica Moldova cheltuie în prezent de două ori mai puțin din PIB pentru sănătate.

2.3. Asigurarea accesului la educație de calitate

Conform datelor Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, în anul de studii 2019-2020, în Republica Moldova activau 2859 de instituții învățământ, cu un contingent de 583,2 mii de copii/elevi/studenti, inclusiv, 1486 de instituții de educație timpurie cu un număr de 149,7 mii de copii; 1255 de instituții de învățământ primar și secundar general, în care studiază 333,1 mii de elevi; 91 de instituții de învățământ profesional tehnic cu un număr de 43,6 mii de elevi și 27 de instituții de învățământ superior cu contingentul de 56,8 mii de studenți.

Comparativ cu anul de studii 2010-2011, numărul total al instituțiilor de învățământ s-a micșorat cu 5,5 %. Totodată, numărul de instituții de educație timpurie a crescut cu 7,6 la sută, iar numărul instituțiilor de învățământ primar și secundar general s-a redus cu 15,7%.

Capitolul 2. Bunăstarea socială

În anul de studii 2019-2020, numărul cadrelor didactice a fost de 48404 de persoane, diminuându-se față de anul de studii 2010-2011 cu 20,2%. La începutul anului 2019 în Moldova locuiau 824,4 mii persoane în vârstă de 3-23 ani (23,3% din totalul populației), cu 106,4 mii (11,4%) mai puțin față de anul 2013. Diminuarea numărului populației a condiționat schimbări în sistemul educațional.

Analiza datelor privind cheltuielile din PIB pentru educație denotă faptul că în perioada 2008-2020, cheltuielile din PIB pentru educație s-au redus de la 7,6% în anul 2008 la 5,3% în anul 2016, după care au început să crească puțin până la 5,8% în anul 2019. Comparativ cu media pe țările UE (4,5%), cheltuielile pentru educație în Republica Moldova au fost în anul 2017 cu 0,9 puncte procentuale mai mari.

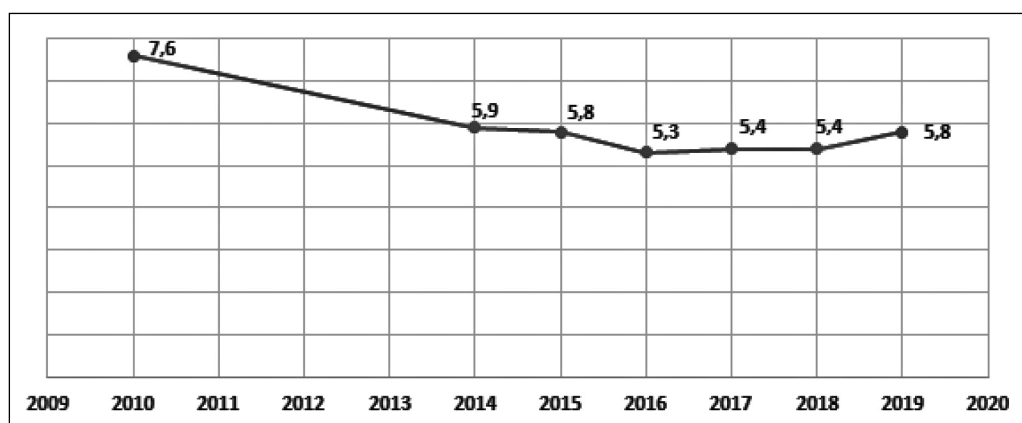

Fig. 39. Ponderea cheltuielilor pentru educație în PIB pe ani, %

Sursa: Elaborată în baza datelor BNS.

Deși cheltuielile pentru educație au fost destul de mari, analiza gradului de cuprindere a copiilor de vârstă școlară cu școala denotă o scădere semnificativă a acestui indicator în ultimii 15 ani. Astfel, conform datelor Băncii Mondiale, numărul copiilor necuprinși cu școala primară s-a mărit de la 2347 de copii în anul 2003 până la 16045 de copii în anul 2019 sau cu aproximativ 9,1 puncte procentuale.

Pentru comparație, în țările membre ale UE, în anul 2019 doar 2% din copii nu erau cuprinși cu școala primară, în Ucraina în anul 2018 8% din copii nu erau cuprinși cu școala primară, în Georgia în anul 2019 1% din copii nu erau cuprinși cu școala primară.

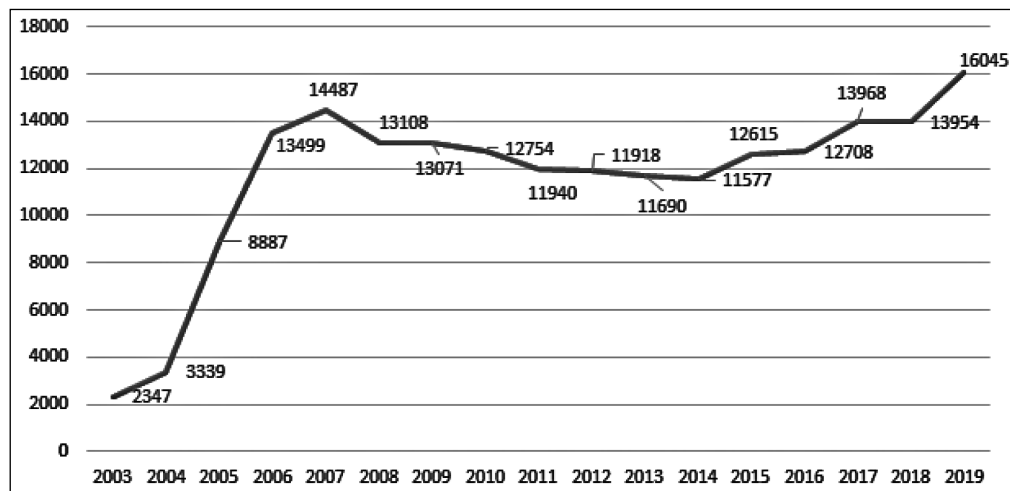

Fig. 40. Copii necuprinși cu școala primară pe ani, număr

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Băncii Mondiale.¹⁵

Gradul de cuprindere cu școala medie, de asemenea, este în descreștere. Astfel, dacă în anul 1990, 93,9% din copii erau cuprinși cu școala medie, atunci în anul 2019, doar 86,4% din copii erau cuprinși cu școala medie. Pentru comparație, în România 89 % din copii erau cuprinși cu școala medie, în Ucraina - 96% din copii.

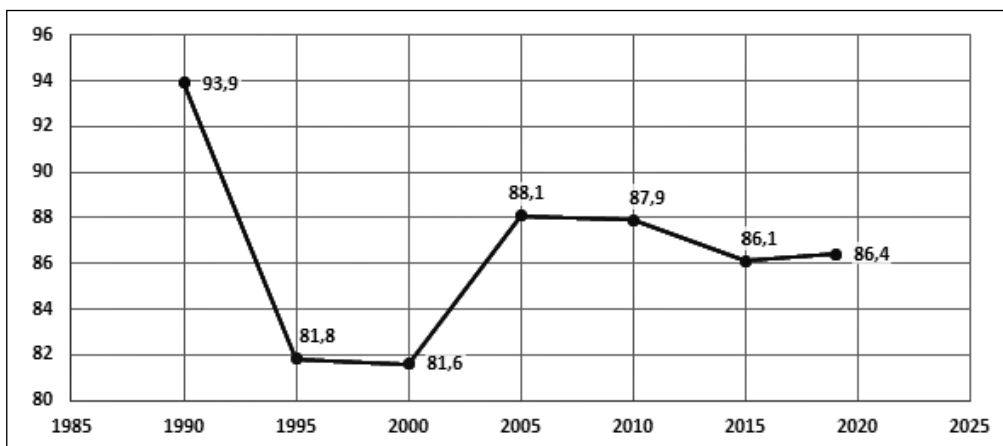

Fig. 41. Copii cuprinși cu școala medie pe ani, %

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Băncii Mondiale.¹⁶

¹⁵ <https://data.worldbank.org/indicator/SE.PRM.UNER?locations=MD>

¹⁶ Ibidem

Ponderea adolescenților necuprinși cu școala este de asemenea în creștere (de la 5,1% în anul 2000 până la 15,5% în anul 2019). În funcție de sex, ponderea fetelor necuprinse cu școala (16,5%) este mai mare decât ponderea băieților (14,6%). Pentru comparație ponderea adolescenților necuprinși cu școala în țările membre UE este de 2% în anul 2019, în Ucraina- este de 4% în anul 2019

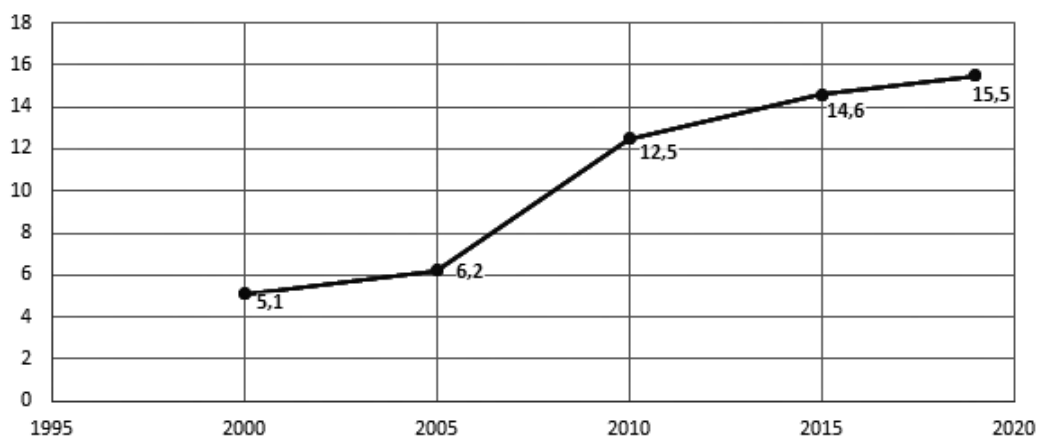

Fig. 42. Ponderea adolescenților necuprinși cu școala pe ani, %

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Băncii Mondiale.

Necuprinderea cu școala, părăsirea școlii generale înainte de absolvire este un indicator al eficienței sistemului școlar și prin urmare cu cât el este mai mic cu atât sistemul de învățământ este mai eficient și viceversa. Creșterea ponderii copiilor necuprinși cu școala simbolizează probleme destul de mari în sistemul de învățământ din Moldova și este un factor care contribuie la reducerea oportunităților acestor grupuri de copii pentru angajarea în câmpul muncii și un nivel de viață mai înalt.

Cercetările în domeniu din ultimii ani denotă că copiii cu dizabilități, cei din familii sărace sau din familii de etnie romă au cel mai redus acces la educație.

Conform datelor MECC, în anul de studii 2019-2020 din totalul de 9784 de elevi cu CES și cu dizabilități, în școlile auxiliare învățau 627 de elevi, iar în școlile generale - 9157 de elevi. Comparativ cu anul 2013 ponderea elevilor cu CES și dizabilități în școlile auxiliare s-a redus cu mai bine de 65%.¹⁷

¹⁷ https://mecc.gov.md/sites/default/files/activitatea_institutiilor_de_invatamant_primar_si_secundar_generalanul_de_studii_2019-2020_0.pdf

Tabelul 4. Elevi cu cerințe educaționale speciale și cu dizabilități, număr

	2013 - 2014	2014 - 2015	2015 - 2016	2016 - 2017	2017 - 2018	2018- 2019	2019- 2020
Elevi, total	6 302	9198	11 426	10 994	10589	10269	9784
Inclusiv în:							
instituții de învățământ primar și secundar general	4 495	7 660	10 393	10 134	9840	9560	9157
instituții de învățământ special	1 807	1 538	1 033	860	749	709	627

Deși marea majoritate a elevilor cu CES și cu dizabilități au fost transferați în școlile generale din școlile auxiliare, școala generală continuă să fie insuficient pregătită pentru incluziunea elevilor cu CES și cu dizabilități. Astfel, Cercetarea privind impactul educației incluzive (2017) a scos în evidență un șir de probleme care duc la acces inechitabil al copiilor cu dizabilități la educație, cum ar fi:

- Lipsa specialiștilor (logopezi, psihologi) în instituțiile educaționale și în centrele raionale și imposibilitatea de a acorda servicii calitative elevilor cu CES în funcție de nevoi
- Pregătirea insuficientă a pedagogilor pentru a face față nevoilor elevilor cu diferite tipuri de dizabilități și bariere psihologice în acceptarea copiilor cu CES. Posibilități limitate de instruire a cadrelor didactice în domeniul educației incluzive. Lipsa literaturii metodice și a tehnicilor moderne de asistență
- Creșterea volumului de muncă a profesorilor care lucrează cu copii cu CES și remunerarea neadecvată
- Număr mare de copii cu CES la un cadru didactic de sprijin și posibilități reduse de a face față necesităților educaționale ale copiilor cu CES. Numărul mare de copii în clasele incluzive
- Accesibilitatea redusă a copiilor cu dizabilități fizice la școală din cauza drumurilor proaste, a lipsei transportului, a inaccesibilității clădirii școlii etc
- Accesul limitat al copiilor cu CES la instituțiile preșcolare și gradul insuficient de pregătire a acestora pentru școală
- Bugetul limitat pentru educația incluzivă și mediul de învățare insuficient pregătit în unele școli (accesibilitatea fizică redusă a clădirii

lor, sălilor de clasă și încăperilor auxiliare; lipsa centrelor de resurse pentru educație incluzivă; dotarea limitată a centrelor de resurse cu mobila necesară, echipament și material didactic; lipsa sistemelor de încălzire în unele CREI; lipsa transportului pentru elevii cu dizabilități fizice, etc.)

- Nivelul de pregătire redus al elevilor tipici pentru cazurile de manifestare a unor situații de criză specifice copiilor cu dizabilități (în special crize epileptice)
- Vulnerabilitatea înaltă a părinților copiilor cu CES din cauza cunoștințelor reduse în domeniu, suportului limitat de care beneficiază și sursele financiare limitate. Nivelul redus de informare a părinților copiilor cu CES despre procesul de educație incluzivă și frica lor de a-i integra în școlile/grădinițele din comunitate
- Capacități limitate ale părinților de a face față situațiilor de criză manifestate de copii lor, cum ar fi tentative de suicid, abuzul colegilor de clasă, utilizarea neadecvată a rețelelor de socializare¹⁸

Cu referință la accesul la educație a copiilor romi, un studiu UNICEF¹⁹ confirmă faptul că aceștia au un acces foarte redus la educație. O bună parte din acești copii frecventează școala fictiv, doar pe hârtie, fiind în același timp peste hotarele țării cu părinții lor. O altă parte din copiii romi vin la școală, dar nu pot nici să citească și nici să scrie - ei stau în ultima bancă și desenează. O altă parte mai mică, în special din familii înstărite beneficiază de educație la domiciliu. Unii dintre copiii romi din familiile vulnerabile frecventează școala doar pentru a se alimenta gratuit. Bariera lingvistică, lipsa pregătirii pentru școală, imposibilitatea membrilor familiei de a ajuta copilul creează dificultăți importante în învățarea și instruirea acestuia. Evaluarea cunoștințelor elevilor romi nu este echivalentă cu cea a non-romilor. Profesorii recurg la mărirea notelor pentru a încuraja romii să învețe. În urma vizitelor la domiciliul copiilor încadrați în sistemul educațional, se atestă situații în care aceștia nu știu să scrie și să citească fluent, dar în agendele lor pot fi remarcate note

¹⁸ Ludmila Malcoci, Inga Sinchevici. Implementarea educației incluzive în Republica Moldova Studiu sociologic., Chișinău, 2017, pp 17-20.

¹⁹ Evaluarea participativă a barierelor pentru copiii romi și familiile acestora în accesarea serviciilor, 2015, pp. 94-95 .<https://www.unicef.org/moldova/media/851/file/Evaluarea-participativa-a-barierelor-copii-romi.pdf>

de 9 și 10. Alți factori care determină interesul copiilor față de școală sunt competențele și activismul profesorului. Atitudinea rezervată și indiferentă a profesorilor față de necesitatea studiilor pentru romi comportă o distanțare a copiilor de școală.

Cercetarea coeziunii sociale a scos în evidență, de asemenea, și un grad înalt de insatisfacție a populației de serviciile educaționale. Astfel, 6% din respondenți au menționat că sunt foarte satisfăcuți de serviciile educaționale, 47% - că sunt mai curând satisfăcuți, 27% - că sunt mai curând nesatisfăcuți și 8% - că sunt total nesatisfăcuți. 12% nu au oferit un răspuns.

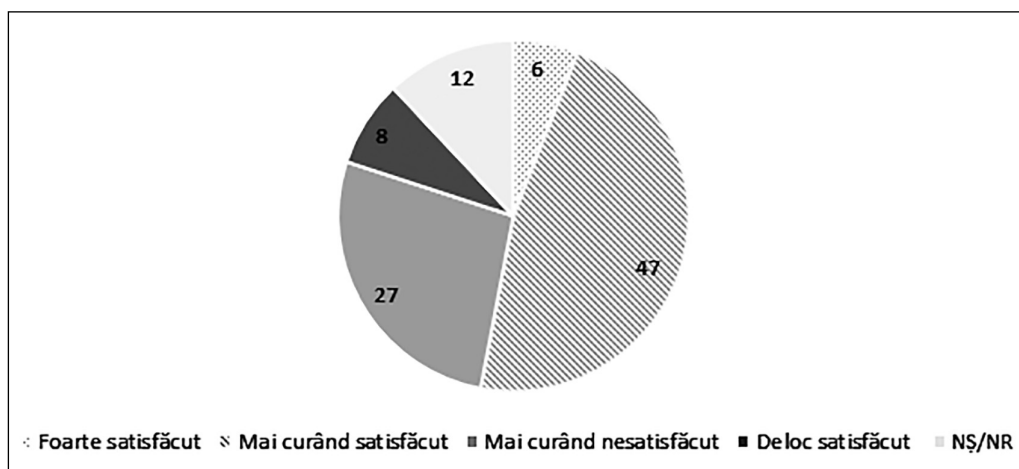

Fig. 43. Grad de satisfacție de servicii educaționale, %

Așadar, din Fig. 43 putem observa că circa 35% din respondenți sunt nesatisfăcuți de serviciile educaționale în Republica Moldova.

Analiza accesului la educație a populației din Republica Moldova denotă că deși ponderea cheltuielilor din PIB pentru educație este chiar puțin mai mare decât media în țările UE, accesul copiilor la servicii educaționale de calitate în ultimii ani s-a redus considerabil. Odată cu scăderea demografică a populației, migrația peste hotare în căutarea unui loc de muncă, sărăcirea excesivă a unor grupuri de populație, s-a redus considerabil numărul de școli de educație generală, numărul cadrelor didactice și a sporit ponderea copiilor necuprinși cu școala primară și școala medie, precum și a adolescenților care au abandonat școala. Totodată, cercetarea atestă un grad înalt de insatisfacție a populației adulte a țării de calitatea serviciilor educaționale.

2.4. Securitatea personală și libertățile

Securitatea personală a fost măsurată în baza întrebărilor ce țin de siguranța pe timp de zi și de noapte în comunitatea lor. În rezultatul cercetării am ajuns la concluzia că pe timp de zi, acasă, majoritatea respondenților (91%) mai curând se simt în siguranță sau se simt în siguranță totală, și doar 7% mai curând nu se simt în siguranță sau nu se simt în siguranță deloc. Ponderea persoanelor care nu se simt în siguranță acasă este mai mare în mediul persoanelor 65+ (14%), persoanelor cu venituri mici (13%).

Pe timp de zi în stradă, 51% din respondenți au menționat că se simt mai curând în siguranță sau total în siguranță, 45% au indicat că se simt mai curând în nesiguranță sau total în nesiguranță și 4% au menționat că nu știu.

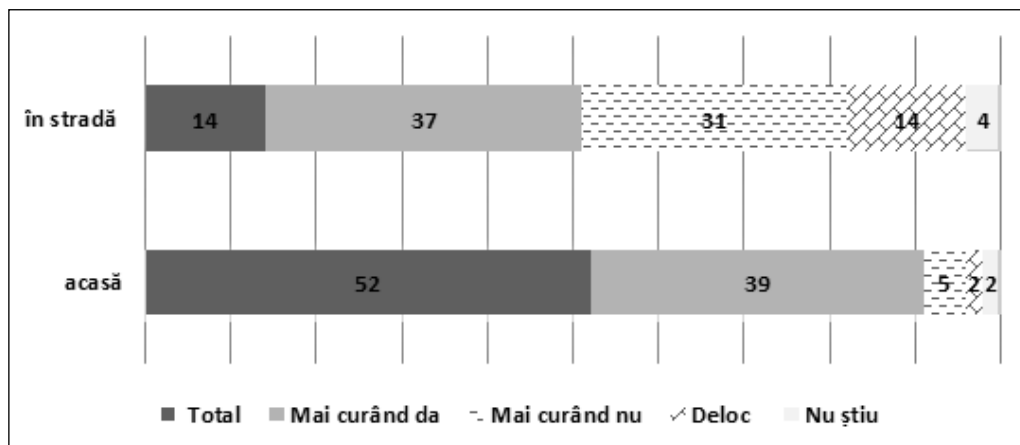

Fig. 44. Grad de siguranță pe timp de zi, %

Ponderea persoanelor care se simt în nesiguranță pe timp de zi în stradă este mai mare în mediul persoanelor de etnie ucraineană (53%), a celor de etnie găgăuză, bulgară (57%), persoanelor care locuiesc în Chișinău (49%).

Pe timp de noapte, acasă, 84% din respondenți au menționat că mai curând se simt în siguranță sau se simt total în siguranță, 14% au indicat că mai curând nu se simt în siguranță sau deloc nu se simt în siguranță și 2% - nu au oferit un răspuns.

Ponderea celor care nu se simt în siguranță pe timp de noapte acasă este mai mare în mediul respondenților de 65+ ani (32%), pensionarilor, persoanelor cu dizabilități (21%).

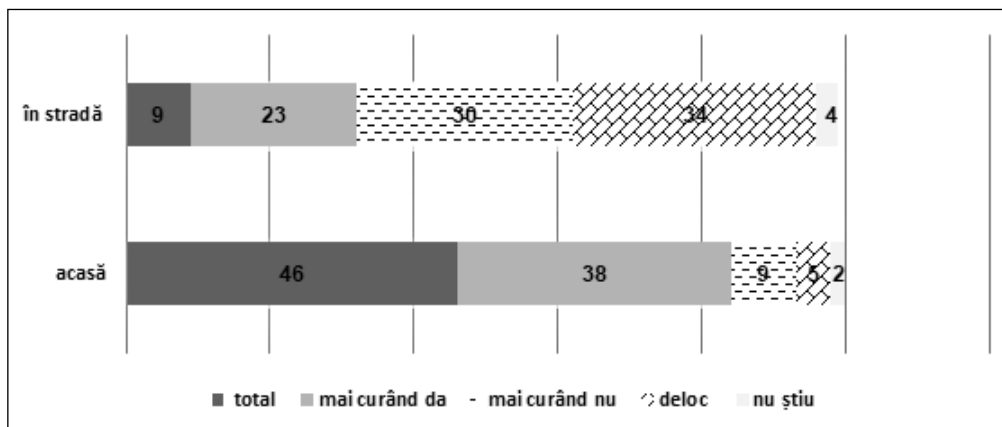

Fig. 45. Grad de siguranță pe timp de noapte, %

Pe timp de noapte, în stradă, 32% din respondenți au menționat că mai curând se simt în siguranță sau total se simt în siguranță, 64% - că mai curând nu se simt în siguranță sau total nu se simt în siguranță și 4% - nu știu. Ponderele persoanelor care nu se simt în siguranță este mai mare în mediul tinerilor de 18-24 ani (72%), persoanelor de etnie ucraineană (75%), persoanelor care locuiesc în Chișinău (69%).

Cercetarea coeziunii sociale de asemenea a măsurat libertatea cetățenilor de a-și exprima viziunile politice, religia pe care o practică, și dacă copii lor nu sunt abuzați la școală, iar ei - la locul de muncă.

Cu privire la posibilitatea exprimării viziunilor politice, opiniile respondenților s-au împărțit strict în două. Astfel 50% din respondenți au menționat că își pot exprima viziunile politice public în foarte mare sau în mare măsură, și 50% au declarat că își pot exprima viziunile politice în public în mică măsură sau deloc.

Ponderea respondenților care au menționat că nu-și pot exprima viziunile politice în public este mai mare în mediul respondenților de etnie rusă (56%), persoanelor care activează în instituțiile publice (57%), persoanelor ale căror venituri nu le ajung nici pentru strictul necesar (58%).

Cu referință la posibilitatea de a spune deschis despre religie și a o practica, 83% din respondenți au menționat că mai curând au libertatea de a o face și se simt în siguranță, și 17% au indicat - că în mică măsură sau deloc se simt liberi să facă aceasta. Ponderele respondenților care au indicat că nu se simt liberi să spună deschis despre și să practice religia este mai mare în mediul celor de altă religie decât cea ortodoxă (20%), persoanelor ale căror venituri nu le ajung nici pentru strictul necesar (22%).

Capitolul 2. Bunăstarea socială

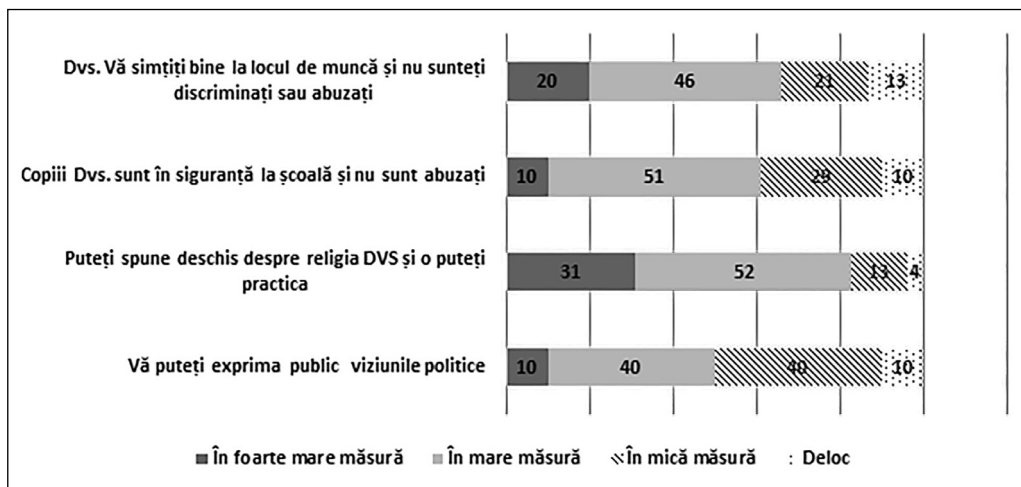

Fig. 46. Grad de libertate personală și siguranță, %

La întrebarea în ce măsură credeți că copiii Dvs. se simt în siguranță la școală, 61% din respondenți au menționat că în mare și foarte mare măsură și 39% au indicat că în mică măsură sau deloc. Ponderea respondenților care au indicat că copiii lor se simt în siguranță în mică măsură sau deloc este mai mare în mediul celor cu studii primare/gimnaziale (46%), pensionarilor, persoanelor cu dizabilități (46%), persoanelor care s-au autodeterminat din stratul de jos (50%), persoanelor ale căror venituri nu le ajung nici pentru strictul necesar (56%). Astfel, putem conchide că gradul de siguranță al copiilor în școală depinde mai curând de nivelul de bunăstare al familiei. Copiii din familii cu nivel de bunăstare mai redus mai frecvent pot fi abuzați și discriminați decât copiii din familii cu nivel de bunăstare mai ridicat. Totodată, în cazul familiilor cu nivel de bunăstare redus, părinții de obicei se simt mai umiliți și mai puțin se implică în susținerea deschisă a copiilor lor.

La întrebarea în ce măsură se simt bine la locul de muncă și nu se simt discriminați sau abuzați, 66% din respondenți au răspuns că în foarte mare și în mare măsură, iar 34% - în mică măsură sau deloc. Ponderea persoanelor care au menționat că se simt la locul de muncă mai curând discriminați și abuzați este mai mare în mediul persoanelor cu vârsta cuprinsă între 50 și 64 de ani (40%), celor cu studii primare/gimnaziale (51%), celor cu studii medii, liceu (40%), pensionarilor, persoanelor cu dizabilități (48%), celor care s-au autodeterminat fiind din stratul cel mai de jos (61%), persoanelor ale căror venituri nu le ajung nici pentru strictul necesar (62%), sau le ajung doar pen-

tru strictul necesar (40%). Astfel, putem conchide că persoanele în vârstă, cele cu nivel de studii redus și cu venituri reduse se simt mai discriminate și abuzate la locul de muncă. Anume acest grup de persoane nu poate să exprime opiniile în public și să-și apere drepturile.

În rezultatul analizei gradului de securitate personală și a libertății exprimării putem conchide că populația se simte mai în siguranță pe timp de zi și de noapte în casa proprie, și mai puțin în siguranță în stradă. Marea majoritate a respondenților pot practica liber religia, iar fiecare al doilea își poate exprima în public opiniile politice. Totodată peste 30% din respondenți au menționat că copiii lor nu se simt în siguranță la școală sau că ei nu se simt în siguranță la locul de muncă.

2.5. Securitatea social-economică pe timp de pandemie

Analiza rezultatelor cercetării coeziunii sociale, precum și a altor cercetări în domeniu a scos în evidență faptul că pandemia COVID-19 a influențat foarte negativ securitatea social- economică a populației din Republica Moldova.

În conformitate cu cercetarea coeziunii sociale am constatat că circa 2/3 din respondenți s-au confruntat cu frica că nu vor putea accesa serviciile medicale în caz de infectare, nu vor putea asigura familia cu produse de primă necesitate și că nu vor putea achita serviciile comunale. Mai bine de jumătate din respondenți au avut frică că nu vor putea asigura copiii cu studii de calitate, iar peste 40% din respondenți au manifestat frică că vor pierde locul de muncă.

Cercetarea bugetelor gospodăriilor casnice efectuată de către BNS a introdus un compartiment nou privind impactul COVID-19 în trimestrul II a anului 2020. În conformitate cu rezultatele acestei cercetări²⁰, am constatat că pandemia a avut un impact destul de negativ asupra veniturilor și cheltuielilor gospodăriilor casnice. Astfel, circa 15% din gospodăriile care aveau un membru al gospodăriei muncind peste hotare au indicat că acesta s-a întors acasă deoarece a pierdut locul de muncă. De asemenea circa 3% din gospodăriile cu membri care munceau în Moldova au indicat că aceștia au pierdut locul de muncă. Veniturile în gospodăriile în care cineva și-a pierdut locul de muncă au fost cu 37,4% mai reduse decât în familiile în care membrii și-

²⁰ Principalele rezultate ale cercetării “Influența pandemiei COVID-19 asupra gospodăriei” în trimestrul II 2020. <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6773>

Capitolul 2. Bunăstarea socială

au păstrat locul de muncă. De asemenea și cheltuielile de consum în aceste familii au fost cu 17,5% mai mici decât în familiile în care membrii aveau un loc de muncă. Gospodăriile care s-au confruntat cu probleme financiare au implementat diferite strategii pentru a depăși situațiile. Astfel, circa 19,9 % au economisit pe produse alimentare, 19,5% au folosit economiile pe care le aveau pentru zile negre, 4,6% au achitat parțial serviciile comunale și 3,2% au apelat după ajutor financiar.

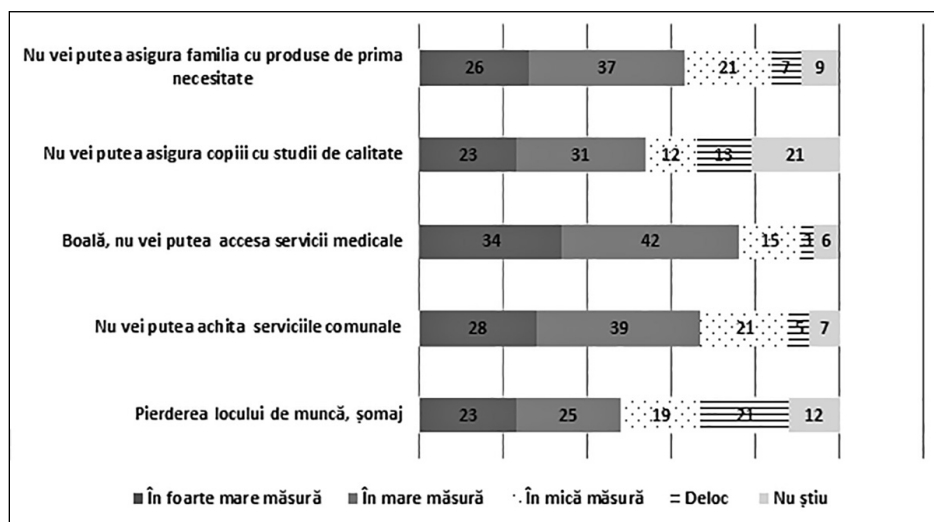

Fig. 47. Fricile manifestate de respondenți în condițiile COVID-19, %

Cercetarea de asemenea a scos în evidență faptul că familiile s-au confruntat cu anumite probleme în accesarea serviciilor de sănătate și a serviciilor educaționale. Astfel, în cazul serviciilor educaționale, circa 10% din gospodării au menționat că învățământul la distanță a constituit o problemă deoarece nu aveau suficiente computere, alte 9,6% au menționat conexiunea slabă la internet, iar alte 6,3% - lipsa conexiunii la internet. În peste jumătate din gospodării a fost necesară implicarea părinților în explicarea temelor elevilor, circa 54,6% au menționat că materialele educaționale primite nu sunt înțelese de elevi/studenți, 19,2% au menționat că evaluarea elevilor/studenților a fost foarte sporadică sau a lipsit total²¹

Fiind întrebați dacă sunt satisfăcuți de faptul cum autoritățile au gestionat pandemia COVID-19, 2% din respondenți au menționat că în foarte mare

²¹ Ibidem

măsură, 17% - în mare măsură, 45% - în mică măsură și 36% - deloc. Astfel, mai bine de 80% din respondenți practic nu sunt satisfăcuți de modul în care autoritățile au gestionat pandemia.

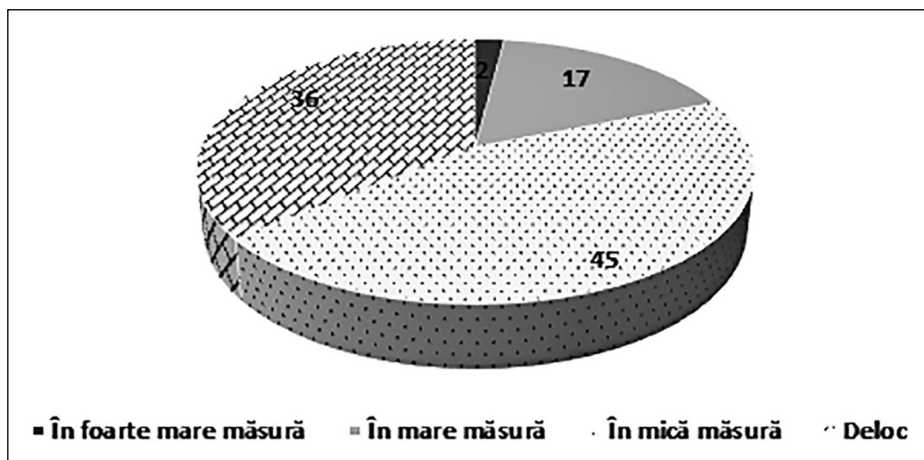

Fig. 48. Grad de satisfacție de faptul cum autoritățile au gestionat pandemia COVID-19, %

Așadar, putem conchide că pandemia a afectat foarte mult bunăstarea familiilor: veniturile s-au redus în urma pierderii locurilor de muncă, iar consumul a crescut mai ales datorită apariției unor necesități noi - materiale de protecție individuale împotriva COVID-19, precum și a creșterii cheltuielilor comunale în rezultatul transferului locului de muncă la domiciliu. O bună parte din gospodării, în special cele tinere cu copii s-au confruntat cu probleme în domeniul educației copiilor - învățătura la distanță pune în prim plan accesul la tehnologii și la internet. Copiii din familii sărace în special au fost limitați în accesul lor la educație.

CAPITOLUL 3. CAPITALUL SOCIAL

În capitolul de față vom analiza mai multe aspecte care constituie capitalul social, cum ar fi participarea politică și implicarea cetățenească, moralul fiscal, nivelul de încredere în diferite instituții și persoane, solidaritatea socială și incluziunea grupurilor vulnerabile.

3.1. Participarea politică și implicarea cetățenească

Interes manifestat față de politică. În conformitate cu rezultatele cercetării, ponderea persoanelor interesate de politică per total este destul de redusă. Astfel, doar 3% din respondenți au menționat că sunt foarte mult interesați de politică, 20% au menționat că sunt mult interesați de politică, 50% - că sunt puțin interesați de politică, 25% - că nu sunt deloc interesați de politică și 1% - nu știu.

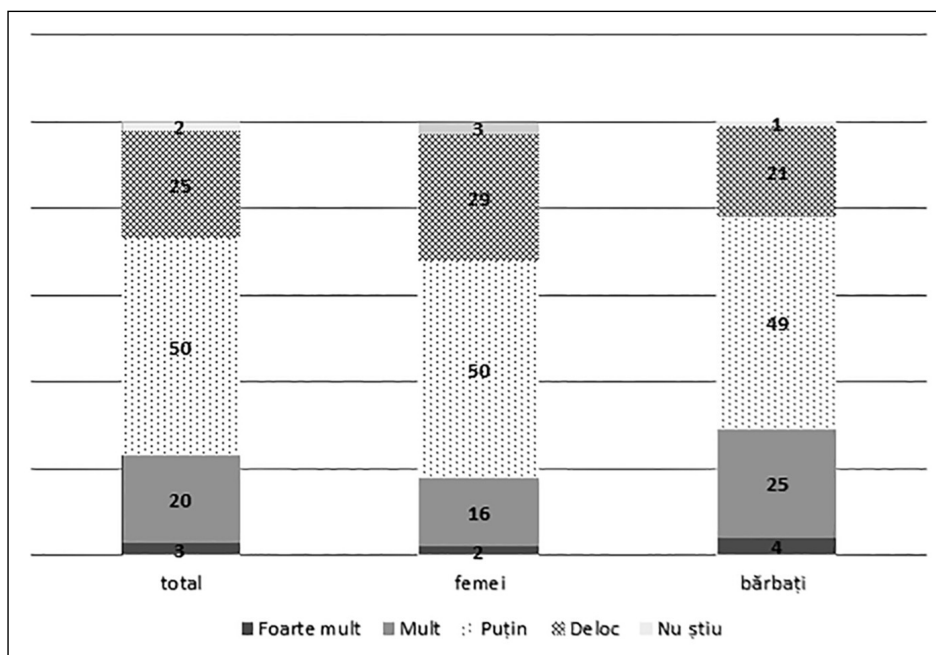

Fig. 49. Interes manifestat față de politică, per total, în funcție de gen, %

În funcție de sex, ponderea bărbaților interesați de politică foarte mult și mult (29%) este mai mare decât ponderea femeilor (18%).

În funcție de studii, din Fig. 50 putem observa următoarea tendință: odată cu creșterea nivelului de studii crește ponderea respondenților interesați de politică mult și foarte mult - de la 14% în mediul persoanelor cu studii primare și gimnaziale și până la 32% în mediul persoanelor cu studii superioare.

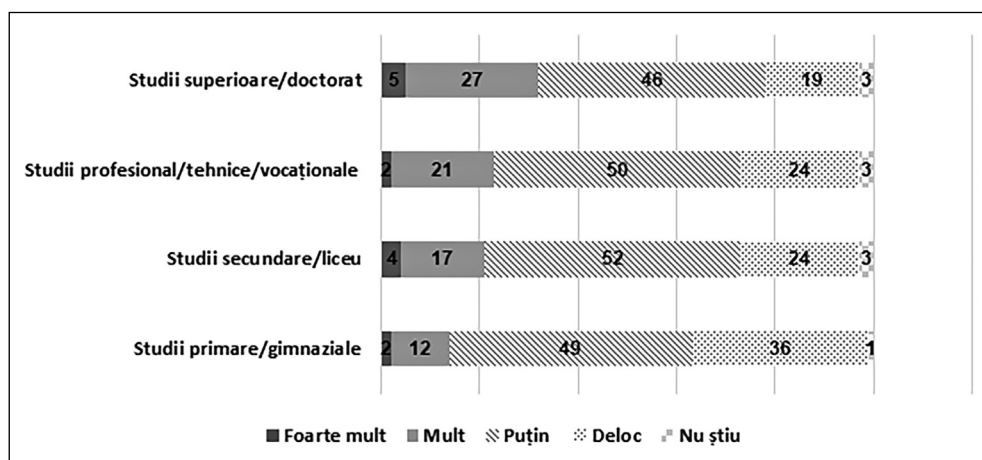

Fig. 50. Interes manifestat față de politică, în funcție de studii, %

Pe medii rezidențiale, persoanele care trăiesc în rural sunt mai puțin interesate de politică (21%) decât persoanele care locuiesc în urban (25%). Persoanele care locuiesc în Chișinău (31%) sunt mai mult interesate de politică decât persoanele care locuiesc în regiunile Nord (21%), Sud (23%) și Centru (21%).

Statutul de membru de partid. Cercetarea a scos în evidență faptul că marea majoritate a populației nu face parte din nici un partid. Astfel, 93% din respondenți au menționat că nu sunt membri de partid și doar 7% - au indicat că sunt membri ai unor partide.

În funcție de sex, 9% din bărbați și 6% din femei sunt membri de partid.

Pe grupuri de vârstă se observă tendința că odată cu înaintarea în vârstă sporește numărul persoanelor care s-au declarat membri de partid. Astfel, în grupul de vârstă 18-24 de ani doar 3% s-au declarat membri de partid, în grupul de vârstă 25-29 ani – 6%, în grupul de vârstă 30-39 de ani – 5%, în grupul de vârstă 40-49 de ani – 8%, în grupul de vârstă 50-64 de ani – 9%, în grupul de vârstă 65+ – 15%.

În funcție de studii, odată cu mărirea nivelului de studii crește ponderea respondenților care s-au declarat membri de partid. Astfel, în mediul per-

soanelor cu studii primare/gimnaziale 7% s-au declarat membri de partid, în mediul persoanelor cu studii secundare/liceu - 5%, în mediul persoanelor cu studii profesional/tehnice/vocaționale - 7%, în mediul persoanelor cu studii superioare - 10%.

În funcție de sectorul de activitate ponderea membrilor de partid este mai mare în mediul persoanelor care activează în întreprinderi/instituții publice - 10% și în mediul persoanelor care activează în gospodăria casnică - 7%.

În funcție de statutul social autodeterminat, ponderea membrilor de partid este mai mare în grupul persoanelor care s-au autodeterminat drept strat superior sau aproape de superior - 10%.

Statutul de membru ONG. Conform cercetării, doar 6% din respondenți au indicat că sunt membri ai unor ONG-uri, 94% - nu sunt membri. În funcție de sex, 6% femei și 5% bărbați sunt membri ONG.

Pe medii rezidențiale, ponderea membrilor ONG este mai mare în urban (9%) decât în rural (4%). Pe regiuni statistice, ponderea membrilor ONG este mai mare în Chișinău, constituind 10%.

În funcție de vârstă, ponderea ONG-iștilor este mai mare în grupul de vârstă 18-24 ani - 10%.

În funcție de studii, ponderea ONG-iștilor este mai mare în mediul persoanelor cu studii superioare - 9%.

Pe straturi sociale, ponderea ONG-iștilor este mai mare în grupul de persoane care s-au autodeterminat ca strat social superior/aproape de superior - 13%.

În funcție de sectorul de activitate, ponderea ONG-iștilor este mai mare în sectorul informal (11%) și în sectorul public (8%).

În grupul membrilor de partid cota ONG-iștilor constituie 15%.

Participarea la alegeri. Mai bine de 2/3 din respondenți au menționat că au participat la ultimele alegeri. Astfel, 81% au menționat că au participat la alegerile parlamentare din 2019, 82% - la alegerile locale din 2019 și 72% - la alegerile prezidențiale din 2016.

Ponderea persoanelor care nu au participat la alegerile prezidențiale din anul 2016 este mai mare în mediul grupului de vârstă 18-24 de ani (54%), persoanelor cu studii secundare/liceu (24%), persoanelor neangajate în câmpul muncii (33%), persoanelor din mediul urban (22%).

Ponderea persoanelor care nu au participat la alegerile parlamentare din 2019 este mai mare în mediul grupului de vârstă 18-24 de ani (27%), persoanelor cu studii primare/gimnaziale (20%), persoanelor neangajate în câmpul muncii (30%).

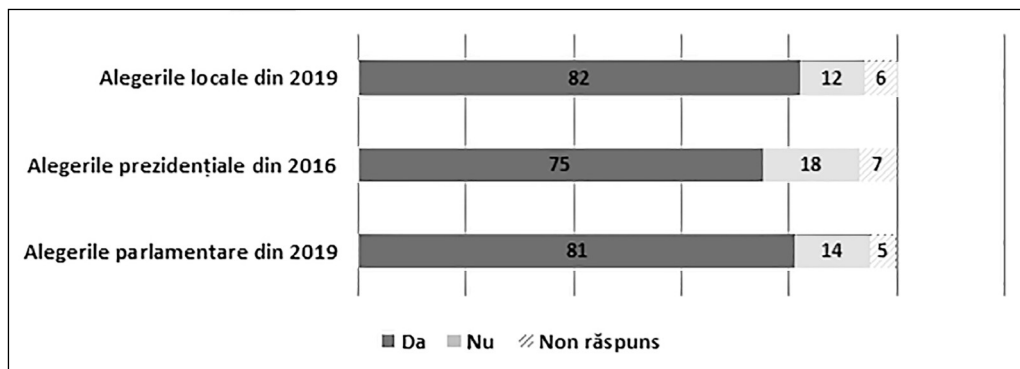

Fig. 51. Grad de participare la alegeri în ultimii 5 ani, %

Ponderea persoanelor care nu au participat la alegerile locale din 2019 este mai mare în mediul grupului de vârstă 18-24 de ani (28%) și persoanelor neangajate în câmpul muncii (25%).

Fiind întrebați dacă s-ar duce la vot, dacă duminica viitoare ar avea loc alegeri, circa 55% au indicat că sunt siguri că s-ar duce, 27% - probabil că s-ar duce, 7% - probabil că nu s-ar duce și 5% - sigur că nu s-ar duce și 6% - nu știu.

Pe grupuri de vârstă manifestarea intenției de participare la vot crește odată cu vârsta. Astfel, dacă în cazul tinerilor de 18-24 de ani 68% au indicat că sunt siguri că se vor duce la vot sau probabil că se vor duce la vot, în grupul de vârstă de 25-29 ani – ponderea votanților este de 76%, în grupul de vârstă de 30-39 ani – de 83%, în grupul de vârstă de 40-49 de ani – de 86%, în grupul de vârstă de 50-64 ani – 91%. În grupul de vârstă de 65+ identificăm o pondere mai mare a respondenților siguri că se vor duce la vot – 66%, dar totodată și o pondere mai mare a respondenților care nu au oferit un răspuns (10%), ceea ce face ca per total ponderea celor care sunt siguri că se vor duce la vot sau probabil că se vor duce să fie mai redusă ca în grupurile de vârstă de mai sus.

În funcție de nivelul de studii, ponderea respondenților conștienți că se vor duce la vot sau probabil se vor duce la vot crește odată cu nivelul de studii, de la 74% în mediul respondenților cu studii primare/gimnaziale până la 84% - în mediul respondenților cu studii superioare.

95% din membrii de partid și 90% din membrii ONG-urilor au declarat că sunt siguri sau mai curând probabil se vor duce la vot.

Ponderea persoanelor care au indicat că probabil că nu se vor duce la vot sau sunt siguri că nu se vor duce la vot este mai mare în mediul grupului de vârstă 18-24 de ani (21%), persoanelor neangajate în câmpul muncii (17%), și lucrătorilor familiari neremunerați (17%).

Capitolul 3. Capitalul social

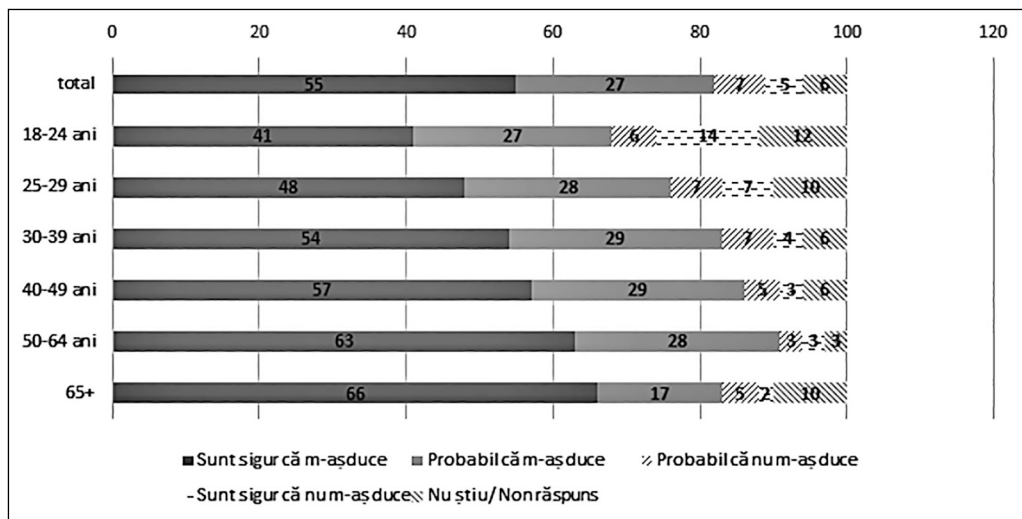

Fig. 52. Participarea la vot dacă duminica viitoare ar avea loc alegeri, per total, în funcție de vârstă, %

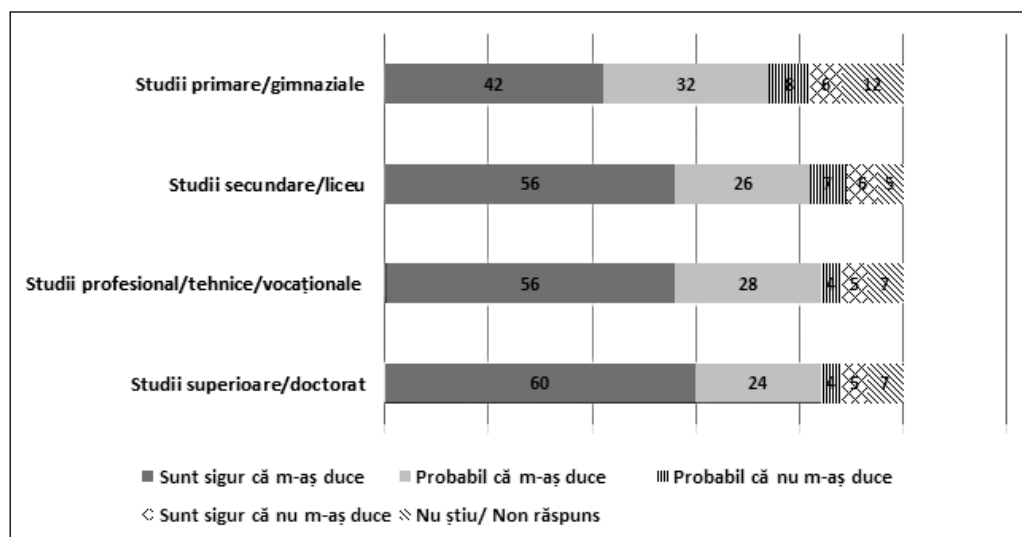

Fig. 53. Participarea la vot dacă duminica viitoare ar avea loc alegeri, pe studii, %

Participarea la diferite acțiuni politice. Cercetarea a scos în evidență faptul că gradul de participare a populației la diferite acțiuni politice în ultimii 5 ani este destul de redus. Astfel, mai bine de 80% din populație nu a participat practic la nici o acțiune politică de tipul semnarea unor petiții, participarea la demonstrații sau blocarea străzilor în ultimii 5 ani.

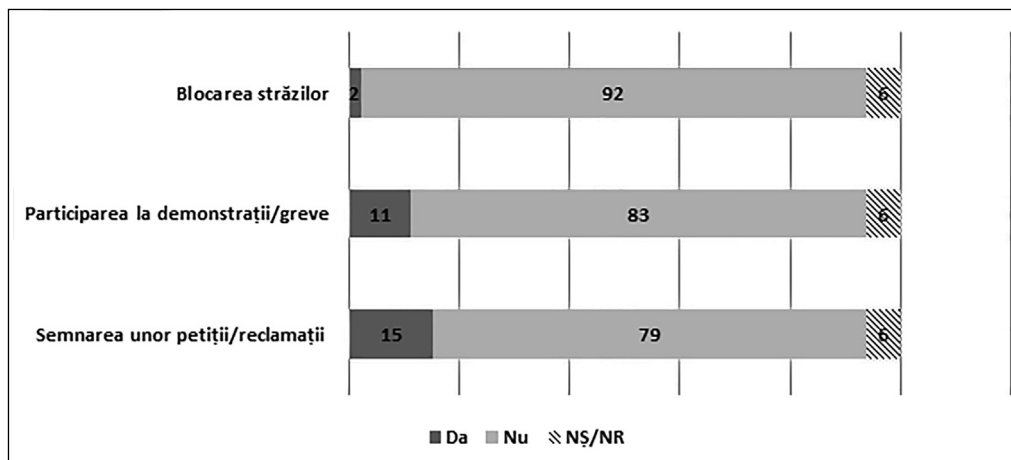

Fig. 54. Participarea la diferite acțiuni politice în ultimii 5 ani, %

15% din cei chestionați au menționat că au participat la semnarea unor petiții sau reclamații în ultimii 5 ani. Ponderea celor care au participat la acest tip de acțiune politică este mai mare în mediul persoanelor de 18-24 de ani - 23%, celor cu studii superioare - 23%, membrilor de partid - 30%, ONG-iștilor - 39%, populației din mediul urban - 18%.

11% din respondenți sau fiecare al nouălea a menționat că a participat la greve, demonstrații în ultimii 5 ani. Ponderea celor care au participat la acest tip de acțiuni politice este mai mare în mediul persoanelor din sectorul informal (18%), membrilor de partid (29%), ONG-iștilor (22%).

Participarea la elaborarea de politici naționale sau locale. Ca și în cazul acțiunilor politice, majoritatea respondenților au fost destul de pasivi în ceea ce privește elaborarea unor politici naționale și locale. Astfel, doar 15% din cei chestionați au menționat că au participat la discutarea unor strategii/planuri la nivel local, 77% au indicat că nu au participat și 6% nu au oferit un răspuns.

Ponderea persoanelor care au participat la elaborare de strategii/planuri locale este mai mare în mediul persoanelor 65+ (22%), persoanelor cu studii superioare (23%), persoanelor care s-au autodeterminat ca fiind din stratul superior (21%), persoanelor care activează în instituții publice (25%), membri de partid (33%), ONG-iști (30%)

În cazul strategiilor naționale, doar 8% din respondenți au menționat că au participat în ultimii 5 ani, 84% - nu au participat și 8% nu au oferit un răspuns. Ponderea persoanelor care au participat la elaborare de strategii/planuri naționale este mai mare în mediul persoanelor 65+ (10%), persoanelor

cu studii superioare (14%), persoanelor care s-au autodeterminat ca fiind din stratul superior (14%), persoanelor care activează în instituții publice (12%), membri de partid (15%), ONG-iști (25%).

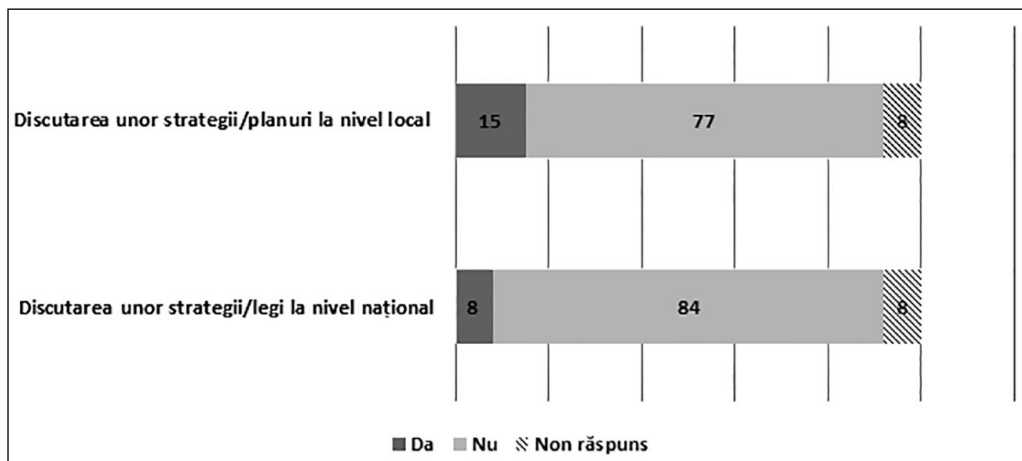

Fig. 55. Participarea la elaborarea politicilor locale și naționale în ultimii 5 ani, %

În cazul strategiilor naționale, doar 8% din respondenți au menționat că au participat în ultimii 5 ani, 84% - nu au participat și 8% nu au oferit un răspuns. Ponderea persoanelor care au participat la elaborare de strategii/pla-nuri naționale este mai mare în mediul persoanelor 65+ (10%), persoanelor cu studii superioare (14%), persoanelor care s-au autodeterminat ca fiind din stratul superior (14%), persoanelor care activează în instituții publice (12%), membri de partid (15%), ONG-iști (25%).

Participarea la diferite acțiuni comunitare, inclusiv de caritate. În timpul cer-cetării au fost puse întrebări privind gradul de participare a respondenților în ultimii trei ani la evenimente culturale, sociale din comunitate, întruniri, adunări la nivel de comunitate, activități voluntare organizate de Biserică, ONG-uri sau grupuri neformale, oferirea de donații în scopuri caritabile.

În rezultat am constatat că doar 23% din respondenți au participat foarte frecvent/frecvent la careva evenimente culturale/sociale din comunitate, 39% din respondenți au participat rareori la asemenea manifestații, 36% - nu au participat deloc și 3% nu au oferit un răspuns.

Ponderea celor care au participat frecvent/foarte frecvent la asemenea evenimente este mai mare în mediul persoanelor angajate la instituții publi-ce (34%), membri de partid (41%), ONG-iști (35%), persoane care locuiesc în Regiunea de Nord a țării (30%).

Ponderea persoanelor care nu au participat deloc la asemenea evenimente este mai mare în mediul persoanelor cu studii primare/gimnaziale (42%), celor care activează pe lângă gospodăria casnică (40%), pensionarilor, persoanelor cu dizabilități (39%), celor care s-au autodeterminat că fac parte din stratul social cel mai de jos (46%), celor ce lucrează în instituții private (41%), patronilor, lucrătorilor pe cont propriu (44%), persoanelor cu venituri care nu le ajung nici pentru strictul necesar (42%).

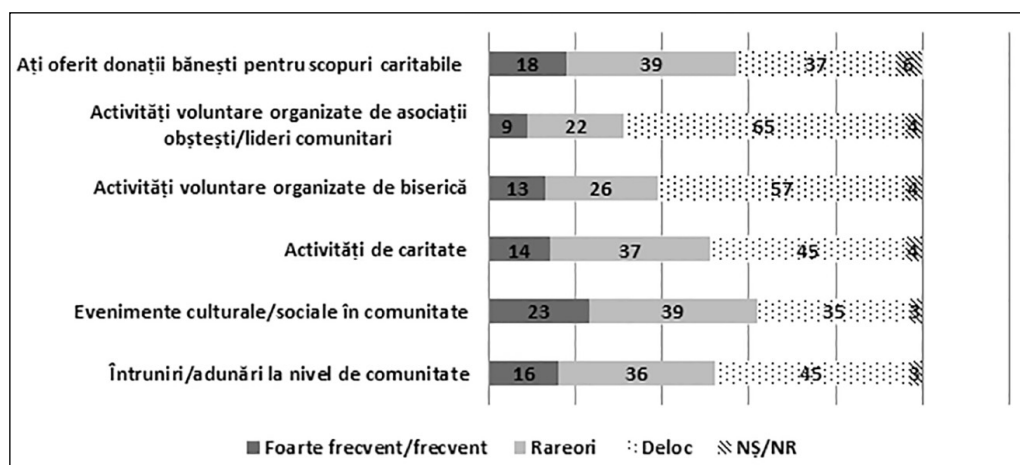

Fig. 56. Participarea la diferite acțiuni comunitare, inclusiv de caritate, %

16% din respondenți au indicat că au participat frecvent/foarte frecvent la întruniri/adunări la nivel de comunitate, 36% - au indicat că au participat rareori, 45% - nu au participat deloc și 3% nu au oferit un răspuns.

Ponderea celor care au participat frecvent/foarte frecvent la asemenea evenimente este mai mare în mediul persoanelor 50+ (20%), persoanelor angajate în instituții publice (24%), membrilor de partid (34%), ONG-iștilor (25%), persoanelor care locuiesc în mediul rural (19%).

Ponderea persoanelor care nu au participat deloc la asemenea evenimente este mai mare în mediul urban (54%), persoanelor de 18-24 ani (52%), persoanelor cu studii primare/gimnaziale (49%), persoanelor neangajate (52%), celor care activează în instituții private (52%), patronilor, lucrătorilor pe cont propriu (57%).

13% din cei chestionați au participat frecvent/foarte frecvent la activități de voluntariat organizate de Biserică, 26% - au participat rareori, 57% nu au participat deloc și 4% - nu au oferit un răspuns.

Ponderea celor care au participat frecvent /foarte frecvent la asemenea activități este mai mare în mediul persoanelor 65+ (17%), celor cu studii primare, gimnaziale (18%), persoanelor de altă confesiune religioasă decât cea ortodoxă (32%), persoanelor care activează la instituții publice (19%), membrilor de partid (22%), ONG-iștilor (29%).

Ponderea persoanelor care nu au participat deloc la asemenea acțiuni este mai mare în mediul grupului de vârstă 18-24 ani (64%), persoanelor din mediul urban (65%).

9% au participat frecvent/foarte frecvent la evenimente de voluntariat organizate de asociații obștești, 22% - au participat rareori, 65% - nu au participat deloc și 4% nu au oferit un răspuns.

Ponderea persoanelor care au participat frecvent foarte frecvent este mai mare în mediul tinerilor de 25-29 ani (13%), persoanelor de altă religie decât cea ortodoxă (16%), persoanelor angajate la instituții publice (16%), membrilor de partid (20%), ONG-iștilor (36%).

Ponderea persoanelor care nu au participat deloc la asemenea acțiuni este mai mare în mediul grupului de vârstă 65+ (72%), celor cu studii vocaționale (70%), neangajaților în câmpul muncii (71%), pensionarilor, persoanelor cu dizabilități (76%), persoanelor din stratul social cel mai de jos (75%), persoanelor din mediul urban (65%).

18% au oferit donații bănești în scopuri caritabile foarte frecvent/frecvent, 39% au oferit rareori, 37% nu au oferit deloc și 6% nu au oferit un răspuns.

Ponderea persoanelor care au oferit frecvent/foarte frecvent donații bănești în scopuri caritabile este mai mare în mediul persoanelor de altă confesiune religioasă (27%), de la întreprinderi/instituții publice (24%), ONG-iștilor (38%), persoanelor cu venituri care le permit să procure bunuri mai scumpe, dar cu anumite restrângeri (27%).

14% din respondenții au participat la activități de caritate frecvent/foarte frecvent, 37% - rareori, 45% - deloc, și 4% nu au oferit un răspuns.

Ponderea persoanelor care au participat frecvent/foarte frecvent la acțiuni de caritate este mai mare în grupul de vârstă 18-24 ani (19%), persoanelor de altă confesiune religioasă (23%), de la întreprinderi /instituții publice (20%), membrilor de partid (22%), ONG-iștilor (28%), persoanelor cu venituri care le permit să procure bunuri mai scumpe, dar cu anumite restrângeri (28%).

Ponderea persoanelor care nu au participat deloc la asemenea activități este mai mare în mediul persoanelor de 65+ ani (54%), cu studii primare, gim-

naziale (61%), pensionarilor, persoanelor cu dizabilități (58%), persoanelor din stratul social cel mai de jos (66%), persoanelor cu venituri foarte mici (59%).

Moralul fiscal. 83% din respondenți au un moral fiscal destul de înalt și consideră că pentru a trăi bine în Moldova toți cetățenii trebuie să plătească impozite, 9% din respondenți mai curând nu sunt de acord sau total nu sunt de acord cu aceasta și 8% nu au oferit un răspuns. Ponderea persoanelor care nu sunt de acord cu aceasta este mai mare în mediul persoanelor de 18-24 ani (16%).

78% din respondenți au fost total de acord, sau mai curând de acord cu faptul că resursele financiare din impozite nu întotdeauna sunt folosite eficient și transparent, 11% mai curând nu au fost de acord cu aceasta și 11% nu au oferit un răspuns. Ponderea persoanelor care au fost de acord cu faptul că impozitele nu întotdeauna sunt folosite eficient este mai mare în mediul persoanelor de 25-29 ani (84%), celor cu studii superioare (84%), celor de altă confesiune religioasă (86%), persoanelor angajate în instituții private (84%), ONG-iștilor (87%), persoanelor cu venituri medii (85%).

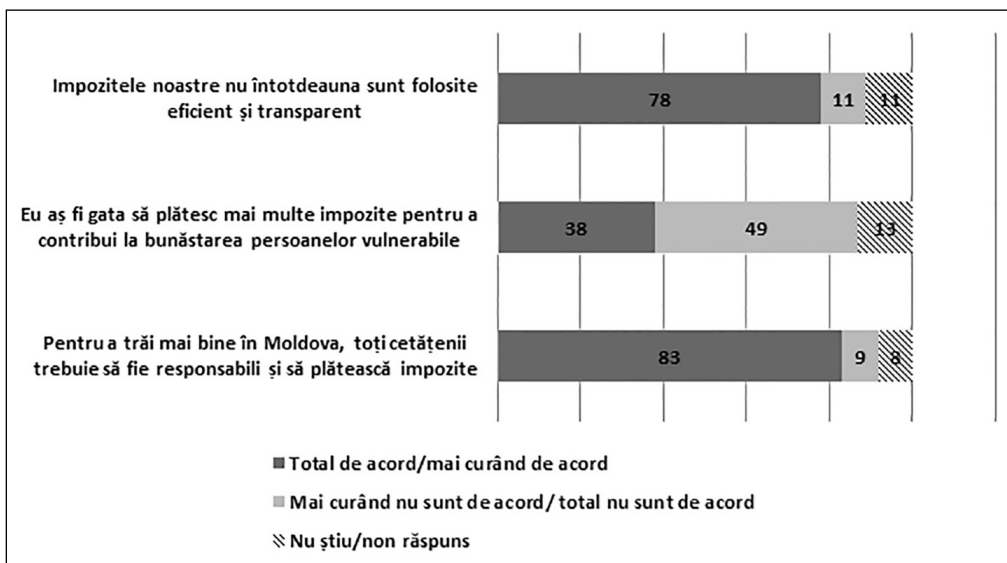

Fig. 57. Opiniile respondenților despre plata impozitelor, %

Doar 38% din cei chestionați au căzut de acord cu faptul să plătească mai multe impozite pentru a contribui la bunăstarea grupurilor vulnerabile. 49% mai curând nu sunt de acord sau nu sunt de acord total cu aceasta și 13% nu s-au pronunțat.

Ponderea persoanelor care ar dori să plătească mai multe impozite pentru a contribui la bunăstarea grupurilor vulnerabile este mai mare în mediul celor cu studii superioare (42%), celor care activează în instituții de stat (42%), membrilor de partid (52%), locuitorilor Chișinăului (43%), celor care au venituri pentru un trai decent, dar nu le ajung pentru cumpărături mai mari (42%).

Percepțiile despre corupție de asemenea țin de moralul fiscal. 38% din respondenți consideră că corupția în ultimul an a crescut foarte mult, 19% - a crescut într-o anumită măsură, 28% - a rămas la fel, 3% - corupția s-a redus într-o anumită măsură și 12% nu știu. Așadar, circa 57% din cei chestionați s-au dat cu părerea că nivelul corupției a crescut în mare măsură sau într-o anumită măsură în ultimul an.

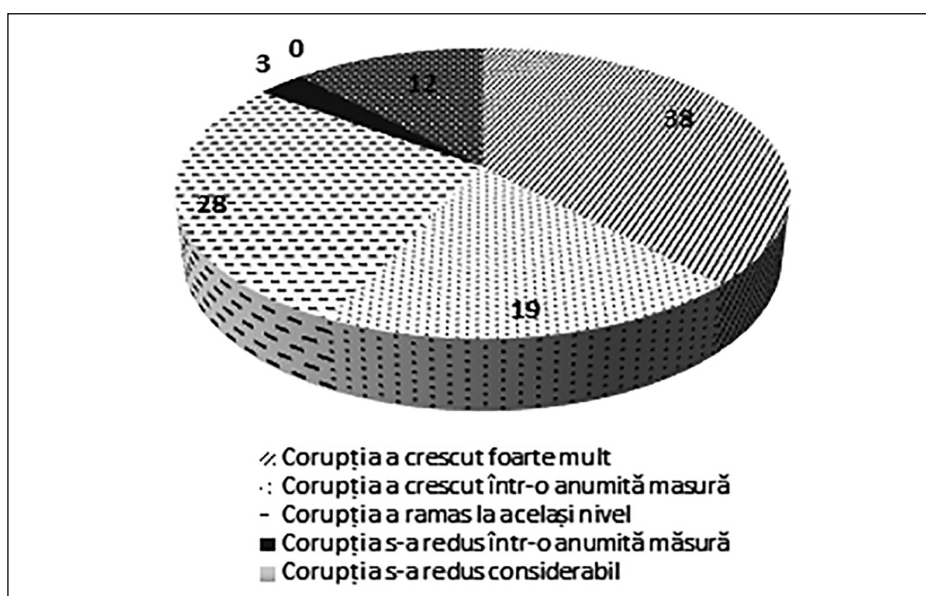

Fig. 58. Percepții despre dinamica corupției în ultimul an, %

Ponderea persoanelor care consideră că corupția a crescut foarte mult sau într-o anumită măsură este mai mare în mediul persoanelor de 50-64 de ani (61%), persoanelor care locuiesc în regiunea de Nord (64%), sau în Chișinău (64%).

Conform rezultatelor cercetării, oamenii au diferite înțelegeri ale corupției. Astfel, 45% din respondenți consideră că plățile neformale duc la reducerea banilor din bugetul statului și frânează dezvoltarea țării în așa domenii ca educația și sănătatea. De această părere în cea mai mare parte sunt persoanele cu studii superioare (52%), persoanele care activează în instituții publice (50%).

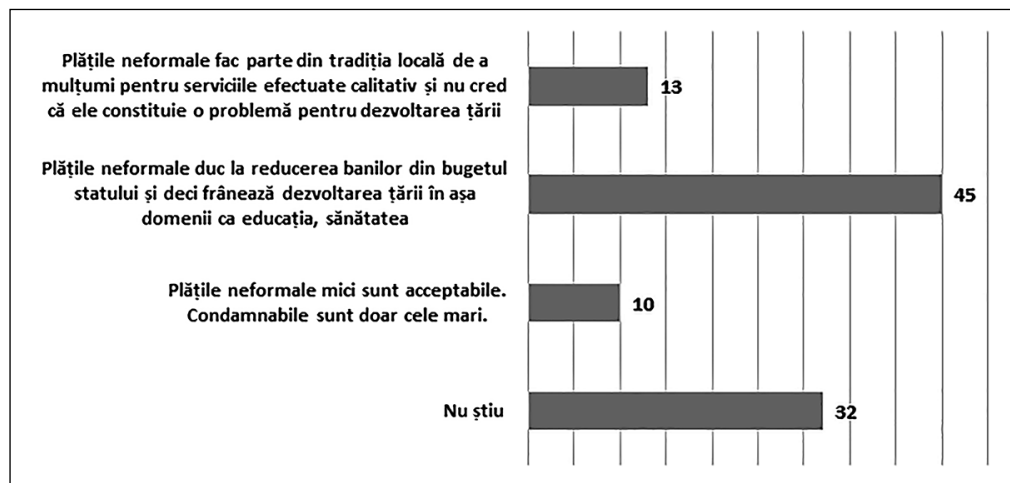

Fig. 59. Opinii privind corupția, %

13% s-au dat cu părerea că plățile neformale fac parte din tradiția populației de a mulțumi pentru serviciile făcute calitativ și nu cred că acestea sunt o problemă pentru dezvoltarea țării. Ponderea respondenților de această părere este mai mare în mediul persoanelor care au grijă de gospodăria casnică (20%). 10% cred că plățile neformale mici sunt acceptabile, condamnabile sunt doar plățile mari.

Fiind întrebați dacă în ultimele 12 luni ei personal sau cineva din familie au oferit plăți informale pentru careva servicii, 28% au răspuns afirmativ, 65% - negativ și 7% nu au oferit un răspuns.

Ponderea persoanelor care au oferit plăți neformale este mai mare în mediul persoanelor care au grijă de gospodăria casnică (35%), lucrătorilor familiali neremunerați (42%), persoanelor care reușesc din venituri să aibă un trai decent, dar nu pot să procure lucruri scumpe (33%).

Fiind întrebați unde ultima dată au plătit plăți neformale, 74% au indicat că la spital, 17% - la școală/grădiniță, 11% - la poliție, 3% - la justiție, 2% - la primărie, 1% - la procuratură, 1% - la locul de muncă, 4% - altundeva.

În funcție de sex, cota femeilor care au oferit plăți neformale la școală (19%) este mai mare decât cea a bărbaților (14%). În schimb cota bărbaților care au oferit bani poliției (14%) este de două ori mai mare decât cea a femeilor (7%).

În funcție de mediul de reședință, la școală/grădiniță au plătit neformal mai mulți respondenți din mediul urban (21%) decât din mediul rural (14%). În schimb la poliție cota respondenților din rural (12%) care au plătit neformal este mai mare decât a celor din urban (9%).

Capitolul 3. Capitalul social

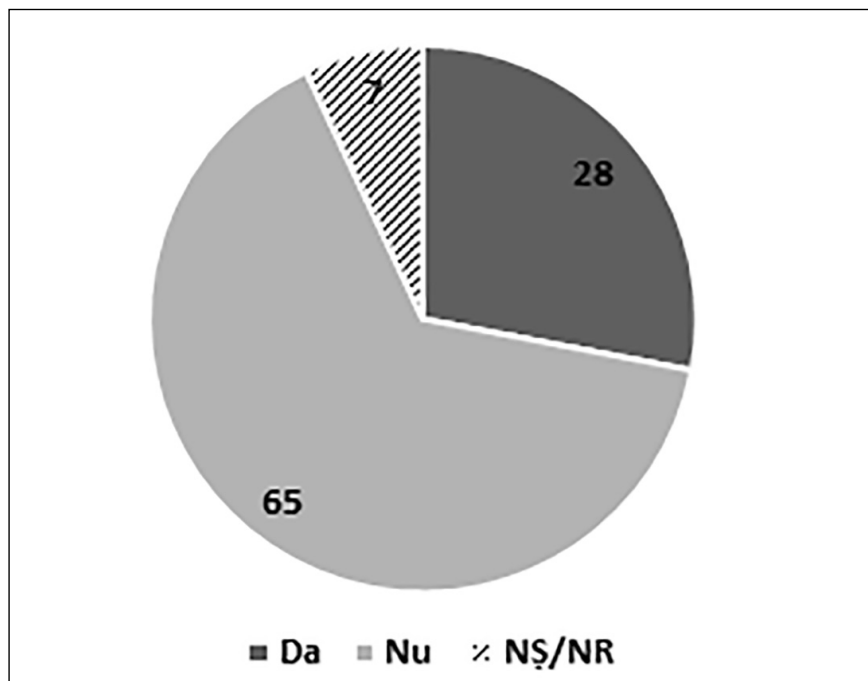

Fig. 60. Ponderea respondenților care au spus că ei sau cineva din familie au oferit plăți neformale în ultimele 12 luni, %

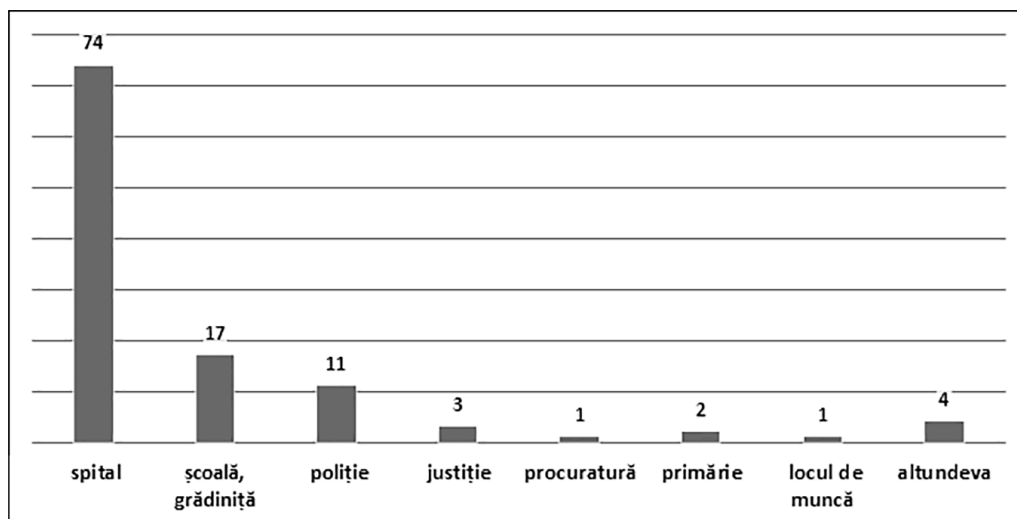

Fig. 61. Instituțiile în care au fost plătite plăți neformale ultima dată, %

Pe regiuni geografice, cota respondenților care au oferit plăți neformale la spital este mai mare în mediul respondenților din regiunea Sud (82%), și este mai redusă în Chișinău (64%). Cota respondenților care au oferit bani la școală/grădiniță este mai mare în Chișinău (25%) și este mai redusă în Regiunea Sud.

Analiza gradului de participare a respondenților în politică și viața comunitară denotă că marea majoritate a populației manifestă un interes redus pentru politică și nu se implică nici în viața politică, nici în viața socială a comunității. Participarea la alegeri este unica activitate politică și civică în care se implică mai bine de 2/3 din populație. Deși marea majoritate a respondenților consideră că toți trebuie să achite impozite, deoarece acestea contribuie la dezvoltarea sănătății și educației, circa 1/3 din cei chestionați au oferit plăți neformale în ultimele 12 luni.

3.2. Încredere în instituții și persoane

Conform rezultatelor cercetării, încrederea populației în diferite instituții guvernamentale este destul de joasă. Astfel din *Fig. 62* putem observa că doar fiecare a cincea persoană chestionată a declarat ca are oarecare/foarte multă încredere în Parlament, iar 77% au menționat că nu prea au încredere/nu au deloc încredere în Parlament.

26% din cei chestionați au menționat că au oarecare încredere/foarte multă încredere în Guvern, iar 70% nu prea au încredere sau deloc nu au încredere în Guvern. Pe grupuri de vârstă ponderea respondenților care nu au încredere în Guvern este mai mare în mediul tinerilor de 18-24 de ani (77%) și celor de 25-29 de ani (74%).

Nivelul de încredere în Președinție, comparativ cu cel în Guvern și Parlament, este puțin mai ridicat. Astfel, 46% din populație au menționat că au oarecare sau foarte multă încredere în Președinție și 52% au indicat că mai curând nu au încredere sau nu au încredere deloc. Ponderea persoanelor care nu au încredere este mai mare în mediul femeilor (56%), grupului de vârstă 18-24 ani (59%), grupului de vârstă 25-29 de ani (61%), persoanelor cu studii superioare (57%), moldovenilor/românilor (58%), persoanelor de altă confesiune religioasă decât ortodoxia (57%), persoanelor neangajate în câmpul muncii (61%), celor care activează în gospodăria casnică (57%), persoanelor din Chișinău (56%) și din Nordul țării (55%).

Capitolul 3. Capitalul social

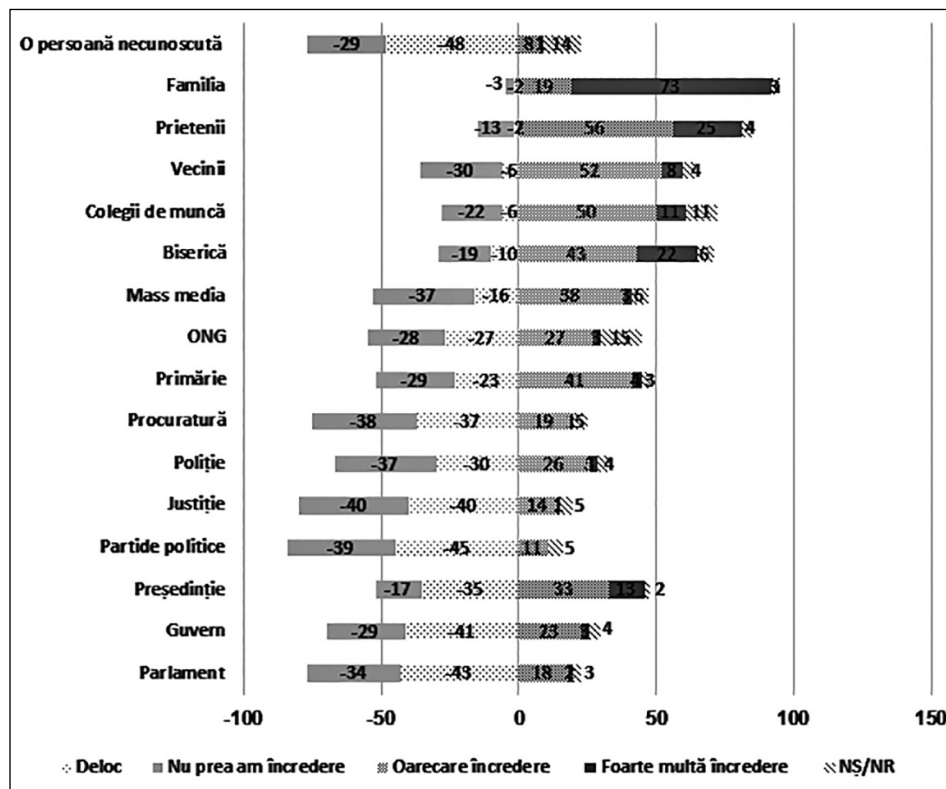

Fig. 62. Nivel de încredere în instituții și în persoane, %

Nivelul de încredere în partide politice este destul de redus. Astfel, doar 11% din cei chestionați au menționat că au o oarecare încredere în partide politice, 84% au menționat că nu prea au încredere sau deloc nu au încredere.

În organele de justiție, 15% din cei chestionați au indicat că au o oarecare încredere sau foarte multă încredere și 80% - că nu prea au încredere sau nu au încredere deloc.

Nivelul de încredere al populației în poliție este puțin mai mare decât în justiție. Astfel, 29% din respondenți au indicat că au o oarecare încredere sau foarte multă încredere în poliție, și 67% - că nu prea au încredere sau nu au încredere deloc. Ponderea celor care nu prea au încredere sau nu au încredere deloc în poliție este mai mare în mediul tinerilor de 25-29 ani (70%), persoanelor neangajate (80%), persoanelor care lucrează în instituții private (71%).

Fiecare a cincea persoană a indicat că are oarecare încredere/foarte multă încredere în procuratură și 75% - că nu prea au încredere sau nu au deloc încredere.

Nivelul de încredere al populației în primărie este mai mare decât în autoritățile publice centrale. Astfel, 45% din cei chestionați au indicat că au o oarecare încredere sau foarte multă încredere în primărie și 52% - că nu prea au încredere sau nu au încredere deloc. Ponderea celor care nu au încredere în primărie este mai mare în mediul tinerilor de 18-24 de ani (63%), persoanelor cu studii primare, gimnaziale (60%), persoanelor neangajate (63%), persoanelor angajate în instituții private (63%), persoanelor din mediul urban (58%), celor care locuiesc în Chișinău (73%).

Fiecare a treia persoană a indicat că are o oarecare/foarte multă încredere în ONG-uri, 55% - că nu prea au sau nu au deloc încredere în ONG-uri și 15% nu s-au pronunțat. Ponderea persoanelor care nu prea au sau nu au deloc încredere în ONG-uri este mai mare în mediul bărbaților (59%), persoanelor de 50-64 ani (59%), persoanelor angajate în sectorul privat (61%), persoanelor din Regiunea de Nord (59%), și de Sud (58%), persoanelor cu venituri mici, care le ajung doar pentru strictul necesar (62%).

65% din persoane au indicat că au o oarecare, foarte multă încredere în Biserică și 29% că nu prea au sau nu au deloc încredere în Biserică. Ponderea persoanelor care nu au încredere în Biserică este mai mare în mediul bărbaților (36%), tinerilor de 18-24 ani (38%), angajaților din sectorul privat (38%), membrilor de partid (37%), ONG-iștilor (36%), persoanelor care locuiesc în Chișinău (34%), persoanelor cu venituri foarte mici care nu le-a ajung nici pentru strictul necesar (37%).

Încrederea respondenților în vecini, colegi prieteni este mai înaltă decât în instituții. Astfel, 61% din cei chestionați au menționat că au o oarecare încredere, foarte multă încredere în colegii de muncă, 28% au menționat că nu prea au încredere sau nu au deloc încredere și 11% - nu s-au pronunțat. Ponderea celor care nu au încredere în colegii de muncă este mai mare în mediul celor de 50-64 de ani (34%), celor cu nivel redus de trai (34%).

60% din cei chestionați au menționat că au o oarecare încredere, foarte multă încredere în vecini, 36% au menționat că nu prea au încredere sau nu au deloc încredere și 4% - nu s-au pronunțat. Ponderea celor care nu au încredere în vecini este mai mare în mediul celor de 18-24 de ani (44%), persoanelor neangajate în câmpul muncii (41%), celor cu nivel redus de trai (48%).

81% din cei chestionați au menționat că au o oarecare încredere, foarte multă încredere în prieteni, 15% au menționat că nu prea au încredere sau nu au deloc încredere și 4% - nu s-au pronunțat. Ponderea celor care nu au încre-

Capitolul 3. Capitalul social

dere în prieteni este mai mare în mediul celor de 50-64 de ani (20%), persoanelor cu studii primare/gimnaziale (25%), persoanelor neangajate în câmpul muncii (21%); membrilor de partid (23%), celor cu venituri mici (26%%).

Respondenții au manifestat cea mai multă încredere pentru propria familie (92%). Doar 5% au menționat că nu prea au încredere sau nu au deloc încredere în familia proprie și 3% - nu s-au pronunțat. Ponderea celor care nu prea au încredere în familia proprie este mai mare în mediul celor cu studii primare, gimnaziale (11%), persoanelor care activează în gospodăria casnică (8%), lucrătorilor familiari neremunerați (9%), membrilor de partid (10%), persoanelor cu venituri foarte reduse (8%).

Persoanele au fost întrebate și referitor la gradul de încredere într-o persoană străină. Doar 9% au menționat că au o oarecare/foarte multă încredere în persoane străine, 77% - că nu prea au încredere sau deloc nu au încredere în persoane străine și 14% - nu s-au pronunțat.

Aceleași rezultate au fost obținute și în rezultatul punerii întrebării dacă se poate avea încredere în majoritatea oamenilor. 75% din respondenți au menționat că trebuie să fii vigilent, 16% - că deloc nu poți avea încredere în majoritatea oamenilor și 9% - că se poate avea încredere în majoritatea oamenilor. Ponderea celor care au menționat că se poate avea încredere în majoritatea oamenilor este mai mare în mediul persoanelor de 30-49 ani (13%), celor cu studii superioare (13%), membrilor ONG (13%), celor care locuiesc în Chișinău (13%).

Pe medii rezidențiale nu se observă discrepanțe foarte mari între răspunsurile respondenților. Nivelul de încredere în majoritatea oamenilor continuă să fie mic și în mediul rural și în mediul urban.

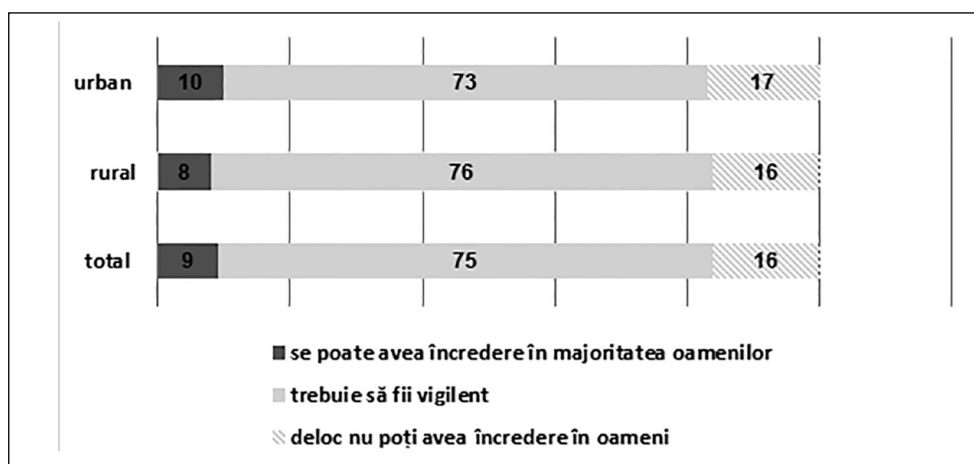

Fig. 63. Grad de încredere în majoritatea oamenilor, %

La nivel de comportament, au fost puse întrebări privind încrederea în faptul că vecinul sau o persoană străină o să întoarcă un portmoneu cu bani pierdut. Este de menționat că doar 23% din cei chestionați au menționat că este o probabilitate mare sau foarte mare ca vecinii să întoarcă portmoneul cu bani pierdut, 64% au menționat că este o probabilitate mică sau deloc ca vecinii să întoarcă portmoneul pierdut și 13% nu s-au pronunțat. Deci, putem conchide că dacă la nivel de atitudine oamenii au un nivel mai mare de încredere în vecini, atunci la nivel de comportament acest nivel de încredere este foarte redus.

Încrederea în persoanele străine la nivel comportamental este și mai redusă. Astfel, doar 6% cred că persoanele străine în mare și foarte mare măsură vor întoarce portmoneul cu bani pierdut. 83% au o încredere mică sau deloc că persoanele străine vor întoarce portmoneul pierdut și 11% - nu s-au pronunțat.

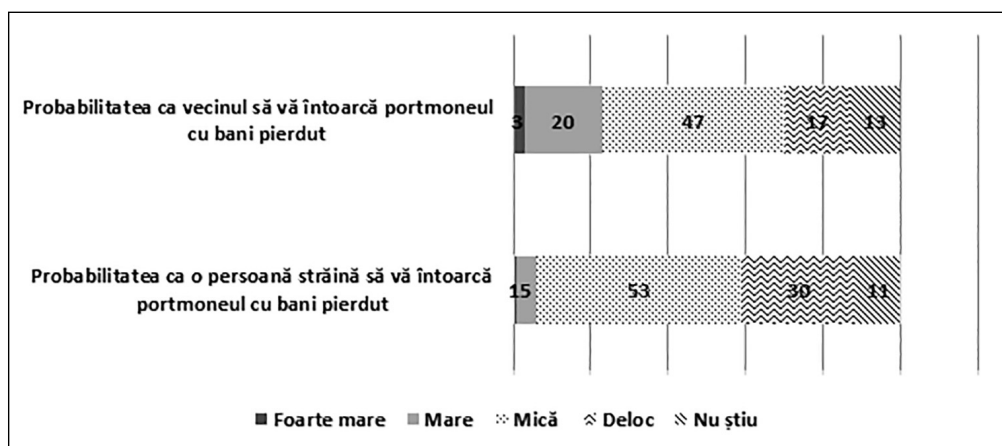

Fig. 64. Grad de încredere în vecini și persoane străine, %

Respondenții au fost întrebați, de asemenea, dacă ar avea careva urgențe ce trebuie soluționate, căror instituții, persoane s-ar încredința mai mult ca să-i ajute? 65% din respondenți au indicat că în mare și foarte mare măsură s-ar încredința rudelor, 44% - prietenilor, 20% - colegilor, 18% - vecinilor, 8% - primăriei și 5% - statului.

Încrederea în mass media. Conform rezultatelor cercetării, 41% au o oarecare sau foarte multă încredere în mass media, 53% mai curând sau deloc nu au încredere în mass media și 6% nu au oferit un răspuns.

Capitolul 3. Capitalul social

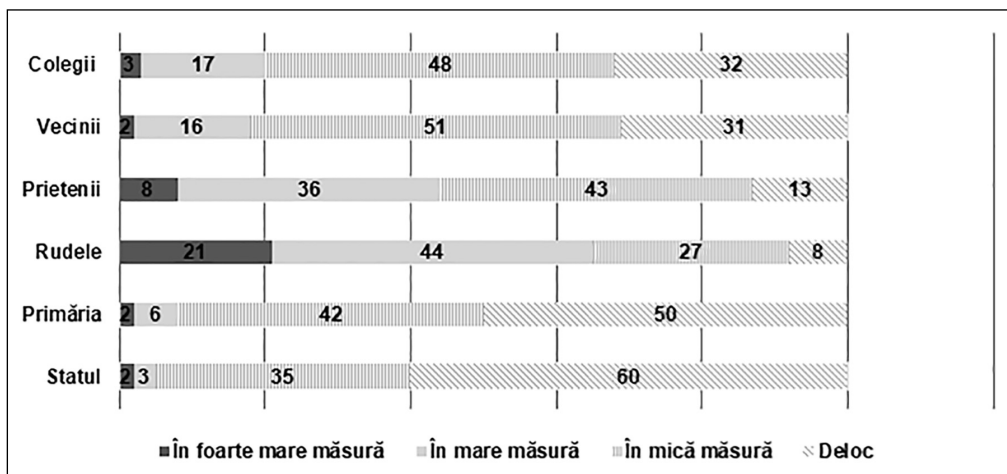

Fig. 65. Încrederea în ajutorul instituțiilor/persoanelor în caz de urgență, %

Frecvența consumului media. În rezultatul măsurării frecvenței consumului media, am constatat că circa 64% din respondenți utilizează în fiecare zi internetul, 18% de câteva ori pe săptămână, 4% - de câteva ori pe lună, 2% - o dată pe lună și 10% au menționat că nu l-au utilizat deloc în ultimele 3 luni. Pe grupuri de vârstă ponderea persoanelor care utilizează zilnic internetul este mai mare în mediul tinerilor de 18-24 de ani (88%), 25-39 ani (74%) și este mai redusă în mediul persoanelor de 65+ (62%).

În funcție de studii, ponderea persoanelor care utilizează zilnic internetul este mai mare în rândul persoanelor cu studii superioare (83 %) și este mai redusă în mediul celor cu studii primare, gimnaziale (38%),

Pe medii rezidențiale, ponderea persoanelor care utilizează zilnic internetul este mai mare în mediul urban (76%) comparativ cu rural (56%).

În funcție de locul de muncă, ponderea persoanelor care folosesc zilnic internetul este mai mare în mediul celor care activează în instituții publice (75%) sau instituții private (76%), ONG-uri (83%) și este mai redusă în mediul celor care activează în gospodăria casnică (42%).

62% din respondenți au menționat că vizionează zilnic televizorul, 21% - de câteva ori pe săptămână, 5% - de câteva ori pe lună, 5% - o dată pe lună, 5% - deloc în ultimele 3 luni.

Pe grupuri de vârstă, ponderea respondenților care vizionează zilnic TV este mai mare în mediul persoanelor de 50-64 ani - 74%, 65+ ani - 73%, și este mai redusă în mediul grupului de vârstă 18-24 ani - 32%.

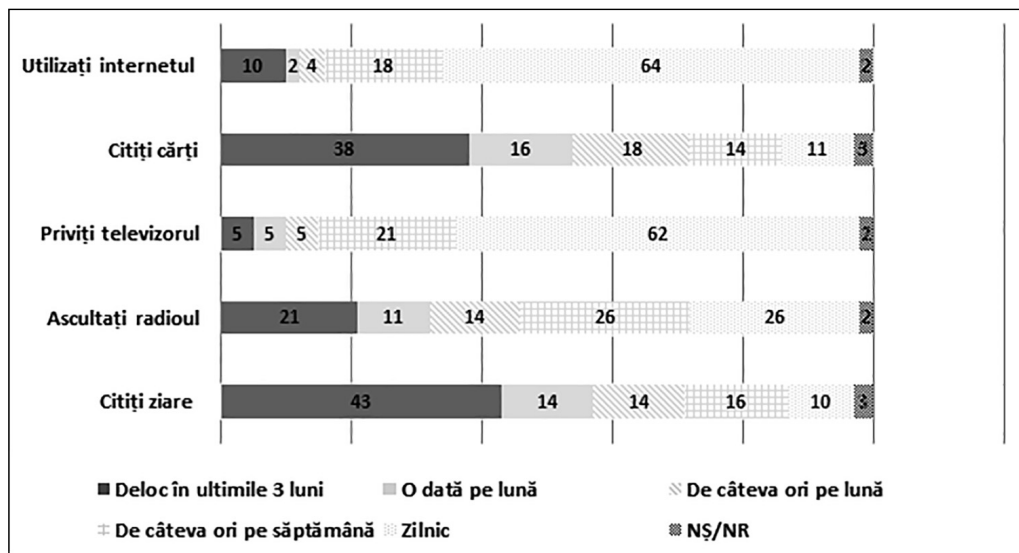

Fig. 66. Frecvența consumului media, %

În funcție de sectorul de activitate, ponderea persoanelor care privesc zilnic televizorul este mai mare în mediul respondenților care activează în gospodăria casnică (72%) și este mai redus în mediul celor care activează în sectorul informal (51%).

Pe medii rezidențiale, ponderea populației din rural care privește zilnic TV (68%) este mai mare decât a celor din urban (55%).

26% au indicat că ascultă zilnic radioul, 26% ascultă de câteva ori pe săptămână, 14% - de câteva ori pe lună, 11% - o dată pe lună, 21% - nu ascultă deloc. Pe grupuri de vârstă ponderea persoanelor care ascultă zilnic radioul este mai mare în grupul de vârstă 65+ (37%) și este mai redus în grupul de vârstă de 18-24 ani (14%).

Pe medii rezidențiale, în mediul rural 30% din respondenți ascultă zilnic radioul, iar în mediul urban - 20%.

Fiecare a zecea persoană citește zilnic ziare, 16% - de câteva ori pe săptămână, 14% - de câteva ori pe lună, 14% - o dată pe lună, 43% - nu citește deloc ziare.

Pe grupuri de vârstă ponderea celor care citesc zilnic ziare este mai mare în grupul de vârstă 65+ (14%) și este mai redusă în grupurile de vârstă 50-64 ani (5%) și 18-24 ani (7%).

În funcție de studii, ponderea celor care citesc zilnic ziare este mai mare în mediul persoanelor cu studii superioare (17%) și este mai redusă în mediul persoanelor cu studii primare (4%).

Capitolul 3. Capitalul social

În funcție de sectorul de activitate, ponderea persoanelor care citesc zilnic ziare este mai mare în mediul celor care activează în sectorul public (13%) și este mai redusă în mediul celor care activează în gospodăria casnică (3%).

Pe medii rezidențiale, 14% din urban citesc zilnic ziare și 7% din rural.

11% din respondenți au menționat că citesc zilnic cărți, 14% - de câteva ori pe săptămână, 18% - de câteva ori pe lună, 16% - o dată pe lună și 38% - deloc nu citesc.

Pe sexe, ponderea femeilor care citesc cărți zilnic (12%) este mai mare decât cea a bărbaților (10%).

În funcție de studii, odată cu creșterea nivelului de studii crește ponderea respondenților care citesc cărți zilnic- de la 4% în grupul celor cu studii primare/gimnaziale până la 17% - în grupul celor cu studii superioare. Pe medii rezidențiale, 13% din urban citesc zilnic cărți și 9% din rural.

Sursa de informare cea mai importantă. 47% din respondenți au indicat televiziunea drept cea mai importantă sursă de informare, 35% - internetul, 6% - membrii familiei, 4% - radioul, câte 1% - APL, sondajele de opinie, zvonurile, colegii de serviciu, prietenii, vecinii, ziarele.

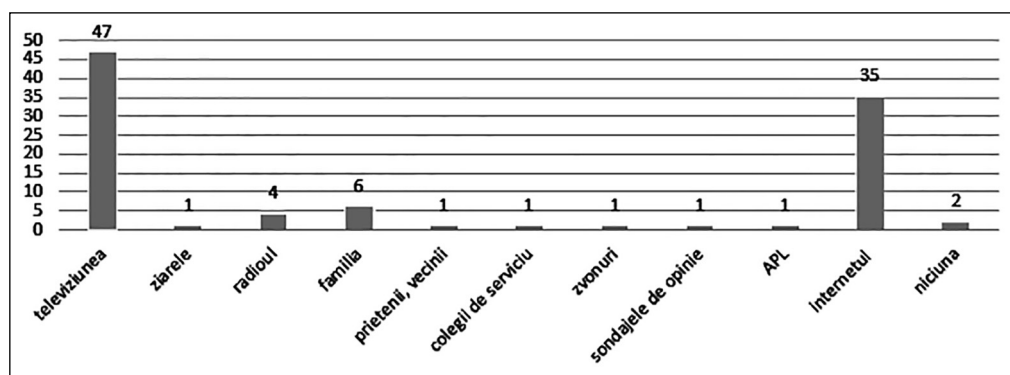

Fig. 67. Sursa de informare cea mai importantă, %

Ponderea respondenților care consideră televiziunea drept cea mai importantă sursă de informare este mai mare în mediul grupului de vârstă 50-64 ani (67%), persoanelor cu studii primare, gimnaziale (61%), celor care activează în gospodăria casnică (62%).

Ponderea respondenților care consideră internetul drept cea mai importantă sursă de informare este mai mare în mediul celor cu studii superioare (46%), grupului de vârstă 18-24 de ani (60%), persoanelor din mediul urban (47%).

Sursa de informare cea mai credibilă. 31% consideră internetul cea mai credibilă sursă de informare, 27% - televiziunea, 14% - membrii familiei, 11% - niciuna, 4% - prietenii, vecinii, 4% - radioul, 3% - APL, 2% - colegii de serviciu, 2% - ziarele, câte 1% - sondajele de opinii, zvonurile.

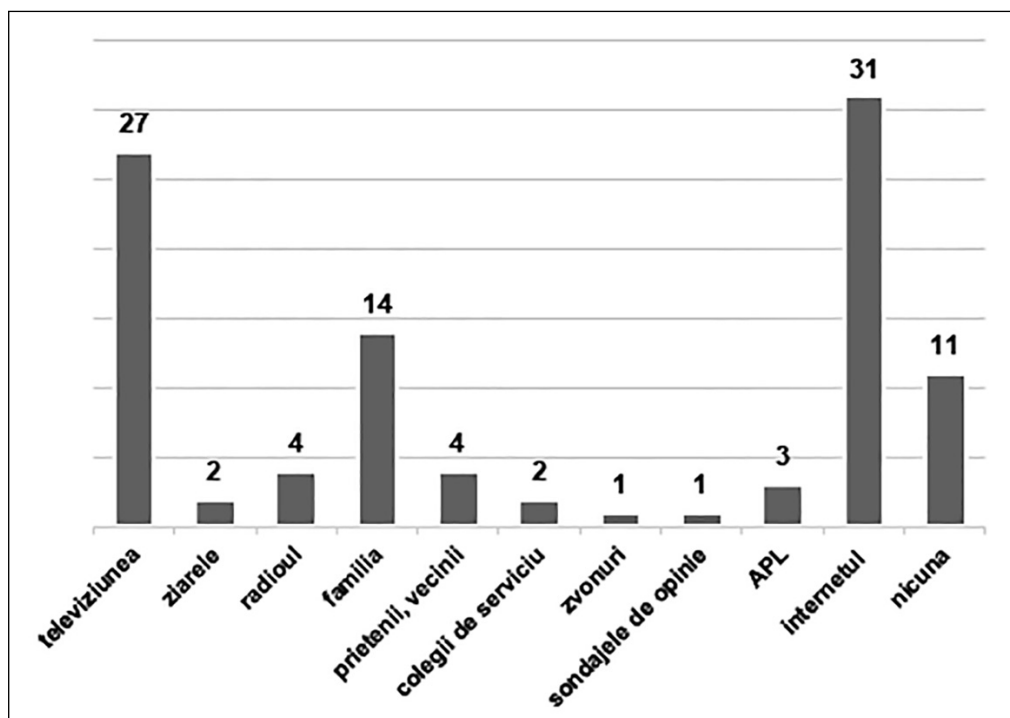

Fig. 68. Cea mai credibilă sursă de informare, %

Ponderea respondenților care consideră televiziunea drept cea mai credibilă sursă de informare este mai mare în mediul persoanelor cu studii primare/gimnaziale (37%), grupului de vârstă 65+ ani (40%), persoanelor din rural (31%).

Ponderea respondenților care consideră internetul drept cea mai credibilă sursă de informare este mai mare în mediul persoanelor cu studii superioare (39%), grupului de vârstă 25-29 ani (40%), bărbaților (33%), celor din mediul urban (36%).

Grad de încredere în mass media din diferite țări. 52% din respondenți au menționat că au o oarecare sau foarte multă încredere în mass media din Moldova, 40% nu prea au sau nu au deloc încredere, și 8% nu s-au pronunțat. Ponderea persoanelor care au mai multă încredere în mass media din

Capitolul 3. Capitalul social

Moldova este mai mare în mediul persoanelor de 65+ (71%), pensionarilor, persoanelor cu dizabilități (60%), membrilor de partid (72%), persoanelor din mediul rural (56%).

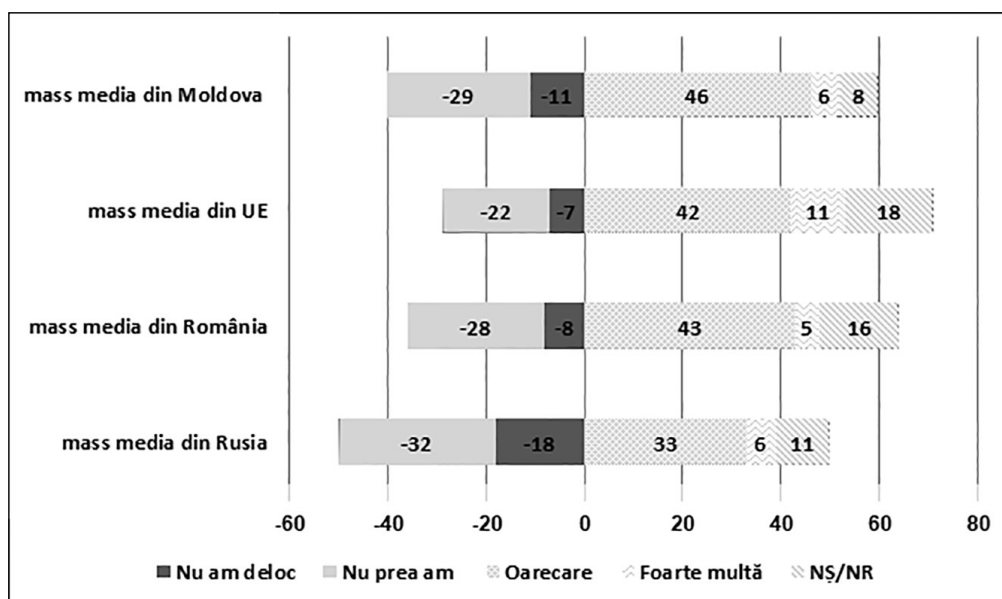

Fig. 69. Grad de încredere în mass media, %

53% au indicat că au o oarecare încredere, foarte multă încredere în mass media din UE, 29% - că nu prea au încredere/nu au deloc încredere, și 18% - nu au oferit un răspuns. Ponderea respondenților care au încredere în mass media din UE este mai mare în mediul persoanelor cu studii superioare (61%), membrilor de partid (70%), persoanelor care locuiesc în Chișinău (74%), celor care s-au autodeterminat români (86%).

48% au indicat că au o oarecare încredere, foarte multă încredere în mass media din România, 36% - că nu prea au încredere/nu au deloc încredere, și 16% - nu au oferit un răspuns. Ponderea respondenților care au încredere în mass media din România este mai mare în mediul persoanelor de etnie moldovean/român (52%), celor care locuiesc în Chișinău (57%).

39% au indicat că au o oarecare încredere, foarte multă încredere în mass media din Rusia, 50% - că nu prea au încredere/nu au deloc încredere, și 11% - nu au oferit un răspuns. Ponderea respondenților care au încredere în mass media din Rusia este mai mare în mediul persoanelor de etnie ucraineană (69%) sau rusă (64%), persoanelor din rural (41%).

Analiza nivelului de încredere a respondenților în diferite instituții denotă că în general populația are un nivel redus de încredere în instituții, cum ar fi Justiția, Procuratura, partidele politice, Parlamentul și Guvernul. Puțin mai multă încredere au în Biserică, mass media, primărie și Președinție. Majoritatea respondenților au menționat că ei se încred cel mai mult și contează cel mai mult în situații de urgență doar pe membrii familiei, prieteni, colegi de lucru și vecini. Cu referință la persoanele străine, majoritatea consideră că trebuie să fie foarte vigilenți.

3.3. Solidaritate și incluziune socială

Solidaritatea și incluziunea socială au fost măsurate prin grad de implicare a populației în acțiunile comunitare și incluziunea socială a grupurilor vulnerabile.

Cercetarea a scos în evidență faptul că nivelul de implicare cetățenească a populației este destul de redus. Astfel, din *Fig. 70* observăm că doar 12% din populație consideră că oamenii din comunitatea lor se implică activ în soluționarea problemelor comune, iar 81% din cei chestionați sunt de părerea că membrii comunității lor se implică puțin și foarte puțin în soluționarea problemelor comune, 7% nu au oferit un răspuns. Diferențe mari în funcție de vârstă, sex, mediu de reședință nu au fost identificate.

13% din respondenți au indicat că anul trecut oamenii din comunitatea lor au făcut mult lucruri frumoase împreună, 76% au menționat că oamenii din comunitatea lor s-au implicat foarte puțin sau deloc în realizarea unor lucruri frumoase anul trecut, 11% nu s-au pronunțat.

Referitor la ajutor comunitar reciproc, 18% au menționat că oamenii din comunitatea lor se ajută unii pe alții mult și foarte mult, 78% au fost de părerea că oamenii din comunitatea lor se ajută reciproc puțin sau deloc și 4% nu s-au dat cu părerea.

Doar 13% din cei chestionați au indicat că pot miza pe oamenii din comunitate dacă au nevoie de ajutor, 78% au indicat că puțin sau deloc pot miza pe oamenii din comunitate când au probleme și 9% nu s-au pronunțat.

11% din cei chestionați au menționat că oamenii din comunitate susțin familia lor, 83% au indicat că familia lor este susținută de oamenii din comunitate foarte puțin sau deloc, iar 6% nu au oferit un răspuns.

Capitolul 3. Capitalul social

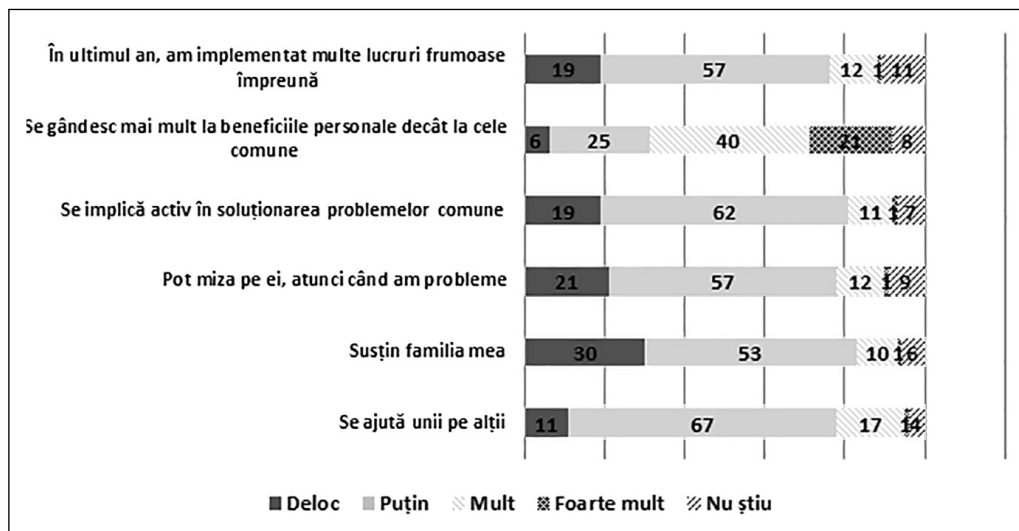

Fig. 70. Percepții despre nivelul de implicare cetățenească din comunitate, %

61% din cei chestionați s-au dat cu părerea că oamenii din comunitate se gândesc mai mult la beneficiile personale decât la cele comune, 31% mai curând sunt de părere opusă, iar 8% nu s-au pronunțat.

Nivelul redus de implicare cetățenească și spiritul comunitar redus al moldovenilor este scos în evidență și de către Charities Aid Foundations care estimează anual Indicatorul CAF de donare/ofrire (World Giving Index). Acest Indicator integrat se formează în baza măsurării ponderii populației care ajută persoanele străine, donează bani și acordă timp voluntariatului.

Astfel, analiza indicatorilor pentru anul 2019 denotă că în Moldova 41% au ajutat persoanele străine, 20% - au donat bani și 16% au făcut voluntariat. Indicatorul integrat de donare/ofrire este de 26%. Analiza comparativă cu alte 128 de țări denotă că Moldova se află pe locul 80 în anul 2019 după indexul de donare/ofrire. Pe primul loc se află SUA cu un index de donare oferire de 58%. Rusia are un index de donare/ofrire de 21% și se află pe locul 117.²²

Analiza în dinamică a Indexului de donare/ofrire pentru ultimii 10 ani, scoate în evidență faptul că în anul 2019 Moldova s-a urcat cu 40 de poziții comparativ cu anul 2015 și cu 19 poziții comparativ cu anul 2018. Evident trebuie să ținem cont de faptul că deși acest indicator arată dinamica și trendurile dintre țări, el este unul subiectiv și se bazează pe percepțiile populației.

²² CAF World Giving Index, 2019. https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-publications/caf_wgi_10th_edition_report_2712a_web_101019.pdf

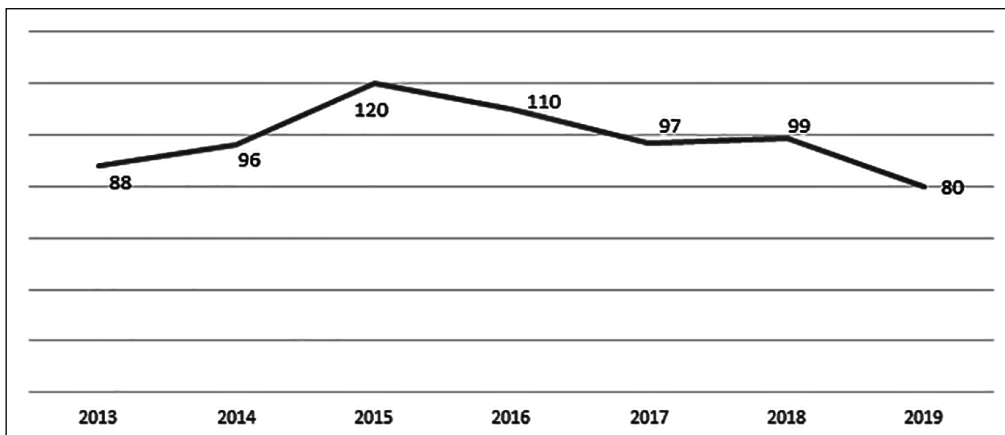

Fig. 71. Dinamica poziției Republicii Moldova printre țările lumii în ceea ce privește Indexul de donare/oferire

Incluziunea socială și securitatea grupurilor dezavantajate. În conformitate cu rezultatele cercetării, grupurile dezavantajate continuă să fie mai curând excluse din societate. Astfel, circa 88% din cei chestionați cred că familiile cu copii nu se bucură de susținerea statului, 4% cred că acestea se bucură de susținerea statului și 8% nu au oferit un răspuns.

84% din cei chestionați cred că tinerii din Moldova nu au condiții bune de afirmare, 11% - cred că tinerii au condiții de afirmare și 5% nu au oferit un răspuns.

83% din respondenți sunt de părerea că persoanele cu dizabilități au acces în mică măsură sau deloc la servicii calitative în Moldova, 4% - că au acces în mare măsură, iar 13% nu au oferit un răspuns.

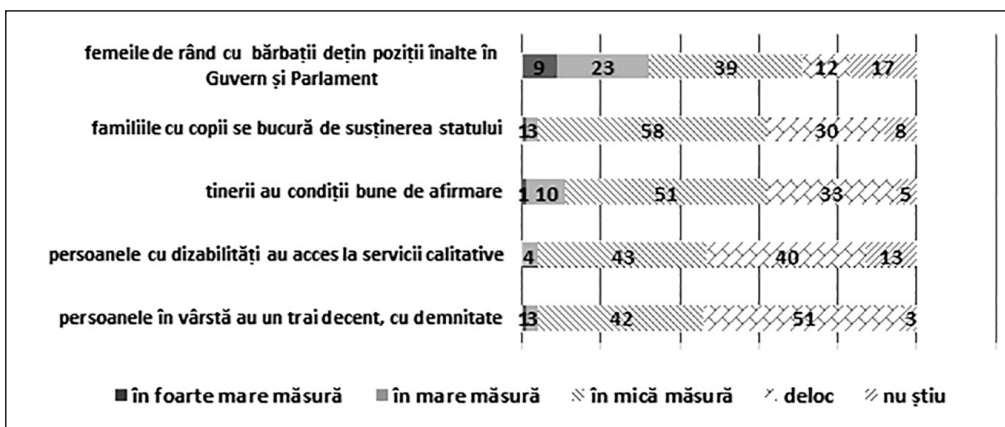

Fig. 72. Grad de acceptare a afirmațiilor, %

Capitolul 3. Capitalul social

Doar 4% din respondenți s-au dat cu părerea că persoanele în vârstă au un trai decent în Moldova, 93% mai curând nu sunt de acord cu aceasta, iar 3% nu s-au pronunțat.

Cu referință la femei, fiecare al doilea respondent crede că femeile nu au acces egal cu bărbații la poziții înalte în Parlament și Guvern, fiecare al treilea respondent s-a dat cu părerea că ele au acces egal și 17% - nu s-au pronunțat. Ponderea respondenților care consideră că femeile nu prea au acces egal la poziții înalte în Parlament și Guvern este mai mare în mediul femeilor (55%), persoanelor de 40-49 ani (55%), persoanelor cu studii superioare (55%), lucrătorilor salariați neremunerați (57%), ONG-iștilor (61%), persoanelor din mediul urban (54%).

Grupurile marginalizate, după părerea respondenților își pot găsi cu greu un loc de muncă în Moldova pentru a avea un trai decent. Astfel, peste 60% din respondenți s-au pronunțat că tinerii, persoanele în vârstă, femeile cu copii mici și persoanele cu dizabilități își pot găsi cu greu un loc de muncă în Moldova. 35% din respondenți cred că romii își pot găsi cu greu un loc de muncă în Moldova.

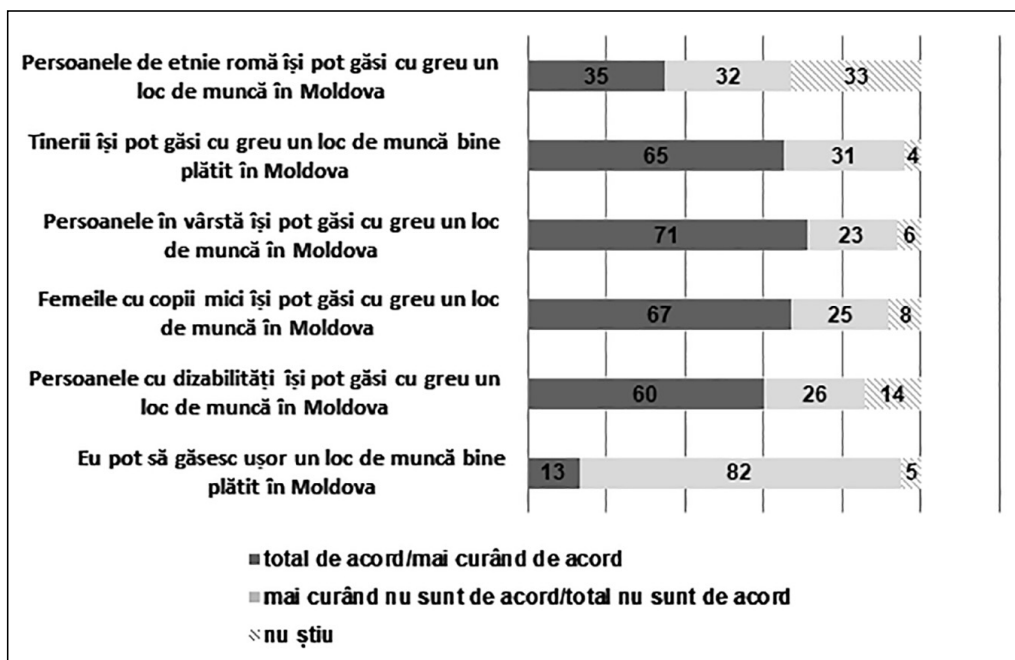

Fig. 73. Grad de acceptare a afirmațiilor, %

82% din respondenți de asemenea au menționat că ei pot să găsească cu greu un loc de muncă bine plătit în Moldova. Doar 13% din respondenți consideră că ei pot să găsească ușor un loc de muncă bine plătit în Moldova, iar 5% nu au oferit un răspuns. Cine sunt persoanele care au menționat că pot găsi ușor un loc de muncă bine plătit în Moldova? 22% - tinerii în vârstă de 18-24 ani, 20% - tinerii de 20-29 ani, 20% - cei cu studii superioare, 23% - cei care locuiesc în Chișinău.

În timpul cercetării am încercat să măsurăm și gradul de implicare a respondenților în protejarea persoanelor abuzate/maltratate. Astfel, dacă o persoană ar fi batjocorită, maltrată în transportul public, 53% din persoane au menționat că i-ar acorda suport direct, 31% - ar suna la poliție, 4% - nu ar întreprinde nimic și 12% nu au răspuns. Ponderea celor care i-ar acorda suport direct este mai mare în mediul bărbaților (59%), persoanelor cu studii primare, gimnaziale (61%), persoanelor care locuiesc în Chișinău (60%), celor neangajate în câmpul muncii (60%). Ponderea persoanelor care ar suna la poliție este mai mare în mediul celor de 50-64 de ani (36%), celor angajați în instituții publice (39%).

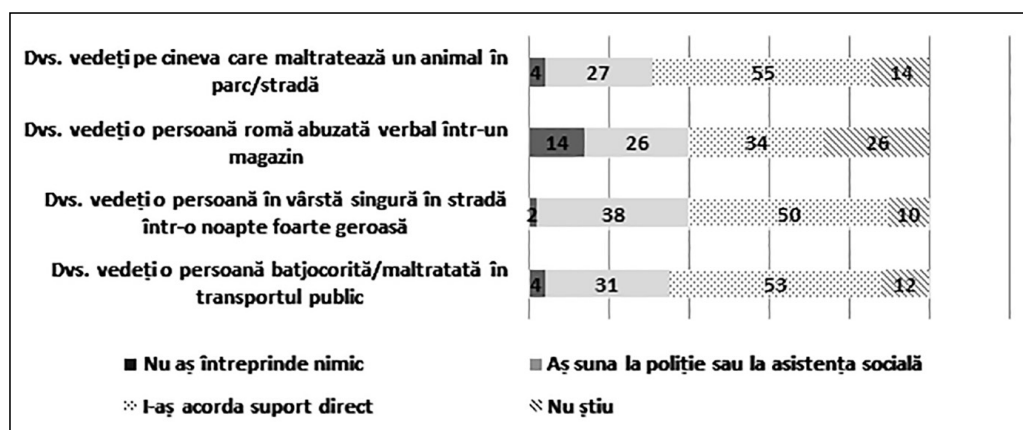

Fig. 74. Grad de implicare a respondenților în cazuri de abuz/maltratare, %

Dacă ar vedea o persoană în vârstă singură în stradă într-o noapte geroasă, 50% din respondenți i-ar acorda singuri ajutorul, 38% - ar suna la poliție sau asistență socială, 2% nu ar întreprinde nimic și 12% nu au oferit un răspuns. Ponderea celor care ar acorda singuri ajutorul este mai mare în mediul persoanelor 65+ (60%), celor neangajați în câmpul muncii (57%). Ponderea celor care ar contacta poliția sau asistența socială este mai mare în mediul celor care activează în instituții de stat (43%).

Dacă ar vedea o persoană de etnie romă abuzată verbal într-un magazin, 34% au indicat că i-ar acorda suport direct, 26% - ar suna la poliție sau asistență socială, 14% nu ar întreprinde nimic și 26% nu au răspuns. Ponderea celor care nu ar întreprinde nimic este mai mare în mediul persoanelor de etnie ucraineană (20%), celor de etnie rusă (22%), persoanelor care locuiesc în Chișinău (20%).

Dacă ar vedea că cineva maltratează un animal, 55% s-ar implica direct, 27% ar suna la poliție, 4% nu ar întreprinde nimic și 14% nu au oferit un răspuns.

Astfel, putem conchide că circa 80% din respondenți s-ar implica într-un anumit fel pentru a stopa maltratarea în cazul persoanelor vârstnice, persoanelor abuzate în transport sau animalelor. În cazul persoanelor de etnie romă doar 60% s-ar implica în vreun fel pentru a stopa maltratarea, totodată ponderea celor care au declarat direct că nu s-ar implica nicicum este de circa 3 ori mai mare decât în alte cazuri.

3.4. Identitate și apartenență

Identitatea și apartenența a fost măsurată în baza mai multor indicatori, cum ar fi mândria de a fi cetățean al RM, oportunități de afirmare în Moldova, orientare spre a migra din Moldova, grad de apartenență la cartier, localitate, țară etc., autoidentificarea etnică.

63% din respondenți sunt mândri în mare și foarte mare măsură că sunt cetățeni ai Republicii Moldova, 30% sunt mândri în mică măsură sau deloc și 7% nu au oferit un răspuns. În funcție de sex diferențele dintre răspunsuri sunt ne semnificative, astfel, 63% din bărbați și 62% din femei sunt mândri că sunt cetățeni ai RM. Pe medii rezidențiale, ponderea persoanelor din mediul rural care sunt mândri în mare măsură și foarte mare măsură că sunt cetățeni ai RM este mai mare cu 13 puncte procentuale comparativ cu cea din urban. Totodată, în urban ponderea persoanelor care au declarat că sunt mândri în mică măsură sau deloc că sunt cetățeni ai RM este mai mare cu 9 puncte procentuale comparativ cu cea din rural.

Pe grupuri etnice, ponderea ucrainenilor care au menționat că sunt mândri că sunt cetățeni ai RM în mare și foarte mare măsură (57%) este mai mică cu 9% procentuale decât cea a moldovenilor/românilor (66%), a rușilor – cu 13 puncte procentuale (53%), a găgăuzilor și bulgarilor – cu 10 puncte procentuale (56%).

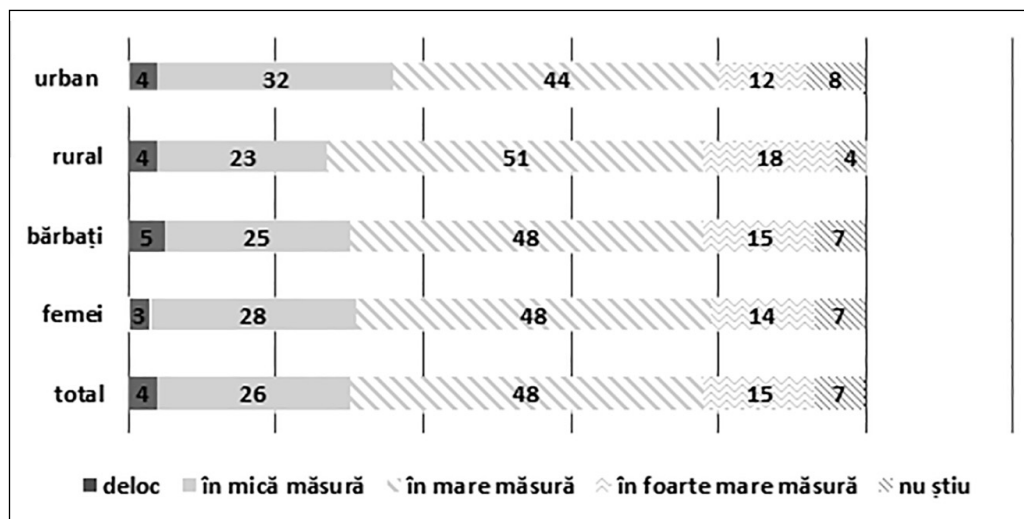

Fig. 75. Grad de mândrie a respondenților de faptul că sunt cetățeni ai RM, %

Respondenții au fost rugați să se expună pe marginea câtorva repere motivaționale, care ar influența deciziile lor de a locui în Moldova: posibilitatea de afirmare, loc perfect pentru a crește copiii, loc perfect pentru trai și muncă. 48% din respondenți mai curând nu au fost de acord/total nu au fost de acord cu afirmația că ei locuiesc în Moldova deoarece nu cred că s-ar afirma în altă țară, 44% au fost mai curând de acord sau total de acord cu această afirmație și 8% - nu s-au expus. Pe grupuri de vârstă ponderea celor care nu au fost de acord cu afirmația este mai mare în grupul de 18-24 ani (67%), și 25-29 ani (54%). Odată cu avansarea în vârstă ponderea persoanelor în dezacord cu afirmația se reduce până la 25% în grupul de vârstă 65+. În funcție de studii ponderea persoanelor în dezacord cu afirmația dată este mai mare în mediul celor cu studii superioare (57%) și mai redusă în mediul celor cu studii primare/gimnaziale (35%). Pe etnii, 46 % moldoveni/români, 60% ucraineni și 58% ruși mai curând nu sunt de acord/total nu sunt de acord cu faptul că locuiesc în Moldova pentru că în altă parte nu s-ar putea afirma.

54% din respondenți mai curând nu au fost de acord/total nu au fost de acord cu afirmația că Moldova este un loc perfect pentru creșterea copiilor, 42% au fost mai curând de acord sau total de acord cu aceasta și 4% nu s-au expus. Pe grupuri de vârstă ponderea celor care nu au fost de acord cu afirmația este mai mare în grupul de vârstă 18-24 ani (61%) și 25-29 ani (61%).

Capitolul 3. Capitalul social

În funcție de studii ponderea persoanelor în dezacord cu afirmația dată este mai mare în mediul celor cu studii secundare/liceu (60%). Pe etnii, 55 % moldoveni/români, 43% ucraineni și 57% ruși mai curând nu sunt de acord/total nu sunt de acord cu faptul că locuiesc în Moldova pentru că în altă parte nu s-ar putea afirma.

55% din respondenți mai curând nu au fost de acord/nu au fost total de acord cu faptul că Moldova este un loc perfect pentru trai și muncă, 42% au fost mai curând de acord/total de acord cu această afirmație și 3% - nu s-au expus. Pe grupuri de vârstă, ponderea respondenților care mai curând nu sunt de acord/nu sunt de acord cu această afirmație este mai mare în grupul de 18-24 ani (62%), 25-29 de ani (60%), 30-39 ani (61%). Pe medii rezidențiale, în rural 59% nu sunt de acord cu aceasta, iar în urban - 49%.

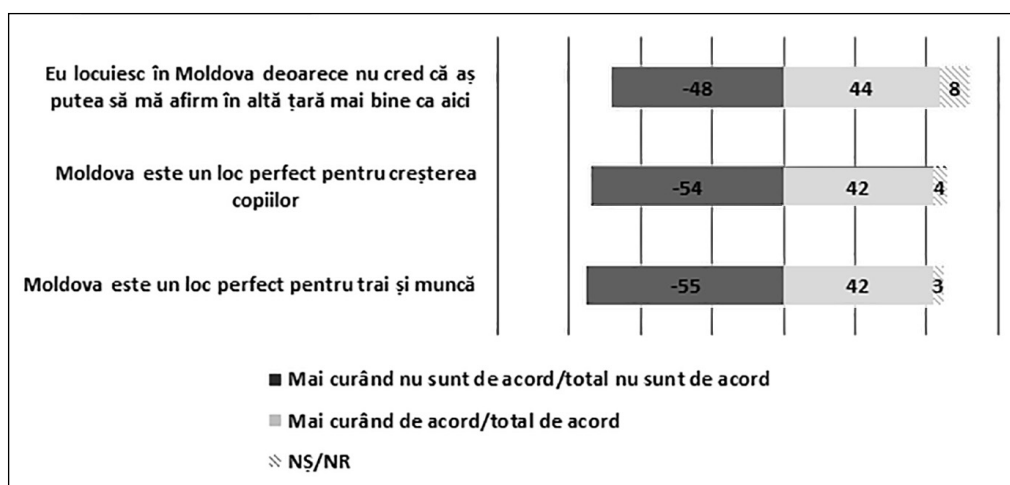

Fig. 76. Grad de acceptare a afirmațiilor, %

Conform orientărilor migraționale ale respondenților, 17% sunt orientați să plece pentru totdeauna din țară, 43% - pentru o perioadă, 29% - nu ar pleca deloc și 11% - nu s-au expus. Ponderea respondenților orientați să plece pentru totdeauna este mai mare în mediul grupului de vârstă 18-24 de ani (32%), 25-29 de ani (21%), în mediul urban (22%), în mediul celor care s-au autodeterminat ruși (27%).

Ponderea celor care nu ar pleca este mai mare în mediul grupului 50-64 ani (49%), celor de 65+ (63%), celor cu studii primare/gimnaziale (37%), din mediul rural (32 %).

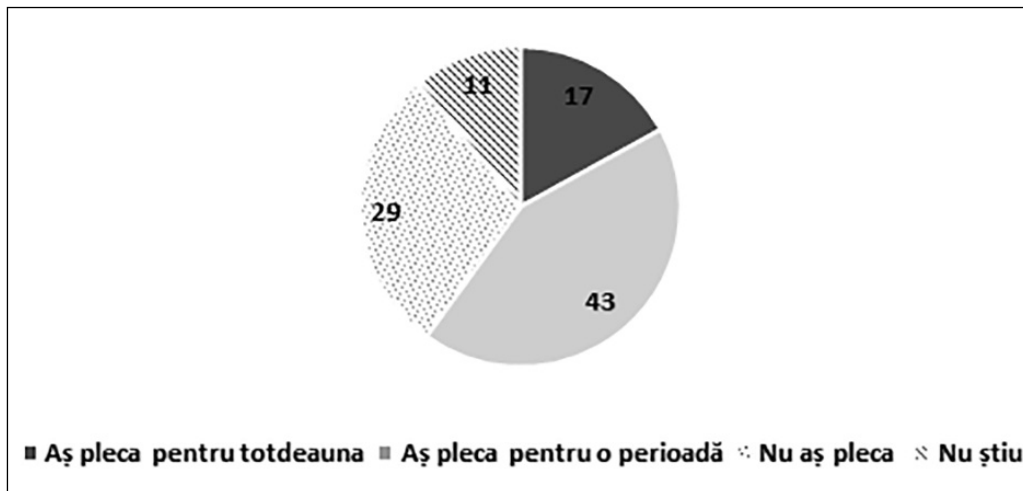

Fig. 77. Orientări migraționale ale respondenților, %

Fiind întrebați în ce condiții ar pleca totuși din Moldova, 54% au menționat că în cazul în care situația economică ar fi și mai rea, 17% - în caz dacă în Republica Moldova ar fi război, 6% - în caz de persecutări politice, 6% - în cazul în care Moldova ar fi afectată de calamități naturale, 9% - altceva, 22% - non răspuns.

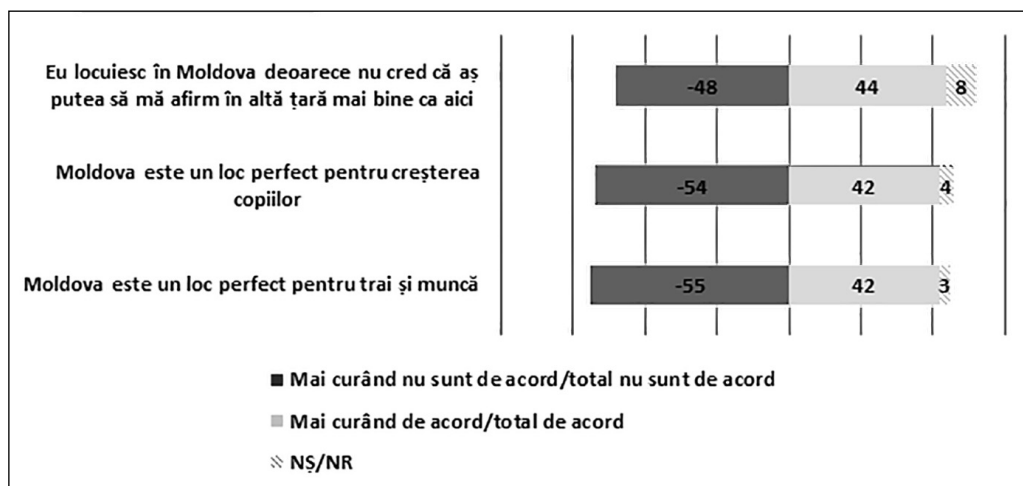

Fig. 78. Condiții favorizante ale migrației respondenților, %

Respondenții au fost rugați să se autoidentifice conform următoarelor categorii: locuitor al cartierului, al satului, cetățean al RM, European, cetățean al lumii.

Capitolul 3. Capitalul social

62% s-au autoidentificat foarte apropiat/apropiat ca locuitor al cartierului, 23% au menționat că ei se simt foarte îndepărtat/îndepărtat locuitor al cartierului și 15% nu s-au pronunțat.

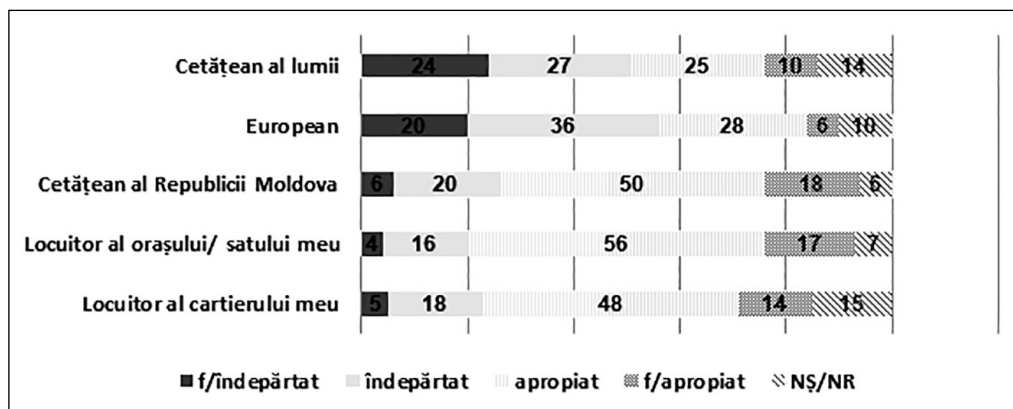

Fig. 79. Autodeterminarea identității

Ponderea respondenților care s-au autoidentificat ca locuitor al cartierului este mai mare în grupurile de vârstă 50-64 ani (71%), 65+ (69%), ucrainenii (78%), rușii (71%).

73% din respondenți s-au autoidentificat ca apropiat/foarte apropiat de locuitor al orașului/satului său, 20% s-au autoidentificat ca îndepărtat/foarte îndepărtat de locuitor al satului/orașului său, și 7% nu au oferit un răspuns. Ponderea respondenților care s-au autoidentificat apropiați/foarte apropiați de localitatea lor este mai mare în grupurile de vârstă 40-49 ani (77%), 50-64 de ani (80%) și 65+ (84%), din mediul rural (79%). Totodată, ponderea celor care s-au autoidentificat îndepărtați/foarte îndepărtați este mai mare în grupurile de vârstă 18-24 ani (35%), 25-29 de ani (24%), din mediul urban (26%).

68% din respondenți s-au autoidentificat ca apropiat/foarte apropiat de cetățean al Republicii Moldova, 26% - s-au autoidentificat ca îndepărtat/foarte îndepărtat de cetățean al Republicii Moldova și 6% nu au oferit un răspuns. Ponderea respondenților care s-au autoidentificat apropiați/foarte apropiați de cetățean al RM este mai mare în grupul de vârstă 50-64 ani (74%), cei cu studii superioare (74%), cei care s-au autodeterminat ca fiind din stratul social superior/aproape de superior (81%), cei care locuiesc în regiunea Centru (77%), autoidentificați cetățeni ai Republicii Moldova (83%). Ponderea celor care s-au autoidentificat îndepărtați/foarte îndepărtați de cetățean al Republicii Moldova este mai mare în grupul de vârstă 18-24 de ani (32%).

34% s-au autoidentificat ca apropiat/foarte apropiat de European, 56% s-au autoidentificat ca îndepărtat/foarte îndepărtat de European și 10% nu au oferit un răspuns. Ponderea respondenților care s-au autoidentificat apropiați/foarte apropiați de European este mai mare în mediul tinerilor de 24-29 ani (40%), celor cu studii superioare (43%), celor care s-au autoidentificat români (46%).

35% s-au autoidentificat ca apropiat/foarte apropiat de cetățean al lumii, 51% s-au autoidentificat ca îndepărtat/foarte îndepărtat de cetățean al lumii și 14% nu au oferit un răspuns. Ponderea respondenților care s-au autoidentificat apropiați/foarte apropiați de cetățean al lumii este mai mare în mediul tinerilor de 24-29 ani (40%), 30-39 ani (40%), celor cu studii superioare (43%), celor care s-au autoidentificat ruși (46%).

Autodeterminarea respondenților pe etnii. Per total 53% din respondenți s-au autoidentificat moldoveni, 13% - români, 6% - ruși, 6% - ucraineni, 4% - găgăuzi, 2% - bulgari, 16% - cetățeni ai Republicii Moldova.

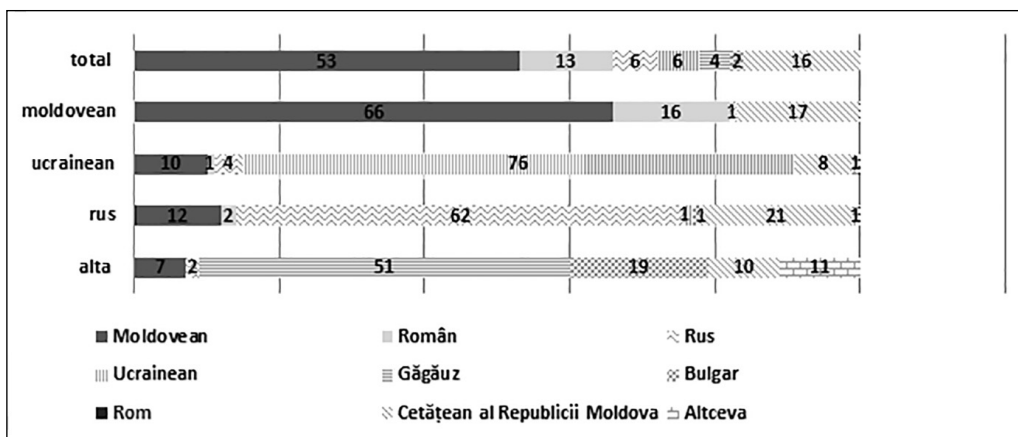

Fig. 80. Autodeterminarea respondenților pe etnii, %

În funcție de etnie, 66% din etnici moldoveni s-au autodeterminat ca moldoveni, 17% - cetățean al Republicii Moldova, 16% - ca români, și 1% - ca rus.

76% din etnicii ucraineni s-au autodeterminat ca ucraineni, 10% - moldoveni, 8% - cetățean al Republicii Moldova, 4% - rus și 1% - român.

62% din etnicii ruși s-au autodeterminat ca ruși, 21% - ca cetățeni ai Republicii Moldova, 12% - ca moldoveni, 2% - român, 1% - ucrainean și 1% - bulgar.

Percepții privind autodeterminarea Republicii Moldova. 58% din respondenți susțin într-un total sau în anumite condiții ca Moldova să fie membru UE, 25%

Capitolul 3. Capitalul social

- nu susțin deloc și 17% - nu știu. Ponderea celor care susțin într-un total sau în anumite condiții ca Moldova să devină membru UE este mai mare în mediul tinerilor de 18-24 ani (63%), persoanelor cu studii superioare (68%), moldoveni/români (64%), persoanele care locuiesc în Chișinău (72%), cei care s-au autoidentificat români (92%).

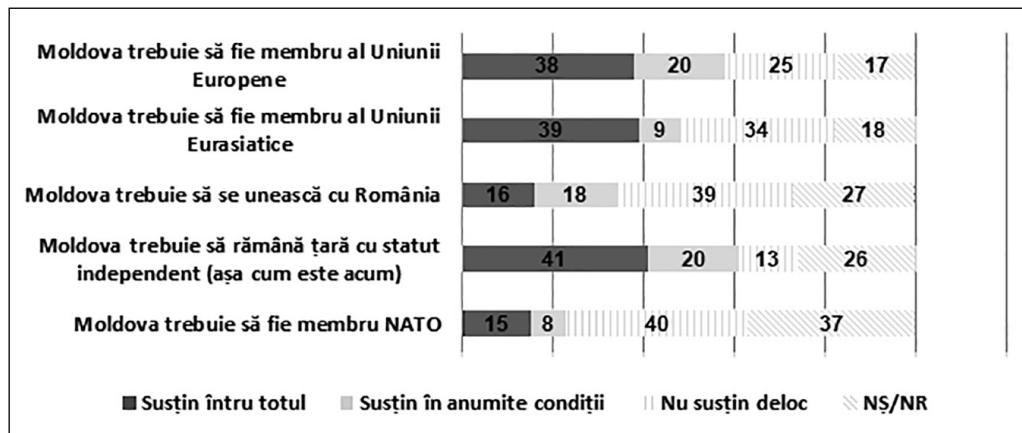

Fig. 81. Opinii privind statutul Republicii Moldova, %

48% din respondenți susțin într-un total sau în anumite condiții ca Moldova să fie membru al Uniunii Euro-asiatice, 34% - nu susțin deloc și 18% - nu știu. Ponderea celor care susțin într-un total sau în anumite condiții ca Moldova să devină membru al Uniunii Euro-asiatice este mai mare în mediul grupului de vârstă 50-64 ani (62%), celor cu studii profesionale-tehnice (56%), ucrainenilor (75%), rușilor (75%).

34% din respondenți susțin într-un total sau în anumite condiții ca Moldova să se reunească cu România, 39% nu susțin deloc și 27% - nu știu. Ponderea celor care susțin total sau parțial unirea cu România este mai mare în mediul tinerilor de 18-24 de ani (44%), celor cu studii superioare (42%), celor care s-au autodeterminat ca aparținând stratului social superior sau mai aproape de superior (44%), celor ce locuiesc în Chișinău (50%), celor care s-au autodeterminat români (89%).

61% din respondenți susțin într-un total sau în anumite condiții ca Moldova să rămână țară cu statut independent, 13% - nu susțin deloc și 26% - nu știu. Ponderea celor care susțin total sau parțial ca Moldova să rămână țară cu statut independent este mai mare în mediul grupului de vârstă 30-39 de ani (67%), ucrainenilor (80%), rușilor (80%).

23% din respondenți susțin întru totul sau în anumite condiții că Moldova trebuie să fie membru NATO, 40% sunt împotriva și 37% - nu știu. Ponderea celor care susțin întru totul sau în anumite condiții că Moldova trebuie să fie membru NATO este mai mare în mediul tinerilor de 18-24 ani (33%), celor cu studii superioare (29%), moldovenilor/românilor (27%).

Distanța socială pentru diferite grupuri de populație. În timpul cercetării a fost efectuată analiza distanței sociale pentru diferite grupuri sociale: ruși, moldoveni, români, romi, musulmani, foști deținuți, persoane de culoare, utilizatori de droguri, persoane cu dizabilități fizice și intelectuale, persoane care trăiesc cu HIV, imigranți și persoane fără adăpost. Distanța socială a fost măsurată în baza scalei lui Bogardus. În conformitate cu aceasta respondenții au avut posibilitatea de a alege dacă vor să dețină relații cu unele sau altele grupuri în calitate de membru de familie, vecin, coleg de serviciu, membru al comunității, locuitor al țării sau în genere ar prefera ca acestea să plece din țară.

În baza analizei datelor pentru fiecare categorie inclusă în cercetare a fost calculat un index care denotă distanța socială dintre respondenți și grupurile sociale incluse în cercetare. Indexul distanței sociale este situat între 1 și 6, unde 1 - denotă fuziune totală a respondentului cu grupul dat, iar 6 - izolarea totală a respondentului de grupul dat. Interpretarea datelor în conformitate cu scala lui Bogardus este următoarea:

- Mărimea Indexului este între 1 și 3 - fuziunea respondenților cu grupul dat. Respondenții se identifică cu aceste grupuri, sunt gata să se căsătorească cu ei, să îi aibă în calitate de vecini sau colegi.
- Mărimea Indexului este între 4 și 5 - toleranța respondenților față de grupurile date. Respondenții acceptă aceste grupuri, dar le mențin la distanță. Ei acceptă grupurile mai curând ca locuitori ai comunității sau ai țării, și mai puțin ca membri ai familiei, vecini sau colegi.
- Mărimea Indexului este între 5 și 6 - izolarea grupurilor date de către respondenți. Ei acceptă foarte puțin sau deloc aceste grupuri ca membri ai familiei, vecini, colegi, membri ai comunității și și-ar dori mai curând ca grupurile în cauză să părăsească țara.

În rezultatul estimării Indexului distanței sociale am stabilit că cea mai mică distanță socială este între respondenți și grupurile de persoane care s-au identificat ca moldoveni, români, ruși.

Capitolul 3. Capitalul social

Astfel, în cazul dat Indexul distanței sociale este de 2,1 în raport cu moldovenii, de 2,9 în raport cu românii și de 3,1 în raport cu rușii. Respondenții percep aceste grupuri ca foarte apropiate. Astfel, 62% din respondenți ar accepta moldovenii în calitate de membri ai familiei, iar 11% - în calitate de vecini și colegi. 32% din respondenți ar accepta românii în calitate de membri ai familiei, 18% - în calitate de vecini, 5% - în calitate de colegi. 29% ar accepta rușii în calitate de membri ai familiei, 15% - în calitate de vecini și 8% - în calitate de colegi.

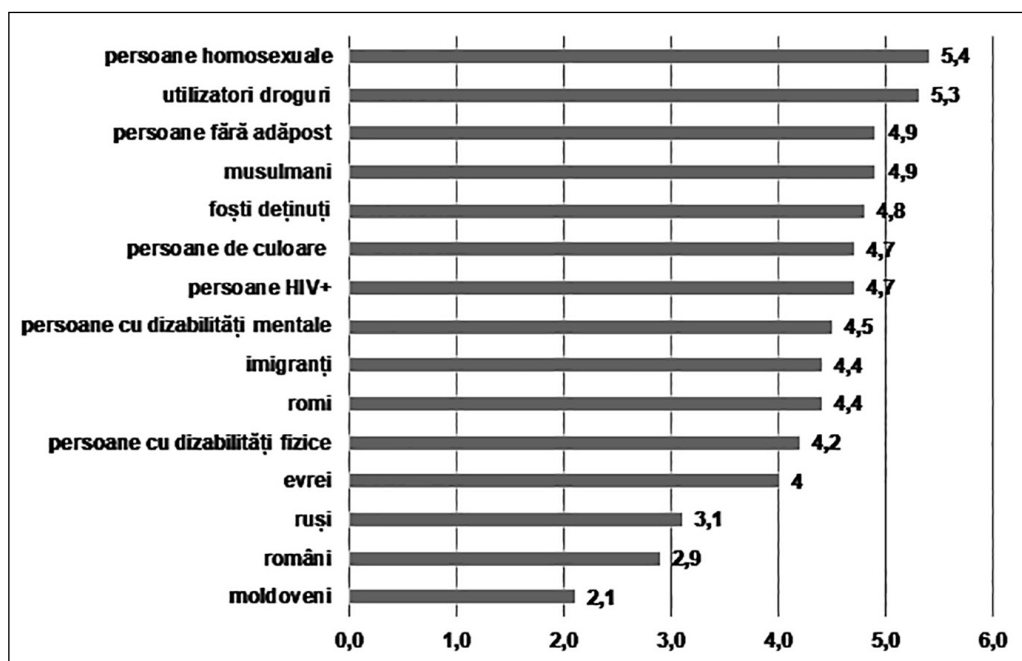

Fig. 82. Indexul distanței sociale

Indexul distanței sociale dintre respondenți și următoarele grupuri: evrei (4), persoane cu dizabilități fizice (4,2), romi (4,4), imigranți (4,4), persoane cu dizabilități mentale (4,5), persoane HIV+ (4,7), persoane de culoare (4,7), foști deținuți (4,8), musulmani (4,9), persoane fără adăpost (4,9) este moderat și denotă toleranță față de acestea. Acest fapt se manifestă prin aceea că respondenții mai puțin sau deloc nu își doresc ca reprezentanții acestor grupuri să fie membri ai familiilor lor, să le fie vecini sau colegi, însă sunt toleranți în contextul în care aceste grupuri fac parte din comunitățile lor sau locuiesc în țara lor. Astfel, de exemplu, în cazul persoanelor de etnie evrei, doar 6% din

respondenți i-ar accepta ca membri ai familiei, 14% - ca vecini, 5% - în calitate de colegi, în schimb 28% îi acceptă ca membri ai comunității, și 40% - ca membri ai țării, 7% din respondenți și-ar dori ca evreii să plece din țară.

Persoanele cu dizabilități fizice sunt acceptate de 5% din respondenți ca membri ai familiei, de 11% - ca vecini, de 6 % - în calitate de colegi, de 23% - ca membri ai comunității, de 50% - ca locuitori ai țării. 5% din respondenți ar prefera ca aceste persoane să fie în afara țării.

În cazul persoanelor de etnie romă, 3% din respondenți i-ar accepta ca membri ai familiei, 9% - ca vecini, 5% - în calitate de colegi. În același timp 25% îi acceptă ca membri ai comunității, și 45% - ca membri ai țării. 13% din respondenți și-ar dori ca romii să plece din țară.

Imigranții sunt acceptați de 1% din respondenți ca membri ai familiei, de 6% - ca vecini, de 3 % - în calitate de colegi, de 19% - ca membri ai comunității, de 53% - ca locuitori ai țării. 18% din respondenți ar prefera ca aceste persoane să fie în afara țării.

Persoanele cu dizabilități mentale sunt acceptate de 2% din respondenți ca membri ai familiei, de 5% - ca vecini, de 3 % - în calitate de colegi, de 25% - ca membri ai comunității, de 58% - ca locuitori ai țării. 7% din respondenți ar prefera ca aceste persoane să fie în afara țării.

Persoanele HIV+ sunt acceptate de 1% din respondenți ca membri ai familiei, de 5% - ca vecini, de 3 - în calitate de colegi, de 20% - ca membri ai comunității, de 56% - ca locuitori ai țării. 15% din respondenți ar prefera ca aceste persoane să fie în afara țării.

Persoanele de culoare sunt acceptate de 2% din respondenți ca membri ai familiei, de 6% - ca vecini, de 3 % - în calitate de colegi, de 13% - ca membri ai comunității, de 57% - ca locuitori ai țării. 19% din respondenți ar prefera ca aceste persoane să fie în afara țării.

Foștii deținuți sunt acceptați de 1% din respondenți ca membri ai familiei, de 4% - ca vecini, de 2 % - în calitate de colegi, de 17% - ca membri ai comunității, de 55% - ca locuitori ai țării. 21% din respondenți ar prefera ca aceste persoane să fie în afara țării.

În cazul persoanelor de religie musulmană, doar 2% din respondenți i-ar accepta ca membri ai familiei, 5% - ca vecini, 3% - în calitate de colegi, în schimb 15% îi acceptă ca membri ai comunității, și 46% - ca membri ai țării. 29% din respondenți și-ar dori ca musulmanii să plece din țară.

Capitolul 3. Capitalul social

Persoanele fără adăpost sunt acceptate de 1% din respondenți ca membri ai familiei, de 5% - ca vecini, de 3% - în calitate de colegi, de 23% - ca membri ai comunității, de 60% - ca locuitori ai țării. 8% din respondenți ar prefera ca aceste persoane să fie în afara țării.

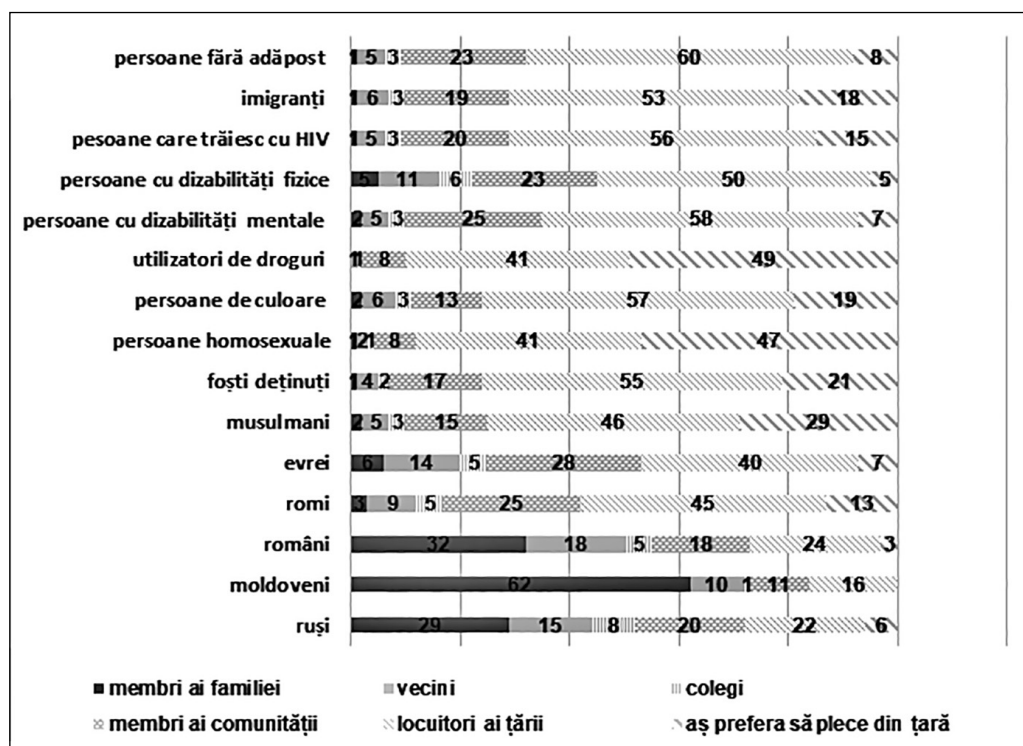

Fig. 83. Gradul de acceptare de către respondenți a diferitor grupuri sociale, %

Indexul distanței sociale dintre respondenți și utilizatorii de droguri (5,3) și persoanele homosexuale (5,4) este destul de mare și denotă izolarea acestor grupuri. Grupurile în cauză sunt acceptate foarte puțin sau deloc în calitate de membri ai familiei, vecini, colegi și chiar membri ai comunității. O bună parte dintre respondenți și-ar dori ca ei să părăsească țara.

Utilizatorii de droguri nu sunt acceptați de respondenți ca membri ai familiei, 1% îi acceptă ca vecini, 1% - în calitate de colegi, 8% îi acceptă ca membri ai comunității. 41% îi acceptă ca membri ai țării, iar 49% din respondenți și-ar dori ca aceștia să plece din țară.

Persoanele homosexuale sunt acceptate doar de 1% de respondenți ca membri ai familiei, 2% îi acceptă ca vecini, 1% - în calitate de colegi, 8% îi

acceptă ca membri ai comunității. 41% îi acceptă ca membri ai țării, iar 47% din respondenți și-ar dori ca aceștia să plece din țară.

În cercetarea de față am încercat să vedem în ce măsură nivelul de educație schimbă aprecierile respondenților sau "reduc distanța socială" dintre respondenți și grupurile marginalizate. Ipoteza de bază formulată este că respondenții cu studii superioare sunt mai deschiși și mai aproape social de grupurile marginalizate comparativ cu populația generală. În acest context am făcut analiza comparativă dintre acceptarea deplină și respingerea extremă pe eșantionul global și subeșantionul cu studii superioare pentru toate grupurile marginalizate și am estimat diferența dintre procentul acceptării depline obținut pe subeșantionul cu studii superioare și eșantionul global și diferența între indicii de acceptare - respingere dintre subeșantionul cu studii superioare și eșantionul global. Prezentăm mai jos unele note metodologice pentru a citi datele din tabel:

Note metodologice:

DESS – EG = diferența dintre procentul acceptării depline obținut pe subeșantionul cu studii superioare și eșantionul global.

Iar EG= indicele de acceptare/respingere pe eșantionul global. Se estimează în baza formulei

Iar EG = numărul persoanelor care acceptă total - numărul persoanelor care resping total

Numărul persoanelor care exprimă atitudinea

Iar ESS= indicele de acceptare/respingere pe subeșantionul cu studii superioare. Este estimat conform formulei de mai sus

d iar ESS – EG= diferența între indicii de acceptare/respingere dintre subeșantionul cu studii superioare și eșantionul global.

În rezultatul analizei comparative a datelor pe ambele eșantioane am ajuns la următoarea concluzie:

- persoanele cu studii superioare comparativ cu populația generală au o atitudine mai pozitivă față de următoarele grupuri marginalizate: români, romi, evrei, foști deținuți, persoane homosexuale, persoane de culoare, persoane cu dizabilități mentale și fizice, imigranți. În aceste cazuri, diferențele dintre indicii de acceptare/respingere dintre subeșantionul cu studii superioare și cel global sunt pozitive (vedeți Tabelul 5)
- totodată, analiza comparativă a scos în evidență faptul că în cazul musulmanilor, diferența dintre indicii de acceptare/respingere dintre

Capitolul 3. Capitalul social

subeșantionul cu studii superioare și cel global este egală cu 0, ceea ce înseamnă că atitudinile sunt la fel.

- În cazul grupurilor ruși, moldoveni, utilizatori de droguri și persoane fără adăpost diferența dintre indicii de acceptare/respingere dintre subeșantionul cu studii superioare și cel global este negativă ceea ce înseamnă că pentru aceste grupuri ipoteza noastră nu s-a adeverit, avem anumite excepții, care denotă o atitudine mai dură față de unele grupuri de populație comparativ cu populația generală.

Tabelul 5. Indicele de acceptare/respingere pe eșantionul global și pe sub eșantionul celor cu studii superioare

grup	respingere extremă/ eșantion global	% respingerii extreme eșantion global	respingere extremă/ subeșantion studii superioare	% respingerii extreme/ subeșantion studii superioare	acceptarea deplină/ eșantion global	% acceptării depline/ eșantion global	acceptarea deplină/ subeșan- tion cu studii superioare	% acceptării depline/ sube- șantion cu studii superioare	DESS-EG	Iar EG	IarESS	D IarESS-IarEG
ruși	71	6	23	8	352	29	89	30	1	0,66	0,58	-0,07
moldoveni	3	0,2	3	1	741	62	185	63	1	0,99	0,96	-0,03
români	35	3	6	2	382	32	103	35	3	0,83	0,89	0,06
romi	148	12	27	9	39	3	10	3	7	-0,58	-0,46	0,12
evrei	90	8	23	8	72	6	25	9	1	-0,1	0,06	0,16
musulmani	359	30	83	28	19	2	4	1	-1	-0,9	-0,9	0
foști deținuți	239	20	59	20	15	1	5	2	1	-0,88	-0,84	0,04
persoane homosexuale	559	47	116	39	15	1	11	5	4	-0,95	-0,82	0,13
persoane de culoare	225	19	49	16	23	2	9	3	1	-0,81	-0,68	0,13
utilizatori de droguri	586	49	137	46	7	1	1	0,3	-0,7	-0,97	-0,98	-0,01
persoane cu diza- bilități mentale	101	8	21	7	28	2	10	3	1	-0,57	-0,35	0,22
persoane cu diza- bilități fizice	54	5	12	4	60	5	18	6	1	0,05	0,2	0,15
persoane care trăiesc cu HIV	182	15	32	11	17	1	6	2	1	-0,83	-0,68	0,15
imigranți	215	18	41	14	16	1	7	2	1	-0,86	-0,44	0,42
persoane fără adăpost	105	9	29	10	9	1	2	1	0	-0,84	-0,87	-0,03

Discriminarea, marginalizarea respondenților în ultimele 12 luni. Analiza rezultatelor cercetării a scos în evidență faptul că în ultimele 12 luni respondenții au fost marginalizați în baza următoarelor criterii: venituri, nivel de studii, religie, etnie, opinii politice, sex, vârstă, stare de sănătate, dizabilitate, limbă, orientare sexuală.

Astfel, în baza nivelului de venit s-au simțit discriminați în foarte mare măsură sau într-o oarecare măsură 44% din respondenți. Ponderea respondenților care s-au simțit discriminați în baza veniturilor este mai mare în mediul persoanelor cu venituri mici, care nu le ajung nici pentru strictul necesar (65%), persoanelor care s-au autodeterminat ca fiind din stratul social cel mai de jos (62%), persoanelor neangajate, care caută un loc de muncă (56%), persoanelor cu studii primare, gimnaziale (55%), persoanelor în vârstă de 40-59 de ani (50%).

În baza nivelului de studii s-au simțit discriminate 24% din persoanele chestionate. Ponderea persoanelor care s-au simțit discriminate este mai mare în mediul persoanelor cu studii primare/gimnaziale (40%), celor din stratul social cel mai de jos (37%), celor din sectorul informal (38%).

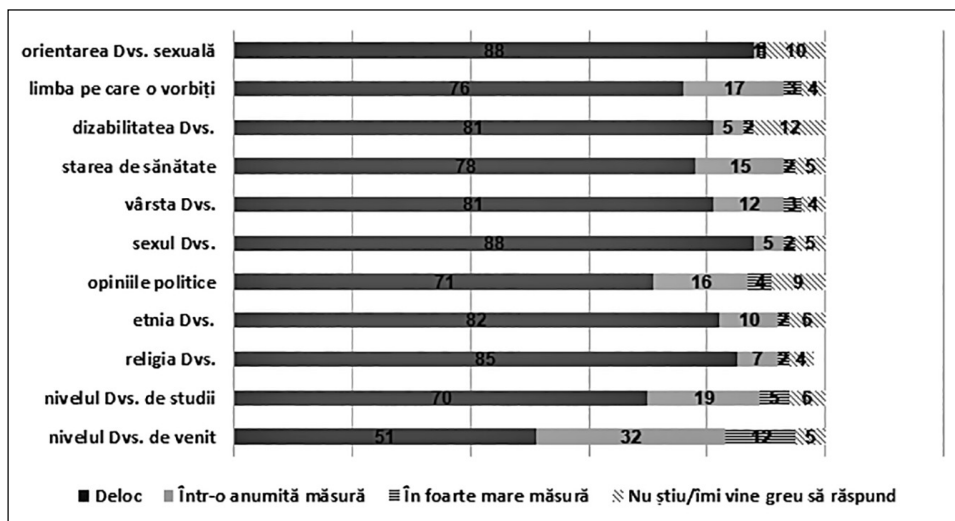

Fig. 84. Ponderea respondenților care s-au simțit marginalizați/discriminați în ultimele 12 luni, %

În baza opiniilor politice 20% din respondenți s-au simțit în foarte mare măsură sau într-o anumită măsură discriminați. Ponderea celor care s-au simțit discriminați este mai mare în mediul persoanelor care activează în instituții publice (25%), ONG-uri (26%), persoanelor care locuiesc în Regiunea Nord (30%), persoanelor cu venituri mici (29%), persoanelor de etnie română (32%).

În baza limbii vorbite s-au simțit discriminați în foarte mare măsură/într-o oarecare măsură 20% din respondenți. Ponderea celor care s-au simțit discriminați este mai mare în mediul rușilor (35%), ucrainenilor (31%).

17% din respondenți s-au simțit discriminați în foarte mare măsură/într-o oarecare măsură în baza stării de sănătate. Ponderea celor care s-au simțit discriminați este mai mare în mediul persoanelor 65+ (27%), pensionarilor/persoanelor cu dizabilități (21%), persoanelor foarte sărace (33%), celor cu studii primare/gimnaziale (27%).

15% s-au simțit în foarte mare măsură/într-o oarecare măsură discriminați în baza vârstei. Ponderea celor care s-au simțit discriminați în baza vârstei este mai mare în mediul persoanelor 65+ (29%), cu studii primare/gimnaziale (21%), pensionarilor/persoanelor cu dizabilități (20%).

12% s-au simțit în foarte mare măsură/într-o oarecare măsură discriminați în baza etniei. Ponderea celor care s-au simțit discriminați în baza etniei este mai mare în mediul persoanelor de etnie rusă (17%), alte etnii (găgăuzi, bulgari) - 17%.

9% s-au simțit discriminați în foarte mare măsură, oarecare măsură în baza religiei. În mare parte aceștia sunt cei care împărtășesc altă religie decât cea ortodoxă.

7% s-au simțit discriminați în baza dizabilității. Ponderea celor care s-au simțit discriminați în baza dizabilității este mai mare în mediul persoanelor foarte sărace (12%), celor care s-au autodeterminat ca fiind din stratul social cel mai jos (17%).

7% s-au simțit discriminați în foarte mare măsură, într-o oarecare măsură în baza sexului, iar 2% - în baza orientării sexuale.

Analiza identității și apartenenței de grup a populației denotă faptul că mai bine de 60% din respondenți sunt mândri de faptul că sunt cetățeni ai Republicii Moldova, deși o bună parte din ei nu leagă acest sentiment cu careva beneficii sociale, cum ar fi posibilitatea mai mare de afirmare, loc perfect pentru creșterea copiilor sau pentru trai și muncă și circa 60% sunt orientați să plece din țară în timpul apropiat. Majoritatea respondenților continuă să se autoidentifice ca locuitor al orașului/satului lor și cetățean al Republicii Moldova, și mai puțin ca cetățean al Europei sau ca cetățean al planetei. Totodată, o bună parte din populație se autoidentifică cu etnia din care face parte și doar 16% - se consideră pur și simplu cetățean al Republicii Moldova. Analiza

distanței sociale dintre respondenți și diferite grupuri marginalizate de populație sau etnii a scos în evidență faptul că cea mai mică distanță socială este dintre respondenți și moldoveni, români, ruși, care sunt percepuți ca grupuri sociale apropiate, care pot face parte din membri ai familiei, colegi, vecini. Indexul distanței sociale este moderat și denotă toleranță față de următoarele grupuri: evrei, persoane cu dizabilități fizice și mentale, romi, imigranți, persoane HIV+, persoane de culoare, foști deținuți, musulmani, persoane fără adăpost. Respondenții recunosc faptul că aceste grupuri pot să locuiască în comunitatea lor, sau chiar în țară, dar și le doresc mai puțin în calitate de membri ai familiei, vecini, colegi, prieteni. Indexul distanței sociale dintre respondenți și utilizatorii de droguri și persoanele homosexuale denotă izolare; astfel respondenții și-ar dori ca aceste grupuri să părăsească țara.

CAPITOLUL 4. MOBILITATE SOCIALĂ

Mobilitatea socială presupune mișcarea indivizilor și grupurilor sociale între diferite poziții social-economice. În literatura de specialitate atestăm mobilitate verticală, mobilitate laterală, mobilitate inter-generațională și intra-generațională.

Mobilitatea verticală înseamnă deplasarea ascendentă sau descendentă a indivizilor pe scara social-economică. Astfel, cei care cresc profesional, obțin un venit mai bun comparativ cu perioadele precedente sunt considerați mobili ascendenți. Și viceversa, cei care devin mai săraci sau descresc în statut ocupațional sunt considerați descendenți.

Mobilitatea laterală se referă mai curând la mișcarea geografică a indivizilor care poate avea loc între localități, regiuni, țări etc.

Mobilitatea socială poate fi cercetată din două perspective: inter-generațional sau intra-generațional. Mobilitatea socială intra-generațională se referă la ascendența sau descendența indivizilor pe parcursul vieții lor. Mobilitatea inter-generațională se referă la mișcarea indivizilor comparativ cu generațiile precedente.

În condițiile de pandemie și timp limitat, cercetarea în cauză nu ne-a permis să analizăm multispectual mobilitatea socială. Cu toate acestea vom încerca în capitolul de față să analizăm aceste aspecte în baza datelor obiective existente, rezultatelor cercetării pe structura socială din 2017, realizată de către Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice și cercetării prezente - coeziunea socială a populației din Moldova.

Cercetarea coeziunii sociale ne-a permis să vedem cum este structurată populația țării noastre în funcție de statutul ocupațional, venituri și autodefinirea indivizilor în straturi sociale.

4.1. Structura socială a populației pe venituri

Conform cercetării, am structurat populația în 5 grupuri, în funcție de venit. Astfel, am obținut următoarele rezultate:

- 1 grup – Reușim să avem tot ce ne trebuie fără să ne limităm la ceva - 1%.
- 2 grup – Reușim să cumpărăm bunuri mai scumpe, dar cu restrângeri în alte domenii -10%.

3 grup – Ne ajung pentru un trai decent, dar nu ne permitem să cumpărăm bunuri mai scumpe - 34%

4 grup – Ne ajung numai pentru strictul necesar - 42%.

5 grup – Nu ne ajung nici pentru strictul necesar - 13%.

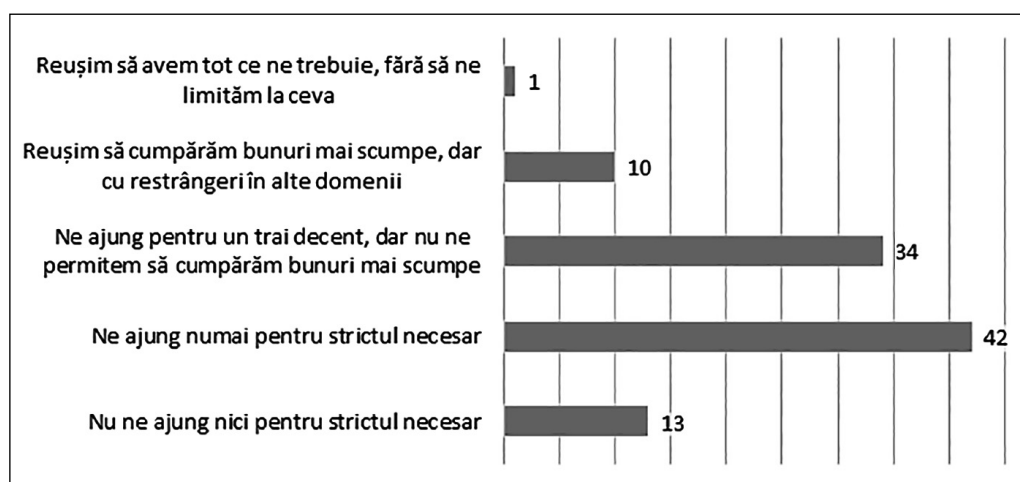

Fig. 85. Structura populației pe venituri, %

Așadar, conform cercetării noastre mai bine de 50% din populația adultă din Republica Moldova are venituri care nu-i acoperă nici strictul necesar, sau doar strictul necesar, fiecare a treia persoană consideră că are un trai decent, dar nu pot cumpăra bunuri mai scumpe, fiecare a 10 persoană consideră că poate cumpăra și lucruri mai scumpe cu anumite economii, și doar 1% - că pot procura tot ce le trebuie fără a pune anumite limitări.

Din considerentul că Grupul 1 conține un grup statistic foarte mic (8 persoane) și la interpretare sunt posibile erori statistice, ne vom referi în continuare la celelalte 4 grupuri, care statistic includ peste 127 de persoane.

În funcție de sex, ponderea bărbaților este mai mare decât cea a femeilor în Grupul cu venituri ce nu ajung nici pentru strictul necesar (55% bărbați și 45% - femei), și în grupul cu venituri ce ajung pentru un trai decent, dar nu își permit să cumpere bunuri mai scumpe (bărbați - 52% și femei - 48%). Ponderea femeilor este mai mare decât cea a bărbaților în grupul cu venituri ce ajung să cumpere bunuri mai scumpe, dar cu restrângeri în alte domenii (53% - femei și 47% - bărbați) și în grupul cu venituri ce ajung numai pentru strictul necesar (57% - femei și 43% - bărbați).

Capitolul 4. Mobilitate socială

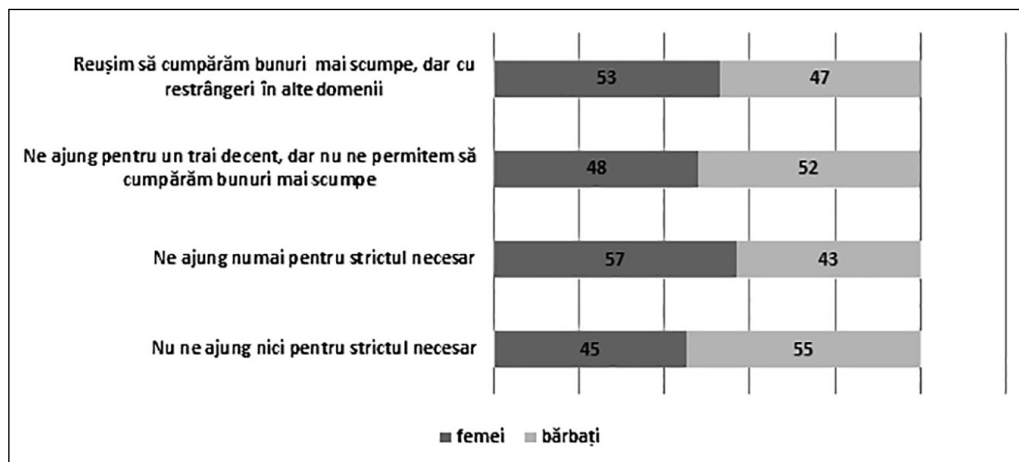

Fig. 86. Structura populației pe venituri, în funcție de sex, %

Analiza datelor pe grupuri de venituri în funcție de vârstă denotă faptul că în grupul cu venituri mari (Reușim să procurăm bunuri mai scumpe, dar cu anumite restrângeri), grupurile de vârstă 18-24 ani, 25-29 ani, 30-39 ani și 40-49 ani dețin cam aceiași pondere (în jur de 1/5). Ponderea respondenților de 50-64 ani este de 2,5 ori mai redusă, iar a celor de 65+ - de circa 5 ori mai redusă. Deci, doar 8% din grupul de vârstă de 50-64 de ani și 4% din grupul de vârstă 65+ ani au venituri suficiente pentru a-și procura bunuri mai scumpe cu anumite restrângeri.

În grupul cu veniturile ce ajung pentru un trai decent, dar nu își pot permite lucruri mai scumpe, predomină grupurile de vârstă de 30-49 ani (43%), după care urmează tinerii în vârstă de până la 29 ani (32%). Doar 18% din persoanele de 50-64 de ani și 7% din grupul de vârstă de 65+ dispun de venituri pentru un trai decent, fără ca să-și permită lucruri mai scumpe.

Grupul cu venituri ce ajung doar pentru strictul necesar este alcătuit din 47% de persoane de 30-49 ani, 31% - 50-64 ani și 65+, și 22% din tineri de până la 29 de ani.

În grupul cu venituri ce nu ajung nici pentru strictul necesar, 47% sunt cei din grupul de vârstă 40-64 de ani, 18% - tinerii de până la 29 de ani, 14% - persoanele din grupul de vârstă 30-39 ani și 14% - persoanele din grupul de vârstă 65+.

În rezultatul analizei datelor am observat următoare tendință: odată cu tranziția de la un grup social cu venituri reduse la un alt grup social cu venituri mai înalte, sporește ponderea populației cu vârstele cuprinse între 18 și 39 de ani și se reduce ponderea populației cu vârstele cuprinse între 40 și 65+ ani.

Astfel, ponderea populației de 18-39 ani sporește de la 32% în grupul cu venituri ce nu ajung nici pentru strictul necesar până la 65% - în grupul cu venituri mari (Reușim să procurăm bunuri mai scumpe, dar cu anumite restrângeri). În schimb ponderea populației de 40-65+ ani scade de la 68% în Grupul cu venituri ce nu ajung nici pentru strictul necesar până la 33% în grupul venituri mari.

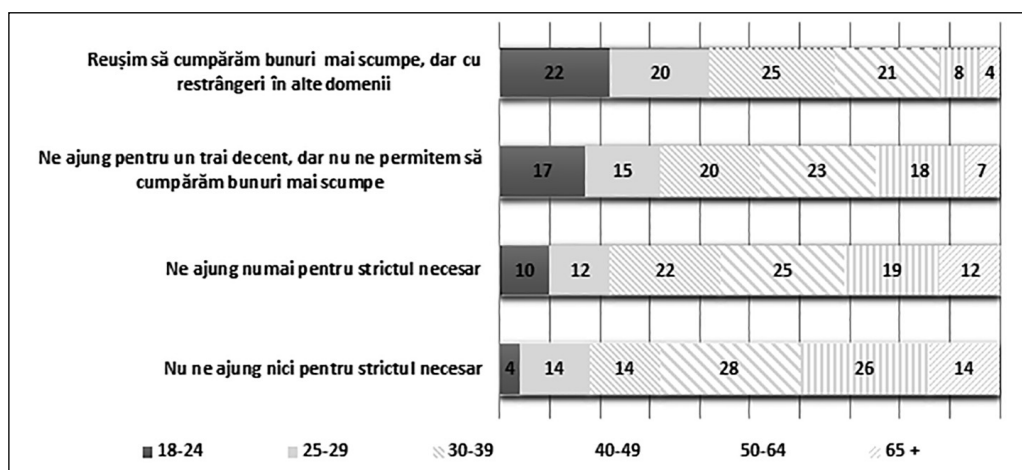

Fig. 87. Structura populației venituri, în funcție de vârstă, %

Analiza componenței grupurilor sociale în funcție de nivelul de studii a scos în evidență faptul că, în grupurile sociale cu venituri mai mici este mai mare ponderea respondenților cu studii primare/gimnaziale și studii secundare de liceu și viceversa în grupurile cu venituri mai mari este mai mare ponderea persoanelor cu studii profesional tehnice, vocaționale și a celor cu studii superioare. Astfel, din Fig. 88 putem observa că în grupul în care veniturile nu ajung nici pentru strictul necesar ponderea persoanelor cu studii primare, gimnaziale și secundare este de 62%, iar a celor cu studii profesional tehnice, vocaționale și superioare – de 38%). În grupul în care veniturile ajung pentru a procura bunuri mai scumpe, dar cu restrângeri ponderea persoanelor cu studii profesional tehnice, vocaționale și superioare este de aproape două ori mai mare – 72%, iar a celor cu studii primare, gimnaziale și secundare este de aproape 2,5 ori mai redusă și constituie 28%.

Dacă analizăm doar respondenții cu studii superioare, atunci vedem că ponderea lor în grupul în care veniturile ajung pentru a procura bunuri mai scumpe, dar cu restrângeri este de cinci ori mai mare decât în grupul în care veniturile nu ajung nici pentru strictul necesar. În cazul respondenților cu studii primare și gimnaziale, ponderea lor în grupul în care veniturile nu ajung

Capitolul 4. Mobilitate socială

nici pentru strictul necesar este de mai bine de 9 ori mai mare decât în grupul în care veniturile ajung pentru a procura bunuri mai scumpe, dar cu restrângeri. Acest fapt confirmă încă o dată importanța studiilor pentru a obține venituri mai mari, o calitate a vieții mai bună și o creștere a statutului social.

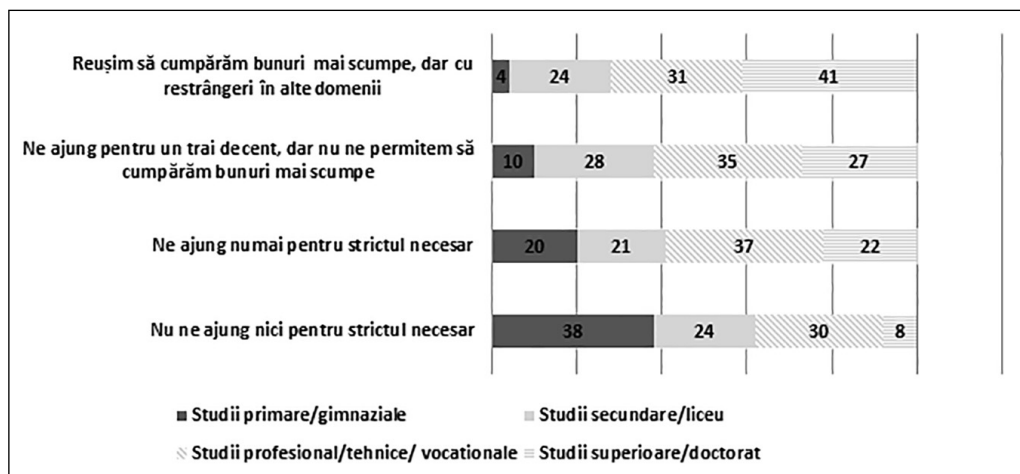

Fig. 88. Structura populației pe venituri, în funcție de studii, %

Analiza grupurilor sociale pe venituri în funcție de mediul de reședință, denotă faptul că în grupurile cu venituri mici predomină populația rurală, iar în grupurile cu venituri mari - populația urbană. Astfel, în grupul în care veniturile nu ajung nici pentru strictul necesar 75% din respondenți sunt din mediul rural și 25% - din mediul urban. În grupul în care veniturile ne ajung numai pentru strictul necesar - 62% din respondenți sunt din rural și 38% - din urban. În grupul în care veniturile ajung pentru un trai decent, dar nu-și permit procurarea unor lucruri mai scumpe (55% sunt din rural și 45% - din urban). În grupul în care veniturile ajung pentru procurarea unor lucruri mai scumpe, dar cu restrângeri, 58% din respondenți sunt din urban și 42% - din rural.

Dacă comparăm grupurile marginale, atunci observăm că doar fiecare al patrulea respondent cu venituri foarte mici din grupul în care veniturile nu ajung nici pentru strictul necesar este din mediul urban, iar trei pătrimi - sunt din rural. În cazul grupului cu cele mai mari venituri, ponderea celor din urban este cu 16 puncte procentuale mai mari decât a celor din rural. Această situație în mare parte ține de posibilități limitate de angajare în câmpul muncii și salariile foarte mici în mediul rural. În condițiile în care ne dorim să creștem clasa medie, ar fi nevoie de crearea oportunităților de muncă, dezvoltarea infrastructurii și a condițiilor de viață în particular în mediul rural.

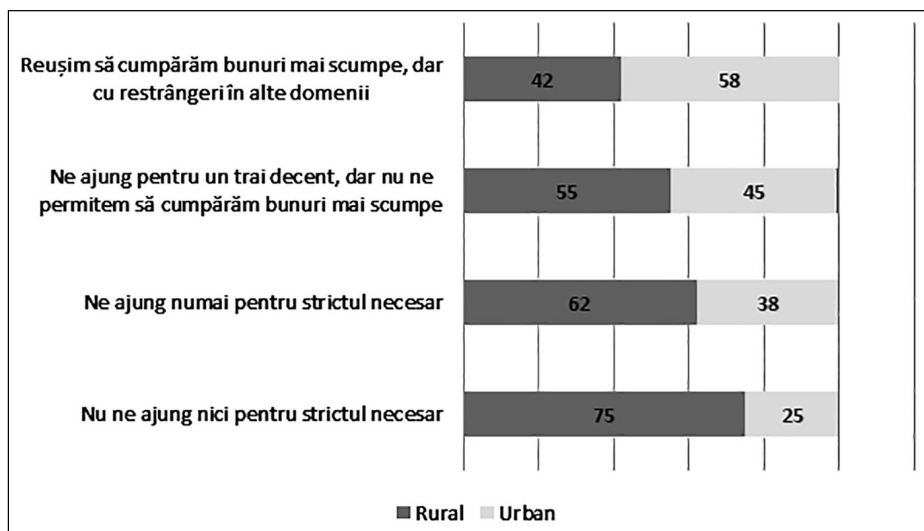

Fig. 89. Structura populației pe venituri, în funcție de mediul rezidențial, %

Analiza structurii populației pe venituri în funcție de regiunea statistică denotă faptul că în grupul cu venituri care ajung pentru procurarea unor lucruri mai scumpe, dar cu restrângeri, fiecare a treia persoană locuiește în mun. Chișinău, fiecare a patra - în regiunea de Nord, fiecare a cincea - proporțional în Regiunea de Sud și de Centru.

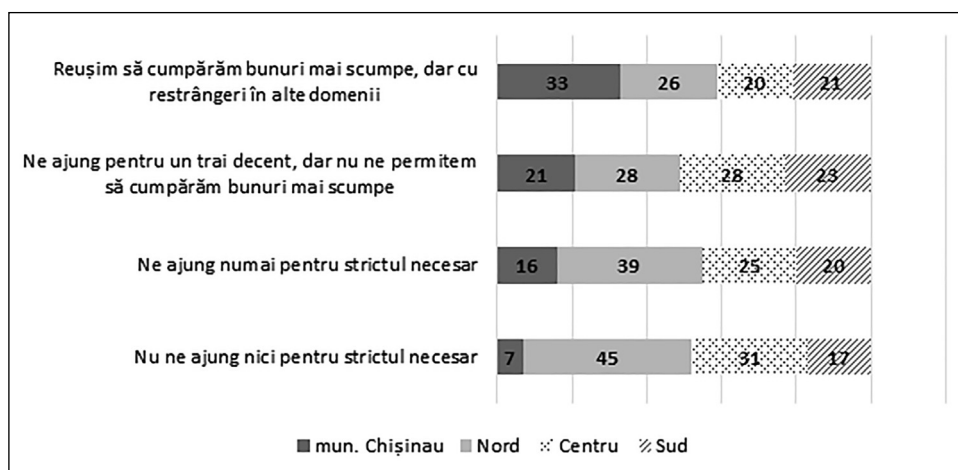

Fig. 90. Structura populației pe venituri, în funcție de regiunile statistice, %

În grupul cu cele mai mici venituri (Veniturile nu ne ajung nici pentru strictul necesar), 45% sunt respondenții care locuiesc în regiunea de Nord, 31% - în Regiunea de Centru, 17% - în Regiunea de Sud și doar 7% - în Chișinău.

Fiind întrebați dacă comparativ cu părinții lor au un nivel de trai mai bun, același sau mai rău, 57% din respondenți au indicat că au un trai mai bun, 30% - cam același și 13% - mai rău.

Analiza datelor pe diferite grupuri de venit scoate în evidență faptul că ponderea respondenților care au indicat că au un trai mai bun/mult mai bun decât părinții lor crește de la 22% în grupul cu venituri ce nu ajung nici pentru strictul necesar până la 74% - în grupul cu venituri care ajung pentru a procura bunuri mai scumpe, dar cu restrângeri. În același timp ponderea celor care au menționat că au același nivel de trai ca și părinții lor, sau că au un trai mai rău/mult mai rău decât părinții lor este mai mare în grupul cu venituri ce nu ajung nici pentru strictul necesar, după care descrește treptat în celelalte grupuri. Astfel în grupul cu venituri ce nu ajung nici pentru strictul necesar 42% din respondenți au indicat că nivelul lor de trai este același ca și al părinților lor și 36% au indicat că este mai rău sau mult mai rău ca al părinților lor. În grupul cu venituri ce ajung pentru a procura bunuri mai scumpe, dar cu restrângeri, doar 23% au indicat că nivelul lor de trai este asemănător părinților lor, în același timp doar 3% au menționat că au un trai mai rău, sau mult mai rău ca al părinților lor. Deci putem menționa că mobilitatea descendentă pe grupuri de venit este de 10 ori mai mare în grupul social cu venituri insuficiente pentru strictul necesar decât în grupul cu venituri mari (veniturile ne ajung pentru a procura bunuri mai scumpe, dar cu restrângeri), iar mobilitatea ascendentă pe venituri este de 3 ori și ceva mai mare în grupul cu cele mai mari venituri comparativ cu grupul cu cele mai mici venituri.

Respondenții au fost întrebați de asemenea cum cred că va fi nivelul de trai al copiilor lor în raport cu ei. Analiza răspunsurilor pe grupuri de venit ne prezintă aceleași tendințe ca și la întrebarea precedentă. Astfel, respondenții din grupul cu venituri mari, care reușesc să cumpere tot ce-și doresc cu anumite economii, sunt mult mai optimiști în aprecierea perspectivelor privind nivelul de trai al copiilor lor comparativ cu respondenții din grupul cu venituri sub minimul necesar. În grupul cu cele mai mari venituri 84% din respondenți sunt ferm convinși că nivelul de trai al copiilor lor va fi mult mai bun sau mai bun comparativ cu nivelul lor de trai, 10% consideră că nivelul de trai va fi același și doar 5% consideră că copiii lor vor trăi mai rău.

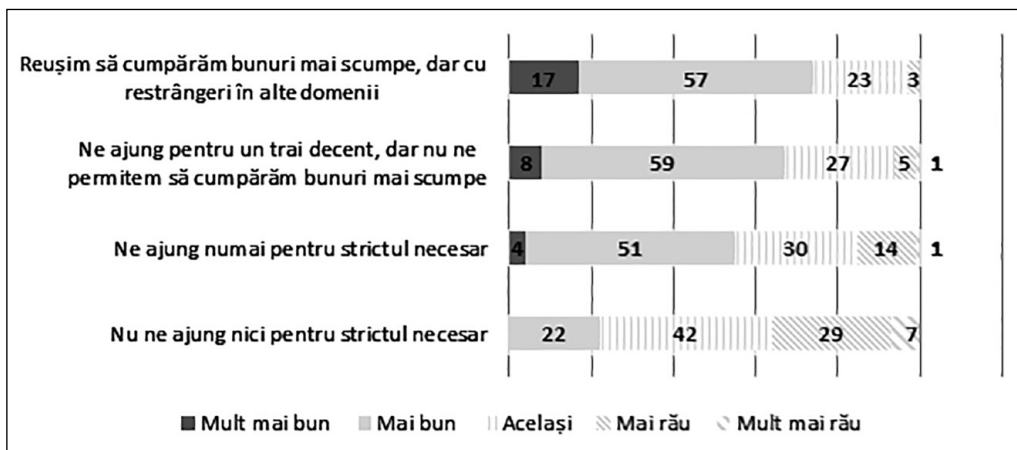

Fig. 91. Mobilitatea inter generațională a respondenților din diferite grupuri de venit, %

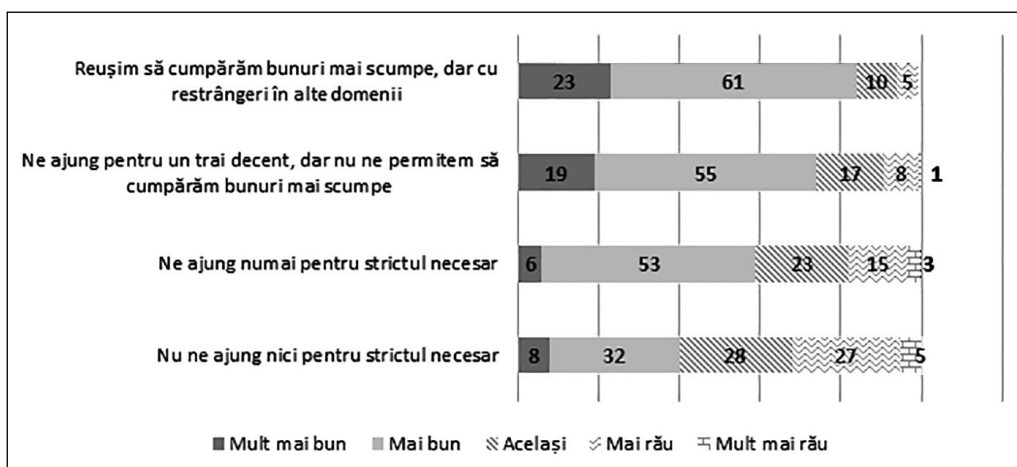

Fig. 92. Percepțiile respondenților privind mobilitatea inter generațională a copiilor lor în raport cu ei, %

În grupul cu venituri care nu ajung nici pentru strictul necesar, ponderea respondenților care consideră că copii lor vor trăi mai bine, mult mai bine decât ei, este de două ori mai redusă, constituind 40%; 28% cred că copiii lor vor trăi la fel ca ei și 32% - că copiii lor vor trăi mai rău, mult mai rău comparativ cu ei.

4.2. Structura socială a populației în funcție de statutul ocupațional

Analiza datelor Anchetei Forței de Muncă, efectuate de BNS anual denotă că rata de participare la forța de muncă în ultimii 5 ani se menține practic la același nivel în perioada 2015-2018, cu o reducere substanțială de 3,6 puncte procentuale în 2019. Acest fapt este lămurit de către BNS prin schimbarea metodologiei de cercetare.

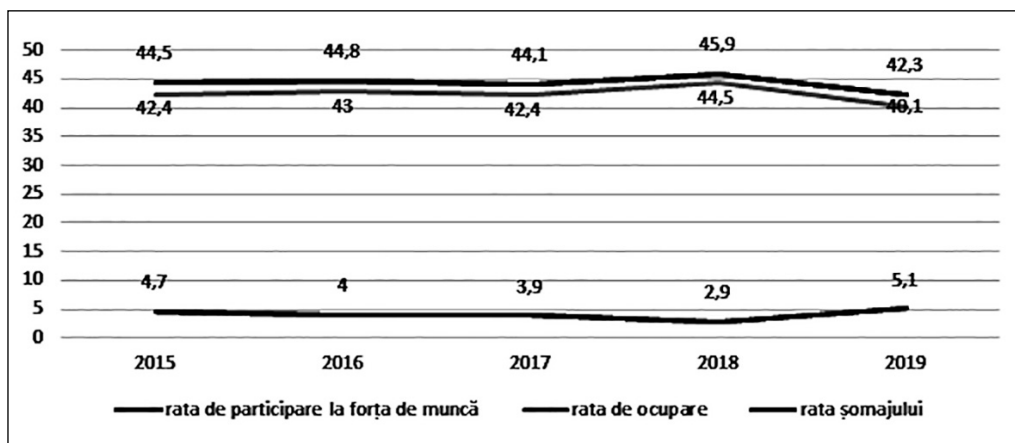

Fig. 93. Rata de participare, rata de ocupare și rata șomajului pe ani, %

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor BNS.

Rata de ocupare a forței de muncă denotă o creștere de 2,1 puncte procentuale în anul 2018, după care are loc o scădere de circa 4,4 puncte procentuale în anul 2019.

Rata șomajului denotă o descreștere de la 4,7 % în anul 2015 până la 2,9% în anul 2018, după care se ridică cu 2,2 puncte procentuale în anul 2019 și ajunge la 5,1%.

Este de menționat că în anul 2019 rata de participare la forța de muncă era mai redusă în mediul femeilor (pentru comparare bărbați - 47%, femei - 38,2%) și în mediul rural (urban - 49,4%, rural - 37,6%).

Rata de ocupare a forței de muncă în anul 2019 era mai redusă de asemenea în mediul femeilor (pentru comparare bărbați - 44,2%, femei - 36,5%) și în mediul rural (urban - 47%, rural - 35,6%).

Rata șomajului în anul 2019 a fost mai mare în mediul bărbaților (pentru comparație- bărbați - 5,8%, femei - 4,4%) și în mediul rural (urban - 4,9%, rural - 5,3%).

În Fig. 95 este reflectat în cifre numărul populației ocupate în câmpul muncii pe anii 2016-2019. Observăm clar o diminuare semnificativă a numărului populației ocupate în câmpul muncii în anul 2019, fapt explicat de BNS prin schimbarea metodologiei de cercetare.

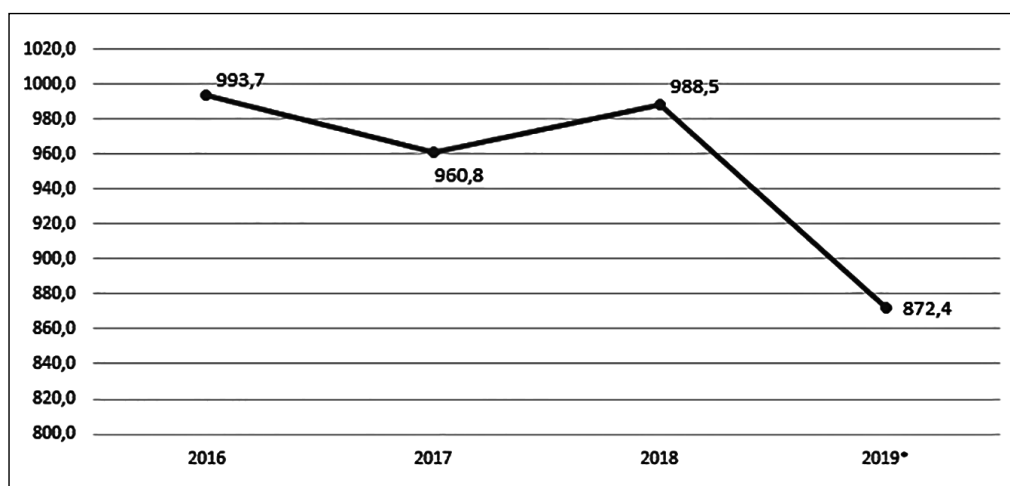

Fig. 94. Populația ocupată per total, mii persoane

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor BNS produse în rezultatul efectuării Anchetei Forței de Muncă.²³

Conform datelor BNS, populația ocupată în câmpul muncii poate fi distribuită în următoarele grupuri sociale în funcție de statutul lor ocupațional: legislatori, membri ai executivului, alți înalți demnitari și conducători ai administrației publice, conducători și funcționari superiori din unități (7%), specialiști în diverse domenii de activitate (17%), tehnicieni și alți specialiști cu nivel mediu de calificare (7%), funcționari administrativi (3%), lucrători în domeniul serviciilor și în comerț (14%), lucrători calificați în agricultură, silvicultură, acvacultură, piscicultură și pescuit (14%), muncitori calificați și asimilați (15%), operatori la mașini și instalații, asamblori de mașini și echipamente - 23%, dintre care 14% - muncitori necalificați.

Analiza structurii sociale pe grupuri de ocupații și sex scoate în evidență faptul că ponderea femeilor comparativ cu cea a bărbaților este mai mare în

²³ *Ancheta forței de muncă se realizează conform unui nou plan de sondaj și conform definiției revizuite a ocupării. Pentru anii 2016-2018 indicatorii sunt recalculați conform numărului populației cu reședință obișnuită.

Capitolul 4. Mobilitate socială

următoarele grupuri de ocupații: specialiști în diverse domenii de activitate (femei - 69%, bărbați - 32%), tehnicieni și alți specialiști cu nivel mediu de calificare (femei - 60%, bărbați - 40%), funcționari administrativi (femei - 69%, bărbați - 31%).

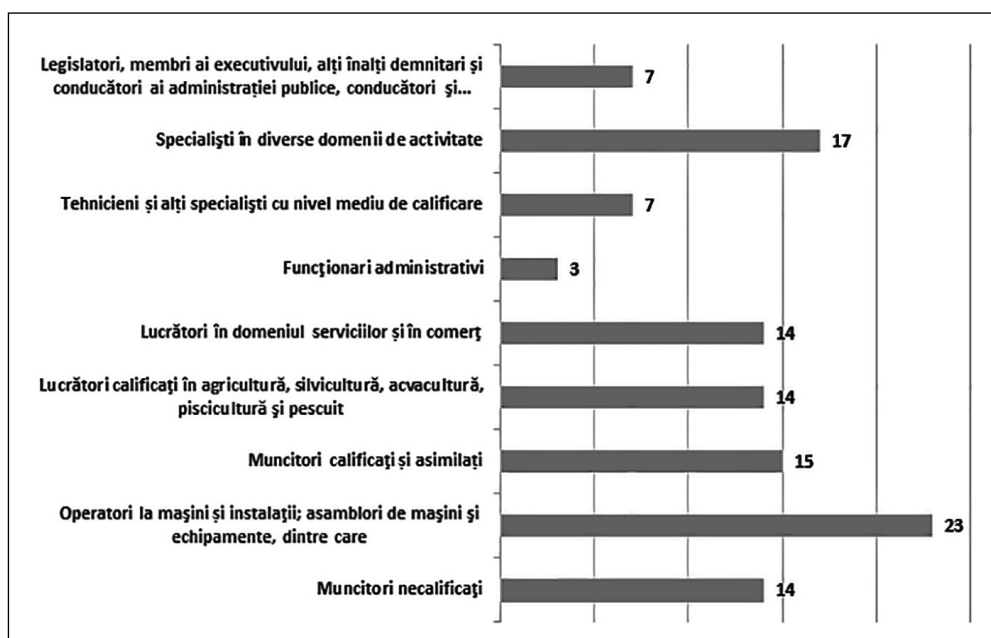

Fig. 95. Structura socială a populației pe grupuri de ocupații, anul 2019, %

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor BNS.

Ponderea bărbaților predomină în următoarele grupuri de ocupații: legislatori, membri ai executivului, alți înalți demnitari și conducători ai administrației publice, conducători și funcționari superiori din unități (bărbați - 54%, femei - 46%), lucrători în domeniul serviciilor și în comerț (bărbați - 66%, femei - 33%), lucrători calificați în agricultură, silvicultură, acvacultură, piscicultură și pescuit (bărbați - 60%, femei - 40%), muncitori calificați și asimilați (bărbați - 72%, femei - 28%), operatori la mașini și instalații, asamblori de mașini și echipamente- (bărbați - 69%, femei - 31%), dintre care - muncitori necalificați (bărbați - 54%, femei - 46%).

Așadar, putem conchide că ponderea bărbaților este mai mare în grupele de ocupație ce țin de conducere, grad înalt de calificare, activități ce necesită forță fizică. Femeile în schimb sunt angajate mai mult în grupurile de ocupație din veriga medie sau de jos. O astfel de structurare pe grupuri de ocupație,

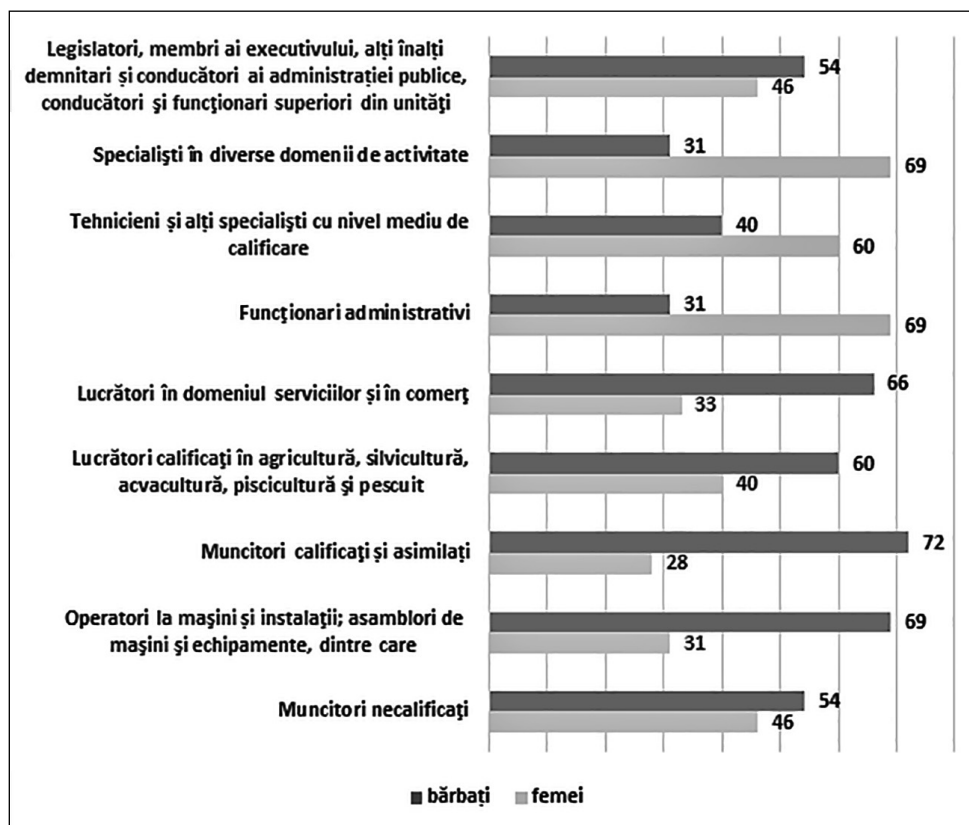

Fig. 96. Populația ocupată pe grupe de ocupație și sex, anul 2019, %

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor BNS. Ancheta Forței de muncă.

de altfel, și creează discrepanțe majore dintre salariile medii lunare ale femeilor și bărbaților. Astfel, conform datelor BNS, în anul 2018, salariul mediu brut lunar al femeilor a constituit 85,6% din salariul mediu brut lunar al bărbaților.²⁴ Conform cercetării efectuate de către Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice pe structura de clasă în anul 2017, s-a stabilit că există o corelație semnificativă dintre statutul ocupațional și venitul pe membru de familie ($p < 0,001$). Coeficientul de corelație Cramer's V = 0,218.²⁵

Analiza structurii sociale pe ocupații pe medii de reședințe denotă că în mediul urban ponderea populației ocupate este mai mare în următoarele

²⁴ Statistica teritorială, 2019, p.69 // https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Statistica_teritoriala/Statistica_teritoriala_2019.pdf

²⁵ Malcoci Ludmila, Mocanu Victor Premisele constituirii clasei medii în Republica Moldova. Chișinău, 2017, p.38

Capitolul 4. Mobilitate socială

grupuri de ocupații: legislatori, membri ai executivului, alți înalți demnitari și conducători ai administrației publice, conducători și funcționari superiori din unități (68% urban și 32% rural), specialiști în diverse domenii de activitate (urban - 71%, rural - 29%), tehnicieni și alți specialiști cu nivel mediu de calificare (urban - 64%, rural - 36%), funcționari administrativi (urban - 69%, rural - 31%), lucrători în domeniul serviciilor și în comerț (urban - 56%, rural - 44%).

În mediul rural, ponderea populației ocupate este mai mare în următoarele grupuri de ocupație: lucrători calificați în agricultură, silvicultură, acvacultură, piscicultură și pescuit (rural - 97%, urban - 3%), muncitori calificați și asimilați (rural - 55%, urban - 45%), operatori la mașini și instalații, asamblori de mașini și echipamente- (rural - 66%, urban - 44%) dintre care - muncitori necalificați (rural - 72%, urban - 28%).

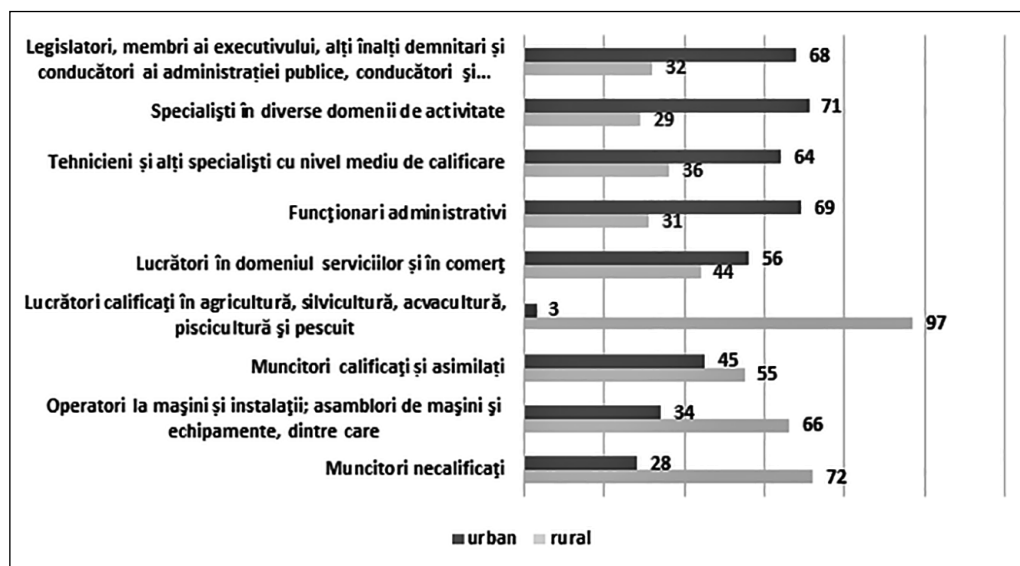

Fig. 97. Populația ocupată pe grupe de ocupație și medii de reședință, anul 2019, %

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor BNS.

În concluzie putem menționa că populația din mediul urban se încadrează preponderent în grupurile de ocupație cu nivel mai înalt de calificare, pe când populația din rural – în grupuri de ocupație cu nivel mai redus de calificare, ceea ce determină de fapt și nivelul mai redus de salarizare și de trai. Conform datelor BNS, în anul 2018, câștigul salarial mediu lunar brut pe Regiunea de

Nord a constituit 70% din câștigul salarial mediu lunar brut în municipiul Chișinău, pe Regiunea Centru - 68%, iar pe Regiunea Sud - 64%.²⁶

Analiza structurii ocupaționale pe vârstă, denotă următoarele: în grupul de ocupație legislatori, membri ai executivului, alți înalți demnitari și conducători ai administrației publice, conducători și funcționari superiori din unități circa 80% sunt încadrate persoane cu vârsta cuprinsă între 25 și 54 de ani, și 20% - de 54-64 de ani. Nu avem în acest grup persoane de 65+ ani.

În grupul specialiști în diverse domenii de activitate ponderea cea mai mare o au de asemenea grupurile de vârstă cuprinse între 25 și 54 de ani (78%), după care urmează cei de 55-64 ani (15%), 15-24 ani (4%) și 65+ ani (3%).

În grupul tehnicieni și alți specialiști cu nivel mediu de calificare, grupurile de vârstă 25-54 de ani alcătuiesc circa 74%, după care urmează persoanele de 55-64 ani (16%) și cei de 15-24 de ani - 9%. În acest grup nu sunt persoane cu vârsta de 65+ ani.

În grupul funcționari administrativi, 45% sunt cei cu vârsta cuprinsă între 25 și 34 de ani, 26% - cei cu vârsta de 35-44 de ani, 16% - 45-54 ani, și 15% - 55-64 ani. Din analiza pe sex și mediu de reședință cunoaștem că în acest grup predomină femeile din mediul urban.

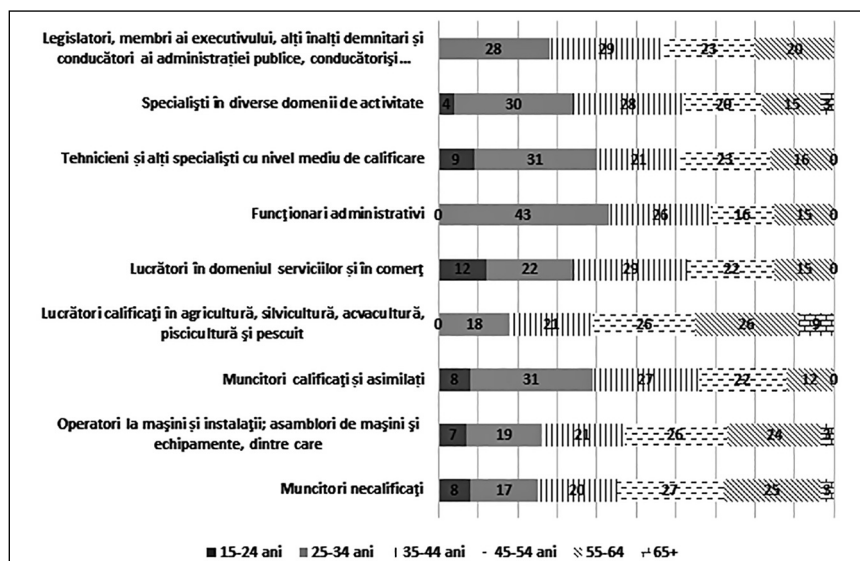

Fig. 98. Populația ocupată pe grupe de ocupație și vârstă, anul 2019, %.

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor BNS.

²⁶ Statistica teritorială, 2019, p.69 // https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Statistica_teritoriala/Statistica_teritoriala_2019.pdf

În grupul lucrători în domeniul serviciilor și comerț, 29% sunt încadrate persoane în vârstă de 35-44 ani, câte 22% - persoane cu vârsta cuprinsă între 25-34 ani și 45- 54 de ani, 15% - 55-64 ani și 12% - 15-24 ani.

În grupul lucrători calificați în agricultură, silvicultură, acvacultură, piscicultură și pescuit, 52% sunt din categoria de vârstă 45-64 ani, 21% - 35-44 ani, 18% - 25-34 ani și 9% - 65+ ani.

În grupul muncitori calificați și asimilați, 31% o constituie persoanele în vârstă de 25-34 ani, 27% - cei de 35-44 ani, 22% - cei de 45-54 ani, 12% - 55-64 ani, și 8% - cei de 15-24 ani.

În grupul operatori la mașini și instalații, asamblori de mașini și echipamente 26% - sunt cei de 45-54 ani, 24% - cei de 55-64 ani, 21% - 35-44 ani, 19% - 25-24 ani, și 7% - 15-24 ani.

În grupul muncitori necalificați, 27% - sunt cei de 45-54 ani, 25% - cei de 55-64 ani, 20% - cei de 35-44 ani, 17% - cei de 25-34 ani și 8% - cei de 15-24 ani.

În concluzie putem menționa că tinerii până la 34 de ani se regăsesc mai mult în grupurile de ocupație - funcționari administrativi, tehnicieni și specialiști cu nivel mediu de calificare; muncitori calificați și asimilați. Persoanele cu vârsta 55+ se regăsesc mai mult în grupurile de ocupație: lucrători calificați în agricultură, silvicultură...; operatori la mașini și instalații, inclusiv muncitori necalificați. Grupurile de vârstă 35-44 ani și 45-54 ani sunt distribuite cât de cât proporțional pe grupe de ocupație.

Structurarea populației pe grupe de ocupație și nivel de educație denotă următoarele: în grupurile de ocupație legislatori, membri ai executivului, alți înalți demnitari... și specialiști în diverse domenii de activitate se regăsesc preponderent persoane cu studii superioare (în primul grup - 73%, în al doilea grup - 88%).

În grupul de tehnicieni și alți specialiști cu studii medii de calificare 57% - sunt persoane cu studii medii de specialitate. În grupul de funcționari administrativi, 62% sunt persoane cu studii superioare și medii de specialitate. În grupul de lucrători în domeniul serviciilor și comerț, 60% din respondenți sunt cu studii secundar profesionale și medii generale, liceu. În grupul de lucrători calificați în agricultură, silvicultură... 64% din respondenți sunt cu studii gimnaziale și secundare, liceu. În grupul de muncitori calificați și asimilați 64% sunt cu studii secundare profesionale și gimnaziale. În grupul de operatori la mașini și instalații, asamblori de mașini și echipamente, 62% din

respondenți sunt cu studii secundare profesionale sau gimnaziale. În grupul de muncitori necalificați, 64% sunt cu studii gimnaziale, și cu studii secundare, liceale.

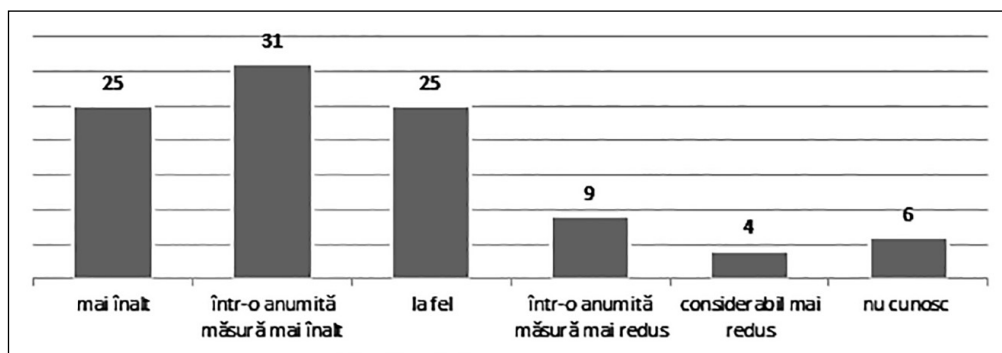

Fig. 99. Populația ocupată pe grupe de ocupație și nivel de educație, anul 2019, %

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor BNS.

Așa deci observăm următoarea tendință: nivelul de studii determină în mare parte statutul ocupațional al respondenților. În grupurile cu statut ocupațional înalt ponderea persoanelor cu studii superioare și medii de specialitate este mai înaltă și viceversa. Astfel, dacă în primele două grupuri cu statut ocupațional înalt, ponderea persoanelor cu studii superioare este de 73% și 88%, atunci în ultimele două grupuri – cu statut ocupațional redus, ponderea acestora este respectiv de 5% și 3%. În schimb în primele grupuri cu statut ocupațional înalt nu sunt respondenți cu studii gimnaziale și secundare, liceale, iar în ultimele două grupuri cu statut social redus, aceștia constituie respectiv 29% și 38%. Conform cercetării efectuate de către Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice pe structura de clasă în anul 2017, s-a stabilit că există o corelație semnificativă dintre statutul ocupațional și nivelul de educație ($p < 0,001$). Coeficientul de corelație Cramer's V = 0,139.²⁷

Mobilitatea inter-generațională ocupațională. Cercetarea structurii de clasă din anul 2017 confirmă o mobilitate ocupațională inter-generațională medie: între variabilele statutului social-ocupațional al respondenților și statutul social-ocupațional al taților există o legătură pozitivă ($p < 0,001$). Coeficientul

²⁷ Malcoci Ludmila, Mocanu Victor Premisele constituirii clasei medii în Republica Moldova. Chișinău, 2017, p.38

de corelație Cramer's $V = 0,187$.²⁸ Fiind întrebați cum este statutul lor ocupațional comparativ cu acel al taților lor, 25% au menționat că mai înalt, 31% - într-o anumită măsură mai înalt, 25% - la fel, 9% - într-o anumită măsură mai redus, 4% - considerabil mai redus și 6% - nu cunosc.

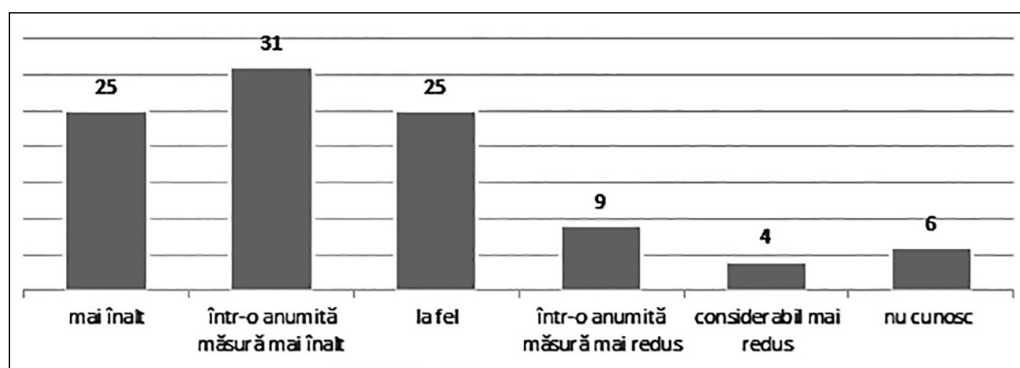

Fig. 100. Percepțiile respondenților privind statutul lor ocupațional în raport cu statutul ocupațional al taților, %

Folosind datele aceleiași cercetări am încercat să stabilim cum anume a avut loc mobilitatea ocupațională între două generații pe grupuri de ocupații. Astfel, am constatat că în cazul taților care au fost în poziție de conducători de nivel înalt, doar 14% din copii au preluat acest statut ocupațional, iar 80% au deținut un statut ocupațional mai jos (sau descendent), inclusiv 21% - de specialist de calificare înaltă, 52% - de specialist de calificare medie, 7% - de specialist de calificare joasă și 6% - nu au menționat.

În cazul taților care au fost în poziție de specialiști de calificare superioară, 23% dintre copii au crescut în statutul lor ocupațional, devenind conducători (mobilitate ascendentă), 56% și-au păstrat statutul ocupațional al tatălui, 39% au deținut un statut ocupațional mai jos (36% - specialist de calificare medie, 3% - specialist de calificare joasă) și 2% - nu au menționat.

În cazul taților care au fost în poziția de specialist de calificare medie, 67% din copii și-au menținut statutul ocupațional, 27% au crescut comparativ cu statutul ocupațional al tatălui (24% - specialist calificare superioară și 3% - conducători), 5% - au deținut un statut ocupațional mai jos - specialist calificare joasă și 1% - nu au menționat.

²⁸ Ibidem, p39.

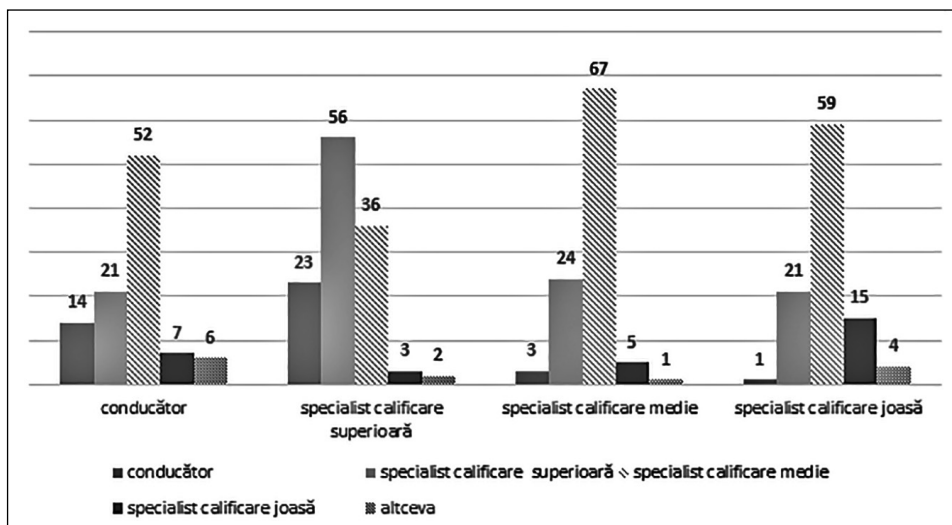

Fig. 101. Mobilitatea ocupațională a respondenților în funcție de statutul ocupațional al tatălui lor, %

În cazul tatălui care au avut un statut ocupațional de specialist de calificare joasă, 15% din descendenți au menținut statutul ocupațional, 81% au crescut în statutul ocupațional (59% - specialist calificare medie, 21% - specialist calificare superioară, 1% - conducători) și 4% - nu au menționat.

Așadar putem conchide că în cazul grupurilor marginale (conducători și specialiști de calificare joasă) mobilitatea ocupațională inter-generațională a fost cea mai înaltă: cu specific descendent sau ascendent. În cazul grupurilor de specialiști de calificare superioară și medie ponderea celor care au menținut statutul ocupațional al tatălui lor a fost de 56% și 67%.

4.3. Structura socială a populației în funcție de autodeterminare

În cercetare am încercat de asemenea să identificăm cum se poziționează singuri respondenții în diferite straturi sociale. Conform rezultatelor, circa 8% din respondenți s-au autodeterminat ca fiind din grupul social superior/aproape de superior, 11% - din grupul social mediu, 32% - din grupul social mai aproape de mediu, 33% - din grupul social scăzut și 16% - foarte scăzut.

Analiza straturilor sociale create în rezultatul autodeterminării din perspectivă social-demografică denotă faptul că nu există discrepanțe mari la nivel de auto percepere între femei și bărbați în diferite straturi. Astfel, practic în toate straturile avem o proporție de bărbați și femei care deviază cu 1-3% comparativ cu distribuția femei-bărbați pe întregul eșantion.

Capitolul 4. Mobilitate socială

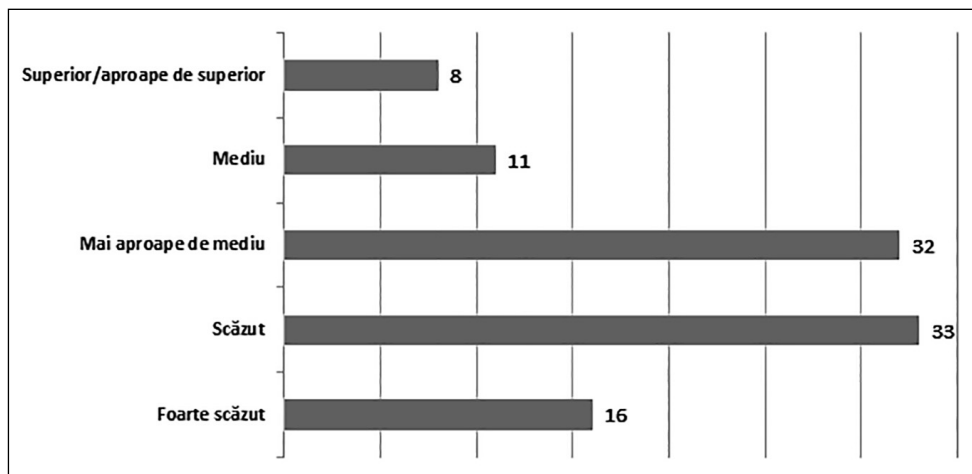

Fig. 102. Autodeterminarea respondenților pe straturi sociale, %

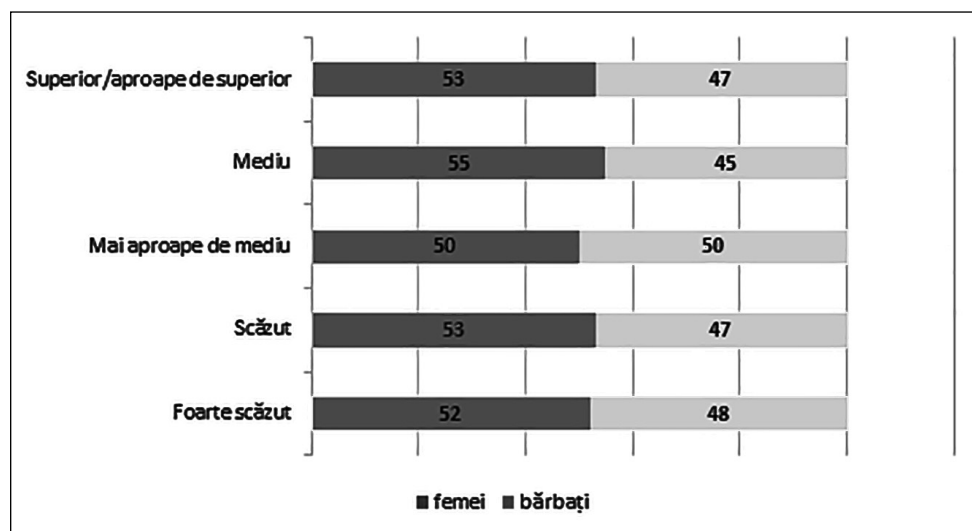

Fig. 103. Distribuția straturilor sociale pe sexe, %

În funcție de vârstă, se observă o creștere a ponderii respondenților cu vârstele cuprinse între 18-24 ani, 25-29 ani și 30-39 ani în straturile mai aproape de mediu și mediu comparativ cu stratul foarte scăzut. Totodată observăm o creștere a persoanelor cu vârsta cuprinsă între 50-64 ani și 65+ ani în straturile scăzut/foarte scăzut comparativ cu stratul mediu/aproape de mediu. În stratul superior/aproape de superior se observă o pondere mai mare a respondenților cu vârstele cuprinse între 30-39 de ani (23%), 25-29 ani (19%)

și 40-49 ani (18%) și o pondere mai mică a respondenților cu vârstele cuprinse între 50-64 ani (13%), 65+ ani (12%).

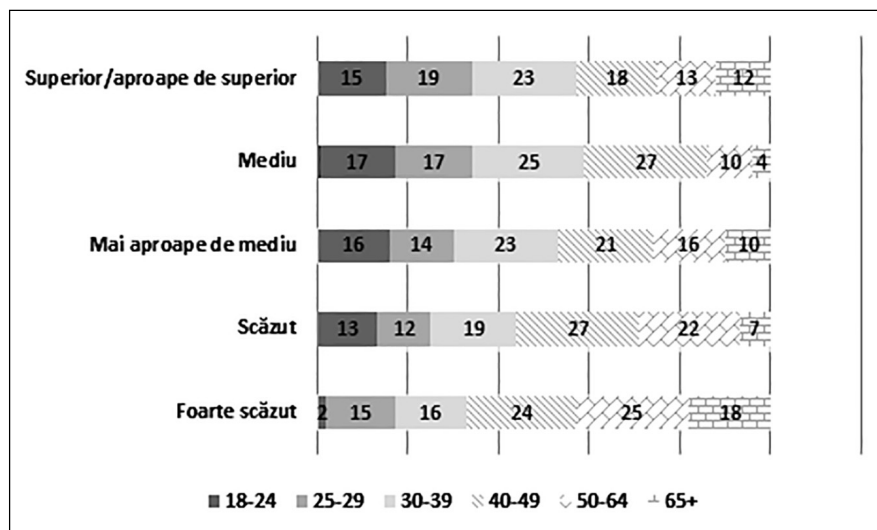

Fig. 104. Structura straturilor sociale în funcție de vârstă, %

În funcție de studii, în stratul foarte scăzut, observăm o pondere crescută a respondenților cu studii primare gimnaziale (37%), care se reduce treptat în alte straturi mai superioare și o pondere destul de redusă a celor cu studii superioare (10%). Totodată, în stratul superior/aproape de superior, 45% din respondenți au studii superioare și doar 2% - studii primare/gimnaziale. Acest fapt ne permite să concluzionăm că studiile sunt un factor important în auto-determinarea poziției sociale a respondenților.

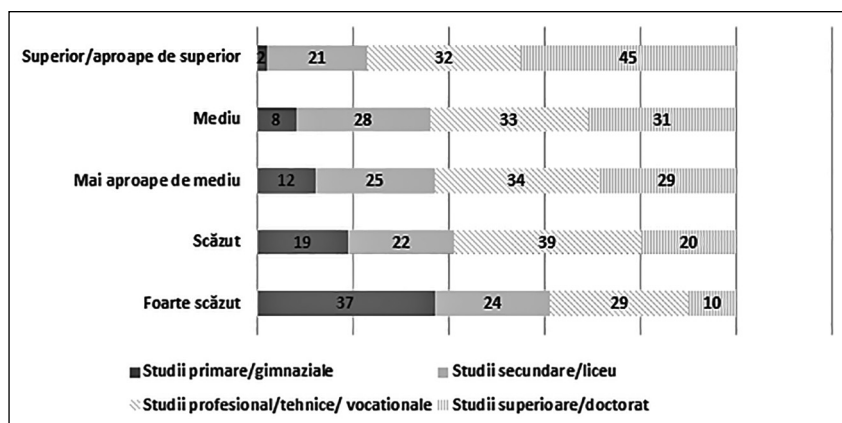

Fig. 105. Structura straturilor sociale în funcție de studii, %

Capitolul 4. Mobilitate socială

Pe medii de reședință, în grupul de respondenți cu autopозиționare socială foarte scăzută, ponderea respondenților din mediul rural (72%) este de 2,6 ori mai mare decât a celor din mediul urban (28%). În grupul autopозиționat în stratul de sus, superior/aproape de superior), ponderea persoanelor din urban (55%) o depășește pe cea din rural (45%). În straturile medii/sau mai aproape de mediu, ponderea respondenților din rural depășește ponderea celor din urban.

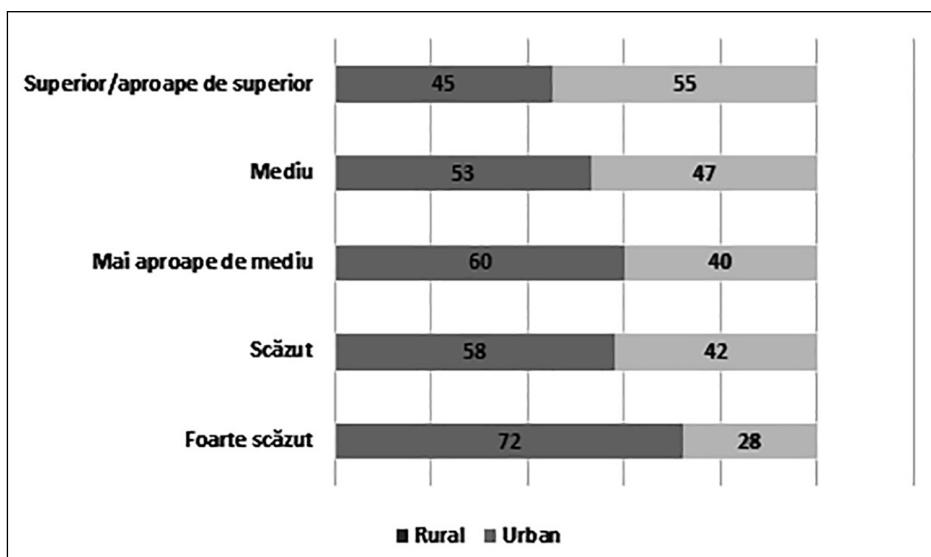

Fig. 106. Structura straturilor sociale în funcție de mediul de reședință, %

În funcție de statutul ocupațional, în stratul cu statut social cel mai scăzut 67% sunt persoane neangajate, care au grijă de gospodăria casnică, persoane cu dizabilități sau studenți. Ponderea respondenților angajați crește în celelalte straturi sociale gradual (de la 33% în stratul cel mai de jos până la 77% în stratul social cel mai de sus) și totodată se reduce ponderea persoanelor neangajate sau care beneficiază de alocații sociale. Astfel, în grupul care s-a autodeterminat cu statut social mediu observăm 73% - angajați, 10% - nu sunt angajați, 5% - au grijă de gospodăria casnică și 12% - sunt pensionari/persoane cu dizabilități, studenți. În grupul care s-a autodeterminat cu statut social superior/aproape de superior, 77% - angajați, 2% - nu sunt angajați, 6% - au grijă de gospodăria casnică și 15% - sunt pensionari/persoane cu dizabilități.

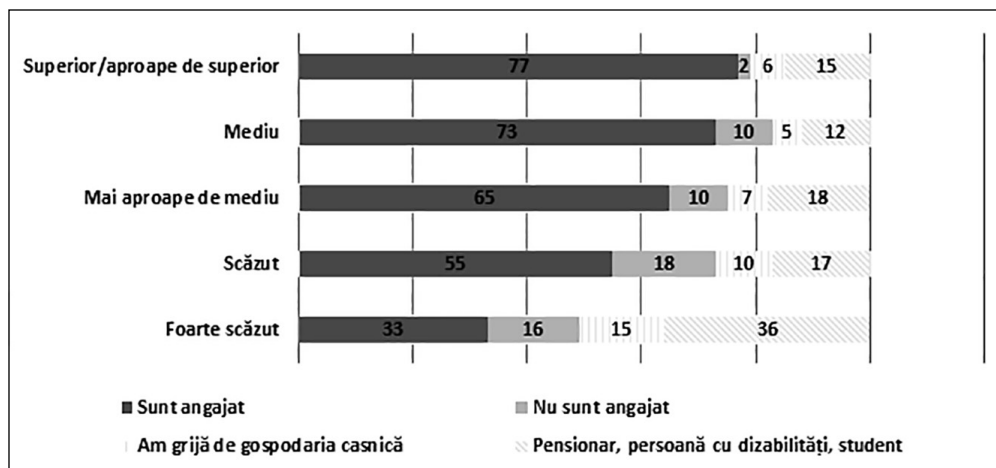

Fig. 107. Structura straturilor sociale în funcție de statutul ocupațional, %

Un interes deosebit au prezentat percepțiile respondenților din diferite straturi sociale despre nivelul lor de trai comparativ cu cel al părinților lor și evident care sunt perspectivele de mobilitate socială pentru copiii lor. Din Fig. 108 putem observa că în stratul de jos, deși se observă o tendință pozitivă (32% din respondenți au menționat că au un trai mai bun/mult mai bun decât părinții lor), o bună parte din percepții nu sunt chiar atât de încurajatoare (41% cred că au un nivel de trai la fel ca și părinții lor, iar 27% - chiar mai rău/mult mai rău.) În grupurile cu statut social mai înalt crește gradual ponderea respondenților care au menționat că au un trai mai bun/mult mai bun comparativ cu părinții lor și respectiv scade ponderea celor care consideră că au un trai mai rău/mult mai rău decât părinții lor. Astfel, 67% din respondenții autopozitionați în stratul mediu au menționat că au un trai mai bun/mult mai bun decât al părinților lor, și doar 4% - că au un trai mai rău/mult mai rău. 78% din respondenții autopozitionați în stratul superior/aproape de superior au menționat că au un trai mai bun/mult mai bun decât al părinților lor, și doar 5% - că au un trai mai rău/mult mai rău.

Percepțiile privind perspectivele nivelului de trai al copiilor lor sunt mai optimiste în toate straturile. Astfel, mai bine din jumătate din respondenții din stratul de jos consideră că copiii lor vor avea un trai mai bun/mult mai bun decât ei, 30% s-au dat cu părerea că copiii lor vor trăi la fel și doar 17% - că aceștia vor avea un nivel de trai mai rău/mult mai rău. În straturile sociale mai înalte ponderea respondenților optimiști privind viitorul copiilor lor creș-

Capitolul 4. Mobilitate socială

te gradual până la stratul mediu (80% cred că copiii lor vor avea un trai mai bun), iar ponderea celor pesimiști se reduce. În stratul superior/mai aproape de superior, 56% consideră că copiii lor vor avea un trai mai bun, 32% - același și 12% - un trai mai rău ca părinții lor. În acest grup majoritatea respondenților au deja un trai destul de bun din care considerente, este destul de mare ponderea răspunsurilor precum că traiul copiilor lor va fi același (30%).

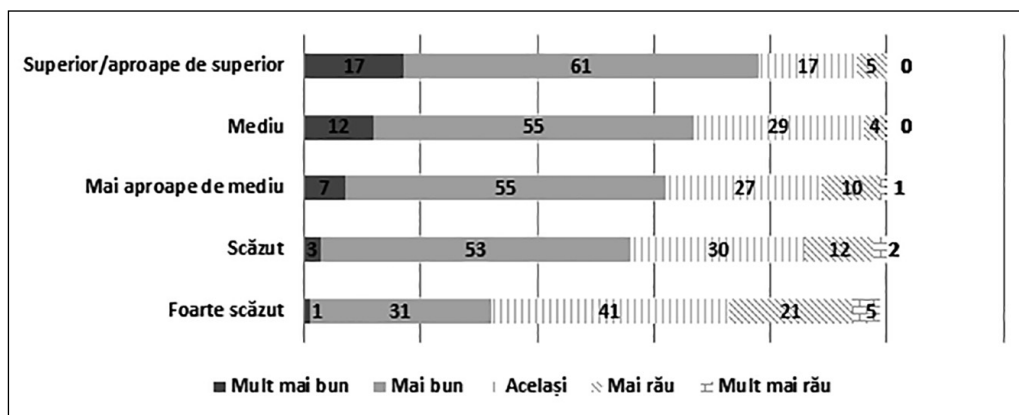

Fig. 108. Percepțiile respondenților privind nivelul lor de trai comparativ cu cel al părinților pe straturi sociale, %

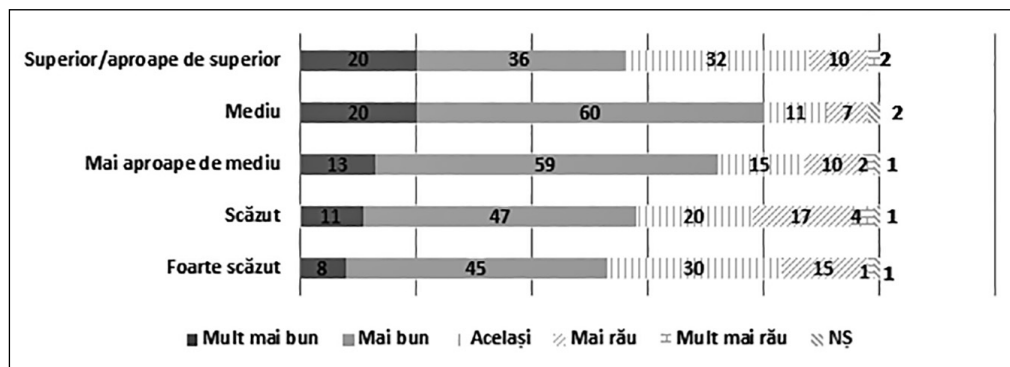

Fig. 109. Percepțiile respondenților privind nivelul de trai al copiilor lor comparativ cu cel al părinților pe straturi sociale, %

CAPITOLUL 5. OPINIILE EXPERTILOR PRIVIND COEZIUNEA SOCIALĂ LA NIVEL DE COMUNITĂȚI

Percepțiile experților privind coeziunea în comunitățile locale. Fiind întrebați care este gradul de coeziune în comunitățile în care locuiesc, mai ales acum pe timp de pandemie, părerile respondenților au fost împărțite. Astfel, o bună parte din respondenți s-au dat cu părerea că oamenii, deși au fost prinși pe nepusă masă de pandemie și au fost total nepregătiți de situația de urgență (nici moral, nici material) au dat dovadă de coeziune, responsabilitate și comportament adecvat pentru a-i proteja și a-i susține pe cei care au mai multă nevoie. În unele comunități s-au mobilizat pe rețele sociale și au creat grupuri de suport, inclusiv informațional, pentru a menține spiritul comunității și a depăși fricile create de pandemie.

- *Majoritatea consătenilor au fost înțelegători și au acceptat restricțiile impuse, conștientizând că acestea sunt aprobate pentru binele comunității. În perioada pandemiei, comunitatea a avut un comportament decent și chiar exemplar, consider că acesta se datorează faptului că pe rețelele de socializare există un grup informativ pentru localitatea noastră. În cadrul acestui grup, săptămânal și în unele cazuri, zilnic au fost postate anunțuri și informații de interes pentru comunitate. (F, 46-55 rural, superioare, ucrainean, sectorul public).*

În alte comunități au creat echipe de voluntari care au ajutat persoanele vârstnice, persoanele bolnave cu produse de primă necesitate.

- *Au fost formate echipe de voluntari care i-au ajutat pe vârstnici. Le duceau alimente, medicamente, îi ajutau pe cei ce aveau nevoie de ajutor. (F, 56-65 ani, urban, superioare, română/moldovenească, sector public)*
- *În perioada carantinei am făcut mai multe acte de binefacere, am dus produse alimentare la foștii lucrători ai Direcției Învățământ. Toate produsele din școli care nu au fost utilizate, produsele alimentare au fost donate familiilor. Suntem mai mult ca niciodată în grupurile de pe facebook, facem concursuri, care iarăși ne unesc. Când a venit pandemia într-adevăr am simțit că suntem o echipă. Într-o seară ieșise un curcubeu pe cer, a fost*

Capitolul 5. Opiniile experților privind coeziunea socială la nivel de comunități

pusă o postare pe facebook că ăsta e curcubeul care a unit Soroca. Și câte postări, lumea a pus la sute de fotografii cu același curcubeu, toți stăm sub el, adică a fost foarte sugestiv. (F, 36-45 ani, urban, superioare, română/moldovenească, sectorul public)

Persoanele din mediul rural au menționat că spiritul de coeziune este specific în particular mediului rural, unde oamenii se cunosc bine unii cu alții și întotdeauna își dau o mână de ajutor când este necesar.

- *La noi în sat întotdeauna oamenii se ajută unul pe altul. Pentru că, azi mă ajuți pe mine, mâine eu te ajut pe tine. N-ai altfel cum. Când fata mea s-a întâmplat să fie bolnavă, am rugat o vecină: Hai, tanti Tania rămâi azi cu ea, sau chiar cu Gheorghiță pe câteva ore, sau chiar o zi întreagă. Numai-decât ne ajutăm unii pe alții că la sat nu poți altfel. Iaca Petru o cumpărat un rezervor mare, ca să-l aduci îți trebuie macara, dar e imposibil pe așa un drum și iar, vecinii, hai! 6-7 oameni am dat jos rezervorul. Mâine cineva a adus fânul de pe deal, hai Petru la fân te rog. „Doamna Aliona, ajută-mi copilul la teme.” Hai, nici o problemă. Și tot așa. Ne ajutăm (F, 31-35 ani, rural, mold./română, superioare, sector public și privat).*

Unii au menționat că moldovenii de obicei sunt săritori la nevoie, doar că sunt săraci și uneori chiar nu prea au cu ce să ajute. Nevoia aceasta de a ajuta vine mai curând din educația religioasă a poporului. Dacă nu ajută atunci rămân cu un sentiment de vinovăție.

- *Nu, nu aș spune că fiecare pentru dânsul. Oamenii chiar dacă nu pot tare mult să ajute, totdeauna sar în ajutor, numai din considerentul că se simt vinovați dacă nu ajută pe cineva. (F, 41-45 ani, urban, mold./român, superioare, sector public)*

O parte din respondenții participanți la interviuri s-au dat cu părerea că nivelul de coeziune este foarte redus în societatea moldovenească atât la nivel de comunitate, cât și de societate în general, din considerentul că de-a lungul anilor oamenii au fost dezbinați pe criterii politice, de limbă, de istorie

- *Nu avem coeziune socială. Suntem dezbinați ba pe limbă, ba pe istorie confuză, ba pe polemici care divizează și... Geopolitică, chestie de asta. Deci, nu, nu suntem uniți. Ași aprecia coeziunea cu 5 puncte din 10. (B, 26-30 ani, urban, mold./român., superioare, sector non-guvernamental)*
- *Cred că nu. Societatea este împărțită între partea rusă și română a societății și, în plus, este o foarte mare neînțelegere între acestea. În primul rând din punct de vedere politic. (B, 51-55 ani, urban, rus, superioare, sector public și privat)*

Unii respondenți au menționat că lipsa coeziunii este trăsătură specifică poporului moldovenesc, definită de-a lungul veacurilor. Fiind în condiții geopolitice specifice și pentru a supraviețui moldovenii de fiecare dată au adoptat mai curând strategia de acomodare la situație decât pe cea de rezistență și unire. Prin aceasta poate fi explicat și activismul redus al moldovenilor, spiritul civic slab dezvoltat. Ei au fost mai tot timpul în așteptarea unor soluții din exterior.

- *În genotipul poporului nostru nu există gene de cotropire, ci mai mult de acomodare. Popoarele comode dispar în timp. În Rusia, au dispărut vreo 100 de popoare. Nivelul unității depinde de nivelul socio-cultural al societății, absolut în toate perioadele. Românii au o vorbă care îi caracterizează mult - capul plecat sabia nu-l taie. Deși aici putem să mai adăugăm și nici soarele nu vede și nimic nu vede. (...) Noi suntem o națiune dezbinată din toate timpurile. Sovieticii au încercat să ne șteargă ca națiune, ideea asta a lui Brejnev despre mentalitatea sovietică... Când s-a destrămat Imperiul sovietic, sentimentul național a fost cel care ne-a unit pe toți. Eu am avut marele noroc să fiu în vâltoarea ceea din 87 până la fondarea Frontului Popular și am participat la organizarea Marii Adunări Naționale. Atunci l-am adus pe Druță de la aeroport și el a spus o frază pe care eu am reținut-o. El a spus așa: moldovenii greu până se pornesc, poate o dată la 100 de ani, dar în schimb după ce se pornesc, se opresc singuri. (B, 61-65 ani, urban, mold./român, superioare/doctorale, sector public și privat)*

În opinia respondenților pandemia a creat haos și a accentuat și mai mult dezbinarea. Mass media care ar fi trebuit să fie un liant între diferite grupuri de populație a diseminat informații cu tentă negativă, neverificate care au semănat panică în mediul populației.

- *Criza sanitară ne-a prins nepregătiți. La început mai toți nu știau ce și cum să procedeze, cum să se protejeze din mai multe puncte de vedere – medical, informațional, economic... Cum să lucreze în colectiv sau la distanță. Cum să se deplaseze prin localitate. Nu înțelegeau necesitatea și scopul carantinei și autoizolării. Unii nici acum nu cred în existența virusului. În loc de sfaturi medicale utile, presa transmitea doar necrologuri și statistici despre infectați și decedați. Nu era dozată echilibrat informația pozitivă și cea negativă, difuzată de mass-media. Nu era explicat clar necesitatea sloganului „Stați acasă”. (B, 56-65ani, urban, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*

Capitolul 5. Opiniile experților privind coeziunea socială la nivel de comunități

Politicienii, care ar fi trebuit să fie un model de comportament pe timp de pandemie, nu respectau regulile de protecție în public, fapt ce a dus și la o mai mare dezinformare și dezbinare, inclusiv pe nivel de încredere în pandemie și în autorități.

- *Derută în rândurile populației – declarațiile guvernaților se bat cap în cap. Ei înșiși nu au respectat cerințele regimului de urgență (B, 66-75 urban, superioare, moldovean, sectorul public)*
- *Dacă să vorbim de Chișinău, au fost momente când explodam de indignare, când vedeam aglomerație la stații, lipsa măștilor, familii cu copii plimbându-se prin parcuri și lipsa oricărei reacții din partea persoanelor puse să supravegheze măsurile de carantină. Exemplul președintelui țării, care se plimbă prin țară fără mască și nu respectă distanța socială și slăbirea măsurilor de carantină, au făcut ca oamenii să se relaxeze complet, fapt care a provocat creșterea numărului de cazuri infectate depistate zilnic. (F, 46-55 ani, urban, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*

Unii respondenți au ezitat să dea o apreciere unilaterală gradului de coeziune socială. În viziunea lor, pandemia a influențat diferit grupurile de oameni. Unii mai pasivi au continuat să aștepte apatic să vină schimbarea. Alții, mai activi, s-au implicat în susținerea grupurilor mai vulnerabile de populație.

- *Mi-e greu să dau un calificativ unic. Cred că am văzut de toate. Am văzut și multă apatie, multă indiferență și chiar în fel de angoasă. Pe de altă parte, am văzut și multă energie pozitivă care a venit din diferite zone foarte apropiate. Unii oameni s-au închis în casele lor ca în niște bule, în așteptarea unor timpuri mai bune. Alții, un grup mic, dar foarte activ, a încercat să se implice, să contracareze diverse efecte ale pandemiei: au ieșit în străzi și au livrat prânzuri persoanelor mai vulnerabile; au deconspirat diferite mituri pe internet. (B, 36-40 ani, urban, mold./român, superioare, non-guvernamental)*

Implicarea experților în ajutorarea altor persoane pe timp de pandemie.

Majoritatea persoanelor au menționat că ei mai mult s-au implicat în susținerea psihologică a membrilor familiei, a rudelor și a cunoscuților pe timp de pandemie. Astfel, fiind izolați, au telefonat rudele apropiate, s-au interesat de sănătatea lor, au făcut schimb de informații despre cauzele pandemiei și cum să te protejezi de infectarea cu COVID-19.

- *Respect normele sanitare, prin telefon mă interesez despre sănătatea rudelor, cunoscuților, prietenilor. (B, 26-35 ani, urban, superioare, român/moldovean, sector privat)*
- *Sun des persoanele apropiate, mă interesez de starea lor de sănătate. Facem schimb de informații despre situația corona virusului din localitatea noastră și a lor. (F, 56-65 ani, rural, superioare, bulgară, sectorul public)*

Unele persoane au menționat că și-au ajutat părinții în vârstă, care nu puteau ieși din casă - le-au procurat produse alimentare, medicamente, au plătit serviciile comunale.

- *Respect regulile, ajut părinții, le-am cumpărat făină. (B, 36-45 ani, rural, superioare, român/moldovean, sector privat)*

O parte din respondenți au indicat că s-au implicat activ în ajutorarea persoanelor străine, mai ales a persoanelor în vârstă, familiilor cu mulți copii, mamelor singure.

- *Noi suntem un grup de voluntari și ne-am asumat răspunderea de a-i ajuta pe acei care sunt mai nevoiași pe timp de pandemie. Am livrat produse în diferite părți ale orașului. Mulți dintre voluntari sunt foarte binevoitori, foarte receptivi. Ei, la sigur, creează un simț al comunității. (B, 26-30 ani, urban, mold./român., superioare, sector non-guvernamental)*
- *Am format o echipă de voluntari ce îi ajută pe bătrâni care, din cauza restricțiilor impuse pe timp de carantină, nu pot ieși din case. Voluntarii merg în locul bătrânilor la cumpărături și achită serviciile comunale. (F, 46-55 rural, superioare, ucrainean, sectorul public)*

În unele localități au fost colectate resurse pentru susținere medicilor care sunt în prima linie de luptă contra COVID-19.

- *Am fost inițiatoarea unei companii de colectare a resurselor în lupta cu virusul Covid-19 pentru medicii din localitatea noastră și am strâns o sumă destul de mică, și aici iarăși nu vad solidaritatea în localitatea noastră, nu am putut să oferim un suport mai consistent, pe când o astfel de companie a fost și în localitatea vecină și au colectat peste 2 mii de dolari, la noi puțin peste 2 mii de lei. În localitatea noastră sunt cam 1400 de membrii, acolo sunt peste 2 mii de oameni. Dar colectarea fondurilor au fost din diasporă, cu mic impact din partea localității. (F, 46-55 ani, rural, superioare, română/moldovenească, sectorul public).*

În alte localități unele persoane s-au mobilizat pentru a ajuta copiii din familii mai vulnerabile să facă lecții online sau au creat grupuri de suport psihologic.

- *Respect regulile; am ajutat un copil prin crearea accesibilității pentru învățarea de la distanță, oferind un calculator. (F, 26-35 ani, urban, superioare, găgăuză, sectorul non guvernamental)*
- *Sunt psiholog, am făcut un grup de suport online pentru persoanele care au nevoie să comunice. Pentru unii oameni a fost foarte important să poată accepta realitatea. Oamenii intrau în stări depresive. Solidaritatea asta a grupului, i-a ajutat să meargă înainte, și am văzut rezultate la unii membri, foarte frumoase. Ei au început să facă activități de voluntariat. Au început să ajute pe ceilalți. Au început să-și găsească un sens, în perioada asta. (F, 26-35 ani, rural, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*

În unele comunități biserica și-a asumat rolul de lider: a organizat campanii de ajutorare a persoanelor în etate, a întreținut o comunicare pozitivă cu membrii comunităților prin rețelele de socializare pentru a combate simțul de frică și stările de neliniște și cele depresive.

- *Noi în cadrul bisericii, eu sunt membru ai unei biserici, într-adevăr am ajutat, bătrânii, pensionarii, am fost mai receptivi. (B, 46-55 ani, rural, superioare, română/moldovenească sectorul privat)*
- *Am participat în activități de solidarizare. Noi am organizat la nivel de mitropolie o campanie, în perioada asta a pandemiei, prin care voluntarii, prestau anumite servicii persoanelor în carantină, sau persoanelor izolate la domiciliu, bătrânilor. Le procurau produse, le duceau la domiciliu. La cei care erau nevoiași le dădeam în dar, fără plată. (B, 26-35 ani, urban, superioare, română/moldovenească, sectorul non-guvernamental)*
- *În calitate de preot am încercat să unesc comunitatea prin rețelele de socializare, pentru că este o modalitate ce ne stă la dispoziție, e vorba de slujbe duminicale și de sărbători, și e vorba de comunicare deja prin Viber sau Messenger, pentru a menține legătura, a comunica și a aduce mesaj pozitiv și optimist, pentru a reduce frica, spaima, pentru a înlătura fel de fel de noutăți și știri false, pentru că s-au vehiculat în perioada respectivă multe spăimântătoare din astea. Prin prisma Scripturii am încercat să împărtășesc acele sentimente de a avea multă încredere, de a avea multă răbdare. Adică să păstrăm calmul și în același timp să păstrăm credința așa cum am*

avut până la perioada respectivă. (B, 36-45 ani, rural, superioare, română/moldovenească, sectorul non-guvernamental)

Percepțiile experților despre solidaritate și ajutor reciproc. La întrebarea cât este de caracteristic pentru oamenii din anturajul lor să dea o mână de ajutor altor persoane în caz de nevoie, părerile respondenților s-au împărțit. Astfel o bună parte dintre intervievați au menționat că spiritul solidarității le-a fost propriu moldovenilor în trecut, în special în perioada sovietică. Astfel, atunci oamenii trăiau mai sărac, dar erau mai săritori la nevoie. În prezent însă, spiritul de întrajutorare este prezent mai mult la nivel de familie, între rudele apropiate.

- *Erau vremuri când la moldoveni se făcea clacă. Eu am prins vremurile aies-tea, mă duceam la călcat lut. Făceam lampaci. Prin clacă se ridica casa. Era o tradiție frumoasă de ajutor. Acuma nu mai este. Fiecare trage la turta lui. (B, 61-65 ani, urban, mold./român, superioare/doctorale, sector public și privat)*
- *În timpul sovietic era primit să mergi la vecin după sare, chibrituri, după pâine sau după alte fleacuri, nu știu, după taburete – ți-au venit oaspeți și nu ai taburete, te duci la vecin după taburete, pur și simplu. Copiii de dimineața până seara erau afară, inclusiv și în pădure. Și cu ei nu se întâmpla niciodată nimic, iar părinții nu-și făceau griji. (...)Acum eu nu-mi cunosc vecinii nici din propria scară. (B, 51-55 ani, urban, rus, superioare, sector public și privat)*
- *Noi, probabil, suntem solidari, dar numai în cercul nostru imediat. Nu știu dacă asta este solidaritate, când tu te solidarizezi cu rudele tale, care îți sunt rude de sânge și care te leagă în altfel de mod. Nu prea am văzut solidaritate în pandemie șaa... La mine în sat, de exemplu, când s-a aflat că o doamnă ar putea să aibă COVID, satul aproape o asalta, o evita ca pe o ciumată. O sunau și o întrebau: ce ți-a trebuit ție să mergi la Orhei să lucrezi. (B, 36-40 ani, urban, mold./român, superioare, non-guvernamental)*

În viziunea respondenților, lipsa spiritului solidar se datorează în mare parte economiei competitive și migrației, înstrăinării oamenilor.

- *Sistemul nostru economic descurajează solidaritatea, punându-ne în concurență și în competiție unul cu altul.. Mie mi-ar plăcea ca, de exemplu, școala să contribuie mai mult la solidaritate. (B, 36-40 ani, urban, mold./român, superioare, non-guvernamental).*

Capitolul 5. Opiniile experților privind coeziunea socială la nivel de comunități

- *Oamenii se ajută reciproc, dar nu cum era pe vremuri mai bune. oamenii socot că fie ce-o fi, la mine să fie bine. Eu sunt născută atunci, în perioada sovietică, când într-adevăr era unire și era ajutor, și sărea lumea în ajutor dacă cineva avea vreo problemă, dacă cineva avea vreo durere. Plecările acestea peste hotare, un pic i-a înstrăinat, i-a îndepărtat, nu mai este rubedenia aceea între frați și surori, nu mai este rubedenia aceea între mamă și fiu, mamă și fiică. (F, 51-55 ani, rural, mold./român., superioare, sector public)*

O parte relativ mai mică dintre respondenți au menționat că în anturajul lor s-au întâlnit cu multe persoane solidare, și că însăși pandemia i-a făcut pe oameni să fie mai buni și să se implice în ajutorarea persoanelor în vârstă și a familiilor sărace.

- *Această pandemie, într-o măsură oarecare i-a schimbat pe mulți oameni, care au devenit mai buni, binevoitori și cu un alt comportament față de vecini și în general de alți cetățeni, iar relațiile sociale au devenit mai bune și mai calde. Spre exemplu, unii vecini cu drag repartizau mânuși și măști pensionarilor, altor persoane vulnerabile și chiar produse alimentare. Impresionant e că adesea erau observați unii cetățeni, care la fel ca și mine hrăneau pisicile, porumbeii și câinii maidanezi în situația de criză !!! (B, 56-65 ani, urban, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*
- *Atunci când a avut nevoie cineva de ajutor, consătenii au demonstrat un spirit de inițiativă și implicare necondiționată. Un exemplu relevant în acest sens ar putea servi decesul unui consătean peste hotarele țării. Soția rămasă cu trei copii nu a putut face față cheltuielilor pentru repatrierea soțului. Majoritatea consătenilor s-au arătat afectați de această situație și au ajutat familia cu surse financiare și produse alimentare. Un alt exemplu ar fi situația unui copil din localitate căruia i s-a depistat cancer. După aflarea acestei noutăți consătenii și-au unit forțele și au strâns suma necesară pentru tratament. (F, 46-55 rural, superioare, ucrainean, sectorul public)*
- *Am avut un caz când un tânăr, un fost elev, și din cauza situației cu COVID-19, nu putea ajunge la medic, și iată tinerii din localitate, au început să colecteze sume de bani, ca tânărul respectiv să ajungă la medic și în general să aibă o asistență medicală la un centru privat. (F, 46-55 ani, rural, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*

Totodată, unii respondenți s-au dat cu părerea că solidaritatea trebuie cultivată în familie, la școală, în societate. Există diferite experiențe pozitive în alte țări pe care am putea să le preluăm cu succes.

- *Solidaritatea, evident, nu este o chestie genetică, nu există o genă a solidarității. Solidaritatea se cultivă social. Eu cred că ar trebui să o cultivăm prin eforturi de voluntariat, la toate nivelurile: în școală, în universitate. (B, 36-40 ani, urban, mold./român, superioare, non-guvernamental)*
- *Eu am trăit și în Londra și acolo se fac mai multe inițiative pentru a face ca oamenii să fie mai aproape unul de altul. Sunt diferite aplicații pe care cineva se oferă: "eu aș putea să ajut cu o chestie...". Sau oamenii, între ei, pot face schimburi de lucruri de care nu mai au nevoie. Sau le oferă gratuit scriind un mesaj și alții vin și le iau. Sunt diferite aplicații/platforme prin care ei contactează pentru a micșora distanța dintre ei. (B, 26-30 ani, urban, mold./român., superioare, sector non-guvernamental)*

Fiind întrebați dacă o persoană din comunitatea lor ar avea o problemă, atunci cui s-ar putea adresa, marea majoritate dintre respondenți au menționat în primul rând familia apropiată, după care rudele mai îndepărtate, colegii, vecinii și mai la urmă autoritățile - primăria, poliția, asistența socială.

- *Când apare vreo problemă, majoritatea dintre noi apelăm în primul rând la rude, la prieteni, mai ales ce ține de nevoile personale stringente. La primărie ne ducem doar dacă această problemă ține de primărie. (F, 36-45 rural, superioare, moldoveancă, sector privat)*
- *În primul rând apelează după ajutor la familie și la vecini. "Instituția" cumătrismului este foarte dezvoltată în localitățile rurale, așa că unii din cei mai apropiați la nevoie sunt cumetrii. De asemenea în unele cazuri oamenii se adresează la primărie, lucrătorului social, la cantina socială din sat. (B, 46-55, rural, superioare, moldovean, sectorul privat)*
- *Acum nu e noutate că marea majoritate a cetățenilor sunt ajutate de rudele din străinătate. Alții chiar există doar datorită banilor și coletelor transmise părinților de peste hotare. Puțini dintre cetățeni au pensiile care să le ajungă măcar pentru strictul necesar. (F, 16-25 ani, rural, superioare, română/moldovenească, sectorul non-guvernamental)*

O parte dintre oameni au menționat că există grupuri neformale sau organizații non-guvernamentale, care de asemenea pot veni în ajutor persoanelor în caz de necesitate.

- *În Facebook există un grup de sprijin „Chișinău Help”, care se isprăvesc foarte bine cu aceste sarcini. Sunt foarte buni, ca să fiu sinceră, chiar sunt*

super. Voluntarii lor sunt foarte conștiincioși. Iată putem apela la ei, la acest grup. (F, 36-45 ani, urban, superioare, română/moldovenească, sectorul privat)

- *În orașul în care locuiesc, este creată o organizație de voluntariat care aprovizionează nevoiașii. De asemenea, în oraș sunt centre de asistență juridică. Din păcate, acestea sunt toate instanțele unde se pot adresa persoanele în caz de necesitate urgentă. Pentru alte probleme se pot adresa neamurilor sau organelor publice. (F, 16-25 ani, urban, superioare, găgăuzcă, sectorul nonguvernamental).*

Unii respondenți au menționat că persoanele, în special în zonele rurale, au mare încredere în preot și ar putea să se adreseze după ajutor acestuia.

- *Nu vreau să trag plapuma la mine. Dar de obicei lumea totuși în zonă rurală se adresează la preot. Și dacă nu direct la preot, prin persoane mai apropiate, să spunem așa. Cert este că nu toți se duc la psiholog (dacă problema e de acest gen), precum nu toți merg la preot. Și una și alta este corect. Unele situații eu nu le pot rezolva decât să rezolve un psiholog. Și invers, un psiholog nu poate rezolva problemele pe care le poate rezolva un duhovnic. Și nu vorbim doar de starea psiho-emoțională, dar însuși de modul lui de a trăi și de a percepe lucrurile, provocările care stau în fața lui. (B, 36-45 ani, rural, superioare, română/moldovenească, sectorul non-guvernamental).*

Percepțiile experților privind apartenența și coeziunea inter-grup. Acest fenomen social a fost măsurat cu ajutorul a câtorva întrebări cu referință la autodeterminarea de grup, sentimentul de mândrie față de localitatea de baștină și de țară. Cu referință la autodeterminarea de grup, unii s-au autodeterminat ferm ca moldoveni, care au anumite valori și își iubesc țara, neamul și pământurile.

- *Aș spune că sunt un moldovean care iubește pământurile și prețuiește valorile țării. (B, 46-55 ani, urban, superioare, moldovean, sectorul privat.)*

O parte din respondenți s-au autodeterminat ca cetățeni ai Republicii Moldova de etnie română, iar altă parte, destul de numeroasă, ca cetățeni ai două state.

- *Pot să spun că sunt cetățean al republicii Moldova, cât și al României, mă unește atât Moldova cât și România. Avem deschis la Fetești o fabrică de instrumente muzicale (producem viori și violoncele) investitorul este din România. (B, 46-55 ani, rural, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*

O parte s-au autodeterminat ca locuitori ai comunității de baștină, iar o altă parte – ca oameni buni la suflet, familiști.

- *Sunt locuitorul satului Lingura, sunt propriul meu angajat și înțeleg valoarea muncii și a banului câștigat cinstit. (B, 56-65 ani, rural, medii de specialitate, română/moldovenească, auto-angajat)*
- *Om bun la suflet, neinvidios, fără ranchiune. Știu a separa binele de rău. Satisfăcut de realizările personale și de familie. Am văzut multe, am auzite multe, am cunoscut oameni și oameni. Dacă aș fi s-o încep de la început, aș fi de acord să merg pe aceeași cale, doar cu mici rectificări, nu de principiu. (B, 66-75 urban, superioare, moldovean, sectorul public)*
- *Sunt tată, familist, creștin. Etnia nu aș spune-o. Dacă spui etnia automat lumea te caracterizează. (B, 26-35 ani, urban, superioare, română/moldovenească, sectorul privat)*

Unii respondenți, în special cei cu experiență de lucru peste hotare, s-au autodeterminat mai curând cosmopoliți, sau persoane fără o anumită identitate, cetățeni ai Pământului.

- *Personal, nu aș spune nici moldovean, nici român. Eu știu, cumva, e un clișeu să spui că ești om, dar nu văd o altă soluție. Eu pot să îi spun că da, m-am născut pe timpul Uniunii Sovietice, apoi a apărut statul Moldova și, cumva, a fost inclusă în partea Europei de Est, și eu sunt din orașul Sângerei, feciorul mamei și al tatălui, chestii de genul. Eu fiind vreo 10 ani în Londra, veneam odată la trei luni acasă și modul meu de a mă manifesta deja nu corespundea cu modul moldoveanului de a fi acceptat, în societate. Cumva, primeam feedback negativ la modul meu de a mă manifesta, de aceea presupun că asta cumva, mi-a spălat baza identității ca moldovean... (B, 26-30 ani, urban, mold./român., superioare, sector non-guvernamental)*
- *Sunt un om cosmopolit care iubește să circule și să aibă relații bune cu toată lumea, un cetățean al planetei Pământ. (B, 26-35 ani, urban, superioare, moldovean, sector public)*

Majoritatea respondenților se mândresc cu localitatea lor de baștină, în special când pleacă în alte localități. Pentru fiecare caz aparte, în funcție de context, oamenii au pregătite un șir de argumente privind unicitatea localității lor, cum ar fi oamenii buni, infrastructura, vinurile, bucătăria etc.

- *Taraclia e un sătuc destul de dezvoltat, practic avem totul de ce este nevoie în sat: farmacie, bancă, primărie. Avem și liceu, cât de cât puternic, spital,*

școală profesională până nu demult aveam, dar s-a închis, și două bancomate, restaurante, casă de cultură, avem și casă de bătrâni, și [centru de zi] Concordia pentru copii. Practic nu poți să spui că ești dintr-un sat de care să-ți fie rușine. Chiar și compania asta olandeză care oferă sute de locuri de muncă. Este un sat foarte prosper. Sunt multe case părăsite și chiar aş vrea să vină mai multă lume aici. (F, 31-35 ani, rural, mold./română, superioare, sector public și privat)

- *Eu mă simt mândră și spun că sunt din s. Z., și avem niște oameni deosebiți prin faptul că sunt gospodari. Din istoria apariției satului, de la o familie de răzeși, și lucrul acesta chiar ne caracterizează, adică sunt oameni gospodari și ei iubesc așa să lucreze pământul. (F, 46-55 ani, rural, superioare, română/moldovenească, sector public)*
- *Sunt o persoană activă și practic sunt cunoscută în localitățile învecinate. Dacă spun că sunt de la K., atunci oamenii din K. sunt foarte harnici, este cunoscut ca un centru de furnizare a verdețurilor, oamenii acolo lucrează, spun alții, nu au timp de bârfe, sunt și aici oameni leneși, dar marea majoritate sunt foarte harnici, este un mediu unde este pusă valoarea pe cumsecădenie, pe organizare, pe grijă, pe gospodărie, adică acestea sunt valori. (F, 46-55 ani, rural, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*

Unii oameni s-au dat cu părerea că poți să te simți mândru de localitatea ta dacă are o reputație bună. Însă dacă reputația este proastă: sunt multe persoane delicvente, nu există infrastructura necesară, sau dacă ai în localitate de exemplu, o închisoare - nu prea te poți mândri.

- *Dacă localitatea/statul de unde pleci are reputație, ești tratat bine. Dar dacă ești dintr-o localitate/stat cu reputație sumbră – cu hoți, depravați, simți o distanțare socială. În genere, asta depinde și de reputația fiecăruia, în parte. De ieri și la moment... (B, 56-65 ani, urban, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*

O parte din respondenți au menționat că nu simt nimic în raport cu localitatea lor și au o atitudine mai indiferentă. Practic toate localitățile sunt la fel.

- *Nimic nu simt. Nici nu atrag atenție la asta. Desigur, când merg în Transnistria atunci simt. Îmi este frică de reacția acelor oameni, cum vor reacționa când vor afla că sunt din Chișinău. Ce reacții pot fi? În acești ani am fost departe de propaganda lor. Cum pot reacționa? Ei încep să vorbească urât despre Moldova și să se slăvească pe sine. (F, 56-65 ani, urban, superioare, rusă/ucraineană, auto-angajat)*

O altă întrebare din interviuri a ținut de modalitatea de prezentare a cetățenilor Republicii Moldova când se întâlnesc cu persoane de peste hotare. O bună parte dintre respondenți au menționat că se prezintă ca cetățeni ai Republicii Moldova, de etnie română sau moldovenească, deoarece se mândresc foarte mult cu țara și cu istoria.

- *Mă prezint ca cetățean al Republicii Moldova, de etnie română. Nu contează țara și modul în care mă prezint. Eu consider că fiecare trebuie să aibă o mândrie față de plaiul său natal și să povestească altora despre țara sa. Așa cum m-ar interesa aceleași lucruri dacă m-aș afla într-o altă țară, în mijlocul unei alte etnii. Pentru că astfel de relații duc la îmbunătățirea relațiilor în general, a oamenilor de pe pământ. E folositor mai ales în zilele de astăzi, când se vehiculează diferite povești, diferite născociri despre cutare sau cutare etnie. Noi toți suntem creația lui Dumnezeu în diferite aspecte, fiecare cu particularitățile sale, cum este un slogan suntem uniți prin diversitate. (B, 56-65 ani, urban, superioare, română/moldovenească, sectorul non-guvernamental)*

Unii respondenți au menționat că deseori se prezintă ca fiind din România sau din fosta Uniune Sovietică, deoarece foarte multă lume nu cunoaște unde se află Republica Moldova.

- *Inițial, când m-am dus la Londra la studii, le spuneam că sunt român, deoarece primele încercări de a spune cuiva că sunt din Moldova, întotdeauna credeau că vorbesc despre Maldive. Și, când încercai să îi explici că e între Ucraina și România, pe atunci nu erau atât de populare nici Ucraina, nici România pentru mulți și, cumva, puneai oameni în situații foarte incomode. Peste câțiva ani, am început deja să spun că sunt din Moldova. Pentru mine nu era de mare importanță dacă spuneam România sau Moldova, dar, de multe ori, dacă spuneam una sau alta și după asta discutam, eu țineam să le menționez: ori România, ori Moldova. Eu am ambele cetățenii și pentru mine, cumva, nu este mare diferență. (B, 36-40 ani, urban, mold./român, superioare, non-guvernamental)*
- *Când am mers în America, eu am spus întotdeauna că sunt din Moldova și noi am fost o parte din Uniunea Sovietică. (B, 36-40 ani, urban, mold./român, superioare, non-guvernamental)*

Alții au menționat că se prezintă din Republica Moldova sau din Chișinău, dar preferă să nu spună etnia sau se autoidentifică etnic ca român, moldovean sau rus, în funcție de situație.

Capitolul 5. Opiniile experților privind coeziunea socială la nivel de comunități

- *De obicei spun că sunt din Republica Moldova, din Chișinău. Ba chiar mai mult prefer să spun că sunt din Chișinău, decât din Republica Moldova. Evit să menționez că sunt român ori rus. Însă în momentul când sunt întrebat despre naționalitate menționez că diferența dintre moldoveni și români nu este mare din punct de vedere lingvistic, însă destul de mare din punct de vedere mental, fiindcă o mare parte din ultimii o sută de ani i-am petrecut sub ocupație rusească din păcate, sau din fericire pentru alții. Dar contează mult în ce țară pleci. Spre exemplu, când am plecat în Africa, cu mare plăcere spuneam că sunt aproape rus, fiindcă îmi dădea un mare avantaj în fața celor cu care vorbeam, fiindcă toți au auzit de Rusia. Când plec în România, mă strădui de ruși să nu prea pomenesc, ori chiar și în SUA, în alte țări unde rușii sunt priviți mai sceptic. Asta e avantajul nostru, că putem să ne identificăm atât istoric, cât și emoțional cu românii, pe de altă parte când este nevoie să dăm câteva exemple despre cultura rusească. (B, 26-35 ani, urban, superioare, moldovean, sector privat).*

Fiind întrebați ce simt când se prezintă că sunt din Moldova, părerile respondenților s-au împărțit în două. Astfel, primii au menționat că se simt foarte mândri, deoarece moldovenii sunt un popor foarte bun, deștept, care a avansat mult pe unele domenii ce țin de echitate și incluziune.

- *Eu mă mândresc, de obicei. Eu sunt patriot. Eu am un sentiment pozitiv față de R. Moldova. În domeniul în care eu lucrez, noi suntem super-buni, și chiar la nivel european și eu pot să vorbesc cu orice reprezentant european chiar și cu superioritate, pentru că sunt domenii în care noi suntem mai buni decât orice țară din UE. În Belgia ei au mecanisme foarte proaste împotriva discursului sexist. În Belgia, tot ce înseamnă discriminare de gen este mai rău decât la noi. La noi mecanismele de penalizare a discursului sexist al demnitarilor este la nivel mult mai superior decât în Belgia, și chiar decizia noastră de o săptămână în urmă împotriva președintelui țării – așa ceva în Belgia nu există, pur și simplu zero. Dacă e să luăm Franța, noi avem programe mai bune de educație incluzivă în școli pentru copii cu dizabilități. În Franța pur și simplu nu există – zero. Părinții copiilor cu dizabilități migrează în Belgia ca să obțină cât de cât facilități. Așa că sunt mândru că sunt din Moldova. (B, 41-45 ani, urban, evreu, superioare, sector public)*
- *Mă mândresc cu faptul ca sunt din Moldova. Am avut tot timpul același sentiment. Am fost de multe ori în situații, când a trebuit să dovedesc ca în*

Moldova sunt oameni buni si deștepți, si ei merita sa fie tratați cu respect. Nu a fost simplu in unele situații, dar mă bucur ca am reușit de fiecare data. (F, 46-55 ani, urban, ucraineancă, superioare, autoangajată)

Alții, din contra spun că au un sentiment de umilință, rușine, inferioritate din considerentul că Moldova este considerată una din cele mai sărace țări, iar oamenii sunt nevoiți să plece peste hotare în căutarea locurilor de muncă. Moldovenii deseori lucrează peste hotare la locuri de muncă prost plătite și sunt asociate cu persoane de mâna a doua.

- *Din nefericire în urmă cu zece ani nu prea aveam cui să-i spun că sunt din Moldova. Deci nu prea călătoream. Momentan călătoresc relativ mult dar în majoritatea locurilor unde plec moldovenii sunt asociați cu persoane de mâna a doua care lucrează în sfera de deservire. În țări precum Italia, Spania, Franța, aveam senzația că mi-e rușine să spun că sunt din Republica Moldova. În Statele Unite, în țări unde impactul moldovenilor a fost mai mic sau mai bun, parcă mă simt mai sigur pe mine când spun că sunt din Republica Moldova. (B, 26-35 ani, urban, superioare, moldovean, sector privat)*
- *Careva sentimente deosebite nu am, nu suntem dintr-o țară ce are multe lucruri cu care s-ar mândri și ne-am mândri și noi. (B, 66-75 urban, superioare moldovean, sector public)*
- *Am un sentiment de inferioritate si acest sentiment diferă de cel de acum 10 ani (B, 26-35 rural, superioare, moldovean, sector public)*

Încrederea experților în persoane și instituții. Părerile oamenilor privind încrederea în oamenii din localitățile lor de baștină s-au împărțit. Astfel o mică parte din respondenți au menționat că în oameni în general trebuie să ai încredere, mai ales că mulți dintre ei lucrând peste hotare au demonstrat că sunt persoane bune la suflet, muncitoare și responsabile. Dacă nu ai încredere în oameni nu poți conta pe nimeni și nu poți dezvolta comunitatea, țara.

- *Eu consider că în oamenii din Republica Moldova poți avea încredere. Foarte mulți cetățeni de la noi din țară sunt plecați peste hotare. Acolo ei prestează sau realizează diferite activități. Odată ce lucrează acolo, odată ce oamenii cei de acolo au încredere în ei, și ei au arătat că noi moldovenii suntem un popor muncitor și cinstit, atunci noi, aici în țară cum să nu avem încredere? (F, 16-25 ani, rural, superioare nefinalizate (studentă), română/moldovenească, sectorul public (consilier local)*

Capitolul 5. Opiniile experților privind coeziunea socială la nivel de comunități

- *În oameni întotdeauna trebuie de avut încredere, deoarece toate suspiciunile și intrigile ne-au jucat festa pe parcursul anilor. Pentru a dezvolta țara, localitatea, întreprinderea sau alt ceva trebuie să ai încredere în oameni. Dacă această încredere nu este, atunci orice proiect este sortit eșecului... (B, 56-65 ani, rural, superioare, ucrainean, sectorul public).*

O altă parte din respondenți, puțin mai mare, au menționat că ei au doar încredere în membrii familiei lor și că în majoritatea oamenilor este foarte riscant să te încrezi, mai ales în condițiile când cei mai buni oameni au plecat la muncă peste hotare. După părerea lor, în ultimele decenii sistemul de valori tradiționale s-a ruinat, oamenii au devenit mai vulnerabili și nu poți avea încredere într-un popor care nu are siguranță în viitor.

- *Refuz să am încredere absolută în cineva, cu excepția familiei. Trebuie să investești foarte mult într-o relație că să ai încredere deplină. În timp observăm că tendința neîncrederii crește, iar asta se datorează condițiilor care sunt create. Încrederea în oameni trebuie să devină temelia dezvoltării întregii societăți, încrederea ajută. Autoritățile trebuie să orienteze societatea spre obiective comune, să ne ofere credibilitate și siguranță. (B, 16-25 ani, rural, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*
- *La capitolul de încredere în oameni în R. Moldova, lucrurile s-au schimbat cardinal din simplele considerente că cei mai conștienți oameni au emigrat masiv în străinătate după un trai mai bun, relațiile sociale s-au înrăutățit, drept consecință a divizării societății pe criterii politice, a sărăciei și propagandei puternice a F. Ruse...de aici și convingerea că majoritatea cetățenilor nu-s sinceri și credibili, iar numărul celor care îi poți acorda încredere sunt în mare diminuare. (B, 56-65 ani, urban, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*
- *Oamenii în Republica Moldova sunt vulnerabili, deoarece trăiesc în condiții nesigure, sistemul de valori tradiționale cu care poporul a supraviețuit mai multe secole se ruinează, iar valorile unei societăți moderne încă nu s-au înrădăcinat în conștiința civică a poporului. În afară de asta sunt noi provocări pentru care nimeni nu cunoaște soluțiile... Aceasta este realitatea zilei de astăzi. Nu poți avea încredere într-un popor, care nu este sigur pe sine. Singurele valori pe care ne putem bizui sunt cele ce se axează pe morală creștină și pe raportul individului cu divinitatea. Dar pentru dezvoltarea continuă a societății acestea nu sunt suficiente. (F, 66-75 urban, superioare, moldovenească, sectorul nonprofit)*

O altă parte din respondenți, mult mai mare, s-au dat cu părerea că oamenii sunt foarte diferiți. În unii poți avea încredere, iar în alții nu. De fiecare dată trebuie să fii precaut și să te asiguri de impactul acțiunilor tale. Pentru ca să ai încredere în oameni trebuie să-i cunoști mai bine.

- *Indiferent că sunt din Moldova sau nu, oamenii sunt peste tot oameni. Și ei sunt diferiți. La general, în nimeni să nu ai încredere este foarte rău, pentru tine în primul rând, pentru că este foarte greu să trăiești așa. Dar și să crezi 100%, după aceasta e foarte dureros, din păcate.. Cred că trebuie de găsit mijlocul de aur. (F, 30-35 ani, urban, rusă, superioare, non-guvernamental)*
- *Eu trebuie să cunosc oamenii. Iaca eu căutam să cumpăr grăunțe. Și am găsit în satul Tocuz. Dumneavoastră mă credeți că eu cu atâta frică am mers la Tocuz să cumpăr grăunțe? Dar dacă omul cela are interese? Eu nu mi-l fac pe oricine prieten. Eu chiar când o sămânță cumpăr, o plantă, stau și mă gândesc: dar oare o să-mi iasă planta asta, dar oare o să se prindă? În oamenii bătrâni am încredere. Nu mi-i frică. Chiar să cumpăr un animal de la el. E bătrân, chiar a ajuns la vârsta asta ca să te mintă? Dar oamenii până la 50 de ani toți îmi par dubioși. (F, 31-35 ani, rural, mold./română, superioare, sector public și privat)*
- *Ca și oriunde în lume, nu poți avea încredere în majoritatea oamenilor. Fiecare cu interesele sale, cu nevoile, necazurile sale, cu educația, cultura, intelectul său. În ultimele decenii foarte multe valori s-au devalorizat, în prim-plan situându-se banul, cariera, puterea reală și imaginară. Multe valori au fost detronate și în rezultatul migrării intensive și extensive, care a dus în primul rând la distrămarea, distrugerea familiilor, a sistemului educațional familie-școală-societate. Crește o generație fără suportul casei părintești, care nicidecum nu-și vede rostul aici, acum și pe viitor. (B, 66-75 urban, superioare, moldovean, sectorul public)*

Cu referință la diferite instituții guvernamentale și non guvernamentale, o bună parte din oameni s-au dat cu părerea că au foarte puțină încredere în instituțiile centrale ale puterii, cum ar fi Guvern, Parlament, Președinție, Justiție, Procuratură, Armată, o bună parte dintre ele fiind capturate politic, sau chiar conduse din exterior.

- *Deocamdată instituțiile statale sunt capturate de politic. Nu avem instituții independente, nu avem separarea puterilor în stat. Nu sunt o exprimare a voinței poporului, conform constituției. Timp de trei decenii poporul RM*

este dezinformat și manipulat. (B, 56-65 ani, urban, superioare, română/moldovenească, sectorul public)

- *Având în vedere că Republica Moldova parțial este condusă din exterior prin anumite organisme internaționale cu instrumente financiare și de alt ordin geopolitic, nu poate fi o încredere totală în instituțiile statului că acestea vor asigura în totalitate interesele cetățenilor RM și a statului Republica Moldova. Al doilea factor de neîncredere este cel intern - corupția, interesele personale, de grup și cele politice manifestate de unii reprezentanți ai instituțiilor statului. (F, 66-75 urban, superioare, moldoveancă, sectorul nonprofit)*
- *Eu nu am încredere în instituțiile statului. Nici chiar în Armata Națională, care mereu era în topul încrederii oamenilor, acum nu are credibilitatea de altă dată, fiindcă a fost supusă politicului mai mult decât se permite și asigurarea ei tehnică nu permite îndeplinirea misiunilor constituționale de apărare a țării, iar la conducere sunt puse persoane incompetente și fără verticalitate. (B, 46-55, rural, superioare, moldovean, sectorul privat)*

Mulți respondenți cred că persoanele care sunt la putere folosesc instituțiile centrale pentru a se îmbogăți, și de fapt oamenii fac diferențele.

- *Consider că majoritatea parlamentarilor în Republica Moldova își rezolvă interesele personale în Parlament și Președinție, la fel și în Primărie sau ministere. (F, 46-55 ani, urban, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*
- *Nu am încredere în instituțiile statului din Moldova, ce este de fapt determinat de nivelul redus de încredere în persoane care ocupa astăzi funcții de conducere. Este o imitare a funcționalității instituțiilor publice, în scopul protejării intereselor private și de grup. Un stat este o construcție creată de oameni, pentru a le asigura niște drepturi și reguli de conviețuire, și pentru asta noi toți, plătim un tribut. Și cei care vin să servească în instituțiile statului ar trebui să fie conștienți de responsabilitățile lor. Avem 101 deputați în Parlament și avem un cadru legal arhaic în multe domenii. Avem o mulțime de ministere și politici deficiente practic peste tot. Domină interesele de partide, dominate de cele private, și suntem în un cerc vicios continuu. Cred că avem nevoie de schimbări calitative în instituții statale, dacă vrem să ne păstrăm ca și stat. (F, 46-55 ani, urban, ucraineană, superioare, autoangajată)*

- *Eu nu am văzut încă niciun deputat onest, care să rămână omul acela pe care să-l văd zi de zi onest, coerent.. Deodată devenind deputați, au câte cinci case și nu știu ce acolo, date de la părinți. Tare multe din beneficiile acestea vin așa: a, ești deputat, deodată au apărut banii, pentru că tu ești în poziție de decizie și nu știu ce. Alți oameni se apropie de tine ca să le rezolvi problemele. (B, 36-40 ani, urban, mold./român, superioare, non-guvernamental)*

O parte foarte mică dintre respondenți s-au dat cu părerea că în instituțiile de stat centrale sunt oameni profesioniști și nu prea, responsabili și nu prea, onești și nu prea. Nu poți spune că totul este corupt și rău. Ar trebui să vină cât mai mulți oameni onești la conducere și în politică pentru a schimba situația.

- *Eu știu că în instituțiile de stat sunt oameni de bună credință, și oameni de rea credință. Totul depinde. Eu știu că oamenii cu care eu lucrez chiar sunt de bună credință. Îi văd zi de zi, și îi știu. Probabil că în fiecare instituție sunt oameni de treabă, la diferite nivele. Și eu chiar văd oameni de treabă, lucrând cu diferite ministere. Dar dacă e să vorbim de instituții la general, apoi nu pot să spun că am încredere. eu știu exact cum se lucrează acolo. (B, 41-45 ani, urban, evreu, superioare, sector public)*
- *Oamenii din aceste instituții sunt diferiți. Sunt unii care te ajută, îți spun ce și cum, pentru un simplu „mulțumesc”, dar am întâlnit, din păcate, și oameni care îți tot dau de înțeles că vor ceva de la tine, sau pur și simplu te trimit cât mai departe fără să te ajute. Slavă domnului nu sunt toți așa. (F, 30-35 ani, urban, rusă, superioare, non-guvernamental).*

Respondenții au menționat că cea mai mare încredere o au în autoritățile publice locale din considerentul că cunosc bine oamenii care sunt consilieri și primari și că au participat activ la alegerea acestora.

Cu referință la încrederea în Biserică, opiniile de asemenea s-au împărțit. Unii au spus că au cea mai mare încredere în Biserică, iar alții – că au puțină încredere din considerentul că și aici politicul s-a implicat și a jucat festa. Ei cred că Biserica ține de credință și atunci ar trebui să promoveze credința și nu liderii politici și idealurile politice.

- *Biserica – ce înseamnă să ai încredere în Biserică? Biserica este un lăcaș pentru comunicare cu Dumnezeu, efectuarea anumitor rituale bisericești. Este prea multă implicare a statului în Biserică și viceversa. (F, 46-55 ani, urban, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*

Capitolul 5. Opiniile experților privind coeziunea socială la nivel de comunități

- *M-am dezamăgit în această perioadă și în Biserică, în unitatea luptei împotriva fenomenului cu COVID, s-a observat că Biserica promova altceva, au fost contradicții, spuneau că biserica nu prezintă pericol. (F, 46-55 ani, rural, superioare, română/moldovenească, sector public).*

Respondenții au menționat că cunosc mai puțin activitățile diferitor ONG-uri, și că sunt ONG-uri diferite: unele, în special cele care creează servicii și ajută grupurile vulnerabile, sunt de mare ajutor pentru comunități și autoritățile locale; altele, care se axează doar pe instruire și adunări, mai curând, în viziunea lor, folosesc banii nu prea eficient. O parte din ONG-uri reprezintă interese ale diferitor țări străine și promovează valori străine. O altă parte sunt de folos societății prin implicarea în soluționarea diferitor probleme comunitare stringente.

- *În ONG eu văd o forță, acum vin și multe finanțări și rolul lor în societate este de a contribui la dezvoltarea localităților, dar mai important este că ei trebuie să participe în transparența procesului decizional, la luarea de decizii. Majoritatea acestor organizații își îndreaptă activitatea pentru binele societății, așa cum sunt centrele de ajutor femeilor victime ale violenței în familie, centrele de plasament pentru mame singure, centrele de plasament pentru copiii străzii, centrele pentru câni și pisici vagabonzi, ș.a. (F, 46-55 ani, urban, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*
- *Am un nivel mai mare de încredere în ONG-uri decât în instituțiile statului. Pentru că acești oameni au început activitatea în ONG-uri în primul rând din cauză că au avut o motivație, un imbold din interior. Acolo sunt oameni într-adevăr profesioniști, pentru că ei sunt foarte bine plătiți, comparativ cu cei din instituțiile statului, care nu au nici o motivație. Dar dacă acolo finanțările s-ar reduce, eu cred că și acolo nu am vedea foarte mare activitate. Dar mulțumim faptului că ei sunt susținuți de anumite organizații internaționale și își fac treaba foarte bine, ei sunt foarte buni, ei sunt cât de cât obiectivi, chiar dacă câteodată îi observ că fac praf acolo unde nu este nevoie, pentru că așa e firea lor, să caute noduri chiar și acolo unde nu sunt. (F, 26-35 ani, rural, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*
- *...În realitate nu cred aproape deloc. Eu cred în câțiva oameni. În rest... e bull-shit. Societatea civilă dispare atunci când dispare finanțarea. Iată atunci, ceea ce rămâne când granturile se termină este societate civilă și eu cred că în RM aceștia sunt oameni numărați. Eu lucrez mult cu societatea civilă și știu toate dedesubturile. Majoritatea fac business pe ONG-uri. (B, 41-45 ani, urban, evreu, superioare, sector public)*

- *În ultimul timp tot mai puțină încredere am în organizațiile neguvernamentale. De ce? Pentru că văd că multe proiecte, multe granturi, mulți bani vin din fonduri europene, sau fonduri americane, dar în fond lucrurile nu s-au schimbat în societatea noastră în ultimii 10 ani, Da, sunt niște activități, niște training-uri, niște buletine informative, niște ghiduri. Multe activități sunt prea banale, și nu abordează subiectul concret, și nu au un feed-back schimbător. Da, am ascultat trainerul, am băut cafea, am primit diplomă, dar ne-am întors acasă și ne comportăm mai departe violent față de membrii familiei, față de natură, față de subalterni, reprezentanții organelor de stat și așa mai departe. E nevoie de altă abordare. (B, 36-45 ani, rural, superioare, română/moldovenească, sectorul non-guvernamental)*

Participarea civică a cetățenilor. Respondenții s-au dat cu părerea că o parte din cetățeni se implică activ și constant în acțiuni de voluntariat, vin cu inițiative, fac strângeri de fonduri pentru grupurile marginalizate ale populației.

- *Sunt destui de mulți oameni în Chișinău [care practică acțiuni de voluntariat]. Eu am câteva cunoștințe care începând să facă diverse acte de caritate, cu timpul au înființat asociații de caritate. Mulți administrează grupuri de caritate pe rețelele de socializare: strângere de fonduri, ajutor de haine și hrană pentru nevoiași. Am cunoștințe care adună ajutoare pentru un internat psiho-neurologic. O fostă colegă de clasă a fondat o asociație care se ocupă cu strângerea de fonduri pentru copiii cu boli oncologice, pentru că, din păcate, ea singură a trecut printr-o asemenea experiență. Am prieteni care se ocupă cu Inițiativa pozitivă, o asociație care ajută persoanele bolnave de HIV-Sida. Sunt oameni destul de mulți, sau poate acesta e cercul meu de cunoștințe și așa mi se pare... nu știu. (F, 30-35 ani, urban, rusă, superioare, non-guvernamental)*

Unii respondenți au venit cu istorii personale despre acțiunile de voluntariat întreprinse.

- *Eu sunt [implicată în acțiuni de voluntariat]. Opt ani în urmă, când am început activitatea de învățător, școala noastră încă nu se implica în acțiuni de voluntariat, dar când veneau sărbătorile de iarnă eu implicam copiii și mă străduiam să ajutăm copiii vulnerabili. Le spuneam: Am vorbit cu doamna directoare de la Concordia și copiii de acolo nu au căni, putem noi să-i ajutăm? D-ap' cum, doamna Aliona, noi putem și rechizite să le cumpărăm. Am haine bune, pot să le ajut. Și ne duceam la Concordia cu cadouri. Și pentru casa de bătrâni la fel am făcut colete: hrișcă, orez și altele. De atunci am*

văzut mai mulți săteni să se implice, să ajute cu mâncare, cu haine. Peste drum de noi este un om fără familie și lăsat în voia sorții. Are frați și surori care trăiesc bine dar nu țin nici o legătură cu el. Are o pensie de 350 de lei și îi mai dă statul 100 de lei ajutor. Ajunge în așa situație că el nu are ce mânca. E atât de dureros... Noi avem grijă, îi dăm mâncare permanent. (F, 31-35 ani, rural, mold./română, superioare, sector public și privat)

Totuși, în linii mari, respondenții s-au dat cu părerea că, în comparație cu alte țări, voluntariatul în Moldova este abia la începuturi. De multe ori participarea cetățenilor nu vine din interior, ci mai curând este motivată de îndemnul autorităților locale de a participa la curățenie sau la înverzire cu anumite ocazii sau de exemplul vecinilor și prietenilor.

- *Din păcate, în comparație cu alte state, chiar și din Europa, și în România, în Moldova nu prea există practica asta a voluntariatului. Acum în ultimii ani s-a animat așa. Datorită unor ONG-uri sau inițiative sociale venite mai mult din partea tinerei generații. Ce îi motivează pe cei care se implică în voluntariat să fie activi? Îi motivează anume interesul ăsta de a face bine, de a-i face pe alții fericiți. De a se implica, de a aparține unui grup care se ocupă cu ceva nobil, de a-și petrece timpul liber într-un mod frumos și special, nu rușinos sau nu știu cum. (B, 26-35 ani, urban, superioare, română/moldovenească, sectorul non-guvernamental)*
- *Acțiunile de voluntariat ale consătenilor sunt propriu zis activitățile de salubritate tradiționale înainte de marile sărbători religioase, Paștele și Hramul satului. Eu personal am fost și sunt implicat în acțiuni de binefacere (am ajutat la săparea și amenajarea fântânilor, am contribuit la înălțarea a trei răstigniri), precum și am participat la lichidarea gunoiștilor spontane, administrez o pagină ecologică pe Internet, consacrată localității. (B, 56-65 ani, rural, superioare, română/moldovenească, sector privat).*
- *Mișcările de voluntariat nu sunt suficient de populare în Chișinău și în cartierul nostru. O perioadă părinții din ograda blocului se adunau în primăvară ca să aranjeze platoul de joacă pentru copii. De când cu ajutorul ÎMGFL a fost montat complexul de joacă pentru copii donat de Fundația Edelweiss, acest grup nu mai face activități de voluntariat nici măcar pentru a curăți teritoriul platoului. (F, 66-75 urban, superioare, moldovenească, sectorul nonprofit)*
- *În acțiuni de voluntariat sătenii la mod practic nu se implică. Sunt foarte puține persoane, care răspund la solicitările de implicare în diverse acțiuni*

și activități fără remunerare, chiar dacă sunt în beneficiul comunității. În majoritatea cazurilor aceștia sunt elevii liceului și alte câteva persoane din localitate. Totodată, încă mai persistă acordarea ajutorului reciproc între rude, cumetri, uneori vecinii. (B, 46-55, rural, superioare, moldovean, sectorul privat)

- *Da, de vreo 6 ani sunt implicată în voluntariat, sunt campanii sociale mai multe, dar foarte greu se implică membrii comunității în activități de voluntariat, practic, lucrăm să îi convingem, că noi suntem cei care trebuie să facem schimbarea, prin acțiune, prin gândire, dar la momentul respectiv, membrii comunității greu se implică (F, 46-55 ani, rural, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*

Unii respondenți s-au dat cu părerea că acțiunile de voluntariat se fac deseori pentru promovarea imaginii anumitor instituții sau persoane, inclusiv în mass media.

- *Sunt încercări de voluntariat. Mai mult pare de paradă. Dacă după unii voluntari, precum și politicieni, nu ar alergera presa pe la activitățile lor, ei a doua zi, nu vor mai apărea la asemenea acțiuni de caritate etc Se creează impresia că voluntariatul este mai mult un mijloc de a apărea în mass-media, la TV-uri. Majoritatea fac caritate doar pentru publicitate. Voluntariatul sincer este atunci când nu știe mâna stingă câți bani donează cea din dreapta. (B, 56-65 ani, urban, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*

O parte din respondenți s-au dat cu părerea că gradul de participare al oamenilor în acțiuni de voluntariat este redus din considerentul că populația din Moldova are un nivel de trai redus.

- *După părerea mea nivelul de implicare crește atunci când nivelul de bunăstare satisface fiecare cetățean. În momentul când omul are de toate el începe să gândească să doneze pentru niște scopuri nobile sau să se implice activ în ceva. În donații, personal, nu cred că s-au atestat careva implicări ale mele. La salubritate nu particip, dar când merg prin parc și văd că cineva a aruncat pe jos, nu mi-i greu să merg și să ridic din urma acelei persoane și să arunc la coșul de gunoi. Mă strădui să am o abordare civică destul de corectă. În campaniile de informare consider că sunt destul de implicat. Mă strădui cu tot dinadinsul să duc discuții bune cu persoanele zombate, văzând că ele sunt în impas. (B, 26-35 ani, urban, superioare, moldovean, sector privat).*

Capitolul 5. Opiniile experților privind coeziunea socială la nivel de comunități

Fiind întrebați ce motivează oamenii să facă voluntariat, majoritatea au răspuns că sentimentul dezinteresat de a face bine, echipa, dorința de a schimba spre bine lucrurile în comunitate, dragostea față de plaiul natal și evident dorința de a fi un model pentru copiii lor.

- *Sentimentul de a face un bine dezinteresat, sentimentul de echipă. În ansamblu, însă, la noi nu este dezvoltat voluntariatul (deși există o lege amorfă în această privință), pentru că acest fenomen trebuie cultivat, implementat, educat începând cu cei șapte ani de acasă, apoi pe toate treptele vieții. Dacă vrei, și voluntariatul trebuie stimulat. De exemplu, în SUA, în școli se ține cont de numărul de ore, dedicate voluntariatului de către elevi, participării la Corpul Păcii (care vin în fiecare an și la noi) au anumite privilegii în înmatricularea la colegii etc. la început, e o stimulare, mai apoi aceasta devine o necesitate. În alte țări e la mare căutare experiența pensionarilor, care sunt întruniți în tot soiul de cercuri, cluburi, sfaturi, care nu sunt bazate doar pe dezbateri, consumarea utilă a timpului, dar și pentru organizarea și desfășurarea unor activități pentru binele comunității, dar și pentru transmiterea experienței pentru cei tineri. (B, 66-75 urban, superioare, moldovean, sectorul public)*
- *Dorința de a schimba comunitatea, de a asigura un mediu de trai mai bun, protector pentru ei și copiii lor. Și cel mai important, de a fi un exemplu pentru copiii lor, care îi susțin și sunt entuziasmați de acțiunile de voluntariat. Până la urmă, copilul trebuie învățat să facă bine altor oameni doar pentru a primi în schimb un sincer „mulțumesc”. (F, 46-55 rural, superioare, ucraineană, sectorul public)*
- *Pe oameni îi motivează cred că dragostea față de localitatea natală. Aici s-a înfiripat o tradiție, de a da lucrurile pe care nu le mai folosești unor oameni care au nevoie de acestea. De asemenea, o dată pe an, întreaga școală se mobilizează și face curățenie în diferite sectoare ale localității. Sunt ocazii când elevii participă la sădirea pomilor. (F, 36-45 rural, superioare, moldoveancă, sector privat)*

Fiind întrebați dacă și-ar dori să facă parte vreodată dintr-un partid sau ONG și ce i-ar motiva, o mică parte din respondenți au menționat că ei deja sunt membri de partid și că au fost motivați de necesitatea de a se implica în producerea schimbării. Unii au menționat că implicarea în partid le-a adus posibilitatea de a face mai multe relații, de a accesa mai multă informație, de a obține mai multă experiență de viață.

- *Motivul meu de a fi membru de partid a fost că am dorit o schimbare, și am văzut că la momentul acela schimbarea pot să o fac și vreau să mă alătur, să ajut. În organizații politice noi vorbim de oameni, iată, în organizația mea, pe care o reprezint, sunt foarte mulți voluntari, și sunt seniori, pensionari de 70, 80 de ani. Și ei fac voluntar. Sunt foarte bravi. Ei nu primesc bani și niciodată nu au primit, și nici o să primească (zâmbește). Dar entuziasmul lor, și cum ei o fac. Ei sunt foarte... Asta tot e un voluntariat de fapt. În a convinge pe cineva că asta este binele. Pe mine mă înconjoară de fapt multă lume voluntară, dacă să fiu sinceră. Care după serviciu fac activități. Pentru că vor schimbarea. (F, 26-35 ani, rural, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*
- *Deja am spus că fac parte dintr-un partid. Din considerentul că orice nouă relație, orice nou contact, orice nouă organizare îți aduce ceva ție însuși prin creșterea numărului de volum, de informații, de contacte, de experiențe pe care le capeți, de valori, de acțiuni pe care le faci. Adică noi trăim în fiecare zi în ritmul cotidian. Cotidianul asta el decurge cum decurge. Dar în momentul când începi să faci și altceva, asta neapărat îți aduce o anumită creștere. Chiar dacă pe moment ți se pare că contribui prea mult, poate ai văduvești familia de atenție, dar la urmă sau la o anumită etapă ajungi la concluzia că dacă nu eram membru al acestei organizații poate nu aș fi știut asta, nu aș fi mers acolo, nu aș fi cunoscut persoana X ș.a.m.d. (F, 36-45 ani, rural, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*

Cele mai multe persoane au indicat că nu fac parte din nici un partid și nici nu și-ar dori să facă parte deoarece nu au încredere în nici un partid și că implicarea în politică înseamnă lipsă de verticalitate, onestitate, pățarea onoarei și demnității proprii.

- *Nu am fost de acord să fiu membru de partid și nu voi fi, cred că, în viitor. Nu sunt convinsă că oamenii în partid lucrează mai bine ca oamenii care nu sunt în partid. Nu este nici un partid în care să am măcar 40% încredere. (F, 41-45 ani, urban, mold./român, superioare, sector public)*
- *Regulile de joc în formațiunile politice sunt netransparente. Nu cred că aș accepta vreo ofertă politică. (B, 56-65 ani, urban, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*
- *Partid politic – Nu. Am avut aceasta experiență care m-a dezamăgit. După cu am și mai spus, nu exista nici un partid vertical și fără interese personale. (B, 26-35 ani, urban, superioare, moldovean, ONG)*

Capitolul 5. Opiniile experților privind coeziunea socială la nivel de comunități

- *Nu cred că vreodată mi-aș dori să devin membru de partid. Cunosc persoane care, din momentul în care au devenit membru al unui partid și-au pierdut toată omenia. Este adevărat că dacă vrei să cunoști omul, dă-i o funcție, sau fă-l membru de partid. (F, 16-25 ani, rural, superioare, română/moldovenească, sectorul non-guvernamental)*

Cu referință la ONG-uri, majoritatea oamenilor și-au exprimat dorința de a se implica, a participa pe viitor, deoarece și-ar dori să fie mai mult implicați în acțiuni de binefacere, solidarizare, participare comunitară. O condiție de implicare ar fi transparența activităților ONG-ului și faptul ca să se țină cont de opinia membrilor ONG-ului.

- *Aș accepta [să fac parte dintr-o ONG]. De ce nu? (...) Important este să fie în puterile mele, să fac față la toate cerințele. (F, 51-55 ani, rural, mold./român., superioare, sector public)*
- *Aș participa dacă sunt sigur că de opinia mea se va ține cont. Ce rost are să vorbești în pustie? Un ONG perfect este cel care ține cont de orice opinie. Când activitatea e transparentă și nici o idee prețioasă nu se pierde. Când nu există birocrație, autoritarism. Când ședințele sunt protocolate. Când există o arhivă a activității lui. Când în istorie rămâne o urmă verificabilă... (B, 56-65 ani, urban, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*
- *Într-o organizație non-guvernamentală, a-ș accepta pentru a avea mai multe legături cu diverse organizații, pentru a aduce investiții în localitate. (B, 46-55 ani, rural, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*
- *Organizație non-guvernamentală – posibil, dacă ar avea un scop în care eu cred și care poate genera rezultate pasabile și în scurt timp, nu peste zeci de ani. (B, 26-35 ani, urban, superioare, moldovean, ONG)*

Percepțiile experților privind discriminarea în localitățile lor. Respondenții s-au dat cu părerea că discriminarea ca fenomen există în localitățile lor. Conform opiniei lor, circa 30% din persoane se confruntă cu o anumită formă de discriminare. Oamenii sunt discriminați pe motive politice, religioase, de gen, de vârstă, de etnie dar cel mai mult pe motiv de sărăcie. Unele persoane pot fi discriminate pe mai multe criterii odată, dublă sau chiar triplă discriminare.

- *Da, sunt. După percepția mea cred că vreo 30 procente din populație trăiește cu sentimentul ăsta, că este discriminat, pe diferite criterii. Care pe criterii religioase, care pe criterii de etnie... Am avut câteva situații în care m-am mirat de faptul că există persoane vorbitoare de limbă rusă care se*

simt discriminate. Deși eu personal consider că ei beneficiază de toleranță. De la câteva persoane am auzit lucrul ăsta. Discriminarea de gen ar fi una. Există discriminare a femeilor în anumite genuri de activitate, funcții ocupate. Am simțit cumva asta personal? Mai în glumă, mai în serios, am simțit pe alocuri. (F, 26-35 ani, urban, superioare, română/moldovenească, sectorul non-guvernamental).

În viziunea respondenților, persoanele cu dizabilități sunt cel mai frecvent discriminate în locuri publice, la școală, la locul de muncă, la spital. Discriminarea se face în baza lipsei condițiilor necesare pentru a accesa serviciile sau locul de muncă de rând cu celelalte persoane. Totodată persoanele cu dizabilități sunt supuse diferitor stereotipizări, în conformitate cu care ele sunt considerate bolnave, inapte de a munci, inapte de a învăța etc.

- *La momentul respectiv cred că cel mai mult sunt discriminate persoanele cu dizabilități care necesită o îmbunătățire a condițiilor speciale (balustrade, piste, rampe, lifturi, transport etc) pentru integrarea totală în societate și realizarea potențialului uman propriu. (B, 46-55 ani, urban, doctorale, română/moldovenească, sectorul public)*
- *Persoanele cu dizabilități care foarte rar pot intra în transportul public sau într-o încăpere. Aceasta este, de asemenea, un fel de discriminare. Sau, așa cum se întâmplă acum cu indemnizațiile, o persoană nu a putut să își prelungească buletinul, deși știa că se vor reînnoi automat fără o anumită comisie, cu toate acestea au luat și jumătate din indemnizație au redus. Acești oameni și așa nu pot face nimic cu acești 1000 de lei. Ce poți face în acest moment? Nimic. Și ei au primit doar jumătate. (F, 36-45 ani, urban, superioare, română/moldovenească, sectorul privat).*

Conform opiniei unor respondenți, în Republica Moldova persoanele sărace de asemenea sunt supuse mult discriminării. În contextul lipsei banilor și a nivelului de corupție înalt, acestea sunt discriminate la policlinică, la școală, la primărie, la secția de poliție. Copiii din familii foarte sărace sunt hărțuiți la școală de colegii lor pentru faptul că nu au telefoane moderne, îmbrăcăminte modernă etc. În condițiile pandemiei, anume acești copii sunt excluși cel mai mult din procesul de educație deoarece nu au computere sau telefoane și nu se pot conecta online la lecții.

- *Eu simt copiii ăștia, care se simt discriminați. E vorba din punct de vedere material. Că-i mai sărac decât alții și ceilalți care au puțin mai mult și cred*

că li se permite orice. Dar e vorba de educație, orice om, oricât de sărac ar fi și oricât de în afara societății, el poate să se impună prin viziunea sa asupra societății, asupra sărăciei. Depinde numai de educație. De aceea eu mă strădui să le dezvolt elevilor mei un simț al propriului eu.. (F, 41-45 ani, urban, mold./român, superioare, sector public)

- *Sunt discriminați pensionarii și invalizii din cauza pensiilor mici, a sărăciei care nu le permite un mod de viață decent, procurarea medicamentelor etc.. E grav atunci, când copiii din familiile vulnerabile și sărace abandonează localitățile rurale și vin în capitală, pentru a practica cerșitul, furtul, înnoptând prin subsoluri, clădiri părăsite. Astfel, crește și rata infracțiunilor, viitorul acestor copii este sumbru. (F, 66-75 ani, urban, superioare, română/moldovenească, pensionar)*
- *La nivel economic sau în funcție de starea socio-economică financiară, cred că totuși sunt familii care se simt discriminate, iată mai ales în perioada respectivă, când se face instruirea de la distanță, foarte multe familii au fost puse în fața lipsei conexiunii, lipsei dispozitivelor și iată aici sunt chiar familii discriminate. (F, 46-55 ani, rural, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*

Unii respondenți s-au dat cu părerea că în localitățile lor există discriminare și pe bază de etnie. Astfel, în viziunea lor sunt discriminate persoanele de etnie rusă, din considerentul că nu au acces la diferite documente oficiale în limba lor, și sunt discriminați romii deoarece sunt săraci, nu se pot încadra în câmpul muncii, nu au acces la medicină și la educație.

- *Da, avem oameni discriminați din punct de vedere al naționalității. Eu însumi am avut astfel de situații, când adresam o întrebare în rusă, nu ceream să mi se răspundă în rusă, și primeam răspunsuri absolut obraznice și discriminatorii din partea funcționarilor, cu indicația foarte clară: data viitoare, faceți tot efortul să scrieți în română. Și pe mine asta, sincer, mă afecta. Pentru că eu eram de acord să mi se răspundă în română, dar de ce să ofensezi omul. Și cu acești funcționari am ajuns în proces de judecată. Și, deocamdată, în favoarea mea. Mie îmi pare că trebuie respectată limba în care vorbești, orientarea sexuală, apartenența la un grup etnic sau la o confesiune religioasă. Asta e absolut corect. Nu poți împărți oamenii după aceste categorii. (F, 30-35 ani, urban, rusă, superioare, non-guvernamental)*
- *Eu văd atitudinea față de țigani e rea. Eu am adus o fată la policlinică, ea*

avea ceva cu urechea. Abia când am mers eu și am spus că e ruda mea, atunci au înscris-o și au acceptat-o. Dar fără asta, ea nici să se apropie nu voia. Pe de altă parte, ȝiganii sunt discriminați nu din cauza culorii lor, nu pentru că au piele întunecată, ci pentru comportamentul lor. Noi putem să le spunem tuturor să aibă o atitudine față de ei ca față de oameni. Bine, se va spune, dar să se comporte și ei ca niște oameni. Atât timp cât ȝiganii vor avea modul lor de trai pe care îl au, eu nu cred că doar prin apeluri noi vom putea schimba atitudinile. (B, 51-55 ani, urban, rus, superioare, sector public și privat).

O parte din respondenți au menționat că deseori persoanele sunt discriminate în baza religiei lor.

- *Mi s-a spus recent că o bucătăreasă de categorie internațională de vreo 40 ani a fost concediată de la lucru, doar pentru faptul că ar fi fost de altă confesiune decât cea a șefului. Aici e de dorit ca fiecare să fie conștient de competențele profesionale și morale. Fiecare meserie necesită unele deprinderi și calități morale sau profesionale. (B, 56-65 ani, urban, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*

Respondenții, de asemenea au menționat că în localitățile lor persoanele uneori sunt discriminate după gen și după vârstă. Astfel, femeile sunt percepute mai curând ca persoane casnice obligate să facă tot lucrul pe lângă casă și să asculte de bărbat. Este în contextul în care majoritatea femeilor sunt încadrate în câmpul muncii și contribuie la bunăstarea familiei lor. Ele practic sunt nevoite să lucreze mult mai mult decât bărbații. Totodată multe profesii sunt considerate bărbătești și, deși sunt bine plătite femeile au un acces limitat la acestea. De asemenea femeile foarte greu avansează la pozițiile cele mai înalte, care mai frecvent sunt ocupate de către bărbați.

- *Păi, în societatea noastră, aș zice eu că sunt nedreptățite și înjosite femeile. Se respectă în localitatea noastră încă acele stereotipuri că doar femeia trebuie să facă mâncare, că doar femeia trebuie să ocupe de educația copiilor și... Sau dacă nu, femeia trebuie să tacă înaintea bărbatului și bărbatul are voie să îi spună orișice îi place lui. Am văzut așa situații. (F, 56-65 ani, rural, superioare, română/moldovenească, sectorul public)*

Unii respondenți au indicat că în societatea moldovenească sunt foarte discriminate și persoanele în vârstă, în special în domeniul sănătății, educației, angajării în câmpul muncii. Astfel, dacă o persoană în vârstă se adresează

Capitolul 5. Opiniile experților privind coeziunea socială la nivel de comunități

la policlinică, nu prea este ascultată, sau uneori chiar i se refuză ajutorul medical. În domeniul muncii deseori persoanele în vârstă, deși sunt calificate și lucrează uneori ziua de opt ore, sunt plătite mai puțin decât cele tinere. Multe persoane în vârstă deși doresc și pot să lucreze sunt concediate în primul rând.

- *Cred că există. Discriminarea pe vârstă, foarte mult. Se simte mai tare în sfera medicinei, dacă ești bătrân deja, ei pot nici să nu-ți mai acorde ajutor. Chiar și în ceea ce privește magazinele, totul este orientat spre tineri, și îmbrăcămintea. Se simte de parcă lumea de vârstă pensionară ar fi un material folosit. Am fost în Germania, prima și cea mai mare impresie care mi-a rămas, pe lângă multe altele, a fost cât de bine arată, cât de bine se simt oamenii în vârstă acolo, am rămas fără cuvinte. Ei se bucură de viață. O bătrânică de 90 de ani la volanul unei mașini cu remorcă. Eu am văzut cum două perechi dansau, aveau peste 80 de ani, stăteam cu gura deschisă, și cum stau la mese în companii de prieteni, cântă cântece. La noi însă oamenii în vârstă stau izolați. Nimănui nu-i trebuiesc. Decât poate copiilor proprii. Societatea nu are nevoie de ei. (F, 56-65 ani, urban, superioare, rusă/ucraineană, auto-angajat)*

CAPITOLUL 6. COEZIUNEA SOCIALĂ A POPULAȚIEI DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN PERIOADA PANDEMIEI COVID-19

Percepțiile populației privind impactul COVID-19 și coeziunea socială din Moldova. Cercetarea efectuată de către Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice la finele lunii aprilie 2020 evidențiază faptul că circa 47% din respondenți consideră pandemia COVID-19 drept cea mai mare provocare pentru țară și pentru familia sa în ultimii 15 ani. Pandemia și situația de urgență au afectat în mare măsură populația din Republica Moldova, influențând atât schimbări de atitudini și comportamente, cât și calitatea vieții multora dintre familii. Astfel, în rezultatul măsurilor restrictive adoptate de către autorități, o bună parte din populație s-a autoizolat în locuințele lor, și au urmat măsurile de protecție indicate, cum ar fi ieșirea din casă doar în situații de urgență, păstrarea distanței sociale, evitarea vizitelor și a întrunirilor etc. În conformitate cu datele cercetării indicate mai sus, 94% din cei chestionați au menționat că păstrează distanța socială când ies din casă, 88% nu ies din casă dacă nu au urgențe, 87% au anulat toate călătoriile, 86% evită întâlnirile cu oamenii care au venit din alte țări, 84% nu folosesc transportul public dacă ies din casă, 77% - evită orice vizite, întâlniri cu rudele, iar 72% poartă mănuși și mască dacă ies din casă (vezi *Fig. 110*).

Starea de pandemie a condus și la schimbarea comportamentelor de consumatori ale populației; o bună parte dintre respondenți au menționat că au făcut rezerve de produse alimentare (40%), medicamente (35%), dezinfectante (60%) (vezi *Fig. 110*). Aceste rezerve au avut un efect negativ în special asupra bugetului de consum al unor grupuri de populație cu venituri mici: mulți dintre ei au procurat produsele de mai sus din contul reducerii altor cheltuieli planificate anterior.

Analiza comportamentelor populației din săptămâna precedentă cercetării denotă că deși mai bine de 2/3 din populație au menționat că au urmat regimul de izolare cu strictețe și nu au folosit deloc transportul public, nu au ieșit la munci agricole, nu au ieșit la plimbări de unul singur, au lucrat de acasă online sau au fost în concedii, totuși 81% din respondenți au fost cel

Capitolul 6. Coeziunea socială a populației din RM în perioada pandemiei COVID-19

puțin de 1-3 ori la magazin sau farmacie după produsele și medicamentele necesare (vezi Fig. 111).

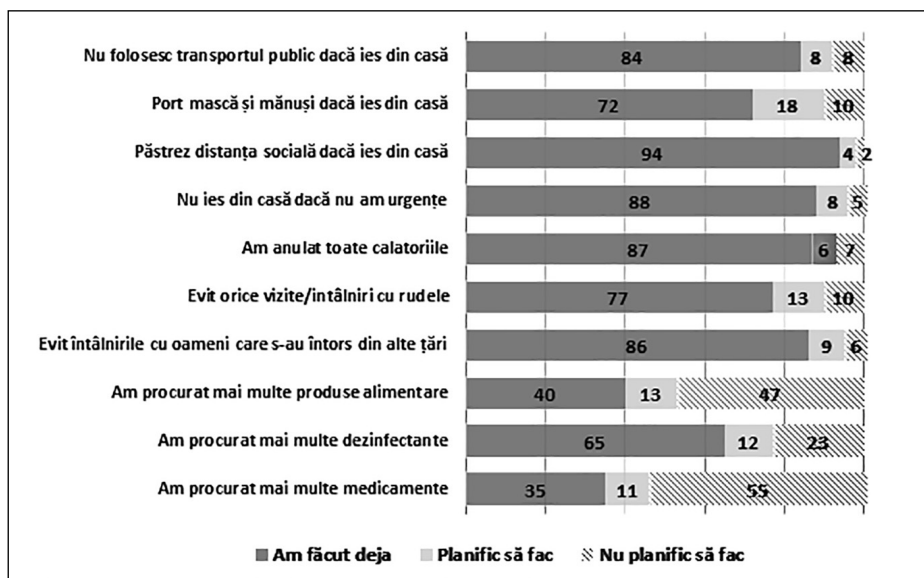

Fig. 110. Comportamentul populației pe timp de pandemie, %

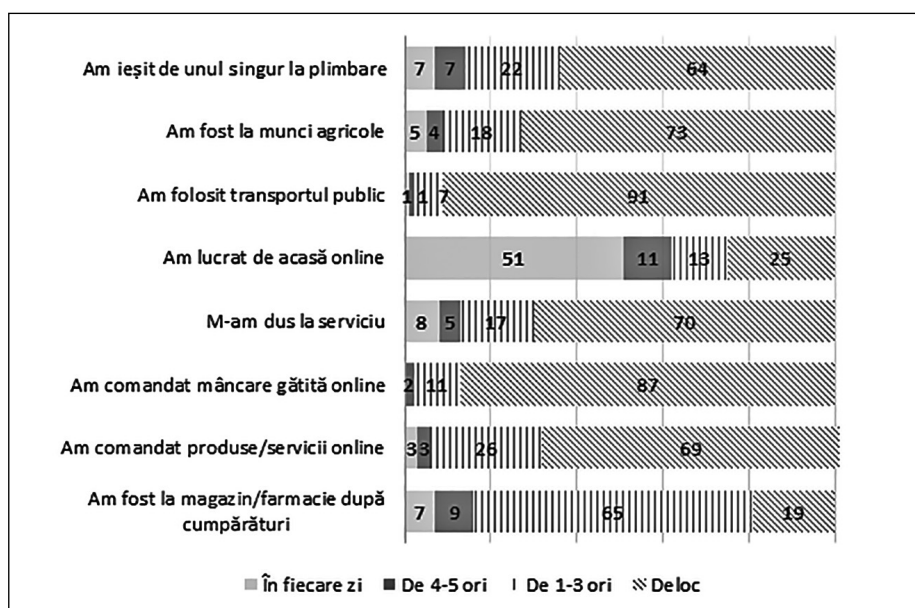

Fig. 111. Comportamentul populației în ultima săptămână în condiții de stare de urgență, %

Condițiile de criză pandemică și necesitatea de izolare au condus de asemenea la schimbarea unor activități. Astfel, în săptămâna precedentă cercetării, 85% din cei chestionați au menționat că au lucrat de acasă online, 32% au comandat produse, servicii online, iar 13% au comandat mâncare gătită online.

Majoritatea populației chestionate s-au dat cu părerea că pandemia are sau va avea efecte foarte negative asupra nivelului lor de trai în condițiile în care o bună parte din respondenți și-au luat șomaj tehnic, lucrează în regim redus de muncă sau chiar și-au pierdut locurile de muncă. Astfel, conform cercetării, respondenții se confruntă cu foarte multe frici ce țin de veniturile lor, sănătate, locul de muncă, educația copiilor etc. Peste 80% din cei chestionați au menționat că le este foarte frică de faptul că pandemia va conduce la o recesiune economică, la pierderea locurilor de muncă și că sistemul medical nu va face față tuturor necesităților de sănătate; peste 60% din cei chestionați au indicat că le este frică de închiderea companiilor mici, a școlilor și grădinițelor; mai bine de jumătate din respondenți se tem de distanțarea socială, accesul restricționat la magazine. Peste 40% din cei chestionați au menționat că le este frică foarte mult de reducerea remitențelor, în condițiile în care acestea constituiau o bună parte din veniturile lor (vezi Fig. 112).

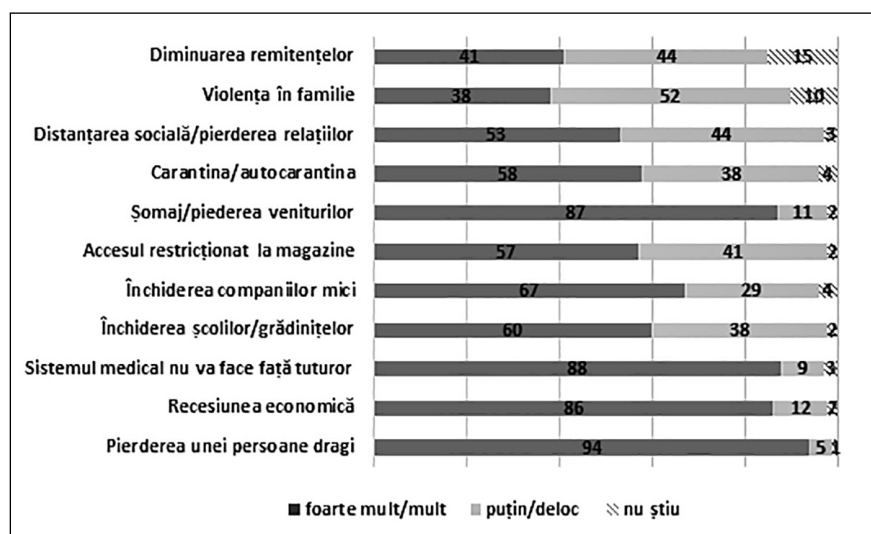

Fig. 112. Fricile cu care se confruntă populația din Republica Moldova, %

Capitolul 6. Coeziunea socială a populației din RM în perioada pandemiei COVID-19

În funcție de mediul de reședință, ponderea persoanelor care se tem de diminuarea remitențelor este mai mare în mediul rural (49%), iar a celor care se tem de șomaj și recesiune economică este mai mare în orașele mici (respectiv 92% și 91%). Referitor la impactul imediat al pandemiei, 1/3 din respondenți au frică că își vor pierde locurile de muncă în următoarele 4 săptămâni. Ponderea persoanelor care se tem că vor pierde locurile de muncă în următoarele săptămâni este mai mare în orașele mici (45%), unde și așa sunt locuri de muncă foarte limitate.

Mai bine de 60% din cei chestionați au menționat că le este frică că nu vor face față obligațiilor financiare în viitorul apropiat, cum ar fi plata creditelor, serviciilor comunale. Ponderea persoanelor care se tem foarte mult de faptul că nu vor face față obligațiilor financiare este mai mare în orașele mici (71%) și în mediul tinerilor de 18-29 de ani (71%).

Cercetarea efectuată de IMAS în perioada 13-17 aprilie 2020, de asemenea confirmă faptul că criza pandemică și starea de urgență ar putea avea un impact foarte negativ asupra veniturilor familiilor, conducând la sărăcirea multora dintre ele. Astfel, 61% din respondenți au menționat că pandemia i-a afectat mult/foarte mult din punct de vedere economic, 36% - că pandemia i-a afectat puțin/foarte puțin și 3% - nu au dat un răspuns. La întrebarea cum se vor descurca cu cheltuielile pentru serviciile comunale și pentru mâncare în condițiile în care situația de urgență va fi prelungită, în jur de 40% din cei chestionați au menționat că se vor descurca foarte greu și că veniturile nu le vor ajunge nici pentru strictul necesar, alte 40% au menționat că se vor descurca cumva cu cheltuielile de la o lună la alta, și doar 13-16% au menționat că au anumite economii și vor putea face față cheltuielilor.

Agravarea situației financiare a familiilor este menționată și de către Expert Grup în documentul de politici "COVID-19: Cum salvăm economia națională și pregătim terenul pentru o relansare post-criză". Astfel autorii menționează că în ultima perioadă de timp tot mai multe gospodării au credite la bănci și dețin economii foarte puține. În consecință, pentru cei mai mulți angajați pierderea bruscă a locului de muncă ar agrava stabilitatea financiară personală și familială. La aceștia se mai adaugă și persoanele angajate informal sau zilierii cu venituri sezoniere care nu au nici un fel de protecție în față oricărui șoc economic. De asemenea, emigranții întorși de peste hotare pot prezenta o situație de două ori mai gravă. Pe de o parte imposibilitatea

reîntoarcerii imediate la locurile de muncă, iar pe de altă parte lipsa veniturilor pentru ei și familiile a căror venituri se bazau pe remitențe. Astfel, o criză economică de durată se poate transforma într-o criză socială cu urmări mult mai grave.

Cercetarea sociologică efectuată de Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice denotă că marea majoritate a populației (97%) se consideră informată mult/foarte mult despre COVID-19, și doar 3% - au indicat că sunt puțin informați. Sursele de informare cele mai frecvent sau frecvent utilizate de către respondenți pentru a afla mai multe despre COVID-19 sunt media socială (88%), discuțiile cu membrii familiei (85%), televiziunea (78%), motoarele de căutare (63%). 53% din respondenți s-au informat frecvent/mai frecvent din discuțiile cu vecinii/colegii, iar 37% - din discuțiile cu medicii. Ziarele și radioul au fost utilizate mai puțin frecvent pentru informare de către grupurile de populație (vezi Fig. 113).

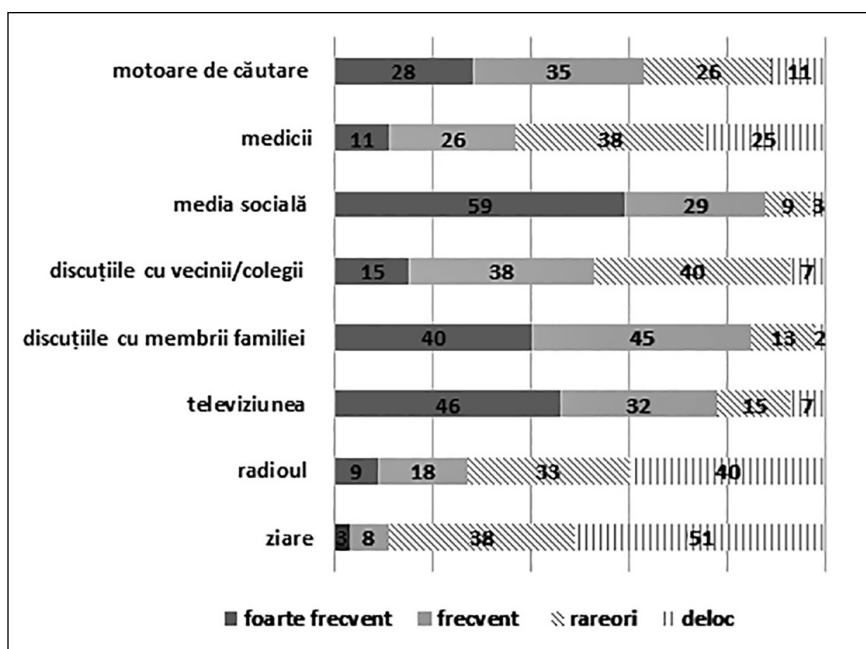

Fig. 113. Sursele de informare utilizate de către populație pentru a obține informație despre pandemie, %

Cercetarea efectuată de către IMAS în perioada 13-17 aprilie 2020 de asemenea confirmă faptul că 80% din populație se consideră în mare/foarte mare măsură informată de către autorități, 16% se consideră informată în

mică și foarte mică măsură și 4% nu au oferit un răspuns. Totodată, conform aceleași cercetări, 43% din respondenți consideră că mass media în mare și foarte mare măsură reflectă corect informațiile despre COVID. 44% din cei chestionați au menționat că mass media în mică și foarte mică măsură reflectă corect informațiile despre pandemie, iar 13% nu s-au dat cu părerea.

Cu referință la gradul de siguranță al populației din Republica Moldova în condițiile pandemiei, cercetarea IMAS efectuată în perioada 13-17 aprilie scoate în evidență faptul că 83% din respondenți au menționat că se simt mai în siguranță în Republica Moldova decât în alte locuri ale lumii, 9% au menționat că s-ar simți mai în siguranță în alte locuri ale lumii decât în Moldova și 8% - nu au oferit un răspuns. Gradul înalt de siguranță al populației poate fi explicat în mare parte prin rețelele sociale de care dispune populația în Moldova, cum ar fi rudele, vecinii, colegii, și pe care se poate baza în caz de nevoie, precum și prin acțiunile întreprinse de Guvernul Republicii Moldova în situația de urgență. Conform aceleiași cercetări IMAS, 42% din respondenți au menționat că în Republica Moldova s-a acționat mai bine ca în alte țări, 32% - la fel ca în alte țări și doar 18% consideră că s-a acționat mai rău ca în alte țări. De asemenea mai bine de 40% din respondenți consideră că populația Republicii Moldova a avut un comportament foarte responsabil pe perioada pandemiei, iar 52% sunt de părerea că populația a acționat destul de iresponsabil.

Cercetările din ultima perioadă de timp au scos în evidență faptul că populația are un nivel de încredere destul de înalt față de structurile guvernamentale. Conform cercetării IMAS, fiecare al doilea respondent manifestă foarte multă încredere în Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, 47% - au foarte mare încredere în Ministerul Afacerilor Interne, 41% are multă încredere în Președinție, 40% manifestă multă încredere în Guvern. Comparativ cu cercetarea BOP din decembrie 2019, ponderea persoanelor care au încredere în Guvern a crescut de la 28% la 40%. Cu referință la celelalte structuri, cum ar fi Procuratura (12%), Judecătoria (12%), partidele politice (3%), nivelul de încredere a populației continuă să fie foarte redus, după cum denotă cercetarea realizată de Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (vezi *Fig. 114*).

Destul de redusă este și ponderea populației care are foarte multă/multă încredere în primărie (27%), organizații religioase (21%), bănci (23%), fapt ce poate fi explicat prin nivelul redus de implicare a acestor structuri în combaterea impactului pandemiei cu Coronavirus. Totodată, 99% din cei chestionați

au menționat că au foarte multă/multă încredere în familie, 52% - în colegii de muncă, 49% - în sectorul medical, 36% - în poliție, 32% - în vecini și 30% - în ONG-uri. (vezi Fig. 114).

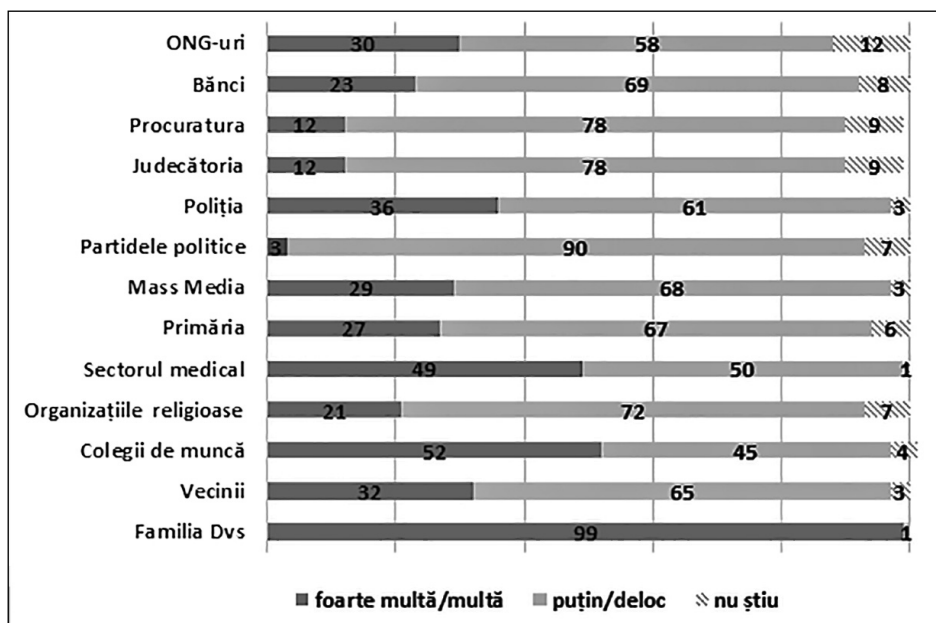

Fig. 114. Nivelul de încredere a populației în diferite structuri/instituții în condițiile pandemiei, %

Fiind întrebați, în ce măsură au încredere în majoritatea oamenilor din Republica Moldova, 81% au menționat că au încredere în totalitate sau într-o oarecare măsură și 18% - că nu au încredere deloc.

Peste 60% din populație consideră că autoritățile Republicii Moldova au acționat bine și foarte bine în condițiile stării de urgență, iar peste 50% că au acționat corect. Peste 60% din respondenți, conform cercetării Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice sunt încrezuți foarte mult/mult că angajatorul, spitalele, instituțiile de învățământ au întreprins măsuri corecte pe timp de pandemie. Fiecare al doilea respondent este foarte mult/mult încrezut că MSMPS, Comisia pentru Situații Excepționale, poliția a acționat corect pe timp de pandemie (vezi Fig. 115).

Peste 40% din cei chestionați sunt încrezuți mult și foarte mult că medicul lor de familie, transportatorii publici, primăriile au acționat corect pe timp de pandemie. Totodată, doar fiecare al cincilea respondent a fost de părerea că

Capitolul 6. Coeziunea socială a populației din RM în perioada pandemiei COVID-19

organizațiile religioase au acționat corect, iar 64% au indicat că nu prea sunt încrezuți în faptul că acestea au acționat corect.

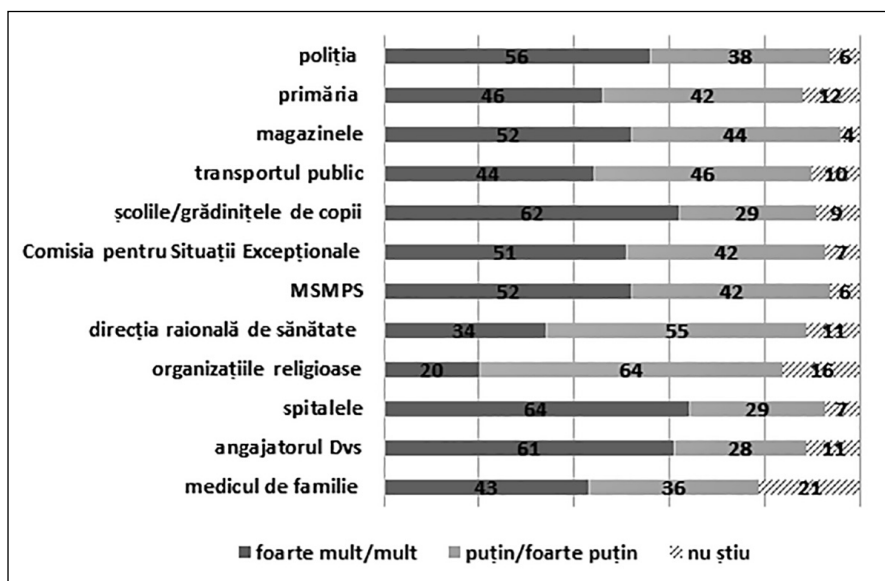

Fig. 115. Grad de încredere a populației în corectitudinea acțiunilor întreprinse de instituții pe timp de pandemie, %

Cercetarea de asemenea a scos în evidență faptul că populația Republicii Moldova are un simț dezvoltat de înțajutorare și susținere reciprocă mai ales în condiții de pandemie. La nivel de atitudine, respondenții au fost întrebați în condițiile în care Republica Moldova ar dezvolta un vaccin anti-COVID, unde ar trebui administrat acest vaccin în primul rând? Doar 11% din respondenți au menționat că vaccinul trebuie administrat în primul rând populației din Republica Moldova, 19% consideră că vaccinul trebuie administrat în primul rând în țările cu rata de infectare mai mare, iar mai bine de jumătate din cei chestionați au fost de părerea că vaccinul trebuie administrat în toate țările în același timp.

La nivel de atitudine față de comunitate, respondenții au fost întrebați dacă ar trebui să se autoizoleze, cum ar proceda? Doar 1% din respondenți au indicat că s-ar izola pentru a preveni îmbolnăvirea proprie, 14% au declarat că s-ar izola pentru a preveni îmbolnăvirea altora, iar 55% s-ar izola pentru a preveni îmbolnăvirea proprie și a altor persoane. 30% din respondenți au menționat că nu s-ar izola.

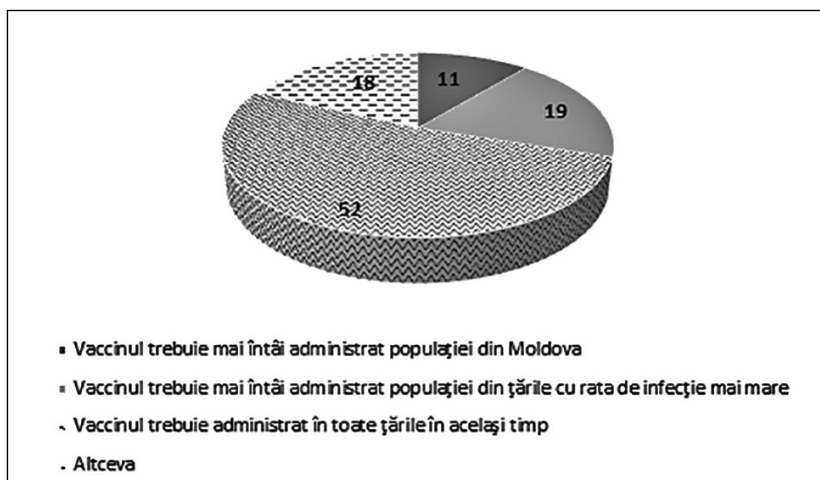

Fig. 116. Grad de responsabilitate socială față de alte popoare, %

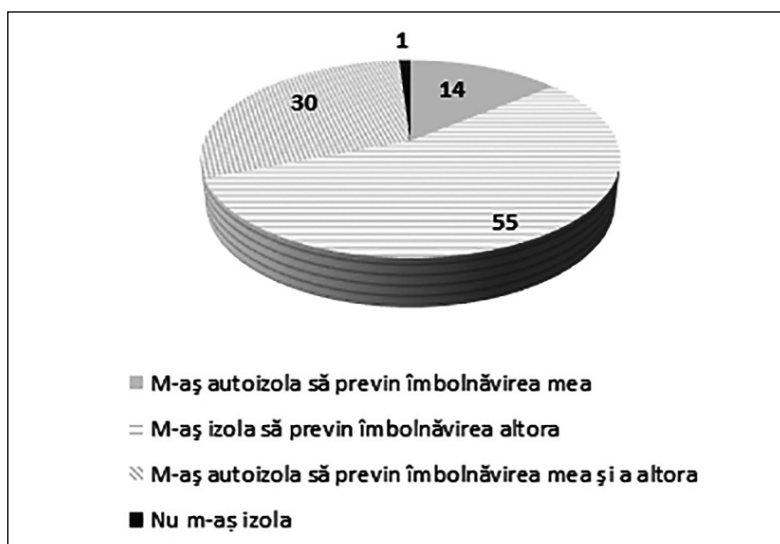

Fig. 117. Grad de responsabilitate socială față de semeni, %

La nivel de comportament, marea majoritate a persoanelor au întreprins cel puțin o acțiune de susținere reciprocă în ultimele două săptămâni. Astfel, peste 90% din cei chestionați au discutat cu rudele îndepărtate și i-au întrebat dacă totul este bine, peste 60% au discutat cu vecinii și i-au întrebat dacă este totul ok, fiecare al treilea respondent a indicat că a întreprins careva activități de ajutorare a persoanelor vulnerabile, au făcut donații financiare

Capitolul 6. Coeziunea socială a populației din RM în perioada pandemiei COVID-19

pentru caritate, au discutat pe platforme sociale cum ar putea ajuta persoanele vulnerabile. 39% din respondenți au mers la magazine și au cumpărat produse pentru persoane care fac parte din grupuri vulnerabile.

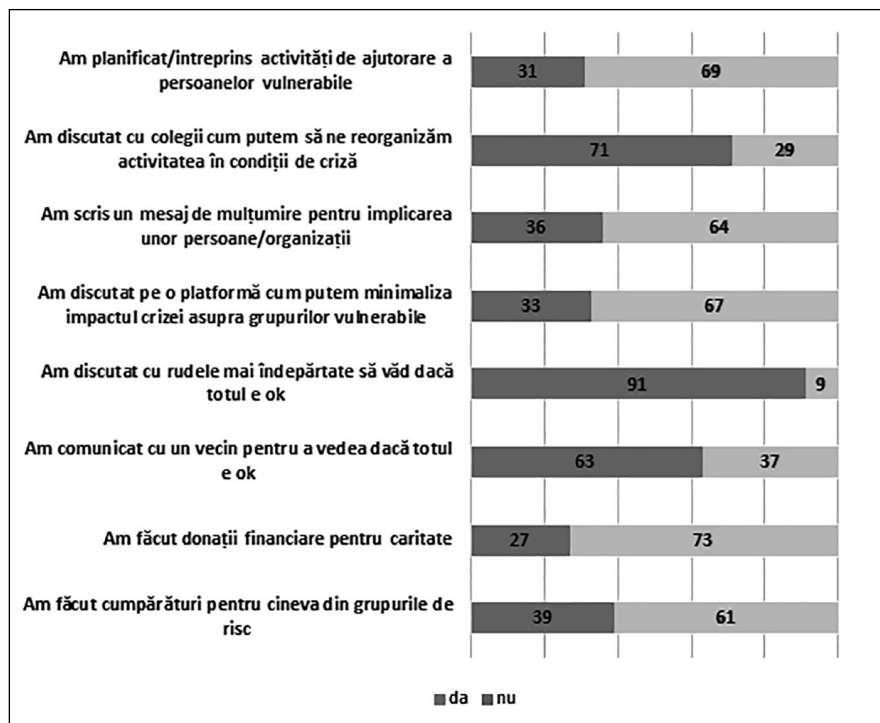

Fig. 118. Activități de întraajutorare întreprinse în ultimele două săptămâni, %

Fiind întrebați care este atitudinea oamenilor față de persoanele revenite de peste hotare în timpul pandemiei, 1/3 au menționat că este bună și foarte bună, 1/3 - că este rea și foarte rea și 1/3 nu au oferit un răspuns.

Atitudinile respondenților față de persoanele care au fost infectate cu COVID-19 de asemenea s-au dispersat. Astfel, 1/3 au menționat că le este frică și stau la distanță, 7% consideră că ei sunt singuri vinovați, 36% îi compătimesc, 22% încearcă să-i ajute să depășească situația, 8% nu au putut oferi un răspuns, iar 5% au menționat că nu au asemenea cazuri.

Analiza percepțiilor populației din Republica Moldova privind situația pandemică a scos în evidență faptul că majoritatea oamenilor sunt bine informați despre căile de transmitere a COVID-19 și înțeleg riscurile de infectare. În aceste condiții ei manifestă un nivel de responsabilitate sporită și urmează

indicațiile autorităților specifice stării de urgență. Deși o bună parte dintre ei sunt foarte îngrijorați de efectele negative ale pandemiei și stării de urgență asupra calității vieții lor (distanțarea socială, pierderea locurilor de muncă, calitatea proastă a educației copiilor la domiciliu, reducerea veniturilor și mărirea cheltuielilor etc.), ei au o încredere destul de mare în corectitudinea măsurilor aprobate de către autorități, le acceptă și se conformează.

Rezultatele cercetărilor, de asemenea, au scos în evidență faptul că în condițiile de pandemie a crescut spiritul de solidaritate socială a populației și nevoia de a ajuta pe cei care se află în situații mai dificile. Astfel, o bună parte din populație s-a implicat activ în acțiuni de caritate și întrajutorare.

Concluzii și recomandări

Cercetarea coeziunii sociale pe dimensiunile bunăstare socială, capital social și mobilitate socială a evidențiat faptul că nivelul de coeziune și solidaritate socială în Republica Moldova este destul de redus. Pandemia COVID-19 a aprofundat distanțarea socială, fricile, sărăcia și marginalizarea anumitor grupuri de populație și a contribuit și mai mult la scăderea nivelului de coeziune socială.

Astfel, în contextul analizei **bunăstării sociale** am ajuns la următoarele concluzii:

- Securitatea social-economică a populației din Republica Moldova este destul de redusă. Nivelurile sărăciei extreme și absolute, deși sunt într-o mică diminuare în ultimii ani, continuă să fie destul de înalte. Sărăcirea populației este alimentată de locurile de muncă limitate, indicele crescut al prețului de consum și rata crescută a inflației. Sărăcia continuă să afecteze cel mai mult populația din mediul rural, familiile numeroase și cu mulți copii, copiii și persoanele în vârstă. Deși veniturile medii lunare ale populației au continuat să crească, în contextul măririi prețurilor de consum și a inflației, ele continuă să fie insuficiente pentru asigurarea unui trai decent a mai bine de 2/3 din populația țării. Accesul la diferite servicii comunitare de calitate (apă, canalizare, încălzire centralizată, etc.) este redus mai ales în mediul rural, în familiile cu venituri mici, în familiile cu mulți copii și în familiile cu vârstă avansată. În contextul pandemiei, situația social-economică a familiilor marginalizate s-a agravat și mai mult, datorită pierderii locurilor de muncă și apariției unor cheltuieli noi - materiale de protecție împotriva COVID sau chiar medicamente în cazurile de îmbolnăviri; necesitatea de a asigura copiii cu computere sau cu internet pentru a învăța on-line; cheltuieli de întreținere a locuinței sporite datorită transferului locului de muncă la domiciliu etc. Totodată, este de menționat și implicarea foarte redusă a autorităților în susținerea acestor familii. În contextul celor menționate mai sus, mai bine de jumătate din populația țării nu este satisfăcută de viața lor în general. Ponderea persoanelor nesatisfăcute este mai mare în mediul rural, în grupurile

de vârstă 50+, în mediul persoanelor cu nivel de studii redus, celor neangajate în câmpul muncii, persoanelor cu venituri mici.

- Accesul populației la servicii de sănătate și educație calitative s-a redus în ultimii ani. În contextul creșterii morbidității populației cu aproximativ 10%, cheltuielile din PIB pentru sănătate s-au redus esențial în ultimii 4 ani, fiind practic de două ori mai mici decât media în țările UE. Au fost atestate discrepanțe mari între sănătatea declarată a populației și sănătatea reală; mai bine de 50% din populație s-au confruntat cu probleme de sănătate în ultimele 12 luni. Ponderea persoanelor cu probleme de sănătate este mai mare în mediul rural și orașele mici, în grupul de vârstă 55+, persoanelor cu nivel redus de studii și a celor cu venituri mici. Deși populația consideră sănătatea o valoare mare, mai bine de 2/3 din ea nu este satisfăcută de calitatea serviciilor de sănătate și mai bine de 50% - de asigurarea medicală. Cu referință la serviciile educaționale, cercetarea a atestat reducerea dramatică a numărul instituțiilor de învățământ general, cadrelor didactice și elevilor în Republica Moldova. În contextul migrației eficiența sistemului educațional s-a redus considerabil, sporind ponderea copiilor și adolescenților necuprinși cu școala. Deși a sporit rata copiilor cu CES incluși în școală, accesul real al acestora la servicii de educație continuă să fie redus din cauza gradului redus de pregătire a mediului școlar la nevoile acestor copii. Copiii romi și cei din grupurile sărace continuă să se confrunte cu probleme mari în accesarea serviciilor de educație, în special în contextul pandemiei COVID-19. În condițiile învățământului on-line aceste grupuri de copii sunt practic excluse din sistemul de educație din cauza sărăciei și a lipsei computerelor, a telefoanelor mobile și a accesului la internet. Cercetarea a scos în evidență gradul înalt de insatisfacție a populației de serviciile educaționale.

În rezultatul analizei ***gradului de securitate personală și a libertății exprimării*** putem conchide că o bună parte din populație, în special, tinerii, femeile și cei din urbe, se simt în nesiguranță pe timp de noapte în stradă, 1/3 din respondenți au menționat că copiii lor nu se simt în siguranță la școală sau că ei nu se simt în siguranță la locul de muncă. Ponderea celor care nu se simt în siguranță la școală și la locul de muncă este mai mare în mediul persoanelor

Concluzii și recomandări

cu venituri mici, în vârstă, cu dizabilități. Peste 40% au menționat că nu își pot exprima liber opiniile politice în public.

În contextul analizei **capitalului social** am ajuns la următoarele concluzii:

- Analiza gradului de participare a respondenților în politică și viața comunitară denotă că marea majoritate a populației practic nu se implică nici în viața politică, nici în viața socială a comunității. Participarea la alegeri este unica activitate politică și civică în care se implică mai bine de 2/3 din populație. Ponderea persoanelor mai active în viața politică și socială este mai mare în mediul persoanelor care activează în sectorul public, sunt membri de partid sau membri ai ONG-urilor. Moralul fiscal al populației este mai curând la nivel de atitudini și convingeri privind achitarea impozitelor la salarii, și mai puțin în raport cu plățile neformale, circa 1/3 din cei chestionați au oferit plăți neformale în ultimele 12 luni.
- În general populația are un nivel mare de încredere doar în membrii familiei, prieteni, colegi de lucru și vecini; nivelul de încredere în instituții continuă să fie destul de redus. Comparativ pe diferite instituții, populația are mai multă încredere în Biserică, mass media, primărie și Președinție și mai puțină încredere în Justiție, Procuratură, partide politice, Parlament și Guvern. Nivelul de încredere în majoritatea oamenilor, precum și în persoane străine este foarte redus, oamenii fiind de părerea că trebuie să fie foarte vigilenți cu aceștia. Cu referință la media, respondenții au mai multă încredere în mass media din UE și România și mai puțină încredere în mass media din Moldova și Rusia. Frecvența consumului media este destul de mare în rândurile populației, cea mai importantă sursă de informare fiind considerată televiziunea, iar cea mai credibilă internetul.
- Analiza identității și apartenenței de grup a populației denotă faptul că cea mai mare parte din respondenți sunt mândri de faptul că sunt cetățeni ai Republicii Moldova, deși o bună parte din ei nu leagă acest sentiment cu posibilitatea mai mare de afirmare, loc perfect pentru creșterea copiilor sau pentru trai și muncă și circa 60% sunt orientați să plece din țară în timpul apropiat. Acest sentiment de mândrie este mai curând explicat prin dragoste necondiționată de locul în care s-au născut, au copilărit și au obținut studii și de apartenența la neam.

Majoritatea respondenților continuă să se autoidentifice ca locuitor al orașului/satului lor și cetățean al Republicii Moldova, și mai puțin ca cetățean al Europei sau ca cetățean al planetei. Totodată, o bună parte din populație se autoidentifică cu etnia din care face parte și doar 16% se consideră pur și simplu cetățean al Republicii Moldova.

- Analiza distanței sociale dintre respondenți și diferite grupuri marginalizate de populație sau etnii a scos în evidență faptul că cea mai mică distanță socială este dintre respondenți și moldoveni, români, ruși, care sunt percepuți ca grupuri sociale apropiate, ce pot face parte din membri ai familiei, colegi, vecini. Indexul distanței sociale este moderat și denotă toleranță față de următoarele grupuri: evrei, persoane cu dizabilități fizice și mentale, romi, imigranți, persoane HIV+, persoane de culoare, foști deținuți, musulmani, persoane fără adăpost. Respondenții recunosc faptul că aceste grupuri pot să locuiască în comunitatea lor, sau chiar în țară, dar și le doresc mai puțin în calitate de membri ai familiei, vecini, colegi, prieteni. Indexul distanței sociale dintre respondenți și utilizatorii de droguri și persoanele homosexuale denotă izolare; astfel respondenții și-ar dori ca aceste grupuri să părăsească țara.

În contextul analizei **mobilității** sociale am constatat următoarele:

- Grupurile sociale cu statut social înalt în toate cazurile se caracterizează prin următoarele: nivel înalt de studii, pondere mare a populației din urban, statut ocupațional înalt, și viceversa - grupurile cu statut social redus includ persoane cu nivel redus de studii, din mediul rural, cu statut ocupațional redus.
- Educația constituie unul din factorii de bază care conduce la mobilitatea socială intra-generațională. Cu cât nivelul de educație este mai înalt cu atât este mai mare probabilitatea de a avansa pe scara socială. Și viceversa, un nivel redus de educație scade oportunitățile de creștere a statutului social.
- În cazul grupurilor de extremă (cu cel mai înalt și cel mai jos statut) mobilitatea ocupațională inter-generațională este cea mai înaltă: cu specific descendent sau ascendent. În cazul grupurilor de specialiști de calificare superioară și medie ponderea celor care au menținut statutul ocupațional al taților lor a fost de 56% și 67%.

Concluzii și recomandări

- Cu referință la nivelul de trai al respondenților comparativ cu cel al părinților, în grupurile cu statut social mai înalt crește gradual ponderea respondenților care au menționat că au un trai mai bun/mult mai bun comparativ cu părinții lor și respectiv scade ponderea celor care consideră că au un trai mai rău/mult mai rău decât părinții lor. Aceiași tendință a fost observată și în cazul perspectivelor privind nivelul de trai al copiilor: în grupurile cu statut social mai înalt este mai mare ponderea respondenților care cred că copiii lor vor avea un trai mai bun ca ei și viceversa.

În **vederea asigurării unui grad** înalt de coeziune socială în mediul populației considerăm oportune următoarele recomandări:

- Legitimizarea coeziunii sociale ca scop politic prin integrarea acesteia în politicile de dezvoltare ale țării și dezvoltarea unui cadru instituțional adecvat orientat spre promovarea, implementarea și măsurarea coeziunii sociale a populației la diferite niveluri.
- Creșterea bunăstării sociale a întregii populații, și în particular a grupurilor dezavantajate (persoane din mediul rural, cu dizabilități, tineri, persoane în vârstă), prin dezvoltarea economică durabilă, susținerea producătorilor agricoli mici, crearea oportunităților echitabile de angajare în câmpul muncii, distribuirea echitabilă a veniturilor și diminuarea inegalităților economice, orientarea profesională a tinerilor în corespundere cu interesele lor și nevoile pieței muncii, creșterea accesului oamenilor la infrastructura fizică, utilitățile publice și condițiile de locuit.
- Dezvoltarea simțului responsabilității sociale a antreprenorilor pentru crearea unor medii incluzive de muncă în corespundere cu nevoile angajaților. Dezvoltarea unor mecanisme de stimulare a angajatorilor, inclusiv fiscală, pentru ca aceștia să investească mai mult în crearea condițiilor bune de muncă, inclusiv adaptate la nevoile persoanelor cu dizabilități, și în dezvoltarea resurselor umane.
- Asigurarea accesului echitabil și gratuit la servicii de educație pentru toți copiii, inclusiv grupurile defavorizate - copii cu dizabilități, din familii vulnerabile social-economic, din zone rurale, de etnie romă, părinți minori, oferirea suportului necesar în funcție de nevoile individuale și asigurarea unui mediu școlar prietenos, protectiv și incluziv. Axarea sistemului educațional pe educația centrată pe persoană în vederea

dezvoltării unor astfel de abilități și competențe, precum gândirea critică și creativă, colaborarea, flexibilitatea, tehnologiile informaționale, antreprenorialul, care îi vor ajuta să ia decizii, să soluționeze probleme și să comunice eficient.

- Asigurarea dreptului populației, în special al grupurilor marginalizate, la asistență și protecție socială de calitate prin consolidarea capacității și dezvoltarea instrumentelor inovatoare de colectare a datelor și de alocare a beneficiilor, dezvoltarea rețelei de servicii de îngrijire, reabilitare, recalificare și prestarea calitativă a acestora în funcție de nevoi.
- Asigurarea accesului echitabil la servicii calitative de sănătate, inclusiv pentru grupurile marginalizate, prin dezvoltarea unui sistem eficient și flexibil de asigurare medicală, accesul la medicamente de bază eficiente, calitative și la prețuri accesibile și nivelul înalt de informare a populației despre dreptul lor la sănătate și serviciile medicale de care poate beneficia, inclusiv în baza asigurării medicale.
- Elaborarea și implementarea politicilor de dezvoltare la nivel local și național din perspectiva abordării drepturilor omului prin elaborarea deciziilor publice în baza evidenței impactului acestora asupra populației, în special a grupurilor marginalizate, implicarea populației în luarea deciziilor, asigurarea unui mecanism clar, eficient și inclusiv de implementare și monitorizare a deciziilor asumate.
- Asigurarea unor medii comunitare și sociale sigure, inclusive, nondiscriminatorii și echitabile pentru toate grupurile de populație, inclusiv cele marginalizate, prin integrarea principiilor egalității și nondiscriminării în toate politicile și practicile de dezvoltare, implicarea grupurilor marginalizate în procesele de luare a deciziilor și de monitorizare a implementării politicilor, implementarea unor campanii de comunicare axate pe acceptarea diferențelor și diversității și promovarea atitudinii tolerante.
- Dezvoltarea spiritului de coeziune și solidaritate socială la nivel local și național prin stimularea și asigurarea unei guvernări în parteneriat cu cetățenii și asumarea de către aceștia a unor responsabilități concrete de dezvoltare comunitară. Dezvoltarea parteneriatelor eficiente dintre autorități și societatea civilă în vederea incluziunii sociale a grupurilor vulnerabile.

Conclusions and recommendations

Research on social cohesion in the dimensions of social welfare, social capital and social mobility has shown that the level of cohesion and social solidarity in the Republic of Moldova is quite low. The COVID-19 pandemic deepened social distancing, fears, poverty and marginalization of certain population groups and further contributed to lowering the level of social cohesion.

Thus, in the context of the analysis of ***social welfare*** we reached the following conclusions:

- The socio-economic security of the population of the Republic of Moldova is quite low. Extreme and absolute poverty levels, although declining slightly in recent years, continue to be quite high. The impoverishment of the population is fueled by limited jobs, the high consumer price index and the high rate of inflation. Poverty continues to affect the most the rural population, large families, families with many children, children and the elderly. Although the average monthly income of the population has continued to increase, in the context of rising consumer prices and inflation, they continue to be insufficient to ensure a decent living of more than 2/3 of the country's population. Access to various quality community services (water, sewerage, central heating, etc.) is low, especially in rural areas, low-income households, households with many children and single elderlies. In the context of the pandemic, the socio-economic situation of marginalized families has worsened further. This happened due to the loss of jobs and the emergence of new expenses - protective materials against COVID-19 or even drugs in cases of illness; the need to provide children with computers/internet to study online; increased housing maintenance costs due to the transfer of the workplace to the home, etc. At the same time, it is worth mentioning the very low involvement of the authorities in supporting these families. In the context of the above, more than half of the country's population is not satisfied with their lives in general. The share of dissatisfied people is higher in rural areas, in age groups 50+, among people with low education, those not employed, people with low incomes.

- The population's access to quality health and education services has decreased in recent years. In the context of increasing the morbidity of the population by 10%, GDP expenditures for health have decreased significantly in the last 4 years, being practically twice lower than the average in EU countries. There were large discrepancies between the declared health of the population and the actual health status; more than half of the population has experienced health problems in the last 12 months. The share of people with health problems is higher in rural areas and small towns, in the 55+ age group, within the group people with a low level of education and those with low incomes. Although the population considers health a high value, more than 2/3 are dissatisfied with the quality of health services and more than 50% - with health insurance. With reference to educational services, the research showed a dramatic reduction in the number of schools, teachers and students in the Republic of Moldova. In the context of migration, the efficiency of the education system has been reduced considerably, and the share of children and adolescents not included in school increased substantially. Although the rate of children with SEN and disabilities included in school has increased, their real access to education services continues to be reduced due to the low level of preparedness of the school environment to the needs of these children. Roma children and those in poor groups continue to face major problems in accessing education services, especially in the context of the COVID-19 pandemic. Under the conditions of online education, these groups of children are practically excluded from the education system due to poverty and lack of computers, mobile phones and internet access. The research highlighted the high degree of dissatisfaction of the population with educational services.
- The analysis of the degree of personal security and freedom of expression shows that a large part of the population, especially young people, women and those living in cities, feel insecure at night on the street; 1/3 of respondents mentioned that their children do not feel safe at school or that they do not feel safe at work. The share of those who do not feel safe at school and at work is higher among people with low incomes, the elderly, and people with disabilities. More than 40% said they could not express their political views freely in public.

In the context of the analysis of ***social capital***, we concluded the following:

- Participation of the respondents in political and community life is quite low. The vast majority of the population is practically not involved in the political life or in the social life of the community. Participation in elections is the only political and civic activity in which more than 2/3 of the population is involved. The share of more active people in political and social life is higher among those who work in the public sector, are members of parties or members of NGOs. The fiscal morale of the population is rather at the level of attitudes and beliefs regarding the payment of taxes on salaries, and less in relation to informal payments; about 1/3 of those surveyed have offered informal payments in the last 12 months.
- In general, the population has a high level of trust only in family members, friends, co-workers and neighbors; the level of trust in institutions remains quite low. Comparing the trust to different institutions, we can say that the population has more trust in the church, the media, the mayor's office and the presidency and less trust in the judiciary, the prosecutor's office, political parties, parliament and government. The level of trust in most people, as well as in strangers is very low; people think that they have to be very vigilant with everyone. With regard to the media, respondents have more trust in the media from EU and Romania and less trust in the media from Moldova and Russia. The frequency of media consumption is quite high among the population, the most important source of information being considered television, and the most credible - the Internet.
- The analysis of the identity claiming and group belonging of the population shows that most respondents are proud of being citizens of the Republic of Moldova. Although many of them do not associate this feeling with the greater possibility of assertion, a perfect place for growing children or for living and working and about 60% are oriented to leave the country in the near future. This feeling of pride is rather explained by unconditional love of the place where they were born, raised and educated and of belonging to the nation. Most respondents continue to identify themselves as residents of their city/village and citizens of the Republic of Moldova, and less as citizens of Europe or

citizens of the planet. At the same time, a large part of the population identifies itself with the ethnic group to which it belongs and only 16% - would like to be considered just a citizen of the Republic of Moldova.

- The analysis of the social distancing between respondents and different marginalized groups of population or ethnicities highlighted the fact that the smallest social distance is between respondents and Moldovans, Romanians, Russians, who are perceived as close social groups, who may be members of family, colleagues, neighbors. The social distance index is moderate and shows tolerance towards the following groups: Jews, people with physical and mental disabilities, Roma, immigrants, HIV + people, people of color, former detainees, Muslims, homeless people. Respondents acknowledge that these groups may live in their community, or even in the country, but also want them less as family members, neighbors, colleagues, and friends. The index of social distance between respondents and drug users and homosexuals denotes isolation; thus, the respondents would like these groups to leave the country.

In the context of the analysis of **social mobility** we found the following:

- Social groups with high social status in all cases are characterized by the following: high level of education, high share of urban population, high occupational status, and vice versa - groups with low social status include people with low education, living in rural areas, with low occupational status.
- Education is one of the basic factors leading to intra-generational social mobility. The higher the level of education, the more likely it is to advance on the social scale. And vice versa - a low level of education decreases the opportunities to increase social status.
- In the case of marginal groups (with the highest and lowest status), inter-generational occupational mobility is the highest: with descending or ascending specificity. In the case of groups of highly and medium qualified specialists, the share of those who maintained the occupational status of their fathers was 56% and 67%.
- In the groups with higher social status the share of respondents who mentioned that they have a better/much better life compared to their

parents gradually increases and respectively the share of those who consider that they have a worse/much worse life than their parents decreases. The same trend was observed in the perspective of children's living standards: in the groups with higher social status, the share of respondents who believe that their children will have a better life than them is higher and vice versa.

In order to ensure a high degree of *social cohesion* among the population, we consider the following recommendations appropriate:

- Legitimization of social cohesion as a political goal through its integration in the country's development policies and the development of an adequate institutional framework aimed at promoting, implementing and measuring the social cohesion of the population at different levels.
- Increasing the social well-being of the entire population, and in particular disadvantaged groups (rural people, people with disabilities, young people, the elderly). This can be done through sustainable economic development, supporting small agricultural producers, creating equitable employment opportunities, fair distribution of income and the reduction of economic inequalities, the vocational guidance of young people in line with their interests and the needs of the labor market, increasing people's access to physical infrastructure, public utilities and living conditions.
- Developing the sense of social responsibility of entrepreneurs, to create inclusive work environments in line with the needs of employees. Develop incentives for employers, including taxation, to invest more in creating good working conditions, including those adapted to the needs of people with disabilities, and in developing human resources.
- Ensuring fair and free access to education services for all children, including disadvantaged groups - children with disabilities, from socio-economically vulnerable families, from rural areas, Roma, minor parents, providing the necessary support according to individual needs and ensuring friendly, protective and inclusive school environment. Focusing the education system on person-centered education in order to develop such skills and competencies as critical and creative thinking, collaboration, flexibility, information technology, entrepreneurship,

which will help them make decisions, solve problems and communicate effectively.

- Ensuring the right of the population, especially marginalized groups, to quality social assistance and protection by strengthening capacity and developing innovative tools for data collection and benefit allocation, development of the network of care services, rehabilitation, requalification and their quality provision depending on needs.
- Ensuring equitable access to quality health services, including for marginalized groups, by developing an efficient and flexible health insurance system, access to efficient, quality, affordable basic medicines, and the high level of information of the population about their right to health and the medical services they may benefit from, including from the basis of health insurance.
- Development and implementation of policies at local and national level based on human rights approach; making public decisions based on evidence of their impact on the population, especially marginalized groups; involvement of the population in decision making; ensuring a clear, efficient and inclusive mechanism for implementation and monitoring of the approved decisions.
- Ensuring safe, inclusive, non-discriminatory and equitable community and social environments for all population groups, including marginalized ones, by integrating the principles of equality and non-discrimination into all development policies and practices; involving marginalized groups in decision-making and monitoring the processes of policy implementation; implementation of communication campaigns focused on accepting differences and diversity and promoting a tolerant attitude.
- Developing the spirit of cohesion and social solidarity at local and national level by stimulating and ensuring a governance in partnership with the citizens and assuming concrete responsibilities for community development. Developing effective partnerships between authorities and civil society for the social inclusion of vulnerable groups.

Bun de tipar 08.02.2021. Formatul $16,5 \times 24,0$

Hârtie ofset nr. 1. Coli de tipar 11.

Î. S. Firma Editorial-Poligrafică „Tipografia Centrală”,

MD-2068, Chișinău, str. Florilor, 1;

Tel.: 022 49-31-46